

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY SUDI

*Empowered lives.
Resilient nations.*

ИҚТИСОДИЙ СУДЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ ТАРТИБИ

Амалий қўлланма

ТОШКЕНТ – 2018

УЎК 342.56:351.82(575.1)
КБК 67.71(5Ў)
К 64

Иқтисодий судларга муурожаат қилиш тартиби [Матн]: амалий қўлланма/ Қ.Комилов, М.Эргашев.
– Тошкент: ILMIY-TEKNIKA AXBOROTI - PRESS NASHRIYOTI, 2018. – 232 б.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 44-моддасига асосан ҳар бир шахсга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг ғайриқонуний ҳатти-ҳаракатлари устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 3-моддасига кўра ҳар қандай манфаатдор шахс ўзининг бузилган ёки низолашилаётган ҳуқуқлари ёхуд қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилиш учун иқтисодий судга ушбу Кодексда белгиланган тартибда муурожаат қилишга ҳақли.

Мазкур қўлланмада иқтисодиёт соҳасида фуқаролар, ташкилотлар, тадбиркорлик субъектлари ўртасида иқтисодий судлар томонидан кўриладиган низоларнинг турлари, судга ариза ёки даъво аризаси билан муурожаат қилишда этибор қаратилиши лозим бўлган жиҳатлар, суд қароридан норози бўлган тарафнинг ушбу қарор устидан шикоят қилиш ҳуқуқи, ундан қонуний фойдаланишга оид тартиб-қоидалар, суд қарорларининг ижро этилиши билан боғлиқ ва бошқа шу каби муҳим масалалар оддий тилда, шарҳлар, жадваллар ва изоҳлар орқали ёритиб берилган.

Қўлланма нафақат судьялар, суд ходимлари, адвокатлар, ҳуқуқшунос соҳасидаги мутахассисларга, балки судлар фаолиятига ва процессуал қонунчиликка қизиқувчи кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

МУАЛЛИФЛАР:

Қобилжон Комилов

Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьяси

Мансур Эргашев

Ўзбекистон Республикаси Олий суди бўлим бошлиғи

НАШР УЧУН МАСЪУЛ:

Собир Холбаев

“Ўзбекистонда қонун устуворлиги йўлида ҳамкорлик” қўшма лойиҳаси компонент раҳбари

Мазкур нашр Ўзбекистон Республикаси Олий суди, АҚШ Халқаро Тараққиёт Агентлиги (USAID) ва БМТ Тараққиёт Дастурининг “Ўзбекистонда қонун устуворлиги йўлида ҳамкорлик” қўшма лойиҳаси доирасида **БЕПУЛ ТАРҚАТИШ УЧУН ТАЙЁРЛАНГАН**. Нашр мазмуни Ўзбекистон Республикаси Олий суди, АҚШ Халқаро Тараққиёт Агентлиги (USAID), АҚШ ҳукумати ва БМТ Тараққиёт Дастурининг расмий нуқтаи назарини ақс эттирмайди.

Қўлланмада Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати материалларидан фойдаланилди. Қўлланмада келтирилган мисоллардаги барча номулар, саналар ва далиллар ўзгартрилган. Ҳар қандай мос келишлар тасодифий ҳисобланади.

Қўлланманинг электрон нусхаси Ўзбекистон Республикаси Олий судининг www.oliysud.uz ва БМТ Тараққиёт Дастурининг www.uz.undp.org интернет сайтида жойлаштирилган.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди,
Тошкент шаҳри, А. Қодирий кўчаси, 1. Телефон: +998 71 239-02-67

МУНДАРИЖА

КИРИШ	5
I БОБ. ИҚТИСОДИЙ СУДЛАР ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТ	9
1.1. Ўзбекистон Республикасида суд тизими	11
1.2. Иқтисодий судларнинг тизими	18
1.3. Иқтисодий судларнинг судловига тааллуқли ишлар	21
II БОБ. СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ	27
2.1. Иқтисодий судга мурожаат қилиш тартиби	29
2.2. Даъво аризасини шакллантириш (ёзиш)	34
2.3. Даъво аризасига илова қилинадиган ҳужжатлар	41
2.4. Давлат божини ҳисоблаш ва тўлаш	44
2.5. Даъво аризасини судга топшириш тартиби	52
2.6. Суд буйруғи бериш тўғрисидаги аризаларни кўриб чиқиш	56
III БОБ. ДАЪВО АРИЗАЛАРИ ВА АРИЗАЛАРНИ СУДДА КЎРИШ ЖАРАЁНИ	63
3.1.1. Даъво аризани ва аризани иш юритишга қабул қилиш ва иш қўзғатиш тартиби	65
3.1.2. Даъво аризасини қабул қилишни рад этиш асослари	70
3.1.3. Даъво аризани қайтариш	72
3.1.4. Даъво ариза юзасидан фикр-мулоҳаза ва қарши даъво	74
3.2. Ишни судда кўришга тайёрлаш босқичи	79
3.3.1. Судда ишни кўриш тартиби	81
3.3.2. Даъвони кўрмасдан қолдириш	89
3.3.3. Даъвони ўзгартириш, ишларни бирлаштириш ва талабларнинг бир қисмини ажратиш	91
3.3.4. Иш юритишни тўхтатиб туриш	93
3.3.5. Иш юритишни тугатиш	96
3.4.1. Ҳал қилув қарори (қарор, ажрим)нинг турлари, уларнинг қонуний кучга кириши ва тарафларга юборилиши	98
3.4.2. Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ишлар бўйича иш юритиш	104
3.4.3. Банкротлик тўғрисидаги ишлар бўйича иш юритиш	107
3.4.4. Корпоратив низолар бўйича иш юритиш	111
3.4.5. Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори юзасидан низолашиш	114
3.4.6. Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ишлар бўйича иш юритиш	120
IV БОБ. СУД ҲУЖЖАТЛАРИНИ ИЖРО ҚИЛИШ	125
4.1. Ижро этиш органлари ва ижро иши юритишда иштирок этувчи шахслар	127
4.2. Давлат ижрочисининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари	131
4.3. Ижро иши юритишда иштирок этувчи тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари	133
4.4. Ижро ҳужжатларидан бири сифатида суд буйруғи	134
4.5. Ижро варақаси ва унинг мазмуни	136
4.6. Ижро варақасини ижрога тақдим этиш муддати	139
4.7. Ижро ишларини юритишнинг умумий қоидалари	141
4.8. Ижро иши юритишни қўзғатиш	142
4.9. Суд ҳужжатларини мажбурий ижро этиш асоси ва чоралари	146

- 4.10. Ижро иши юретишни тамомлаш 149
- 4.11. Суд ҳужжатининг ижросини кечиктириш ёки уни бўлиб-бўлиб ижро этиш, ижро этиш усулини ва тартибини ўзгартириш. Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси 151
- 4.12. Ижро иши юретишни тўхтатиб туриш ва тугатиш. Ижро ишини юретишни тиклаш 154

V БОБ. СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ

ВА УНИ КЎРИШ ТАРТИБИ 157

- 5.1. Суд ҳужжатларига нисбатан шикоят беришнинг умумий қоидалари 159
- 5.1.1. Суд ҳужжатларига нисбатан шикоят бериш ҳуқуқи 159
- 5.1.2. Суд ҳужжатларига нисбатан протест келтириш ҳақида прокуратура органларига мурожаат қилиш 162
- 5.1.3. Суд ҳужжатларига нисбатан шикоят беришда тўланадиган суд харажатлари 164
- 5.2. Суд ҳужжатларининг апелляция тартибида қайта кўрилиши 166
- 5.2.1. Суд ҳужжатларига нисбатан апелляция шикояти келтириш тартиби ва муддатлари 166
- 5.2.2. Апелляция шикояти бериш учун ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тартиби ва асослари 171
- 5.2.3. Апелляция шикоятининг мазмунига қўйиладиган талаблар 173
- 5.2.4. Апелляция шикоятидан воз кечиш тушунчаси, тартиби ва оқибатлари 179
- 5.2.5. Апелляция шикоятини судда кўриш тартиби ва муддатлари 180
- 5.2.6. Апелляция инстанцияси судининг ваколатлари 186
- 5.2.7. Апелляция инстанцияси суди томонидан ҳал қилув қарорини ўзгартириш ёки бекор қилиш асослари 188
- 5.2.8. Апелляция инстанцияси қарорининг мазмуни 191
- 5.3. Суд ҳужжатларига нисбатан кассация тартибида шикоят келтириш ва шикоятни судда кўриш тартиби 193
- 5.4. Суд ҳужжатларини назорат тартибида қайта кўриб чиқиш тартиби 202
- 5.4.1. Назорат шикояти бериш тартиби ва муддатлари 202
- 5.4.2. Назорат шикоятининг мазмуни 204
- 5.4.3. Назорат шикоятини ўрганиш, қайтариш ва қабул қилишни рад этиш 205
- 5.4.4. Ишни назорат тартибида кўриш муддатлари ва тартиби 207
- 5.4.5. Ишни назорат тартибида кўрадиган суднинг ваколатлари 209
- 5.5. Қонуний кучга кирган суд ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш 211
- 5.5.1. Қонуний кучга кирган ҳал қилув қарорлари, ажримлар ва қарорларни янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тушунчаси ва асослари 211
- 5.5.2. Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризонинг мазмуни, уни бериш тартиби ва муддати 214
- 5.5.3. Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тартиби 216
- Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судларига мурожаат қилиш учун маълумотлар 218
- Туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судларига мурожаат қилиш учун маълумотлар 220

КИРИШ

Ўзбекистон Республикасида мустақиллик эълон қилинган дастлабки кунлардан бошлаб барча соҳалардаги каби ҳуқуқ соҳасида ҳам ислоҳотларни изчиллик билан амалга оширишга киришилди.

Ўзбекистон Республикасининг “Ижара тўғрисида”ги, “Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида”ги, “Масъулияти чекланган ва қўшимча масъулиятли жамиятлар тўғрисида”ги, “Хусусий корхона тўғрисида”ги ва бошқа бир қанча қонунларнинг қабул қилиниши мулкий муносабатларни янги даражага кўтариш, хусусий мулк ҳимоясини кучайтириш ҳамда аҳоли ўртасида мулкдорлик ҳиссини қарор топтиришда муҳим омиллардан бири бўлди.

1992 йил 8 декабрда қабул қилинган Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида мулк шаклларининг хилма-хиллиги ҳамда уларнинг тенглиги тамойили аниқ белгилаб қўйилди.

Турли шакллардаги мулкчиликка асосланган иқтисодийнинг қарор топиши маҳсулот ишлаб чиқарувчилар учун соғлом рақобат муҳитини яратиб берди. Шунингдек, тадбиркорлик субъектлари ўртасида шартномалар ўзаро манфаатдорлик асосида ва ихтиёрий тарзда тузила бошланди. Бу эса бозор иқтисодиёти билан боғлиқ муносабатларнинг сезиларли даражада такомиллашувига, ислоҳотларга нисбатан ишонч ҳиссининг ошишига, оқибат натижада хўжалик юритувчи субъектлар сонининг кескин кўпайишига сабаб бўлди. Қолаверса, ушбу субъектларга ўзлари учун қулай ва маъқул шартномавий шерикларини танлаб олиш, қонунда ва шартномада белгиланган мажбуриятларини лозим даражада ва сифатли ижро этилишини талаб қилиш имкониятлари яратилди.

Айниқса, ушбу муносабатларни тартибга солишнинг самарадорлигини янада кучайтириш омиллари сифатида Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси, “Хўжалик юритувчи субъектлар фаолиятининг шартномавий-ҳуқуқий базаси тўғрисида”ги Қонуни ва шунга ўхшаш бозор иқтисодиётини шакллантиришда муҳим аҳамият касб этадиган бошқа қонунлар ва қонун ости ҳужжатларининг қабул қилиниши натижасида шартнома тарафларининг ўзаро ҳуқуқ

ва мажбуриятлари шакл ва мазмун жиҳатдан жиддий янгилади, шартномавий интизомга риоя этмаган айбдор шахсларнинг жавобгарлиги қатъий ўрнатилди ва янада кучайтирилди.

Бозор иқтисодиёти билан боғлиқ янги муносабатларнинг жорий этилиши ва шаклланиши хўжалик юритувчи субъектлар ўртасида юзага келаётган янги низоларни одилона ҳал этиш, шартномавий маданиятни юксалтириш, мулкӣ ва номулкӣ ҳуқуқлар ҳимоясини кучайтиришга бўлган эҳтиёжни ҳам орттирди. Шундан келиб чиқиб, 1992 йил 8 декабрда Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қабул қилиниб, режали иқтисодиётга асосланган собиқ иттифоқ даврида фаолият юритган ва давлат ижроия ҳокимияти тизимига кирган давлат арбитражлари хўжалик судлари деб қайта номланди ва уларнинг ҳуқуқӣ мақоми бозор талабларидан келиб чиққан ҳолда кескин ўзгариб, мустақил ҳокимият тармоғи бўлган алоҳида суд тизими сифатида барпо этилди.

Шунингдек, хўжалик судларига мурожаат қилиш, уларда ишларни кўриб чиқиш тартиби ва шунга ўхшаш бошқа муносабатларни ҳуқуқӣ тартибга солиш мақсадида 1997 йил 30 август куни Ўзбекистон Республикасининг Хўжалик процессуал кодекси қабул қилинди.

1992 йилдан 2017 йил 1 июнга қадар иқтисодий низоларни кўриб чиқувчи суд сифатида хўжалик судлари фаолият юритиб келган бўлса,

2017 йилнинг 1 июнидан бошлаб, бу судлар иқтисодий судлар деб қайта номланди ва ушбу судларда ишларни кўриб чиқишнинг процессуал қоидаларини ўзида ифодалаган Иқтисодий процессуал кодекси қабул қилинди. Унда суд ишини юритишга оид янги процессуал ҳуқуқ нормалари акс этган бўлиб, тадбиркорлик субъектлари ёки фуқаролар ҳам иқтисодий судларга мурожаат қилишаётганида мазкур қоидаларга тўлиқ риоя қилишлари лозим бўлади.

Ўз бузилган ҳақ-ҳуқуқини қонуний ҳимоя қила олиш фуқаролар, давлат органлари, ташкилотлар, шу жумладан, тадбиркорлик субъектлари учун муайян билим ва кўникмалар мавжуд бўлишини талаб этади. Бунга эришиш эса улар учун энг қадрли бўлган вақти ва маблағининг тежалишига олиб келади, ортиқча оворагарчиликларга барҳам беради ва ҳоказо.

Шуларни инобатга олиб иқтисодий судларга мурожаат қилиш, ушбу мурожаатларни судда кўриб чиқишда иштирок этиш билан боғлиқ муҳим қоидалар акс этган Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси ҳамда суд фаолияти билан бевосита боғлиқ бошқа процессуал қонун ҳужжатлари мазмун-моҳиятини кенгроқ тушунтириш мақсадида ушбу қўлланма тайёрланди.

Мазкур қўлланмада иқтисодиёт соҳасида фуқаролар, ташкилотлар, тадбиркорлик субъектлари ўртасида иқтисодий судлар томонидан

кўриладиган низоларнинг турлари, судга ариза ёки даъво аризаси билан мурожаат қилишда эътибор қаратилиши лозим бўлган жиҳатлар, суд қароридан норози бўлган тарафнинг ушбу қарор устидан шикоят қилиш ҳуқуқи, ундан қонуний фойдаланишга оид қонуний тартиб-қоидалар, суд қарорларининг ижро этилиши билан боғлиқ ва бошқа шу каби муҳим масалалар оддий тилда, шарҳлар, жадваллар ва изоҳлар орқали ёритиб берилди.

Қўлланма судьялар, суд ходимлари, адвокатлар, ҳуқуқшунослик соҳасидаги бошқа мутахассислар, талабалар ва иқтисодий процессуал ҳуқуқ институтига қизиқувчи кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

I БОБ

ИҚТИСОДИЙ СУДЛАР ҲАҚИДА УМУМИЙ МАЪЛУМОТ

1.1. Ўзбекистон Республикасида суд тизими

“Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясининг (Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 1948 йил 10 декабрда бўлиб ўтган учинчи сессиясида 217А (III)-сонли резолюцияси билан қабул қилинган) 8-моддасига кўра ҳар бир инсон унга конституция ёки қонун орқали берилган асосий ҳуқуқлари бузилган ҳолларда ваколатли миллий судлар томонидан бу ҳуқуқларнинг самарали тикланиши ҳуқуқига эга.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 1985 йил 29 ноябрдаги резолюцияси билан маъқулланган “Суд органлари мустақиллигининг асосий принциплари” биринчи бўлимининг 1-бандига кўра суд органларининг мустақиллиги давлат томонидан кафолатланади ҳамда конституция ва қонунларда мустаҳкамлаб қўйилади. Барча давлат органлари ва бошқа ташкилотлар суд органлари мустақиллигига ҳурмат билан қарашлари ва бунга риоя қилишлари шарт.

Юқорида қайд этилган ва шу каби бошқа халқаро ҳужжатлар Ўзбекистон Республикаси томонидан ҳам имзоланган бўлиб, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг муқаддимасига кўра халқаро ҳуқуқнинг умум эътироф этилган қоидалари Ўзбекистон Республикасида устун бўлиши тан олинган.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 11-моддасига кўра Ўзбекистон Республикаси давлат ҳокимиятининг тизими – ҳокимиятнинг қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятига бўлиниши принципига асосланади.

Мамлакатимизда қонун чиқарувчи ҳокимият сифатида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси, ижро этувчи ҳокимият сифатида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, давлат қўмиталари, қўмиталар, инспекциялар, уларнинг ҳудудий бошқарма ва бўлимлари ҳамда маҳаллий давлат ҳокимияти органлари фаолият юритади.

Суд ҳокимияти – ҳокимиятнинг мустақил тармоғи бўлиб, унинг асосий вазифаси жамиятда қонун устуворлигини таъминлаш, одил судловни амалга ошириш ҳисобланади. Судлар ишларни ошқора кўриши орқали ҳар бир фуқаронинг бузилган ҳуқуқларини ҳимоя қилишига кафолат яратади.

Мустақил ва холис судни талаб қилиш ҳар бир инсоннинг ҳуқуқидир. Бу ҳуқуқ Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларациясининг 10-моддасида ва Ўзбекистон Республикаси қўшилган бошқа ҳалқаро ҳуқуқ ҳужжатларида мустаҳкамланган.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ДАВЛАТ ҲОКИМИЯТИ ТИЗИМИ

Қонун чиқарувчи ҳокимият –

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик Палатаси, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Сенати

Ижро этувчи ҳокимият –

Ўзбекистон Республикасининг Вазирлар Маҳкамаси, вазирликлар, давлат қўмиталари, қўмиталар, инспекциялар, уларнинг ҳудудий бошқарма ва бўлимлари ҳамда маҳаллий ҳокимликлар

Суд ҳокимияти –

Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди, Ўзбекистон Республикаси Олий суди ва қуйи судлар

1-чизма. Ўзбекистон Республикасида давлат ҳокимиятининг тизими

Суд ҳокимияти – бу судларнинг Ўзбекистон Республикаси Конституцияси ва қонунлари устуворлиги принципига сўзсиз риоя қилиш асосида жиноий, фуқаролик, иқтисодий ва маъмурий судлов ишларини юритиш бўйича ваколатидир.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 114-моддасига мувофиқ суд ҳокимияти ҳужжатлари барча давлат органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар учун мажбурийдир.

Суд ҳокимияти ҳужжатларини бажармаслик ёки тегишлича бажармаслик Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ жавобгарликни юзага келтиради.

Одил судлов борасидаги фаолият барча бўғиндаги судлар томонидан амалга оширилади.

Ўзбекистон Республикасида мустақиллик йилларида барча соҳалар каби суд-ҳуқуқ соҳасида ҳам қатор ислохотлар амалга оширилди. Бу борада фуқароларнинг ҳуқуқий маданияти ва ҳуқуқий онгини юксалтириш борасида олиб борилаётган ишлар алоҳида ўрин эгаллайди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясида суд ҳокимиятининг қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятлардан, сиёсий партиядан, бошқа жамоат бирлашмаларидан мустақил ҳолда иш юритиши эълон қилинган.

Ўзбекистонда судлар фаолияти асосан “Судлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни билан тартибга солинади. Ушбу Қонун 1-моддасининг биринчи қисмида Ўзбекистон Республикасида

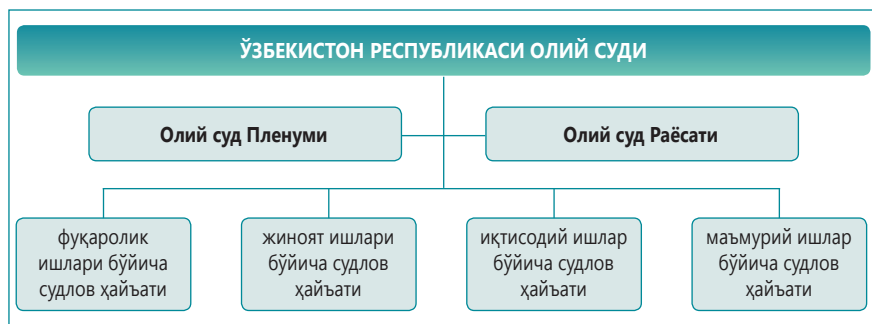

фаолият юритувчи судлар санаб ўтилган бўлиб, унинг мазмунига кўра ҳозирда Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди ва Олий суди; Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар судлари ҳамда вилоят судларига тенглаштирилган судлар; туман, туманлараро ва шаҳар судлари фаолият юритмоқда.

Қонун 13-моддасининг биринчи қисмига кўра Ўзбекистон Республикаси Олий суди фуқаролик, жиноий, иқтисодий ва маъмурий суд ишларини юритиш соҳасида суд ҳокимиятининг олий органидир. Ўзбекистон Республикаси Олий суди қуйи судларнинг судлов фаолияти устидан назорат қилиш ҳуқуқига эга.

Қонуннинг 14-моддасида белгиланишича Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси, унинг биринчи ўринбосари – жиноят ишлари бўйича судлов ҳайъатининг раиси ҳамда раис ўринбосарлари – фуқаролик, маъмурий ва иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатларининг раислари, Ўзбекистон Республикаси Олий судининг судьяларидан иборат бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди барча қуйи бўғин судларининг фаолиятини мувофиқлаштирувчи суд сифатида судлов ҳайъатларига бўлинган ҳолда судлов фаолияти устидан назоратни амалга оширади.

4-чизма. Ўзбекистон Республикаси Олий судининг таркиби

Вилоят ва туман даражасидаги судлар улар кўрадиган ишлар тоифасига кўра тўрттага бўлинган ва уларнинг фаолиятига суд раислари бошчилик қилади.

Жумладан, “Судлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 37-моддасига кўра **фуқаролик ишлари бўйича туманлараро, туман (шаҳар) суди** қонун билан унинг ваколатлари доирасига берилган фуқаролик ишларини ва маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқади.

Жиноят ишлари бўйича туман (шаҳар) суди қонун билан унинг

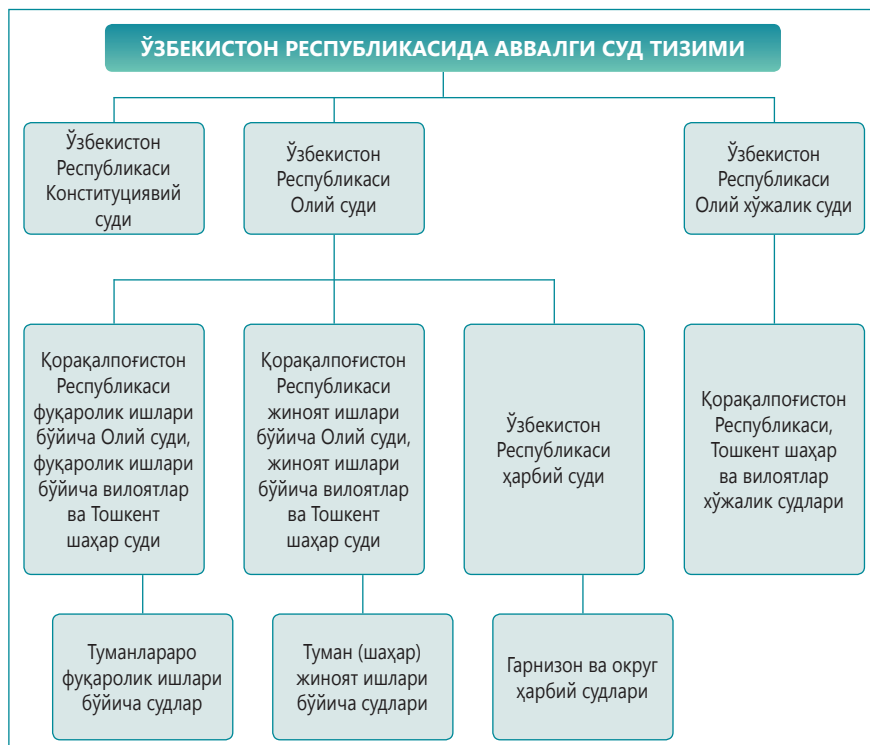

Иқтисодий судларга мурожаат қилиш тартиби

ваколатлари доирасига киритилган жиноят ишларини ва маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни, шунингдек дастлабки тергов ҳаракатларини амалга ошириш жараёнида судларга бериладиган илтимосномаларни кўриб чиқади.

Туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий суди хўжалик юритувчи субъектлар ўртасидаги фуқаровий-ҳуқуқий муносабатларда юзага келадиган низоларни ва корпоратив низоларни, шунингдек қонун билан унинг ваколатлари доирасига берилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқади.

Туман (шаҳар) маъмурий суди давлат органларининг, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг, шунингдек улар мансабдор шахсларининг хатти-ҳаракатлари (қарорлари) устидан берилган, оммавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган шикоят ва аризалар бўйича маъмурий низоларни ҳамда қонун билан унинг ваколатлари доирасига берилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқади.

2-чизма. 2017 йил 1 июнга қадар Ўзбекистон Республикасида суд тизими

Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикаси суд тизими тузилмасини тубдан такомиллаштириш ва фаолияти самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида” 2017 йил 21 февралдаги ПФ-4966-сонли Фармониغا асосан 2017 йил 1 июндан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Олий суди ва Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди бирлаштирилиб, фуқаролик, жиной, маъмурий ва иқтисодий суд иш юритуви соҳасида суд ҳокимиятининг ягона олий органи бўлган Ўзбекистон Республикаси Олий суди ташкил этилди.

3-чизма. 2017 йил 1 июнь ҳолатида Ўзбекистон Республикасида суд тизими

“Судлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 37-моддасига 2017 йил 12 апрелда киритилган ўзгартишга кўра 2017 йил 1 июндан эътиборан илк маротаба давлат органлари ва уларнинг мансабдор шахслари ғайриқонуний ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан фуқароларнинг судга шикоят қилиш

хуқуқининг конституциявий кафолатларини амалга оширишни таъминлашга хизмат қиладиган алоҳида суд органи сифатида маъмурий судлар ташкил этилди.

Қорақалпоғистон Республикаси хўжалик суди, вилоятлар ва Тошкент шаҳар хўжалик судлари тегишли иқтисодий судлар этиб ўзгартирилди ҳамда туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судлари ташкил этилди.

Шунингдек, 2017 йил 31 май куни “Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий суди тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни янги таҳрирда қабул қилинди ва ушбу Қонун қабул қилиниши муносабати билан Ўзбекистон Республикасининг 1995 йил 30 августда қабул қилинган “Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий суди тўғрисида”ги Қонуни ўз кучини йўқотган деб топилди.

Ушбу Қонуннинг 2-моддасига кўра Ўзбекистон Республикасининг Конституциявий суди (бундан буён матнда Конституциявий суд деб юритилади) қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимият ҳужжатларининг Конституцияга мувофиқлиги тўғрисидаги ишларни кўриб чиқиш бўйича доимий фаолият кўрсатувчи суд ҳокимияти органидир.

Яъни, Конституциявий суд Ўзбекистон Республикаси қонунларининг ва Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси палаталари қарорларининг, Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонлари, қарорлари ва фармойишларининг, ҳукумат, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари қарорларининг, Ўзбекистон Республикаси давлатлараро шартномавий ва бошқа мажбуриятларининг Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқлигини, Ўзбекистон Республикасининг Президенти томонидан имзолангунига қадар Ўзбекистон Республикаси конституциявий қонунларининг, Ўзбекистон Республикаси халқаро шартномаларини ратификация қилиш тўғрисидаги Ўзбекистон Республикаси қонунларининг Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига мувофиқлигини аниқлайди, Қорақалпоғистон Республикаси Конституциясининг Ўзбекистон Республикасининг Конституциясига, Қорақалпоғистон Республикаси қонунларининг Ўзбекистон Республикасининг қонунларига мувофиқлиги тўғрисида хулоса, Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси ва қонунлари нормаларига расмий шарҳ беради.

Бундан ташқари, Ўзбекистон Республикасида 2006 йил 16 октябрда қабул қилинган ва 2007 йил 1 январдан эътиборан қонуний кучга кирган “Ҳакамлик судлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни қабул қилингач, давлат судлари билан бир қаторда судловнинг янги, ўзгача нодавлат тури фаолият кўрсата бошлади.

Ушбу Қонуннинг 5-моддасига кўра Ўзбекистон Республикасида доимий фаолият кўрсатувчи ва муваққат ҳакамлик судлари ташкил

этилиши мумкин. Давлат ҳоқимияти ва бошқарув органлари ҳакамлик судларини ташкил этиши ҳамда ҳакамлик битими тарафлари бўлиши мумкин эмас. Ҳакамлик судлари юридик шахс бўлмайди.

Доимий фаолият кўрсатувчи ҳакамлик суди юридик шахс томонидан ташкил этилиши мумкин бўлиб, унинг ҳузурида фаолият кўрсатади. Масалан, Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси ҳузуридаги доимий фаолият юритувчи ҳакамлик суди.

Муваққат ҳакамлик суди ҳакамлик битими тарафлари ўртасида келиб чиққан муайян низони ҳал этиш учун улар томонидан ташкил этилиб, ушбу низо кўриб чиқилганидан кейин муваққат ҳакамлик суди ўз фаолиятини тугатади.

Ҳакамлик судининг қарорлари қандай тартибда ижро этилади?

Ҳакамлик суди томонидан қабул қилинган ҳал қилув қарори унинг тарафлари томонидан ихтиёрий равишда ижро этилади.

“Ҳакамлик судлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 50-моддасига кўра, агар ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорида белгиланган муддатда ихтиёрий ижро этилмаган бўлса, у мажбурий ижро этилиши керак. Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ, ваколатли суд берган ижро варақаси асосида амалга оширилади. Бу ерда ваколатли суд деганда давлат судлари бўлган иқтисодий судлар ёки фуқаролик ишлари бўйича судлар тушунилади.

Ҳакамлик муҳокамасининг тарафларидан бири жисмоний шахс бўлган иш бўйича қабул қилинган ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори юзасидан мажбурий ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза фуқаролик ишлари бўйича судларга тақдим этилиши керак.

Ҳакамлик муҳокамаси тарафлари юридик шахслар ёки якка тартибдаги тадбиркор мақомига эга бўлган жисмоний шахс бўлган ҳолларда, ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори асосида ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза иқтисодий судга тақдим этилади.

Шунингдек, ҳакамлик муҳокамаси тарафлари ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисида ваколатли судга мурожаат қилиши ҳам мумкин. Бундай аризалар иқтисодий судлар ёки фуқаролик ишлари бўйича судлар томонидан Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал ва Фуқаролик процессуал кодексларида белгиланган қоидалар асосида ҳал этилади.

1.2. Иқтисодий судларнинг тизими

Ўзбекистон Республикасида иқтисодий судлар иқтисодиёт соҳасида вужудга келадиган, қонунлар билан ўзининг ваколатига киритилган низолар ҳамда бошқа ишларни ҳал қилиш йўли билан одил судловни амалга оширади.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 1985 йил 29 ноябрдаги резолюцияси билан маъқулланган “Суд органлари мустақиллигининг асосий принциплари” биринчи бўлимининг 2-бандида ёзилишича, суд органлари ўзларига берилган ишларни ҳақиқат асосида ва қонунга риоя қилган ҳолда, ким томонидан ва қандай асосларга кўра бўлмасин, бевосита ёки билвосита ҳар қандай чекловлар, ғайриқонуний таъсирлар, майл, тазйиқ, таҳдид ёки аралашувларсиз холислик билан ҳал қиладилар.

Жумладан, Ўзбекистон Республикасида иқтисодий судлар ҳам ҳудудийлик тамойилига кўра ташкил этилган бўлиб, бундан кўзланган асосий мақсад тадбиркорлик субъектларининг ортиқча овозгарчилигининг олдини олиш ва уларнинг судга мурожаат қилишига қулайлик яратишдир.

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати, Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳар ва вилоятлар иқтисодий судлари ҳамда туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судлари иқтисодий низоларни ҳал этувчи суд органлари ҳисобланади.

“Судлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 37-моддасига кўра туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судлари хўжалик юритувчи субъектлар ўртасидаги фуқаровий-ҳуқуқий муносабатларда юзага келадиган низоларни ва корпоратив низоларни, шунингдек қонун билан унинг ваколатлари доирасига берилган маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўриб чиқади.

Мазкур Қонуннинг 30-моддасига кўра Қорақалпоғистон Республикаси иқтисодий суди, вилоятлар иқтисодий судлари ва Тошкент шаҳар иқтисодий суди ўз ваколатлари доирасида ишларни биринчи инстанция суди сифатида, апелляция, кассация тартибида кўради.

Иқтисодий низолардан келиб чиққан ишлар назорат тартибида Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатида ҳамда Олий суд Раёсатида кўриб чиқилади.

Муқаддам, хўжалик судлари фақат вилоятлар марказида жойлашган ва бир вилоят ҳудудида биттадан хўжалик суди мавжуд бўлган, бутун вилоятда тадбиркорлик субъектлари ўртасида келиб чиққан иқтисодий низолар ва суд қарорларига нисбатан берилган апелляция шикоятлари шу судда кўрилган бўлса, 2017 йил 1 июндан туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судлари ташкил этилиши натижасида ишларни фақат биринчи инстанция тартибида кўрувчи алоҳида бўғин юзага келди.

Туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судлари	Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судлари	Ўзбекистон Республикаси Олий суди
• ишларни биринчи инстанция тартибида кўради	• ишларни биринчи инстанция тартибида кўради• ишларни апелляция тартибида кўради• ишларни кассация тартибида кўради	• ишларни биринчи инстанция тартибида кўради• Олий судда биринчи инстанция тартибида кўрилган ишларни кассация тартибида кўради• ишларни судлов ҳайъатида назорат тартибида кўради• ишларни Раёсатда назорат тартибида кўради

5-чизма. Иқтисодий судларда ишларнинг кўрилиши

Ҳозирда Ўзбекистон Республикасининг 14 та маъмурий-ҳудудий бирлигида вилоят даражасидаги 14 та иқтисодий суд ҳамда ишларни биринчи инстанцияда кўриб чиқишга ваколатли бўлган 71 та туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судлари мавжуд.

Айрим туманлар ва шаҳарларнинг ўзига хослигини, ундаги тадбиркорлик субъектлари сони ҳамда қўшни туман маъмурий марказлари билан ўртадаги масофани инобатга олган ҳолда мазкур туманлар ва шаҳарларда биттадан иқтисодий суд ташкил қилинган.

Жумладан, Қорақалпоғистон Республикасининг Амударё тумани, Жиззах вилоятининг Фориш тумани, Қашқадарё вилоятининг Чироқчи тумани, Навоий вилоятининг Учқудуқ тумани, Самарқанд вилоятининг Пастдарғом ва Нуробод туманлари ҳамда Самарқанд шаҳри, Сурхондарё вилоятининг Бойсун туманида биттадан иқтисодий судлар ташкил этилган.

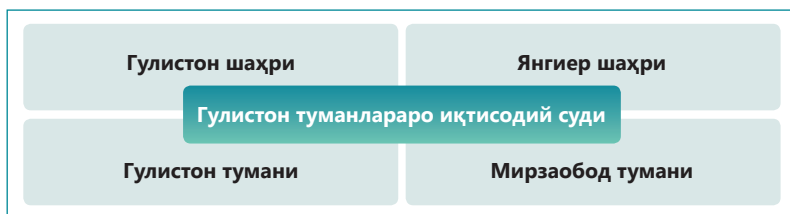

Иқтисодий судларга мурожаат қилиш тартиби

Тошкент шаҳридаги туманлар бир-бирига яқинлиги, шаҳарнинг транспорт қатновини инобатга олган ҳолда шаҳар ҳудудида битта Тошкент туманлараро иқтисодий суди ташкил этилган.

Қолган 62 та иқтисодий судлар эса икки ёки ундан ортиқ туман (шаҳар)лар ҳудудида биттадан ташкил этилган.

Масалан, Гулистон туманлараро иқтисодий суди Гулистон шаҳрида жойлашган бўлиб, бир-бирига яқин бўлган 4 та маъмурий бирлик, яъни Гулистон ва Янгиер шаҳарлари, Гулистон ва Мирзаобод туманлари ҳудудини қамраб олган бўлиб, ушбу маъмурий бирликларда жойлашган тадбиркорлик субъектлари ўртасида юзага келган иқтисодий низоларни кўрувчи суд ҳисобланади.

6-чизма. Гулистон туманлараро иқтисодий судига тегишли бўлган маъмурий бирликлар

Ушбу қўлланмадан янада самаралироқ фойдаланиш ва ўқувчиларга қулай бўлиши учун унинг илова қисмида Ўзбекистон Республикасидаги барча иқтисодий судларнинг рўйхати, уларнинг почта ва электрон манзиллари тўғрисидаги маълумотлар келтирилган.

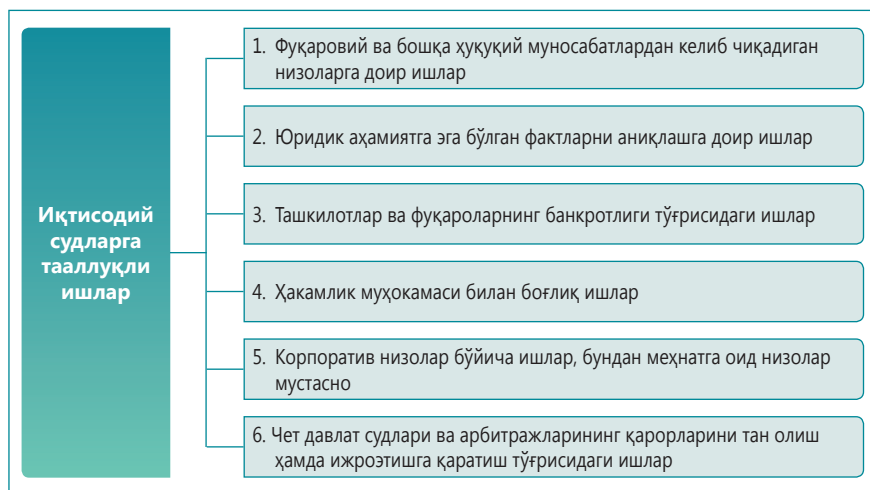
1.3. Иқтисодий судларнинг судловига тааллуқли ишлар

Иқтисодий судлар суд ҳокимиятининг бир тармоғи сифатида қонун билан фақат ўзига юклатилган низоларга доир ишларни кўриб ҳал қилади.

Бу ерда қонун деганда Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси (бундан буён матнда ИПК деб юритилади) ва бошқа қонунлар тушунилиши лозим.

ИПКнинг 25-моддасида иқтисодий судларнинг судловига тааллуқли бўлган ишларнинг рўйхати берилган. Умумий қоидага кўра бу рўйхат тугал ҳисобланмайди ва бошқа қонун ҳужжатларида иқтисодий судларда кўриладиган низолар ҳам белгиланиши мумкин.

ИПКда иқтисодий судлар томонидан кўриб чиқиладиган ишлар асосан олтита гуруҳга ажратилган. Бундан кўзланган асосий мақсад, суд амалиётини бирхиллаштириш, суд статистикасини юритишни таъминлаш ва суд фаолиятини умумлаштиришда енгилликлар яратишдир.

7-чизма. Иқтисодий судларга тааллуқли ишлар

Иқтисодий судларда кўриладиган ишларнинг асосий қисмини иқтисодийёт соҳасида юридик шахслар, юридик шахс тузмаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган ва якка тартибдаги тадбиркор мақомини қонунда белгиланган тарзда олган фуқаролар ўртасидаги фуқаровий ва бошқа ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларга доир ишлар ташкил қилади.

Бундай низолар тоифасига тадбиркорлик субъектлари ўртасида тузилган маҳсулот етказиб бериш, олди-сотди, пудрат, кредит ва ҳоказо Ўзбекистон Республикасининг Фуқаролик кодекси (бундан буён матнда ФК деб юритилади) доирасида тузилган шартномалар юзасидан келиб чиқадиган низоларни киритиш мумкин.

ФКнинг 39-моддасига кўра ўз мулкида, хўжалик юритишида ёки оператив бошқарувида алоҳида мол-мулкка эга бўлган ҳамда ўз мажбуриятлари юзасидан ушбу мол-мулк билан жавоб берадиган, ўз номидан мулкий ёки шахсий номулкий ҳуқуқларга эга бўла оладиган ва уларни амалга ошира оладиган, мажбуриятларни бажара оладиган, судда даъвогар ва жавобгар бўла оладиган ташкилот юридик шахс ҳисобланади.

Агар жисмоний шахс якка тартибдаги тадбиркор мақомини олган ҳолда тадбиркорлик билан шуғулланган ва унинг фаолияти давомида низо келиб чиққан бўлса, бу низолар ҳам иқтисодий судлар томонидан ҳал этилади.

Фуқароларга нисбатан қўйилган талаблар уларнинг аввалги тадбиркорлик фаолиятдан келиб чиқса, гарчи, судга ариза берилган кун ҳолатида бу фуқаролар якка тартибдаги тадбиркор мақомини йўқотган бўлса-да, улар иштирокидаги низоларга доир ишлар иқтисодий судга тааллуқли бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг “Биринчи инстанция судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида” 2007 йил 15 июндаги 162-сон қарори 9-бандининг тўртинчи хатбошида қайд этилишича, ХПК 23-моддаси биринчи қисмининг 1-бандига мувофиқ фуқаро, агар у юридик шахс тузмаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган ва якка тартибдаги тадбиркор сифатида рўйхатга олинган бўлса, хўжалик судига тааллуқли низонинг қатнашувчиси деб тан олинади. Иқтисодий судлар шуни назарда тутишлари керакки, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган, лекин давлат рўйхатидан ўтмаган фуқаро, якка тартибдаги тадбиркор мақомини олмайди ва бундай шахслар иштирокидаги низолар ХПК 23-моддасига мувофиқ хўжалик судига тааллуқли эмас. Агар фуқаронинг якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтганлигининг амал қилиши, хусусан гувоҳноманинг амал қилиш

муддатининг тугаши, давлат рўйхатидан ўтказилганлигининг бекор қилинганлиги ва ҳоказолар муносабати билан тугатилганда ҳам, масала худди шундай тартибда ҳал этилиши лозим. Агар фуқаронинг якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтганлигининг амал қилиши, хусусан гувоҳноманинг амал қилиш муддатининг тугаши, давлат рўйхатидан ўтказилганлигининг бекор қилинганлиги ва ҳоказолар муносабати билан тугатилганда, тегишли талаблар уларнинг аввалги тадбиркорлик фаолиятдан келиб чиқса, иқтисодий судга тааллуқлидир.

Агар ташкилот билан бирор юридик шахснинг юридик шахс мақомига эга бўлмаган тузилмаси (филиал, бўлинма, ваколатхона) ўртасида низо келиб чиқса, мазкур тузилмага нисбатан даъво аризаси берса бўладими?

Юридик шахснинг тузилмаси (филиал, бўлинма, ваколатхона) иқтисодий судда мустақил равишда тараф сифатида иштирок эта олмайди. Шу сабабли, тузилмага нисбатан тақдим этилган даъволар бўйича албатта мазкур тузилмани очган юридик шахс ҳам жавобгар сифатида жалб қилиниши лозим.

Агар тузилма судда даъвогар сифатида юридик шахс номидан даъво талаби билан мурожаат қиладиган бўлса, уни раҳбарининг судга юридик шахс номидан даъво билан мурожаат қилиш ҳуқуқи мавжудлигини тасдиқловчи бош ишончномаси судга тақдим этилиши шарт.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Биринчи инстанция судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида” 2007 йил 15 июндаги 162-сон қарори 9-бандининг биринчи хатбошига кўра ХПКнинг 23-моддасида хўжалик судига тааллуқли низолар келиб чиқиши мумкин бўлган ҳуқуқий муносабатлар қатнашчиларининг субъектли таркиби белгиланган. У энг аввало, юридик шахсларни ва юридик шахс тузмаган ҳолда тадбиркорлик фаолиятини амалга ошираётган ва якка тартибдаги тадбиркор мақомини қонунда белгиланган тарзда олган фуқароларни ҳамда ХПК 25-моддаси биринчи қисмининг 5-бандида назарда тутилган ишлар бўйича фуқаролар - жисмоний шахсларни ўз ичига олади. Судлар назарда тутишлари керакки, агар даъво билан юридик шахснинг ўзи эмас, балки унинг алоҳида бўлинмаси (филиали, ваколатхонаси) ишончнома асосида мурожаат этса, иқтисодий суд даъво аризасини қабул қилишни

рад этишга ҳақли эмас. Бундай ишлар бўйича вакил сифатида иштирок этаётган алоҳида бўлинма эмас, балки у манфаатларини кўзлаб ҳаракат қилаётган юридик шахс даъвогар ҳисобланади.

ИПК 25-моддаси биринчи қисмининг 2-бандига мувофиқ иқтисодий судга юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ишлар тааллуқдир.

Иқтисодий судлар томонидан аниқланадиган юридик фактларга бино ёки ер майдонининг мулк ҳуқуқи асосида мансублиги факти; кўчмас мулкка 15 йил давомида ўзиники каби инсофли, очиқ ва узлуксиз эгалик қилиш ёки бошқа мулкка 5 йил эгалик қилиш факти; ташкилотнинг муайян вақтда ва муайян жойда рўйхатдан ўтиш факти ва бошқалар тегишли.

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлашга доир ишлар бўйича низо мавжуд бўлмайди.

“Банкротлик тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 5-моддаси, ИПК 25-моддасининг 3-бандига мувофиқ ташкилотлар ва фуқароларнинг банкротлиги тўғрисидаги ишлар иқтисодий судлар томонидан кўриб чиқилади.

Мазкур Қонуннинг 3-моддасига кўра банкротлик (иқтисодий ночорлик) - хўжалик суди томонидан эътироф этилган, қарздорнинг пул мажбуриятлари бўйича кредиторлар талабларини тўла ҳажмда қондиришга ва (ёки) мажбурий тўловлар бўйича ўз мажбуриятини тўла ҳажмда бажаришга қодир эмаслигидир.

Қонуннинг 4-моддасига кўра қарздорнинг пул мажбуриятлари бўйича кредиторлар талабларини қондиришга ва (ёки) мажбурий тўловлар бўйича ўз мажбуриятини бажаришга қодир эмаслиги, агар тегишли мажбуриятлар ва (ёки) тўловлар мажбурияти юзага келган кундан эътиборан уч ой давомида қарздор томонидан бажарилмаган бўлса, унинг банкротлик аломатлари деб эътироф этилади.

Ёдда тутинг!

Тижоратчи ташкилот бўлмаган юридик шахслар, яъни давлат корхоналари, давлат идоралари, давлат муассасалари, шу жумладан, давлат бюджетидан тўлиқ молиявий маблағ билан таъминланадиган касалхоналар, мактаблар, боғчалар, шунингдек матлубот кооперативи ёки ижтимоий фонд шаклида иш олиб бораётган юридик шахслар ночор (банкрот) деб ҳисобланиши мумкин эмас.

ИПК 25-моддаси биринчи қисмининг 4-бандига кўра ҳакамлик муҳокамаси билан боғлиқ ишлар иқтисодий судлар томонидан кўриб чиқилади. Бундай тоифадаги ишлар ушбу Кодекснинг 28-моддасида белгиланган бўлиб, уларга ҳакамлик судида кўрилатган иш бўйича даъвони таъминлаш юзасидан чоралар кўриш тўғрисидаги аризалар

бўйича ишлар; ҳакамлик судларининг ҳал қилув қарорлари юзасидан низолашиш ҳақидаги аризалар бўйича ишлар ҳамда ҳакамлик судларининг ҳал қилув қарорларини мажбурий ижро этиш учун ижро варақалари бериш тўғрисидаги аризалар бўйича ишлар киради.

Тадбиркорлик субъектлари бўлган акциядорлик жамиятлари ва масъулияти чекланган жамиятлар, қўшимча масъулиятли жамиятлар, уй-жой мулкдорлари ширкатлари, матлубот кооперативлари ва улушли мулкка асосланган хўжалик юритувчи субъектлар иштирокчилари ўртасида ёки айнан шу субъектлар бошқарув органлари ва уларнинг иштирокчилари ўртасида юзага келадиган низолар, юридик шахсни ташкил этиш, қайта ташкил этиш ва тугатиш билан боғлиқ низолар корпоратив низолар ҳисобланади.

Корпоратив низонинг ўзига хос хусусияти шундан иборат-ки, бу низо битта хўжалик юритувчи субъект доирасида, унинг таъсисчилари билан бшқарув органи, таъсисчилари ўртасида ўзаро ва хўжалик жамияти билан боғлиқ ҳолда юзага келади.

Жумладан, “Масъулияти чекланган ҳамда қўшимча масъулиятли жамиятлар тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 8-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ жами улушлари жамият устав фондининг (устав капиталининг) камида ўн фоизини ташкил этадиган жамият иштирокчилари ўз мажбуриятларини қўпол бузаётган ёхуд ўз ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) билан жамиятнинг фаолият кўрсатишига имкон бермаётган ёки уни жиддий тарзда қийинлаштираётган иштирокчини жамиятдан суд тартибида чиқарилишини талаб қилишга ҳақлидирлар.

Бунда шуни инобатга олиш лозимки, жами улушлари жамият устав фонди (устав капитали)нинг камида ўн фоизини ташкил этадиган битта иштирокчи ҳам, жами улушлари жамият устав фонди (устав капитали)нинг камида ўн фоизини ташкил этадиган бир нечта иштирокчи ҳам бундай талаб билан судга мурожаат қилиши мумкин. Бир нечта иштирокчи судга мурожаат қилганда даъво аризаси ушбу иштирокчиларнинг барчаси ёки уларнинг вакили (вакиллари) томонидан имзоланган бўлиши керак. Бунда даъвогар (даъвогарлар) улушининг миқдори белгиланган тартибда тасдиқланган таъсис ҳужжатлари асосида аниқланади.

ИПК 25-моддаси биринчи қисмининг 5-бандига кўра корпоратив низолар бўйича ишлар, бундан меҳнатга оид низолар мустасно, иқтисодий судлар томонидан кўриб чиқилади.

Бу ерда шуни таъкидлаш керакки, корпоратив низоларга оид ишлар низо вужудга келган ҳуқуқий муносабатлар иштирокчиси ташкилотлар ёки жисмоний шахслар бўлишидан қатъи назар, иқтисодий суд томонидан кўриб чиқилади.

ИПК 25-моддаси биринчи қисмининг 6-бандига кўра чет давлат судлари ва арбитражларининг қарорларини тан олиш ҳамда ижрозетишга қаратиш тўғрисидаги ишлар иқтисодий судга тааллуқлидир.

Шунингдек, қонун билан иқтисодий судга тааллуқли ишлар жумласига бошқа ишлар ҳам киритилиши мумкин бўлиб, бу қонунда алоҳида кўрсатилади. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси 269-моддасининг учинчи қисмига кўра мансабдор шахслар томонидан иш берувчига етказилган моддий зарарни тўлаш тўғрисидаги меҳнат низолари, агар мансабдор шахслар етказган зарар хўжалик низосини кўриб чиқиш пайтида аниқланган бўлса, иқтисодий суд томонидан ҳам кўриб чиқилади.

Айрим ҳолатларда битта даъво аризасида икки ёки ундан ортиқ даъво талабларини ҳам кўрсатиш мумкин. Ўзаро боғлиқ бўлиб, баъзилари иқтисодий судга, бошқалари эса фуқаролик ишлари бўйича судга тааллуқли бўлган бир неча талаб бирлаштирилган тақдирда, ушбу талаблар фуқаролик ишлари бўйича судда кўрилиши керак. Агар бундай талаблар билдирилган даъво ариза иқтисодий судга берилган тақдирда, даъво аризаси судья томонидан ИПК 155-моддаси биринчи қисмининг 4-бандига кўра қайтарилади.

Мисол

Судга даъвогар “Темур” фермер хўжалиги даъво ариза билан мурожаат қилиб, жавобгар “Боғбон” фермер хўжалигини 47,5 га ер майдонини мажбурий чиқаришни, етказилган 93132000 сўм моддий ҳамда ер юзасидан жанжаллар натижасида ўзига етказилган 5000000 сўм маънавий зарарни ундиришни сўраган ҳолда, ушбу талабларнинг ер майдонидан чиқариш ва моддий зарарни ундириш қисми иқтисоди судга, жисмоний шахсга етказилган зарарни ундириш қисми фуқаролик судига тегишли талаб ҳисобланади. Шунинг учун мазкур аризада кўрсатилган ҳамма талаблар фуқаролик ишлари бўйича судда кўрилиши керак.

Шунингдек, ўзаро боғлиқ бўлиб, баъзилари маъмурий судга, бошқалари эса иқтисодий судга тааллуқли бўлган бир неча талаб бирлаштирилган тақдирда ҳам даъво аризаси судья томонидан ИПК 155-моддаси биринчи қисмининг 4-бандига кўра қайтарилади.

II БОБ

СУДГА МУРОЖААТ ҚИЛИШ

2.1. Иқтисодий судга мурожаат қилиш тартиби

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 44-моддасига кўра ҳар бир шахсга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланади.

Тадбиркорлик субъектлари, яқка тартибдаги тадбиркорлар ва жисмоний шахслар (корпоратив низолар юзасидан) ўзларининг иқтисодий соҳадаги бузилган ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида иқтисодий судларга мурожаат қиладилар.

ИПКнинг 3-моддасига кўра ҳар қандай манфаатдор шахс ўзининг бузилган ёки низолашилаётган ҳуқуқлари ёхуд қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилиш учун иқтисодий судга ИПКда белгиланган тартибда мурожаат қилишга ҳақли. Судга мурожаат қилиш ҳуқуқидан воз кечиш ҳақиқий эмас.

ИПКнинг 3-моддасида судга мурожаат қилишда низоларнинг тоифасига кўра қандай турдаги ҳужжатлар тақдим этилиши баён қилинган. Унга кўра судга тақдим этиладиган ҳужжатлар даъво аризаси, ариза ёки шикоят тарзида расмийлаштирилиб, тақдим этилади.

Қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда иқтисодий судга прокурор, давлат органлари ва бошқа шахслар ҳам мурожаат қилишга ҳақли.

Тарафлар ўртасида тузилган шартномада ёки қонунчиликда даъво аризаси билан судга мурожаат қилишдан олдин, низони судгача ҳал қилиш шартлигидан иборат бўлган қоида белгиланиши мумкин.

Жумладан, тадбиркорлик субъектлари ўзаро шартнома тузишда эркиндирлар ва шартномада қонунга зид бўлмаган қоидаларни мустақил равишда ва ўз хоҳишларига кўра белгилайдилар.

Агар қонунда айрим тоифадаги низолар учун уларни судгача ҳал қилиш (талабнома юбориш) тартиби белгиланган ёхуд бу тартиб шартномада назарда тутилган бўлса, тарафлар ўзаро муносабатларини ихтиёрий равишда ҳал қилиш чораларини кўрганларидан, яъни жавобгарга олдиндан талабнома юборгандан сўнг судда иш қўзғатиш мумкин.

Даъво аризаси	Ариза	Шикоят (протест)
• фуқаролик ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган даъво талаблари юзасидан• жавобгар томонидан даъвогарнинг даъвосига нисбатан билдирилган қарши даъво талаблари юзасидан	• буйруқ тартибида иш юритишга оид талаблар юзасидан• юридик фактларни белгилаш тўғрисида• банкрот деб топиш тўғрисида• судьяни, прокурор ёки суд мажлиси котибини, экспертни рад этиш тўғрисида• ҳақамлик судининг ҳал қилув қарори асосида мажбурий ижро варақаси бериш тўғрисида• ҳақамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисида• даъвони ёки ҳал қилув қарорининг ижросини таъминлаш чораларини кўриш тўғрисида• ҳал қилув қарорини тушунтириш ва ёзувдаги хатони тузатиш тўғрисида• чет давлат судининг ҳал қилув қарорини тан олиш ва уни ижрога қаратиш тўғрисида• йўқолган суд ишини ёки ижро ишини тиклаш тўғрисида• суд қарорларини янги очилган ҳолат бўйича қайта кўриш тўғрисида• ижро варақасининг дубликатини бериш ва уни ижрога тақдим этиш муддатини тиклаш тўғрисида• суд қарорининг қайтарма ижроси тўғрисида• ижро ишини юритишни тўхтатиб туриш ёки тугатиш тўғрисида	• апелляция инстанциясида ишни кўриш тўғрисида• кассация инстанциясида ишни кўриш тўғрисида• ишни назорат тартибида қайта кўриш тўғрисида

8-чизма. Судга тақдим этиладиган ҳужжатларнинг турлари

Бундай тартиб, хусусан Ўзбекистон Республикаси Ҳаво кодексининг 125-моддаси, ФКнинг 384-моддаси, “Темир йўл транспорти тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 28-моддасида белгилаб қўйилган.

Низоларни судгача ҳал этиш (талабнома юбориш) тартиби даъвогар учун фақат қонун ва шартномада белгиланган ҳолларда мажбурий бўлади.

Агар бундай қоида Адлия вазирлигида рўйхатдан ўтган, норматив-ҳуқуқий ҳарактерда бўлган низомлар, қоидалар ва бошқа қонуности ҳужжатларида назарда тутилган бўлса ҳам унга риоя қилиш керак.

Тарафлар ўртасида тузилган шартномада “ушбу шартнома бўйича келиб чиққан низоларни тинч йўл билан ҳал этиш лозимлиги” ҳақидаги шарт назарда тутилган бўлса, бу умумий қоида ҳисобланиб, талабнома юбориш зарурлигини англамайди. Низони судгача ҳал этиш (талабнома юбориш) тартиби шартномада аниқ ёзилган бўлиши шарт.

**Шартномада низони судгача ҳал этиш
(талабнома юбориш) тартибининг белгиланиши:**

5.2. ...

5.3. Ушбу шартнома юзасидан низо келиб чиққан тақдирда бир тараф иккинчи тарафга ўз важларини баён қилган ҳолда ёзма равишда талабнома билан муурожаат қилиши керак. Талабнома иккинчи тарафга етказилганидан кейин 15 кунлик муддатда унда баён қилинган талабнинг иккинчи тарафдан ижро этилмаслиги ёки ёзма равишда рад этилиши ёхуд шу муддатда талабномага жавоб берилмаслиги, судга даъво ариза билан муурожаат қилиш учун асос бўлади.

5.4. ...

Агар қонунда ёки шартномада белгиланган бўлиб, тарафлардан бири низони судгача ҳал қилмасдан, судга тўғридан-тўғри даъво аризаси киритган бўлса, суд томонидан даъво аризаси қайтарилади. Низони судгача ҳал қилиш тартибига риоя этилмаганлиги ишни судда кўриш давомида аниқланса, даъво кўрмасдан қолдирилади.

Низони судгача ҳал қилишга оид тартиб шартномани муддатидан олдин бекор қилиш ёки уни ўзгартириш тўғрисидаги талабга нисбатан ҳам қонунда белгиланган.

Жумладан, ФКнинг 384-моддасига кўра шартнома қандай шаклда тузилган бўлса, уни ўзгартириш ёки бекор қилиш тўғрисидаги келишув ҳам шундай шаклда тузилади, башарти қонун ҳужжатларидан, шартнома ёки иш муомаласи одатларидан бошқача тартиб келиб чиқмаса. Бир тараф шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги таклифга иккинчи тарафдан рад жавоби олганидан кейингина ёки таклифда кўрсатилган ёхуд қонунда ёинки шартномада белгиланган муддатда, бундай муддат бўлмаганида эса - ўттиз кунлик муддатда жавоб олмаганидан кейин, шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги талабни судга тақдим этиши мумкин.

Шу боис бир тараф шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш юзасидан иккинчи тараф билан низони судгача ҳал қилиш тартибига риоя қилганидан кейингина, судга бу тўғрисида талаб билан муурожаат қилиши мумкин.

Ёдда тутинг!

Низони судгача ҳал қилиш тартибига риоя этилмаганлиги асоси билан даъво кўрмасдан қолдирилса, даъвогар томонидан тўланган давлат божи даъвогарнинг зиммасида қолдирилади, яъни суд давлат божини қайтармайди. Агар давлат божи тўланмаган бўлса, даъво кўрмасдан қолдирилиши билан бир вақтда суд давлат божини даъвогардан ундиради.

Агар даъвогар манфаатида прокурор, давлат органлари ва бошқа органлар судга даъво аризаси билан муурожаат қилса, талабнома юбориш тартибига риоя қилинганлигидан қатъи назар, иш кўриб чиқилади.

Судга тақдим этиладиган даъво ариза, қарши даъво ариза, аризалар ҳамда шикоятлар учун умумий бўлган қоида шундан иборат-ки, улар ишда иштирок этувчи шахслар (ташкilotлар, фуқаролар) номидан расмийлаштирилади ва ваколатли шахслар томонидан имзоланади. Шунингдек, ушбу ҳужжатларда суднинг олдига ҳал этиш учун муайян талаб қўйилган бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг “Биринчи инстанция судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида” 2007 йил 15 июндаги 162-сон қарорининг 10-бандига кўра шартнома бўйича келишмовчиликлар ҳақидаги низолар икки ҳолатда хўжалик судида кўриш предмети бўлиши мумкин:

- агар шартнома тузиш қонунда назарда тутилган бўлса;
- агар тарафларнинг шартнома бўйича келишмовчиликларни ҳал этиш учун хўжалик судига топшириш тўғрисида келишуви мавжуд бўлса.

Бундан келиб чиқадиги, шартнома олдидан бўладиган низони, агар бундай шартномани тузиш қонун бўйича ҳеч бўлмаганда бир тараф учун мажбурий бўлса, хўжалик суди кўриб чиқиш учун қабул қилиши шарт (ФКнинг 377-моддаси).

Шартнома бўйича келишмовчиликлар тўғрисидаги низони хўжалик судига ҳал этиш учун беришнинг бошқа шарти тарафларнинг бундай имконият ҳақидаги келишуви ҳисобланади. Мазкур келишув турли шаклларда, масалан, хатлар, телеграммалар, маълумотлар алмашиш йўли билан, факсимил ёки электрон алоқа воситасида ифода этилиши мумкин. Бундан ташқари, шартнома бўйича келишмовчиликларни ҳал этишни хўжалик судига топшириш тузилиши керак бўлган шартноманинг шарти сифатида назарда тутилиши ва агар бошқа тараф келишмовчиликлар баённомасида лойиҳанинг бу шарти бўйича ҳеч қандай эътироз билдирмаса, тарафлардан бири томонидан лойиҳага киритилиши мумкин.

Шартномалар шартларини ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги иқтисодий низолар ҳам хўжалик судига тааллуқлидир. Бундай турдаги низоларни хўжалик суди ўз иш юритишига қабул қилиши учун шартноманинг тури ҳам, уни тузиш тартиби ҳам аҳамиятга эга эмас. Шу билан бирга ФК шартномани бекор қилиш ёки ўзгартириш, агар ФК, бошқа қонунлар ёки шартнома билан бошқача тартиб назарда тутилган бўлмаса, тарафларнинг келишуви бўйича мумкинлиги

тўғрисидаги қонундан белгилайди (ФК 382-моддасининг биринчи қисми).

Тарафлардан бирининг талаби билан эса шартнома суд томонидан фақат иккинчи тараф уни жиддий равишда бузса ҳамда ФК, бошқа қонунлар ва шартномада назарда тутилган ўзга ҳолларда ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин (ФК 382-моддасининг иккинчи қисми).

Бунда ҳужалик суди бир тараф шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги таклифга иккинчи тарафдан рад жавоби олганидан кейингина ёки таклифда кўрсатилган ёхуд қонунда ёинки шартномада белгиланган муддатда, бундай муддат бўлмаганида эса - ўттиз кунлик муддатда жавоб олмаганидан кейин, шартномани ўзгартириш ёки бекор қилиш ҳақидаги даъвони қабул қилишга ҳақли (ФКнинг 384-моддаси).

2.2. Даъво аризасини шакллантириш (ёзиш)

Даъво аризаси иқтисодий судда иш қўзғатиш учун асос ҳисобланади. Агар суднинг олдига ҳал қилиш учун бирор масала қўйилган ҳолда ариза тақдим этилган бўлиб, унинг шакли ва мазмуни даъво аризасига қўйилган талабларга жавоб бермаса, бу ҳолат даъво қўзғатиш учун асос бўла олмайди.

ИПК 149-моддасининг биринчи қисмига кўра даъво аризаси судга ёзма шаклда берилади. У даъвогар ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Даъво аризасини шакллантиришдан олдин низо қайси суднинг судловига тегишли эканлигини аниқлаб олиш муҳим ҳисобланади.

ИПКнинг 33-моддасига кўра юридик шахсларга нисбатан даъволар улар рўйхатдан ўтган жойдаги судга тақдим этилади. Юридик шахсларга нисбатан унинг алоҳида бўлинмаси фаолиятдан келиб чиқадиган даъволар алоҳида бўлинма давлат рўйхатидан ўтган жой бўйича тақдим этилади.

Фуқароларга нисбатан даъволар улар яқка тартибдаги тадбиркор сифатида рўйхатдан ўтган жойдаги судга тақдим этилади.

Айрим ҳолатларда даъво аризаси турли ерларда жойлашган икки ёки ундан ортиқ жавобгарга нисбатан тақдим этилиши мумкин. Бу ҳолда даъволар даъвогарнинг танлаши бўйича жавобгарлардан бири рўйхатдан ўтган жойдаги судга тақдим этилади.

Рўйхатдан ўтган жойи номаълум бўлган жавобгарга нисбатан даъволар унинг мол-мулки жойлашган ёки унинг маълум бўлган охириги жойлашган жойдаги судга тақдим этилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикасининг фуқароси бўлган ва айни пайтда бошқа давлат ҳудудига турган жавобгарга нисбатан даъволар даъвогар жойлашган ердаги ёки жавобгарнинг мол-мулки жойлашган ердаги судга тақдим этилиши мумкин.

Ижро этиш жойи кўрсатилган шартномадан келиб чиқадиган даъволар шартнома ижро этиладиган ерда тақдим этилади.

ИПКнинг 37-моддасига кўра кўчмас мулкка бўлган мулк ҳуқуқини тан олиш тўғрисидаги даъволар, кўчмас мулк тўғрисидаги низолар, шу жумладан кўчмас мулкни бошқа шахснинг қонунсиз эгалигидан талаб

қилиб олиш ёхуд мулкдор ёки мол-мулкнинг бошқа қонуний эгасининг ҳуқуқлари эгалик қилишдан маҳрум этиш билан боғлиқ бўлмаган ҳолда бузилишини бартараф этиш ва кўчмас мулк ҳуқуқига тегишли бўлган бошқа даъволар кўчмас мулк жойлашган жойи бўйича судга тақдим этилади.

Ташувчига нисбатан йўловчи, багаж ва юк ташиш шартномаларидан келиб чиқадиган даъволар, шу жумладан жавобгарлардан бири ташувчи бўлса, транспорт ташкилотининг органи жойлашган жойдаги судга тақдим этилади.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ариза ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори қабул қилинган жойдаги иқтисодий судга берилади.

Ҳакамлик судида кўриладиган иш бўйича даъвони таъминлаш, шунингдек ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза қарздор жойлашган ердаги ёки яшайдиган жойдаги ёхуд, агар қарздор жойлашган ер ёки яшайдиган жой номаълум бўлса, унинг мол-мулки турган жойдаги иқтисодий судга берилади.

Корпоратив низолар бўйича даъволар юридик шахс жойлашган жойда тақдим этилади

Даъво аризасида кўрсатилиши керак бўлган маълумотлар:

- ✓ ариза бериладиган суднинг номи;
- ✓ ишда иштирок этувчи шахсларнинг номи, уларнинг юридик ва почта манзиллари;
- ✓ агар даъво баҳоланиши лозим бўлса, даъвонинг баҳоси;
- ✓ даъво талабларига асос бўлган ҳолатлар;
- ✓ даъво талабларининг асосларини тасдиқловчи далиллар;
- ✓ ундириладиган ёки низолашилаётган сумманинг ҳисоб-китоби;
- ✓ даъвогарнинг қонун ҳужжатларини далил қилиб келтирган талаблари, даъво бир неча жавобгарга нисбатан тақдим этилганда эса - уларнинг ҳар бирига қўйилган талаблар;
- ✓ низони жавобгар билан судгача ҳал қилиш (талабнома юбориш) тартибига риоя этилганлиги тўғрисидаги маълумотлар, агар бу шу тоифадаги низолар учун қонунда ёки шартномада назарда тутилган бўлса;
- ✓ илова қилинадиган ҳужжатлар рўйхати.

Қарши даъво аризалари дастлабки даъво кўриладиган жойдаги судга берилади.

Шартномани тузиш вақтида ушбу шартномани ижро этиш давомида низо келиб чиққанда у қайси суд томонидан кўриб чиқилиши кўрсатилган бўлса, даъво аризаси ўша судга тақдим этилиши керак.

Самарқанд шаҳар иқтисодий судига

Даъвогар: **“Шарқ” масъулияти чекланган жамияти**

Қарши шаҳри, Баҳор кўчаси 5-уй.

sharq_01@inbox.uz

“Асака” акциядорлик тижорат банкининг

Қарши шаҳар филиали

х/р: 20208000512457896001, МФО: 00125,

СТИР: 200564784, Тел: 0-375-234-56-56,

Жавобгар: **“Хумо” масъулияти чекланган жамияти**

Самарқанд шаҳри, А.Розий кўчаси 9-уй.

humo@mail.ru

“Капиталбанк” акциядорлик тижорат банкининг

Самарқанд шаҳар филиали

х/р: 20208000245789865003, МФО: 00789,

СТИР: 207854219, Тел: 0-366-233-60-15,

Даъво аризаси

(120 000 000 сўм асосий қарз ва 60 000 000 сўм пеняни ундириш тўғрисида)

Бизнинг “Шарқ” масъулияти чекланган жамиятимиз (кейинги ўринларда маҳсулот етказиб берувчи, даъвогар) ва “Хумо” масъулияти чекланган жамияти (кейинги ўринларда сотиб олувчи, жавобгар) ўртасида 2016 йил 15 апрелда маҳсулот етказиб бериш тўғрисида 12-сонли шартнома имзоланди ва биз томонимиздан ушбу шартнома асосида 2016 йил 27 апрелда 01-27-сонли юк хати орқали сотиб олувчига 150 000 000 сўмлик қандолат маҳсулотлари етказиб берилди.

Шартноманинг 2.1-бандида тўлов тартиби назарда тутилган бўлиб, унга кўра сотиб олувчи шартнома имзоланганидан кейин 10 кун ичида олинадиган маҳсулотнинг 20 фоизини олдиндан тўлаши, маҳсулот қабул қилиб олинганидан кейин 20 кун ичида якуний ҳисоб-китобни амалга ошириши лозим эди.

Сотиб олувчи шартнома имзоланганидан кейин 2016 йил 20 апрель куни 30 000 000 сўмлик маблағни бизнинг ҳисоб-рақамимизга тўлаб берди. Биз шартнома шартларини тўлиқ бажариб, сотиб олувчига шартномада белгиланган миқдорда ва муддатда қандолат маҳсулотларини етказиб берган бўлсак-да, сотиб олувчи шу кунга қадар олинган маҳсулот учун қолган 120 000 000 сўм маблағни асоссиз равишда тўламасдан келмоқда.

Шартноманинг 5.1-бандида олинган маҳсулот учун ўз вақтида тўлов амалга оширилмаганлиги юзасидан ҳар бир кечиктирилган кун учун кечиктирилаган сумманинг 0,4 фоизи, аммо қарзнинг 50 фоизидан ошмаган миқдорда пеня ҳисобланиши назарда тутилган.

Шартномада низони судгача ҳал этиш тартиби мавжуд эмас. Шундай бўлса-да, биз харидорга маҳсулот ҳақини тўлашни сўраб, 2016 йил 1 июлда 17-сонли, 2016 йил 3 сентябрда 42-сонли талабномани юбордик, аммо талабномаларимиз оқибатсиз қолдирилиб, қарз тўланмасдан қолмоқда.

Қайд этилганларга кўра жавобгардан 120 000 000 сўм асосий қарзни ва тўлов кечикритилганлиги учун ҳисобланган 60 000 000 сўм пеняни ҳамда олдиндан тўланган 1 800 000 сўм давлат божи ва 5 000 сўм почта харажатини ундириб беришингизни сўрайман.

Илова:

1. 2016 йил 15 апрелдаги 15-сонли маҳсулот етказиб бериш тўғрисидаги шартноманинг нусхаси – 3 varaқда;
2. 2016 йил 27 апрелдаги 01-27-сонли юк хати нусхаси – 1 varaқда;
3. Суд харажатлари тўланганлиги тўғрисида 2016 йил 10 октябрдаги 42-сонли ва 43-сонли тўлов топшириқномаларининг асл нусхалари – 2 varaқда;
4. 2016 йил 1 июлдаги 17-сонли, 2016 йил 3 сентябрдаги 42-сонли талабномалар ва уларнинг жавобгарга юборилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар нусхалари – 4 varaқда;
5. Даъво аризанинг нусхаси жавобгарга юборилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар – 1 varaқда.

**“Шарқ” масъулияти чекланган
жамияти директори**

А.Саидов

Даъво аризасида даъвогарнинг ёки уни вакилининг телефон ёки факс рақамлари, электрон манзили ҳам кўрсатилиши мумкин.

Даъво аризасида, агар низони тўғри ҳал қилиш учун зарур бўлса, бошқа маълумотлар, шунингдек илтимосномалар ҳам кўрсатилиши мумкин.

Судга тақдим этиладиган илтимосномалар нафақат даъво аризасида кўрсатилиши, балки алоҳида ҳужжат сифатида расмийлаштирилиб, даъво аризасига илова қилинишига ҳам йўл қўйилади.

Шунингдек, даъво аризасида даъвогар ва жавобгарга хизмат кўрсатувчи банк (филиали)нинг номи, (МФО – “межфилиальный оборот”), банк ҳисоб-рақами (ҳ/р), солиқ тўловчининг идентификацион рақами (СТИР) кўрсатилиши керак. Бу маълумотлар келгусида суд қарори асосида бериладиган ижро varaқасини шакллантириш ва ижро қилиш учун муҳим ҳисобланади. Чунки ушбу маълумотлар асосида инкассо, тўлов топшириқномалари тузилиши ва нақдсиз пул маблағлари тўланиши мумкин.

Ёдда тутинг!

Даъво аризасида даъво талабини аниқ кўрсатиш, жавобгарлар икки ёки нундан ортиқ бўлса, уларнинг ҳар бирига қўйилган талаблар алоҳида кўрсатилиши ва асослантирилган бўлиши шарт.

Самарқанд шаҳар иқтисодий судига

Даъвогар: **“Шарқ” масъулияти чекланган жамияти**
Қарши шаҳри, Баҳор кўчаси 5-уй.
sharq_01@inbox.uz
“Асака” акциядорлик тижорат банкининг
Қарши шаҳар филиали
х/р: 20208000512457896001, МФО: 00125,
СТИР: 200564784, Тел: 0-375-234-56-56,

Жавобгар: **“Ҳумо” масъулияти чекланган жамияти**
Самарқанд шаҳри, А.Розий кўчаси 9-уй.
humo@mail.ru
“Капиталбанк” акциядорлик тижорат банкининг
Самарқанд шаҳар филиали
х/р: 20208000245789865003, МФО: 00789,
СТИР: 207854219, Тел: 0-366-233-60-15,

ИЛТИМОСНОМА

(ИПКнинг 93-95-моддалари тартибида)

“Шарқ” масъулияти чекланган жамияти томонидан “Ҳумо” масъулияти чекланган жамиятига нисбатан киритилган даъво аризаси бўйича жавобгардан 120 000 000 сўм асосий қарз ва тўлов кечиктирилганлиги учун ҳисобланган 60 000 000 сўм пеняни, олдиндан тўланган 1800 000 сўм давлат божи ва 5000 сўм почта харажати ундириб бериш сўралган бўлиб, даъво аризмизга талабларни ва суд харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар тақдим этилган.

ИПК 93-моддасининг иккинчи қисмига кўра даъвони таъминлашга, агар шундай чораларни кўрмаслик суд ҳужжатининг ижросини қийинлаштириши ёхуд бажариб бўлмайдиган қилиб қўйиши мумкин бўлса, иқтисодий суд ишларини юритишнинг ҳар қандай босқичида йўл қўйилади.

Жавобгар сўнги икки ой давомида ўзининг мол-мулкларини бегоналаштириш чораларини кўраётган бўлиб, шу кунга қадар 2 та автотранспорт воситаси сотиб юборилди.

Қабул қилинадиган суд ҳужжати қонуний кучга киргунга қадар тўловдан қочиб мақсадида мол-мулкларини учинчи шахслар номига ўтказиб юбориши мумкин. Бу суд қарорининг ижросини қийинлаштиради.

Мазкур даъво аризаси кўриб чиқилгунга қадар ИПКнинг 93-95-моддалари тартибида жавобгарнинг Самарқанд шаҳри, А.Розий кўчаси 9-уй манзилида жойлашган маъмурий биносининг жами 181 805 000 сўмлик қисмини хатлашдан иборат бўлган даъвони таъминлаш чорасини қўллашнингизни сўрайман.

**“Шарқ” масъулияти чекланган
жамияти директори**

А.Саидов

Қаздорни банкрот деб топиш тўғрисидаги ариза қарздор жойлашган ердаги (яшаш жойидаги) судга тақдим этилади.

Гулистон туманлараро иқтисодий судига

Аризачи: **Гулистон шаҳар Давлат солиқ инспекцияси**
Гулистон шаҳри, Мустақиллик кўчаси 15-уй.
АТ "Асака" банкининг Гулистон шаҳар филиали, ҳ/р:
20208000512457896001, МФО: 00125,
СТИР: 200564784, тел: 234-56-56

Қарздор: **"Гулистон" масъулияти чекланган жамияти**
Гулистон шаҳри, Мустақиллик кўчаси 10-уй.
АТ "Капитал" банкининг Гулистон шаҳар филиали,
ҳ/р: 20208000245789865003, МФО: 00789,
СТИР: 207854219, тел: 233-60-15

Ариза

(Қарздорни соддалаштирилган тартибда банкрот деб топиш тўғрисида)

"Гулистон" масъулияти чекланган жамияти (кейинчалик "Гулистон" МЧЖ деб юртилади) Гулистон шаҳрида фаолият юритувчи юридик шахс сифатида давлат рўйхатида олинган ҳамда унга ДСИ томонидан 2008 йил 15 октябрда 554001245-сонли солиқ тўловчининг идентификацион рақами (СТИР) берилган.

Сирдарё вилоят ҳўжалик судининг 2017 йил 28 мартдаги 12-1702/2369-сонли ижро варақасида қарздорнинг мол-мулки ҳисобидан 56 895 000 сўмлик боқиманда қарзларни ундириш белгиланган. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюросининг Гулистон шаҳар бўлими томонидан мажбурий ижро ҳаракатлари олиб борилиб, давлат ижрочисининг 2017 йил 13 августдаги 7849-сонли қарорига асосан қарздорнинг мол-мулки мавжуд бўлмаганлиги сабабли ижро ишини юритиш тамомланган ва ижро ҳужжатлари ДСИга қайтарилган.

"Банкротлик тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 4-моддасида қарздорнинг пул мажбуриятлари бўйича кредиторлар талабларини қондиришга ва мажбурий тўловлар бўйича ўз мажбуриятларини бажаришга қодир эмаслиги, агар тегишли мажбуриятлар ёки тўловлар мажбурият юзага келган кундан эътиборан уч ой давомида қарздор томонидан бажарилмаган бўлса, унинг банкротлик аломатлари деб эътироф этилиши белгиланган.

Ушбу Қонуннинг 188-моддасида ўз фаолиятини тугатган қарздор якка тартибдаги тадбиркор ёки тугатилаётган юридик шахснинг раҳбари ҳозир бўлмаган ва уларнинг турган жойини аниқлашнинг имкони бўлмаган тақдирда ҳозир бўлмаган қарздорни банкрот деб топиш тўғрисидаги ариза кредиторлик қарзидан қатъий назар, кредитор ёки солиқ органи томонидан берилиши мумкинлиги, 189-моддасида ҳўжалик суди ҳозир бўлмаган қарздорни банкрот деб топиш ҳақидаги аризани кузатув, суд санақияси ёки ташқи бошқарув таомилларни қўллаган кўриб чиқиши мумкинлиги белгиланган.

Қарзни ундиришга қаратилган барча чоралар кўрилган бўлсада, қарздорнинг мол-мулки ва пул маблағлари мавжуд эмаслиги сабабли, унинг мажбурий тўловлар юзасидан 56 895 000 сўм қарзини ундиришнинг имкони бўлмади. Шунингдек, қарздорда банкротлик аломати юзага келди.

Қайд этилганларга кўра қарздор "Гулистон" МЧЖни соддалаштирилган тартибда банкрот деб топишингизни сўрайман.

Илова:

1. Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюросининг Гулистон шаҳар бўлими давлат ижрочисининг 2017 йил 13 августдаги 7849–сонли қарорининг нусхаси – 1 varaқда;
2. Сирдарё вилоят хўжалик судининг 2017 йил 29 апрелдаги 12-1702/2369-сонли ижро varaқасининг асл нусхаси - 1 varaқда;
3. Қарздорни 2008 йил 12 октябрдаги уставининг асл нусхаси - 28 varaқда;
4. Аризанинг нусхаси қарздорга юборилганлигини тасдиқловчи 2017 йил 25 августдаги 7890-сонли почта квитанциясининг асл нусхаси – 1 varaқда;
5. Почта харажати тўланганлигини тасдиқловчи 2017 йил 25 августдаги 00147–сонли тўлов топишириқномасининг асл нусхаси – 1 varaқда.

Жами: 32 varaқда.

Гулистон шаҳар ДСИ бошлиғи

НАМУНА

А.Хуррамов.

Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг “Банкротлик тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунини хўжалик судлари томонидан қўллашнинг айрим масалалари ҳақида” 2006 йил 27 январдаги 142-сон қарорининг 6-бандига кўра Қонуннинг 10-моддасига асосан иқтисодий суд қарздорни банкрот деб топиш тўғрисидаги аризани иш юритиш учун қабул қилиб олган пайтдан эътиборан кредиторлар қарздорга ўз талабларини қондириш мақсадида якка тартибда мурожаат этишга ҳақли эмас.

Агар банкротлик тўғрисидаги иш қўзғатилгандан кейин қарздорни банкрот деб топиш тўғрисидаги ариза берилгунга қадар пайдо бўлган қарзни ундириш ҳақида кредитордан иқтисодий судга даъво аризаси тушган бўлса, ХПК 117-моддаси биринчи қисмининг 1-бандига мувофиқ даъво аризасини қабул қилиш рад этилади.

Агар кўрсатилган ҳолатлар даъво ариза (ариза) иш юритувга қабул қилингандан кейин аниқланса, у ҳолда ХПКнинг 86-моддаси 1-бандига асосан иш бўйича иш юритиш тугатилади.

2.3. Даъво аризасига илова қилинадиган ҳужжатлар

Даъвогар даъво аризасини судга тақдим этганида жавобгар ва учинчи шахсларга даъво аризасининг ва унга илова қилинган, бу шахсларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларнинг нусхасини юбориши шарт.

ФКнинг 377-моддаси талабларига мос келадиган шартномани тузишга мажбур этиш тўғрисида судга бериладиган аризага шартнома лойиҳаси, келишмовчиликлар баённомаси, келишмовчилик баённомасини рад этиш тўғрисидаги жавоб хати ҳам илова қилинади.

Шу ўринда таъкидлаш керакки, даъво аризасидаги имзо муҳим аҳамият касб этади. Судга тақдим этилаётган даъво аризаси даъвогар ёки унинг вакили томонидан имзоланиши керак. Ўзининг бузилган ҳуқуқи ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилишни сўраб судга мурожаат этаётган шахс даъвогар ҳисобланади ва, агар у юридик шахс бўлса, даъво аризаси даъвогарнинг раҳбари ёки унинг вакили томонидан имзоланган бўлиши лозим.

Корхонанинг раҳбари ишда ҳозир бўлмаган, яъни меҳнат таътилида ёки хизмат сафарида бўлган тақдирда даъво аризасини унинг ўринбосари ёки бошқа мансабдор ходим имзолашга ҳақлими?

Агар шу ҳақдаги ваколатини тасдиқловчи ҳужжат ёки ишончнома мавжуд бўлса, ҳақли. Бунда даъво аризасини фамилиясини кўрсатмаган ҳолда, чизиқча орқали имзолашга, имзонинг механик ёки бошқа нусха кўчириш воситалари орқали амалга оширишга йўл қўйилмайди. Ҳатто даъво аризаси даъвогар раҳбари томонидан имзоланган бўлса-да, даъво аризасининг асли эмас, фото-нусхаси судга тақдим этилса, суд томонидан ушбу даъво аризаси ҳам имзоланмаган деб баҳоланади ва қайтарилади.

Ваколатсиз шахс томонидан қўйилган имзо ёки даъво аризасининг имзоланмаганлиги ҳам даъво аризани қайтаришга асос бўлади.

Иқтисодий судларга муурожаат қилиш тартиби

Агар даъво аризаси иш юритувга қабул қилинганидан сўнг уни имзолаган шахснинг аризани имзолашга ваколлати йўқлиги аниқланган тақдирда, даъво аризаси кўрмасдан қолдирилади, давлат божи эса қайтарилмайди.

Шунинг учун, вакил томонидан имзоланган даъво аризага албатта вакилнинг ваколлатини тасдиқловчи ишончноманинг асли ёки аслига тўғрилиги тасдиқланган нусхаси илова қилиниши шарт.

Даъво аризасига илова қилинадиган ҳужжатлар:

- ✓ белгиланган тартибда ва миқдорда давлат божи ва почта харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжат (тўлов топшириқномаси, квитанция);
- ✓ даъво аризасининг нусхаси жавобгар ва учинчи шахсларга юборилганлигини тасдиқловчи ҳужжат (почта квитанцияси, агар даъво аризаси жавобгар ва учинчи шахсларга шахсан топширилган бўлса, даъво аризасининг судга тақдим этиладиган нусхасида уни ким ва қачон қабул қилиб олганлиги кўрсатилиб, унинг имзоси, жавобгар ёки учинчи шахснинг муҳри ёки штамп билан тасдиқланиши лозим);
- ✓ низони, агар бу шу тоифадаги низолар учун қонунда ёки шартномада назарда тутилган бўлса, жавобгар билан судгача ҳал қилиш (талабнома юбориш) тартибига риоя этилганлигини тасдиқловчи ҳужжат;
- ✓ даъво талабларига асос бўлган ҳолатларни тасдиқловчи ҳужжат;
- ✓ даъвогарни юридик шахс ёки якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат руйхатидан ўтганлигини тасдиқловчи ҳужжат;
- ✓ агар у вакил томонидан имзоланган бўлса, даъво аризасини имзолаш ваколлати берилганлигини тасдиқловчи ҳужжат.

Вакилга берилган ишончномада вакил қилинган шахснинг даъво аризасини имзолашга бўлган ҳуқуқи кўрсатилиши, ишончнома берилган сана, уни имзолаган мансабдор шахснинг лавозими ва исм-шарифи кўрсатилган бўлиши шарт. Даъво аризаси ишончноманинг амал қилиш муддатида имзоланган бўлиши лозим. Гарчи даъво аризасини имзолашга вакилда ваколат бўлса-да, ишончноманинг амал қилиш муддати ўтган бўлса, у инobatга олинмайди.

Ёдда тутинг!

Юридик шахс номидан бериладиган ишончнома раҳбар томонидан имзоланиб, унга ушбу юридик шахснинг муҳри босилади.

Ишончнома кўпи билан уч йил муддатга берилиши мумкин. Агар ишончномада муддат кўрсатилган бўлмаса, у берилган кундан бошлаб бир йил мобайнида ўз кучини сақлайди.

Берилган куни кўрсатилмаган ишончнома ҳақиқий эмас.

Даъво аризасига илов қилинадиган ҳужжатлардан яна бири бу низони тўғри ҳал этиш учун керакли бўлган, даъвони асословчи ҳужжатлардир.

Жумладан, судга тақдим этилган ҳужжатлар далил тариқасида баҳоланади. Айрим ҳолларда судга мурожаат қилувчи тарафлар томонидан даъво аризасига ёки қарши даъво аризасига, шунингдек даъво юзасидан тақдим этилган эътирозномаларга ўзларининг ҳақ эканликларини исботлаш мақсадида норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар – қонунлар, Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармон ва қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг қарорлари ёки улардан кўчирмалар илова қилинади. Аммо, агар суд томонидан талаб қилинган бўлмаса, бундай норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни судга тақдим этиш шарт эмас. Чунки бундай қонун ҳужжатлари судга тақдим этилмаган ҳолда ҳам суд низога алоқадор бўлган қонун нормасини ўзи ўрганиб чиқишга ва қўллашга мажбур.

Судга фақат низо юзасидан тарафларнинг ваз ва эътирозларини тасдиқловчи ҳужжатлар тақдим этилиши шарт. Бундай ҳужжатлар сирасига тарафлар ўртасида тузилган шартнома, турли ёзишмалар, бирламчи бухгалтерия ҳужжатлари, талабномалар, огоҳлантириш хатлари, тўлов топшириқномалари, юк хатлари, қабул қилиш далолатномалари ва бошқа шу каби ҳужжатларни киритиш мумкин.

Даъво аризасига илова қилинадиган ҳужжатларнинг қайси бири асл нусхада эмас, унинг нусхаси тақдим этилган бўлса, бу ҳолат кўрсатилиши, агар суд талаб қилса, уларнинг аслига тўғрилиги тасдиқланган бўлиши шарт. Шунингдек, суд мажлисида иштирок этиш учун келганда тарафлар ўзлари билан судга тақдим этган ҳужжатларнинг асл нусхаларини олиб келишлари мақсадга мувофиқдир.

2.4. Давлат божини ҳисоблаш ва тўлаш

Иқтисодий судга мурожаат қилган шахслар олдиндан республика бюджетига давлат божини тўлашлари лозим.

ИПКнинг 113-моддасида қайд этилишича, давлат божини тўлаш асослари ва тартиби, уни кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш тартиби, тўлашдан озод қилиш, давлат божини қайтариш тартиби қонун билан белгиланади.

Давлат божи давлат бюджетига қайтармаслик шарти билан тўланадиган тўлов бўлиб, уни тўлаш ва тўлашдан озод қилиш тартиблари Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси (бундан буён матнда - СК деб юритилади)нинг тегишли моддаларида баён қилинган.

Ушбу Кодекс 326-моддасининг биринчи қисмига кўра давлат божи юридик аҳамиятга молик ҳаракатларни амалга оширганлик ва (ёки) бундай ҳаракатлар учун ваколатли муассасалар ва (ёки) мансабдор шахслар томонидан ҳужжатлар берганлик учун олинadиган мажбурий тўлов. СКнинг 327-моддасига кўра юридик аҳамиятга молик ҳаракатлар амалга оширилиши ва (ёки) ҳужжатлар берилиши хусусида ваколатли муассасалар ва (ёки) мансабдор шахсларга мурожаат қилаётган юридик ва жисмоний шахслар давлат божини тўловчилардир.

Иқтисодий судга мурожаат қилган шахс давлат божини тўлаши лозим бўлиб, давлат божи ишда иштирок этмаётган шахс томонидан тўланиши мумкин эмас. Агар давлат божи даъвогар (аризачи) ёки апелляция ёхуд кассация шикоятчи берувчи шахс ўрнига бошқа шахс томонидан тўланган бўлса (корхона учун унинг раҳбари ёки таъсисчиси томонидан давлат божи тўланган ҳоллар бундан мустасно), давлат божи ҳақиқатда тўланмаган деб ҳисобланади ҳамда даъво аризаси (ариза), апелляция ёки кассация шикоятчи қайтарилади.

Давлат божининг миқдори Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 3 ноябрдаги 533-сонли қарори билан тасдиқланган “Давлат божи ставкалари” асосида аниқланади. Унинг 2-бандига кўра иқтисодий судларга даъво аризаси билан мурожаат қилинганда даъво баҳосининг 1 фоизи миқдориди, аммо даъво тақдим этилган кунда амалда бўлган энг кам ойлик иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда давлат божи тўланиши лозим.

Иқтисодий судларга бериладиган даъво аризалар, аризалар ва иқтисодий суднинг қарорларини қайта кўриб чиқиш ҳақидаги шикоятлар бўйича тўланадиган давлат божлари миқдори

а) мулкий тусдаги даъво аризаларидан	– даъво баҳосининг 1 фоизи миқдорида, лекин энг кам ойлик иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда
қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштирувчиларнинг мулкий тусдаги даъво аризаларидан	– даъво баҳосининг 1 фоизи миқдорида
б) мулкка оид бўлмаган тусдаги даъво аризаларидан	– энг кам ойлик иш ҳақининг 10 баравари миқдорида;
в) банкротлик тўғрисида иш қўзғатиш ҳақидаги аризалардан	– энг кам ойлик иш ҳақининг 3 баравари миқдорида;
г) хўжалик шартномаларини тузиш, ўзгартириш ёки бекор қилиш вақтида келиб чиқувчи низолар бўйича даъво аризаларидан	– энг кам ойлик иш ҳақининг 10 баравари миқдорида;
д) судларнинг қарорларини қайта кўриб чиқиш ҳақидаги аризалардан	– биринчи инстанцияда кўриб чиқиш учун ариза берилганда тўланадиган ставканинг 50 фоизи, мулкий тусдаги низолар бўйича эса талашилаётган суммадан ҳисоблар;
е) суд қарорлари, ажримлари ва бошқа қарорларининг дубликатларини ҳамда томонларнинг ва ишда қатнашувчи бошқа шахсларнинг илтимосларига биноан судлар томонидан ишлардан бериладиган бошқа ҳужжатларнинг нусхаларини берганлик учун	– ҳужжатнинг ҳар бир саҳифаси учун энг кам ойлик иш ҳақининг 10 фоизи миқдорида чиқарилган ставкалар миқдорида;

Изоҳ. Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари амалга оширадиган тадбиркорлик фаолияти доирасида судларга мурожаат қилишда ушбу банднинг “а” - “г” ва “е” кичик бандларида кўрсатилган белгиланган ставканинг 50 фоизи миқдорида давлат божи тўлайдилар.

Судга мурожаат қилувчи тадбиркорлик субъектларининг мақоми ва бошқа ҳолатларга кўра давлат божини тўлашда турли имтиёзлар берилган. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар

Маҳкамасининг 1994 йил 3 ноябрдаги 533-сон қарори билан тасдиқланган “Давлат божи ставкалари”да кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари томонидан судга мурожаат қилинганда, умумий тартибда тўланиши лозим бўлган давлат божининг 50 фоизи миқдорида давлат божи тўлаши кўзда тутилган.

Мисол

Иқтисодий судга 150 000 000 сўмни ундириш тўғрисида даъво аризаси билан мурожаат қилинганда даъвогар олдиндан 1 500 000 сўм давлат божи тўлаши керак. Агар даъвогар ўзининг кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъекти тоифасига мансублигини статистика органининг маълумотномаси билан тасдиқлаган ҳолда судга мурожаат қилса, 150 000 000 сўмни ундириш тўғрисидаги талаб юзасидан 750 000 сўм давлат божи тўлаши етарли ҳисобланади.

Судга мурожаат қилувчи тадбиркорлик субъектининг кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъекти эканлиги статистика органи томонидан бериладиган маълумотнома билан тасдиқланади.

Статистика органи тадбиркорлик субъектининг фаолият соҳаси ва унда ишловчи ходимларнинг йиллик сонига кўра “Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий фаолият турларининг умумдават таснифлагичи”га (ИФУТ) ҳамда “Кичик тадбиркорлик субъектларига тегишли бўлган ташкилотларнинг ИФУТ асосида такомиллаштирилган таснифлагичи”ни (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2016 йил 24 августдаги 275-сонли қарори билан тасдиқланган) қўллаб, тадбиркорлик субъекти томонидан топширилган статистик ҳисоботга асосан унинг кичик бизнес субъекти эканлигини тасдиқлайди. Жумладан, ноширлик фаолияти билан шуғулланувчи тадбиркорлик субъектида йиллик ўртача ходимлар сони 1 кишидан 20 кишигача бўлганда – микрофирма, 21 кишидан 100 кишигача бўлганда – кичик тадбиркорлик субъекти ҳисобланади. Агар ноширлик фаолияти билан шуғулланувчи тадбиркорлик субъектининг йиллик ўртача ходимлари сони 101 киши ва ундан ортиқни ташкил қилса, у юқорида қайд этилган имтиёздан фойдалана олмайди. Агар даъво талаби баҳоланмайдиган талабдан иборат бўлса (масалан, шартномани ҳақиқий эмас деб топиш, шартномани бекор қилиш, бинодан чиқариш, юридик фактни белгилаш ва шу кабилар) энг кам ойлик ҳақининг 10 баравари миқдорида давлат божи тўланиши лозим.

Ушбу тоифадаги даъволар юзасидан ҳам юқорида қайд этилган имтиёз қўлланилиши мумкин. Яъни кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъекти судга бу тоифадаги даъво билан мурожаат қилганда, даъво тақдим этиладиган кунда амалда бўлган энг кам ойлик иш ҳақининг 5 баравари миқдорида давлат божи тўлаши лозим.

Даъвонинг баҳосига даъво аризасида кўрсатилган неустойка (жарима, пеня) суммалари, агар даъво аризасида ФКнинг 327-моддасига асосан бошқа шахсларнинг пул маблағларидан фойдаланганлик учун фоизларни ундириш тўғрисидаги талаблар мавжуд бўлса, ушбу фоизлар ҳам киритилади.

Судга мурожаат қилувчиларга қулайлик яратиш, давлат божининг тўғри тўланишига эришиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Олий судининг расмий сайтида “Суд харажатларини тўлаш бўйича реквизитлар” рўқни мавжуд бўлиб, ушбу рўқнинг “Иқтисодий ишлар бўйича давлат божи ва жарима реквизитлари” саҳифасига (<http://oliysud.uz/articles/565/raschetnie-scheta-sudov>) кирган ҳолда, Ўзбекистон Республикасида фаолият юритаётган исталган иқтисодий суднинг давлат божи бўйича реквизитларини аниқлаштириш мумкин.

Шу билан бирга, иқтисодий судларга мурожаат қилишда баъзи субъектлар ёки баъзи тоифадаги низолар юзасидан даъвогарлар давлат божини олдиндан тўлашдан озод этилиши мумкин.

Иқтисодий судларда давлат божини тўлашдан озод қилиш асослари СКнинг 330-моддасида кўрсатилган.

Иқтисодий судларда давлат божини тўлашдан озод қилинган субъектлар:

- **қишлоқ хўжалиги товарлари ишлаб чиқарувчилар** – тайёрлов ва хизмат кўрсатувчи ташкилотлар шартнома мажбуриятларини бажармаганлиги билан боғлиқ даъволар бўйича;
- **тадбиркорлик субъектлари** – тадбиркорлик фаолиятини амалга ошириш билан боғлиқ ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини бузадиган давлат органлари ҳамда бошқа органларнинг қарорлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан судга мурожаат қилганда;
- **аризачи ва жавобгар** – қонун ҳужжатларида белгиланган муддатларда молия-хўжалик фаолиятини амалга оширмаётган ва (ёки) ўз устав фондиди (устав капиталини) шакллантирмаган корхоналарни тугатишга доир ишлар бўйича;
- **даъвогарлар** – ўрмон дарахтларини ўзбошимчалик билан кесиш ҳамда ўрмондан фойдаланиш, ўрмонни қўриқлаш ва муҳофаза қилиш тартиби ва шартларини бошқача тарзда бузиш туфайли ўрмон фондига етказилган зарарни ундириш тўғрисидаги, ўрмон хўжалиги даромади суммаларини (шу жумладан, ўрмон дарахтларини ўсиб турган жойида сотиш қоидаларини бузганлик учун зарар ва неустойкани, шунингдек ўзбошимчалик билан ўрмон дарахтларини кесганлик, пичан ўрганлик ва молларни ўтлатганлик учун жарималарни) ундириш тўғрисидаги ишлар бўйича;
- **Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси ва унинг ҳудудий бошқармалари** – палата аъзоларининг манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар юзасидан, шунингдек давлат ва хўжалик бошқаруви органларининг қарорлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан палата аъзоларининг манфаатларини кўзлаб қилинган шикоятлар бўйича;

- **нодавлат нотижорат ташкилотлари** – ўз ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини бузадиган давлат органларининг ғайриқонуний қарорлари, улар мансабдор шахсларининг ғайриқонуний ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан судга шикоят қилганда;
- **Фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича республика кенгаши ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш бўйича ҳудудий кенгашлари** – фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар бўйича, шунингдек давлат ва хўжалик бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг қарорлари, уларнинг мансабдор шахслари ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органлари манфаатларини кўзлаб судга шикоят қилганда;
- **хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари, коммунал-фойдаланиш ташкилотлари** – мажбурий бадалларни тўлаш ва коммунал хизматлар тўлови бўйича қарзларни ундириш тўғрисидаги даъволар бўйича;
- **хусусий уй-жой мулкдорларининг ширкатлари, коммунал-фойдаланиш ташкилотлари** – тузилган шартномалар шартлари аҳолига уй-жой-коммунал хизматлари кўрсатувчи корхоналар томонидан бажарилмаганлиги ёки лозим даражада бажарилмаганлиги туфайли етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисидаги даъволар бўйича;
- **туманлар, шаҳарлар (шаҳар таркибига кирувчи туманлар) ҳокимликлари** – коммунал хизматлар кўрсатувчилар ёки хусусий уй-жой мулкдорлари ширкатларининг коммунал хизматлар ҳақини тўлаш ва мажбурий бадалларни тўлаш бўйича қарзни ундириш тўғрисидаги тақдимномасига мувофиқ киритиладиган даъволар юзасидан;
- **ногиронларнинг жамоат бирлашмалари, шунингдек уларнинг муассасалари, ўқув-ишлаб чиқариш корхоналари ва бирлашмалари** – барча даъволар бўйича;
- **Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ҳузуридаги бюджетдан ташқари Пенсия жамғармасининг ҳудудий тузилмалари** – “Фуқароларнинг давлат пенсия таъминоти тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ пенсияларни тўлашга кетган маблағларни ташкилотлардан ундириб олиш бўйича даъволар, шу жумладан регресс даъволар юзасидан;
- **даъвогарлар ва жавобгарлар** – суғурта фаолиятини тартибга солиш ва назорат қилиш органлари- мажбурий суғурта операциялари билан боғлиқ барча ишлар бўйича;
- **“Ўзагросуғурта” акциядорлик жамияти, унинг дирекцияси ва жойлардаги бўлинмалари** – қишлоқ хўжалиги корхоналари томонидан банк кредитларини тўламаслик хавфини ҳамда қишлоқ хўжалиги маҳсулоти етиштириш, шунингдек фьючерс контрактлар бўйича ишларни амалга ошириш учун олдиндан бериладиган маблағларнинг қайтарилишини суғурта қилиш шартномалари бўйича тўланган суғурта товони учун қишлоқ хўжалиги корхоналаридан қарзни ундириш тўғрисидаги даъволар бўйича;
- **Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги, унинг жойлардаги органлари** – сув тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик туфайли давлатга етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш учун маблағларни давлат даромадига ундириш тўғрисидаги даъволар бўйича;
- **туман қишлоқ ва сув хўжалиги бўлимлари** – қишлоқ хўжалиги товар ишлаб чиқарувчиларининг манфаатларини кўзлаб берилган даъволар бўйича;

– **Ўзбекистон Республикаси Экология ва атроф-муҳитни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси ва унинг жойлардаги органлари** – атроф муҳитни ифлослантирганлик, табиатдан ўзбошимчилик билан фойдаланганлик ва табиий ресурслардан фойдаланиш ҳамда уларни муҳофаза қилишнинг тартиб ва шартларини бошқача тарзда бузганлик туфайли табиий объектларга ва комплексларга етказилган зарарнинг ўрнини қоплаш тўғрисидаги даъволар бўйича;

– **Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги ҳамда унинг жойлардаги органлари** – стандартларни, техник шартларни жорий этиш ва уларга риоя этилиши ҳамда маҳсулотлар сифати устидан давлат назоратини амалга оширувчи органлар ёки шундай ваколатга эга бўлган бошқа органлар жўнатишни ман этган маҳсулотларни етказиб берган юридик шахслардан бюджет даромадига жарималар ундириш тўғрисидаги даъволар бўйича;

– **Ўзбекистон Республикаси Хусусийлаштирилган корхоналарга қўмаклашиш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитаси ҳамда унинг ҳудудий органлари** – қўмита ваколатларига мувофиқ судларга бериладиган даъволар ва аризалар юзасидан;

– **қимматли қоғозлар бозорини тартибга солиш бўйича ваколатли давлат органи** – инвесторларнинг, қимматли қоғозлар эгаларининг ҳамда давлатнинг ҳуқуқ ва манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадидаги даъволар бўйича;

– **давлат солиқ хизмати органлари, молия ҳамда божхона органлари** – барча ишлар ва ҳужжатлар бўйича, шунингдек алоҳида юритиладиган ишлар бўйича судга аризалар берганлик учун;

– **прокуратура органлари** – давлатнинг, юридик ва жисмоний шахсларнинг манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар ҳамда берилган аризалар юзасидан;

– **адлия органлари** – давлатнинг, юридик ва жисмоний шахсларнинг манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар ҳамда берилган аризалар юзасидан;

– **ундирувчи ёки давлат ижрочиси** – қонунда назарда тутилган тақдирда, қарздорни ёки унинг мол-мулкни қидириш бўйича харажатларнинг ўрнини қарздор томонидан қоплаш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

– **юридик ва жисмоний шахслар** – давлат ижрочисининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоятлари бўйича;

– **халқаро ва чет эл ҳукумат молия ташкилотлари томонидан ҳукуматлараро келишувлар асосида берилган кредитлар бўйича асосий қарздор сифатида қатнашувчи давлат органлари ва ташкилотлари** – субзаём олувчилардан пайдо бўлган қарздорликларни ундириш тўғрисидаги даъволар юзасидан;

– **давлат эҳтиёжлари учун товарлар (ишлар, хизматлар) етказиб бериш шартномалари бўйича сотиб олувчи ҳисобланган давлат органлари ва ташкилотлари** – етказиб берувчилар (пудратчилар) томонидан шартнома мажбуриятларининг бажарилмаганлиги билан боғлиқ даъволар юзасидан;

– **Ўзбекистон Республикасининг Интеллектуал мулк агентлиги** – интеллектуал мулк объектларига нисбатан ҳуқуқ эгаларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилишни кўзлаб қилинадиган даъволар юзасидан;

– **Ўзбекистон Фермерлар кенгаши, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва туманлар фермерлар кенгашлари** – фермер хўжалиklarининг манфаатларини

қўзлаб қилинган даъволар юзасидан;

– **мулкдорлар** – хусусий мулк ҳуқуқини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари бузилганлиги тўғрисида давлат органлари ва бошқа органларнинг, фуқаролар ўзини ўзи бошқариш органларининг қарорлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан судга шикоят қилиш ҳақидаги ишлар юзасидан;

– **аризачи ва жавобгар** – ҳуқуқий таъсир чораларини қўллаш тўғрисидаги ишлар бўйича;

– **хорижий инвестициялар иштирокидаги акциядорлик жамиятлари** – уларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари бузилганлиги тўғрисидаги даъволар юзасидан;

– **тадбиркорлик субъектлари** – ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорларини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисида ариза берганда.

Иқтисодий судларга давлат божи тўлашга оид муҳим қоидалар Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Хўжалик судлари томонидан давлат божи тўғрисидаги қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида” 2008 йил 18 апрелдаги 180-сон қароридан ҳам акс этган.

Қонун бўйича давлат божи тўлашдан озод қилинмаган даъвогар давлат божини тўлашни кечиктириш ёки давлат божини қисмларга бўлган ҳолда тўлашга рухсат бериш юзасидан судга илтимоснома тақдим қилиш ҳуқуқига эга. Илтимоснома асослантирилган бўлиши керак.

СК 337-моддасининг йигирма олтинчи қисмига кўра пул маблағлари мавжуд бўлмаган, бу хизмат кўрсатувчи банк томонидан тасдиқланган тақдирда, тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланувчи юридик ва жисмоний шахсларга суднинг ажримига кўра давлат божини кечиктириб тўлашга рухсат берилиши мумкин. Банк тасдиғида судга мурожаат қилинган санадан кўпи билан уч кун олдинги сана қайд этилган бўлиши лозим. Агар банк маълумотномасидаги муддат юқоридаги талаб даражасида бўлмаса, илтимосномани қаноатлантириш рад этилади ва даъво аризаси қайтарилади.

Ушбу тартиб апелляция ва кассация шикоятлари тақдим этилишида ҳам қўлланилади.

Тошкент туманлараро иқтисодий судига

НАМУНА

Даъвогар: **“Ором” хусусий корхонаси томонидан**

Тошкент шаҳри, Анҳор кўчаси 185-уй.

xk_orum@umail.uz

“Асака” акциядорлик тижорат банкининг

Шайхонтохур филиали

ҳ/р: 20208000214598983001, МФО: 00854,

СТИР: 209321654, Тел: 0-371-273-10-21

ИЛТИМОСНОМА

(давлат божини тўлашни кечиктириш тўғрисида)

“Ором” хусусий корхонаси томонидан “Шарқ юлдузи” ишлаб-чиқариш савдо корхонасига нисбатан 2017 йил 16 ноябрь куни киритилган 234-сонли даъво аризаси бўйича жавобгардандан 400 000 000 сўм асосий қарз ва тўлов кечиктирилганлиги учун ҳисобланган 50 000 000 сўм пеняни ундириб бериш сўралган бўлиб, ҳозирда ҳисоб-рақамимизда пул маблағлари мавжуд эмаслиги сабабли олдиндан 4 500 000 сўм давлат божини тўлаш имкониятимиз йўқ.

Бизнинг корхонамизга хизмат кўрсатувчи “Асака” акциядорлик тижорат банкининг Шайхонтохур филиали томонидан 2017 йил 14 ноябрда берилган 45/107-сонли маълумотномага кўра корхонанинг ҳисоб рақамида пул маблағлари мавжуд эмас, ҳисоб-рақамимизга кредиторлар томонидан тақдим этилган жами 54 600 000 сўмлик тўлов топшириқномасини ижро этишнинг имкони бўлмаганлиги сабабли, банк томонидан ушбу сумма миқдорнинг 2-сонли картотекасига кўчирилган.

Шунингдек, ушбу маълумотномада қайд этилишича, “Ором” хусусий корхонасининг (СТИР: 209321654) Ўзбекистон Республикаси банк депозиторлари Миллий ахборотлар базасида 20208000214598983001-тартибли талаб қилиб олингунча асосий ҳисоб рақами мавжуд Корхонада бошқа (иккиламчи, валюта) ҳисоб-рақамлар мавжуд эмас.

Юқоридагиларни инобатга олиб, Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодекси 327-соддасининг йигирма олтинчи бандига кўра давлат божини тўлашни кечиктирган ҳолда, даъво аризамизни иш юритишга қабул қилишингизни сўрайман.

Илова:

“Асака” акциядорлик тижорат банкининг Шайхонтохур филиали томонидан 2017 йил 14 ноябрда берилган 45/107-сонли маълумотноманинг асл нусхаси – 1 varaқда.

**“Ором” хусусий
корхонасининг раҳбари**

НАМУНА

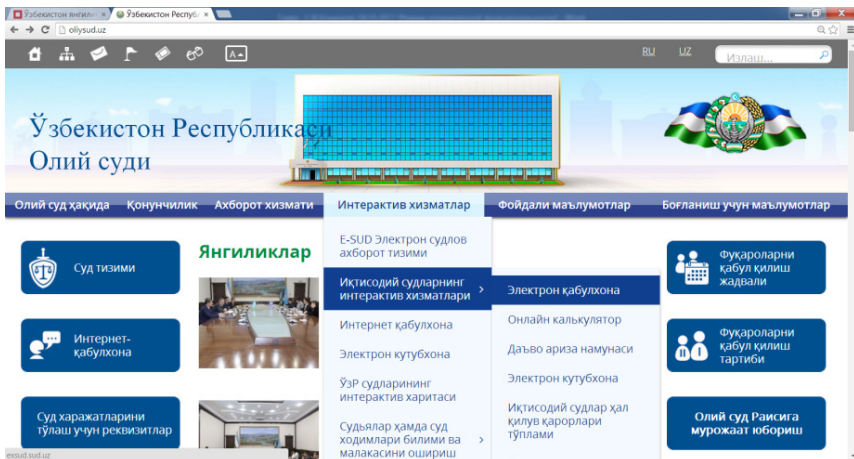
С.Кенжаев.

2.5. Даъво аризасини судга топшириш тартиби

Иқтисодий судга киритиладиган даъво аризаси тайёр бўлгач, агар даъвогарда сканер ва интернет тармоғи мавжуд бўлса, у уйдан ёки иш хонасидан чиқмасдан, судга уни юбориши мумкин.

Бунинг учун даъво ариза ва унга илова қилинган ҳужжатларни сканер қилиш орқали *.pdf электрон кўринишида компьютерга жойлаштирилади. Сўнгра интернет тармоғи орқали Ўзбекистон Республикаси Олий судининг oliysud.uz расмий сайтидаги **Интерактив хизматлар –Иқтисодий судларнинг интерактив хизматлари – Электрон қабулхона** рукнига кириш талаб этилади.

Шундан кейин электрон тизимга кириш учун “Рўйхатдан ўтиш” тугмаси босилади.

exsud.sud.uz/#/login

Ўзбекистон
Республикаси Олий
суди
(Иқтисодий судлар бўйича)

Тизимга кириш

Логин

Парол

Паролни унутдингизми?

Кириш

Рўйхатдан утиш

language ru

Менюдаги барча маълумотлар аниқ ва тўғри тўлдирилган ҳолда **“Сақлаш ва юбориш”** тугмаси босилади, даъвогарга тегишли бўлган маълумотлар электрон тармоқда сақланади ва унга тармоққа кириш учун аккаунт яратилади.

exsud.sud.uz/#/reg_user

control_point Фойдаланувчини регистрация қилиш

person_add Регистрация
Аккаунтни яратиш учун, қуйидаги катталарни тўлдиригинг

Ф.И.Ш.

Логин

Телефон рақами

Почта манзилингиз

Парол

Паролни тасдиқлаш

Сақлаш ва юбориш

SUD x

exsud.sud.uz/#/reg_user

control_point Фойдаланувчини регистрация қилиш

person_add Регистрация
Аккаунтни яратиш учун, қуйидаги катталарни тўлдиригинг

Сайдов Аббор Ахрорович

"Шарк" МЧК

0-366-234-56-56

sharq_01@inbox.uz

.....

.....

Сақлаш ва юбориш

Шундан сўнг даъвогар яна **“Тизимга кириш”** менюсига қайтган ҳолда тизимга кириши керак.

Ўзбекистон
Республикаси Олий
суди
(Иқтисодий судлар бўйича)

Тизимга кириш

“Шарқ” М-ДК

.....

Паролини эслаганингизми?

Кириш

Рўйхатдан ўтиш

language ru

Тизимга кирган ҳолда даъво аризаси ва унга илова қилинган ҳужжатлар жойлаштирилади. Даъво аризаси судда қоғоз кўринишида чоп этилади ва белгиланган тартибда суд девонхонасида рўйхатга олинади.

Судга электрон тарзда мурожаат қилган даъвогар суд мажлиси бўладиган вақтда даъво аризаси ва унга илова қилинган ҳужжатларнинг аслини судга тақдим этиши лозим ва улар далил сифатида текширилади ҳамда ишга қўшиб қўйилади.

Агар даъво аризасини электрон шаклда юбориш учун интернет тармоғи мавжуд бўлмаса ёки интернет тармоғи орқали юборишнинг имконияти бўлмаса, унда даъво аризаси ва унга илова қилинган ҳужжатларни оддий почта орқали судга юбориш ёки, агар суд биноси яқин бўлса, уларни суднинг қабулхонасига бориб топшириш ҳам мумкин.

Электрон тизим орқали даъво аризасини судга тақдим этишнинг қулайлиги шундаки, нафақат даъво аризаси қисқа муддатда судга тақдим этилади, балки ушбу даъво аризаси бўйича чиқарилган суд ҳужжатларини ҳам даъвогар электрон кўринишда суддан олиши мумкин бўлади. Ундан ташқари даъвогарда даъво аризасини суд томонидан кўриб чиқилиши қай ҳолатда эканлигини ҳам аниқлаш имконияти пайдо бўлади.

Даъвогар суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида ажрим орқали хабардор қилинади. Суднинг ажримини олган даъвогар суд мажлисида вакил иштирок этишини таъминлаши лозим. Шунингдек, даъвогарда ишни ўзининг иштирокисиз кўриб чиқишни суддан сўраш ҳуқуқи мавжуд. Агар даъвогар ишни ўзининг иштирокисиз кўриб чиқишга розилик берса, иш судда даъвогар иштирокисиз, тақдим этилган ҳужжатлар асосида кўриб чиқилади.

НАМУНА

Самарқанд шаҳар иқтисодий судига

Даъвогар: **“Шарқ” масъулияти чекланган жамияти**

Қарши шаҳри, Баҳор кўчаси 5-уй.

sharq_01@inbox.uz

“Асака” акциядорлик тижорат банкининг

Қарши шаҳар филиали

х/р:20208000512457896001,

МФО: 00125,

СТИР: 200564784, Тел: 0-375-234-56-56,

ИЛТИМОСНОМА

(ишни даъвогар иштирокисиз кўриш тўғрисида)

“Шарқ” масъулияти чекланган жамияти томонидан “Хумо” масъулияти чекланган жамиятига нисбатан киритилган даъво аризаси бўйича жавобгардан 120 000 000 сўм асосий қарз ва тўлов кечиктирилганлиги учун ҳисобланган 60 000 000 сўм пеняни, олдиндан тўланган 1 800 000 сўм давлат божи ва 5 000 сўм почта харажати ундириб бериш сўралган.

“Шарқ” масъулияти чекланган жамияти ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Юристлар малакасини ошириш маркази ўртасида 2017 йил 29 ноябрь куни тузилган 48-сонли шартномага асосан жамиятимиз ҳуқуқшуноси Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги ҳузуридаги Юристлар малакасини ошириш марказида жорий йилнинг декабрь ойида малака ошириш курсини ўташи, ўзим хизмат сафари билан Россия Федерациясига бир ойлик муддатга кетаётганлигим сабабли, суд мажлисида вакил иштирокини таъминлашнинг имкони бўлмайди. Шу сабабли, мазкур ишни даъвогар иштирокисиз, биз томонимиздан тақдим этилган ҳужжатлар асосида кўриб чиқишингизни сўрайман.

Илова:

- 1) шартнома нусхаси 2 varaқда;
- 2) хизмат сафарига юбориш тўғрисидаги буйруқ нусхаси 1 varaқда.

“Шарқ” масъулияти чекланган
жамияти директори

НАМУНА

А.Саидов

Ёдда тутинг!

Ишни кўриш вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилинган даъвогар суд мажлисида иштирок этмаса ҳамда ишни ўзининг иштирокисиз кўриб чиқишига розилик бермаса, даъво аризаси кўрмасдан қолдирилади ва иш юзасидан тўланиши керак бўлган давлат божи даъвогар зиммасига юклатилиб, ундан ундирилади.

2.6. Суд буйруғи бериш тўғрисидаги аризаларни кўриб чиқиш

Иқтисодий судлар томонидан кўриладиган ишларнинг яна бир тури – буйруқ тартибида кўриладиган аризалардир. Бу суд ҳужжати суд буйруғи деб номланади. Бу тоифадаги ишларнинг тарафлари кредитор ва қарздор бўлиб, судга ариза билан мурожаат қилган юридик шахс ёки яқка тартибдаги тадбиркор кредитор, яъни ҳақ талаб қилувчи, ариза қаратилган шахс эса қарздор ҳисобланади.

Суд буйруғи кредиторнинг низосиз талабларини қаноатлантириш тўғрисидаги судьянинг ҳужжатидир. Суд буйруғи ижро ҳужжати кучига эга бўлиб, у бўйича ундирув буйруқ берилгандан сўнг ўн кунлик муддат ўтгач суд қарорларини ижро этиш учун белгиланган тартибда амалга оширилади.

Суд буйруғи беришга асос бўлувчи талаблар:

- солиқлар бўйича қарздорликни ундиришни юридик шахсларнинг ва фуқароларнинг мол-мулкига қаратиш тўғрисида талаб билдирилган бўлса;
- коммунал хизматлар ва алоқа хизматлари тўлови бўйича қарздорликни тасдиқловчи ҳужжатларга асосланган талаб билдирилганда (бунда коммунал хизматлар ва алоқа хизматлари бўйича қарздорлик суммаси энг кам иш ҳақининг ўн бараваридан кам бўлмаслиги керак);
- ҳужжатлар асосида тан олинган дебиторлик қарзини ундириш тўғрисидаги талаб билдирилганда;
- талаб тўланмаганлиги, акцептланмаганлиги ва акцептга сана қўйилмаганлиги сабабли нотариус томонидан қилинган вексель протестига асосланганда;
- лизинг берувчи томонидан лизинг олувчидан ўз мол-мулкани талаб қилиб олиш тўғрисидаги талаблар билдирилганда.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Суд буйруғи бериш тўғрисидаги ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодекси нормаларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида” 2013 йил 5 декабрдаги 254-сон қарорининг 2-бандида қайд этилишича, ПКнинг 103-моддасида назарда тутилган

суд буйруғи бериш бўйича талабларнинг рўйхати тугал ҳисобланади ва у кенгайтирилган тарзда талқин қилинмайди.

Суд буйруғини бериш тўғрисидаги ариза судга ёзма шаклда судловга тегишлиликнинг умумий қоидалари бўйича берилади. У кредитор ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Суд буйруғи бериш тўғрисидаги аризада кўрсатиладиган маълумотлар:

- ариза берилаётган суднинг номи;
- кредиторнинг, қарздорнинг номи ва уларнинг манзиллари;
- кредиторнинг қонун ҳужжатларига асосланган талаби;
- талабга асос бўлган ҳолатлар ва уларни тасдиқловчи далиллар;
- ундириладиган сумманинг ҳисоб-китоби, лизинг объекти талаб қилиб олинган тақдирда эса лизинг шартномасида белгиланган, тўланмаган тўловларнинг лизинг берувчининг лизинг шартномаси муддати тугагунига қадар қолган даврдаги даромадини чегириб ташлаган ҳолдаги сумманинг ҳисоб-китоби;
- ундирилаётган қарздорлик вужудга келган давр;
- илова қилинган ҳужжатлар рўйхати.

Булардан ташқари, аризада кредиторнинг ёки унинг вакилининг телефонлари, факслари рақамлари, электрон манзили кўрсатилиши мумкин.

Суд буйруғи бериш тўғрисидаги аризанинг шакли ва мазмуни ИПКда белгиланган талабларга тўлиқ мос бўлиши шарт.

ИПК 135-моддасининг 3-бандига асосан ҳужжатлар асосида тан олинган дебиторлик қарзини ундириш тўғрисидаги талаб билдирилганда кредитор томонидан аризада дебиторлик қарзини қарздорнинг мол-мулкидан ундириш тўғрисида талаб қўйилиши мумкин эмас. Бундай талаб билдирилганда аризани қабул қилиш ИПК 140-моддасининг биринчи қисмига асосан рад этилади.

ИПК 135-моддасининг 3-бандига асосан қарздорликни ундириш тўғрисида талаб қўйилганда қарздорлик қарздор томонидан ҳужжатлар асосида тан олинган бўлиши, яъни икки томонлама тасдиқланган солиштирма далолатнома судга тақдим этилиши лозим.

Шунингдек, кредитор суд буйруғини бериш тўғрисида ариза берганида қарздорга шу аризанинг нусхасини топшириши шарт.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Суд буйруғи бериш тўғрисидаги ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодекси нормаларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида” 2013 йил 5 декабрдаги 254-сон қарорининг 9-бандига баён қилинишича ХПКнинг 105-моддасига мувофиқ

аризачи (кредитор) суд буйруғини бериш тўғрисида ариза берганида қарздорга аризанинг нусхасини топшириши шарт. Қарздор - юридик шахсга суд буйруғини бериш тўғрисидаги аризанинг нусхаси топширилганлигининг далили бўлиб, унинг раҳбари ёки ходимининг муҳр (штамп) (муҳр мавжуд бўлган тақдирда) билан тасдиқланган имзоси, қарздор - фуқарога эса, унинг шахсий имзоси ҳисобланади. Ушбу тартибга риоя қилинмаган тақдирда, суд буйруғини бериш тўғрисидаги аризани қабул қилиш ХПК 107-моддаси биринчи қисмининг 4-бандига асосан рад этилади.

Суд буйруғи бериш тўғрисидаги аризага илова қилинадиган ҳужжатлар:

- белгиланган тартибда ва миқдорда давлат божи ҳамда почта харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар;
- суд буйруғини бериш тўғрисидаги ариза нусхасининг қарздорга топширилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар;
- талабга асос бўлган ҳолатларни тасдиқловчи ҳужжатлар;
- агар суд буйруғини бериш тўғрисидаги ариза кредиторнинг вакили томонидан имзоланган бўлса, унинг ваколатини тасдиқловчи ишончнома.

Коммунал хизматлар ва алоқа хизматлари тўлови бўйича қарздорликни тасдиқловчи ҳужжатларга асосланган талаб билдирилган бўлса иқтисодий суд томонидан суд буйруғи берилади. Бунда қуйидаги ҳужжатлар қўшимча тарзда тақдим этилиши лозим.

Коммунал хизматлар учун ҳақ тўлаш бўйича қарзни ундириш тўғрисида талаблар билдирилганида суд буйруғи бериш тўғрисидаги аризага илова қилинадиган ҳужжатлар:

- истеъмолчи билан тузилган шартнома;
- қарздор тан олган қарз юзага келган давр кўрсатилган қарз ҳисоб-китоби;
- пеня ҳисобланиши тўғрисидаги ва истеъмолчини тегишли коммуникация тармоқларидан узиш ҳақида огоҳлантириш кўрсатилган, қарзни узиш тўғрисидаги талаб;
- истеъмолчини тегишли коммуникация тармоқларидан узиш ҳақидаги ёхуд етказиб беришни технологик ёки авария захираси даражасигача чеклаш тўғрисидаги далолатноманинг кўчирма нусхалари.

Суд буйруғини бериш тўғрисидаги ариза учун судга даъво билан умумий тартибда мурожаат қилганда низолашилаётган сумма асосида ҳисоблаб чиқилган ставканинг эллик фоизи миқдоридан давлат божи

тўланади. Агар судга мурожаат қилган кредитор ўзининг кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъекти эканлигини тасдиқловчи далилни тақдим қилса, суд буйруғи бериш тўғрисидаги ариза юзасидан умумий тартибда ундириладиган давлат божининг эллик фоизи миқдорида давлат божи тўлаши кифоя бўлади.

Масалан, 50 000 000 сўм қарзни ундириш юзасидан судга даъво аризаси киритилса, 500 000 сўм давлат божи тўлаш лозим.

Агар шу сумма бўйича суд буйруғи бериш тўғрисида ариза тақдим қилинса, 250 000 сўм давлат божи тўлаш керак бўлади. Кредитор кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъекти эканлигини статистика органи томонидан берилган маълумотнома билан тасдиқласа, 125 000 сўм давлат божи тўлаши суд буйруғи бериш учун етарли бўлади.

Суд буйруғи бериш тўғрисидаги аризада билдирилган талаб ИПКнинг 135-моддасида назарда тутилмаган бўлса ёки билдирилган талаб иқтисодий судда кўриш учун тегишли бўлмаса судья суд буйруғини бериш тўғрисидаги аризани қабул қилишни рад этади. Бу тўғрисида ажрим чиқарилади ва унинг устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Шунингдек, ИПКнинг 141-моддасида аризани қайтариш учун асос бўладиган ҳолатлар кўрсатилган.

Суд буйруғи бериш тўғрисидаги ариза қуйидаги ҳолларда қайтарилади:

- ариза ИПКнинг 136-моддасида белгиланган талабларга риоя қилмаган ҳолда берилганда;
- ариза имзоланмаган ёки уни имзолаш ҳуқуқига эга бўлмаган шахс ёхуд мансаб мавқеи кўрсатилмаган шахс томонидан имзоланганда;
- билдирилган талабни тасдиқловчи ҳужжатлар тақдим этилмаганда, шунингдек ИПКнинг 138-моддасида санаб ўтилган ҳужжатлар тақдим этилмаганда;
- қарздорга ариза нусхаси топширилгани тўғрисидаги далиллар тақдим этилмаганда;
- белгиланган тартибда ва миқдорда давлат божи ва бошқа суд харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар тақдим этилмаганда;
- шу тоифадаги низолар учун қонунда ёки шартномада назарда тутилган ҳолларда даъвогар жавобгар билан низони судгача ҳал қилиш (талабнома юбориш) тартибига риоя этилганини тасдиқловчи ҳужжатларни тақдим этмаганда;
- суд буйруғи берилгунга қадар уни қайтариб олиш тўғрисида кредитордан ариза тушганда.

Судья аризани қайтариш ҳақида ариза келиб тушгандан беш кундан кечиктирмай, – суд буйруғи берилгунга қадар уни қайтариб олиш тўғрисида кредитордан ариза тушганда эса – суд буйруғини бериш

ҳақидаги аризани қайтариб олиш тўғрисида ариза келиб тушган куннинг эртасидан кечиктирмай ажрим чиқаради.

Қарздор унга суд буйруғини бериш тўғрисидаги ариза нусхаси топширилган пайтдан бошлаб ўн кунлик муддатда судга кредитор талабларига қарши эътирозини, уни тасдиқловчи ҳужжатларни илова қилган ҳолда тақдим этишга ҳақли.

Белгиланган муддатда қарздор томонидан эътироз тақдим этилмаслиги, шунингдек унинг билдирилган талабга розилиги суд буйруғини бериш учун асос бўлади.

Суд буйруғи кредитор томонидан аризанинг нусхаси қарздорга топширилган кундан сўн ўн кун ўтгач берилади. Ўн кунлик муддат суд буйруғини бериш тўғрисидаги аризанинг нусхаси қарздорга топширилган кундан бошлаб ҳисобланади. Агар аризанинг нусхаси топширилганлигини тасдиқловчи ҳужжатда бундай сана кўрсатилмаган бўлса, ўн кунлик муддат ушбу ариза судга келиб тушган кундан бошлаб ҳисобланади.

Ёдда тутинг!

Суд буйруғи судья томонидан якка тартибда суд муҳокамасисиз, кредитор ва қарздор чақиртирилмасдан, уларнинг тушунтиришлари эшитилмасдан берилади.

Суд буйруғи судья томонидан икки нусхада имзоланади, улардан бири ишда қолади, иккинчиси – суднинг гербли муҳри билан тасдиқланади ва кредиторга берилади. Қарздорга суд буйруғининг тегишли тартибда тасдиқланган нусхаси юборилади.

Суд буйруғи бериш тўғрисидаги ариза билан судга электрон тарзда мурожаат қилиш мумкин бўлиб, бунда суд буйруғининг ёзма шаклига риоя қилинган ҳисобланади. Бундай тарзда тақдим қилинган ариза асосида суд буйруғи берилганда у кредиторга электрон ҳужжат шаклда юборилиши мумкин.

Агар қарздор билдирилган талабга қарши эътироз тақдим қилса ёки ҳуқуқ тўғрисида низо мавжудлиги кўринса ва уни тақдим этилган ҳужжатлар асосида ҳал этиб бўлмаса, судья суд буйруғини беришни рад этади. Суд буйруғини беришни рад этиш тўғрисида ажрим чиқарилади.

Судлар суд буйруғини беришни рад этиш тўғрисидаги ажримда кредиторнинг ўша талаб бўйича умумий тартибда даъво тақдим этиш ҳуқуқи мавжудлиги тушунтирилиши лозим. Суд буйруғини беришни рад этиш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят бериш мумкин.

Суд буйруғида кўрсатилиши шарт бўлган маълумотлар:

- суднинг номи, унинг жойлашган жойи ва буйруқ берилган сана;
- ишнинг рақами, судьянинг фамилияси ва исм-шарифи, талабнинг предмети;
- кредитор ва қарздорнинг номи, уларнинг манзиллари;
- ундирилиши лозим бўлган пул суммасининг миқдори ёки талаб қилиб олинishi лозим бўлган мол-мулк, унинг қийматини кўрсатган ҳолда;
- ундирилиши лозим бўлган давлат божи ва почта харажатларининг суммаси.

Агар қарздор узрли сабаб билан кредиторнинг талабига қарши ўз вақтида эътироз билдириш имкониятига эга бўлмаган бўлса, суд буйруғи олинган кундан эътиборан ўн кунлик муддатда ўша судга суд буйруғини бекор қилиш тўғрисида ариза беришга ҳақли. Суд бундай ҳолда буйруқни бекор қилишга ҳақли, шундан кейин кредиторнинг талаби даъво тартибида кўриб чиқирилиши мумкин.

Ушбу муддат узрли сабабга кўра ўтказиб юборилган бўлса, у қарздорнинг аризасига кўра тикланиши мумкин. Муддатни тиклаш тўғрисидаги ажримда узрли сабаб аниқ кўрсатилиши талаб этилади.

Ёдда тутинг!

Суд буйруғи апелляция, кассация инстанцияларида, назорат тартибида ва янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўрилмади. Шу боис суд буйруғи устидан берилган апелляция ёки кассация шикоят, янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани қабул қилиш рад этилади. Агар шикоят ёки ариза иш юритишга қабул қилинган бўлса, у бўйича иш юритиш тугатилади.

III БОБ

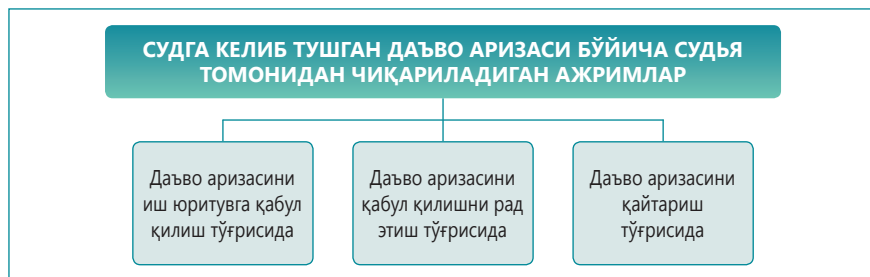
ДАЪВО АРИЗАЛАРИ ВА АРИЗАЛАРНИ СУДДА КЎРИШ ЖАРАЁНИ

3.1.1. Даъво аризани ва аризани иш юритишга қабул қилиш ва иш қўзғатиш тартиби

Иқтисодий судда иш қўзғатиш учун манфаатдор шахслар, прокурор ёки қонун бўйича юридик шахслар, фуқаролар, давлат ва жамият ҳуқуқлари ҳамда қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида судга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга давлат органлари ва бошқа ташкилотларнинг даъво аризалари (аризалари) асос бўлади.

Судья даъво аризаси судга келиб тушган кундан бошлаб беш кундан кечиктирмасдан якка ўзи уни иш юритишга қабул қилиш, қабул қилишни рад этиш ёхуд қайтариш масаласини ҳал қилади.

Бу жараёнда судья қуйидаги саволларга жавоб топишга ҳаракат қилади:

- ✓ судга тақдим этилган даъво аризани расмийлаштиришда унинг шакли ва мазмунига риоя этилганми?
- ✓ даъво талаблари суд томонидан ҳал этиладиган масалаларми?
- ✓ ушбу даъво аризасини кўриб чиқиш шу суднинг судловига тегишлими?
- ✓ даъво аризининг нухаси ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга юборилганми?
- ✓ суд харажатлари тўланганми, тўланган давлат божи даъво талабига мутаносибми, агар давлат божи тўланмаган бўлса, уни кечиктириш тўғрисида илтимоснома мавжудми, илтимосномада келтирилган важлар асослими?
- ✓ даъвогар қонунга кўра давлат божидан озод этилганлигини важ қилиб, давлат божи тўламаган бўлса, бу ҳолат асослими?

✓ Ўзбекистон савдо-саноат палатаси ёки унинг ҳудудий бошқармаси томонидан даъвогар манфаатида киритилган даъво аризаси бўйича даъвогар ушбу палата аъзосими, аъзолик муддати тугамаганми?

Юқоридаги масалалар ўрганилган ҳолда, даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш учун асослар етарли бўлса, судья беш кундан кечиктирмасдан даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш тўғрисида ажрим чиқаради. Ажримда ишни судда кўришга тайёрлаш билан боғлиқ масалалар ҳам ёритилиши мумкин.

СУДНИНГ БЛАНКИ		
А Ж Р И М		
(даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш ва ишни судда кўришга тайёрлаш тўғрисида)		
Наманган шаҳри	2018 йил 1 май	16-1709/2559-сонли иш
Наманган туманлараро иқтисодий судининг судьяси Ш. Ботиров, даъвогар "XXI-АСР" масъулияти чекланган жамиятининг жавобгар "GULISTON SERVIS" масъулияти чекланган жамиятига нисбатан 2014 йил 5 октябрдаги кўчмас мулк олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас деб топиш ҳақидаги даъвоси бўйича киритган даъво аризаси ва уларга илова қилинган ҳужжатларни ўрганиб чиқиб, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 127-128, 195-моддаларига асосланиб,		
А Ж Р И М Қ И Л Д И :		
1. "XXI-АСР" масъулияти чекланган жамиятининг даъво аризаси иш юритишга қабул қилинсин.		
2. Иш 2018 йил 20 май куни соат 11-30 да Наманган туманлараро иқтисодий судининг 1-сонли суд залида видеоконференцалоқа режимидаги очиқ суд мажлисида кўриб чиқиш учун тайинлансин. Манзил: Наманган шаҳри, Орзу кўчаси, 45-уй.		
3. Видеоконференцалоқа режимидаги суд мажлисида иштирок этиш учун ишда иштирок этувчи шахслар ва иқтисодий судлов ишларини юритишнинг бошқа иштирокчилари суд муҳокамаси тайинланган вақтда ўз хоҳишларига кўра Наманган туманлараро иқтисодий судига ёки Тошкент туманлараро иқтисодий судига келишлари мумкин.		
Ажрим нухаси видеоконференцалоқа режимидаги суд мажлисини ўтказиш бўйича техник ва бошқа шартларни таъминлаш учун Тошкент туманлараро иқтисодий судига юборилсин.		
4. Ишни суд муҳокамасида кўришга тайёрлаш учун:		
- даъвогар зиммасига: аризага илова қилинган ҳужжатларни асл нухасини судга тақдим қилиш вазифаси юклатилсин;		
- жавобгарга даъво аризасига нисбатан ёзма фикрни, эътирозларини ва ҳужжатлар асосида исботлаш бўйича судишига оид бошқа тегишли материалларни судга тақдим этиш ҳуқуқи мавжудлиги тушунтирилсин;		
- тарафлар суд муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилинсинлар.		
5. Тарафларга Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодексининг 68-моддасига кўра ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаб ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши кераклиги, ушбу Кодекс 107-моддасининг 6-бандига асосан даъвогар ҳўжалик судининг мажлисига келмаган ҳолда ҳўжалик суди даъвони кўрмасдан қолдирилиши ҳақида тушунтирилсин.		
Судья	Ш.А. Ботиров	

Амалиётда даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш ва ишни судда кўришга тайёрлаш тўғрисида битта ажрим чиқарилади.

Ишни кўрадиган суд жойлашган маъмурий бирликдан ташқарида жойлашган шахслар суд мажлисида ахборот техника воситаларидан фойдаланган ҳолда видеоконференцалоқа режимида ўтказиладиган суд мажлисида иштирок этиш ҳуқуқига эга.

Шундан келиб чиққан ҳолда, даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш ва ишни судда кўришга тайёрлаш тўғрисидаги ажримда тарафлар томонидан далилларни тақдим этиш ҳуқуқи, суд мажлисида видеоконференцалоқа режимида иштирок этиш ҳуқуқи, суд мажлисининг бўлиб ўтадиган жойи ва вақти кўрсатилади.

Шуни эътиборга олиш керак-ки, даъвогар томонидан тақдим этилган даъво аризада ёки унга алоҳида илова қилинган ҳужжатда даъвони таъминлаш чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимоснома билдирилган бўлса, судья даъво аризаси судга келиб тушган куннинг эртасидан кечиктирмасдан, яъни бир кунлик муддат ичида даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш ҳамда даъвони таъминлаш масаласини ҳал қилиши шарт.

Даъвони таъминлаш чорасини қўллаш тўғрисидаги аризининг судга тақдим этилиши, биринчидан, суд томонидан даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш масаласини кўриб чиқиш муддатини қисқартирса, иккинчидан, даъвони таъминлаш чораси қўлланилганда, келгусида суд ҳужжатини ижро қилиш эҳтимоли кучаяди.

Масалан, бирор кўчмас мулк, яъни бинони олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас деб топиш ва ушбу бинодан жавобгарни мажбурий равишда чиқариш тўғрисида судга даъво аризаси билан мурожаат қилган даъвогар даъво талабига алқадор бўлган кўчмас мулкнинг жавобгар томонидан бегоналаштирилиши билан боғлиқ ҳаракатлар қилишни таъқиқлаш тариқасидаги таъминлаш чорасини қўллаш тўғрисида судга ариза тақдим этганда суд томонидан даъвони таъминлаш чораси қўлланилган бўлса, суд ажрими бино жойлашган ҳудудда фаолият юритувчи кўчмас мулкларни рўйхатдан ўтказиш органига тақдим этилиши натижасида бинонинг иш судда кўриб чиқилиши давомида бегоналаштирилиши эҳтимолининг олдини олади.

Даъвогар нафақат даъво аризаси тақдим этиш билан бир вақтда, балки ҳал қилув қарори қабул қилингунга қадар ҳам даъвони таъминлаш чорасини қўллашни сўраши мумкин. Ундан ташқари, агар ҳал қилув қарори қабул қилинган бўлиб, даъво талаби қаноатлантирилган бўлса, даъвогар даъвони таъминлашни эмас, балки ушбу ҳал қилув қарорининг ижросини таъминлашни сўраб судга мурожаат қилишга ҳақли.

Суд томонидан қонунда таъқиқланмаган бошқа турдаги даъвони таъминлаш чоралари ҳам кўрилиши мумкин.

Даъвони таъминлаш чоралари

- 1) жавобгарга тегишли бўлган мол-мулк ёки пул маблағларини хатлаб қўйиш
- 2) жавобгарга муайян ҳаракатларни қилишни таъқиқлаш
- 3) бошқа шахсларга низо предметиға алоқадор бўлган муайян ҳаракатларни қилишни таъқиқлаш
- 4) даъвогар низолашаётган, ундириш сўзсиз (акцептсиз) тартибда амалға оширилдиган ижро ҳужжати ёки бошқа ҳужжат бўйича ундиришни тўхтатиб туриш
- 5) мол-мулкни хатлашдан озод қилиш тўғрисидаги ариза кўриб чиқилган тақдирда уни реализация қилишни тўхтатиб туриш
- 6) жавобгарга низоли мулкнинг бузилиши ёки унинг ҳолати ёмонлашишини олдини олишға қаратилган муайян ҳаракатларни содир этиш мажбуриятини юклаш
- 7) низоли мулкни сақлаш учун учинчи шахсга (сақловчига) топшириш

Таъминлаш чоралари билдирилган талабға мутаносиб бўлиши лозим. Яъни, даъво талаби нимадан иборат бўлса, таъминлаш чораси ҳам шу талабға алоқадор бўлиши керак. Масалан, қарзни ундириш тўғрисида судға мурожаат қилинганда, жавобгарнинг мол-мулклари ва пул маблағларининг қарз суммасига мутаносиб бўлган қисмини хатлаб қўйишдан иборат таъминлаш чораси сўралиши мумкин.

Шунингдек, низо мулкни талаб қилиб олиш тўғрисида бўлса, жавобгар ушбу мулкни бегоналаштириши ёки йўқ қилиб юборишини олдини олишға қаратилган таъминлаш чораси қўлланилади.

Ёдда тутинг!

Бир вақтнинг ўзида бир неча даъвони таъминлаш чоралари қўлланилиши мумкин.

Даъвони таъминлаш чораси қўлланилганда суд ажрим чиқаради ва ушбу ажрим суд ҳужжатларини ижро этиш учун белгиланган тартибда дарҳол ижро этилади.

ИПК 98-моддасининг иккинчи қисмида қайд этилишича, даъвони таъминлаш чораларини ижро этиш мажбурияти суд томонидан зиммасига юклатилган шахс даъвони таъминлаш тўғрисидаги ажримни

ижро этмаганлик учун ушбу Кодекснинг 14-бобида белгиланган тартибда суд жаримасига тортилади.

Даъво аризасини қабул қилиш тўғрисидаги ажрим у чиқарилган куннинг эртасидан кечиктирмасдан ишда иштирок этувчи тарафларга юборилиши лозим.

Бунда шуни эътиборга олиш керак-ки, даъво аризаси судга электрон тарзда тақдим этилса, суд ҳужжатлари даъвогарга электрон тарзда юборилади.

Судья даъвогар томонидан ИПҚда назарда тутилган талабларга риоя этилган ҳолда берилган даъво аризасини иш юритишга қабул қилиши ва иш қўзғатиши шарт.

Даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш ва ишни судда кўришга тайёрлаш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиш мумкин эмас.

3.1.2. Даъво аризасини қабул қилишни рад этиш асослари

Айрим ҳолларда даъвогар томонидан судга тақдим этилган даъво аризасини суднинг иш юритувиغا қабул қилиш рад этилиши мумкин. Бундай ҳолда судья томонидан беш кундик муддатда асослангандирган ажрим чиқарилади ва ажрим чиқарилган куннинг эртасидан кечиктирмасдан даъвогарга юборилади. Даъво аризасини қабул қилишни рад этиш тўғрисида ажрим чиқарилган тақдирда даъво аризаси ва унга илова қилинган барча ҳужжатлар даъвогарга қайтариб юборилади. Даъво аризаси судга электрон тарзда тақдим этилган ҳолда, даъвогарга суднинг ажрими юборилиши кифоя бўлади.

Даъво аризасини қабул қилишни рад этиш учун асос бўладиган ҳолатлар:

- низонинг иқтисодий судга тааллуқли эмаслиги;
- айна бир шахслар ўртасидаги, айна бир предмет тўғрисидаги ва айна бир асослар бўйича низо юзасидан иқтисодий суднинг қонуний кучга кирган ҳал қилув қарори ёки иш юритишни тугатиш тўғрисидаги ажрими ёхуд фуқаролик ишлари бўйича суднинг ҳал қилув қарори ёки келишув битимини тасдиқлаш тўғрисидаги ажрими, ишни медиация тартибида ҳал этиш бўйича тарафларнинг келишуви мавжудлиги;
- иқтисодий суднинг, фуқаролик ишлари бўйича суднинг, ҳакамлик судининг иш юритишида айна бир шахслар ўртасида, айна бир предмет тўғрисида ва айна бир асослар бўйича низо юзасидан кўрилатган ишнинг мавжудлиги;
- айна бир шахслар ўртасидаги, айна бир предмет тўғрисидаги ва айна бир асослар бўйича низо юзасидан қабул қилинган ҳакамлик судининг қонуний кучга кирган қарори мавжудлиги;
- айна бир шахслар ўртасидаги, айна бир предмет тўғрисидаги ва айна бир асослар бўйича низо юзасидан ҳакамлик муҳокамасини тугатиш тўғрисида чиқарилган ҳакамлик судининг қонуний кучга кирган ажрими мавжудлиги (ҳакамлик судини ушбу низога кўриб чиқиш учун ваколатга эга эмаслиги сабабли ҳакамлик муҳокамаси тугатилганлиги ҳолати бундан мустасно).

Тақдим этилган даъво аризаси юзасидан ушбу ҳолатлардан бирортасининг мавжудлиги аниқланган ҳолда судья даъво аризасини иш юритишга қабул қилишни рад этиш ҳақида ажрим чиқаради.

Даъво аризасини қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрим устидан норози бўлган даъвогар апелляция ёки кассация тартибида шикоят қилиши (прокурор протест келтириши) мумкин.

Агар даъво аризасида даъвони таъминлаш чорасини қўллаш тўғрисидаги илтимоснома баён қилинган ёки алоҳида ҳужжат тариқасида илова қилинган бўлса, даъво аризасини қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрим даъво аризаси судга келиб тушган куннинг эртасидан кечиктирмасдан қабул қилиниши шарт.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Биринчи инстанция судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида” 2007 йил 15 июндаги 162-сон қарорининг 25-бандида қайд этилишича, даъво аризасини қабул қилишни рад этиш асослари ХПКнинг 117-моддасида назарда тутилган ва ушбу рўйхат кенгайтирилган тарзда талқин қилинмайди. Агар ХПК 117-моддаси биринчи қисмининг 1 ва 4-бандларида назарда тутилган асослар даъво аризаси иш юритишга қабул қилинганидан кейин аниқланса, иш юритиш ХПК 86-моддаси биринчи қисмининг тегишинча 1 ва 3-бандларига асосан тугатилади. ХПК 117-моддаси биринчи қисмининг 3-бандида назарда тутилган даъво аризасини қабул қилишни рад этиш учун асос даъво аризаси иш юритишга қабул қилинганидан кейин аниқланса, даъво ХПК 88-моддасининг 1-бандига асосан кўрмасдан қолдирилади.

3.1.3. Даъво аризани қайтариш

ИПКнинг 155-моддасида даъво аризасини қайтариш асослари кўрсатилган. Ушбу асосларнинг лоақал биттаси мавжуд бўлган тақдирда даъво аризаси даъвогарга қайтарилади.

Даъво аризасини қайтариш учун асос бўладиган ҳолатлар:

- даъво аризасининг ИПКнинг 149-моддасида белгиланган шакл ва мазмунга риоя қилинмаган ҳолда тақдим этилганлиги;
- даъво аризаси имзоланмаган ёки уни имзолаш ҳуқуқига эга бўлмаган шахс ёхуд мансаб мавқеи кўрсатилмаган шахс томонидан имзоланганлиги;
- иш даъво тақдим этилган иқтисодий суднинг судловига тегишли эмаслиги;
- ўзаро боғлиқ бўлган бир неча талаб бирлаштирилган бўлиб, уларнинг айримлари фуқаролик ишлари бўйича судга ёки маъмурий судга, бошқалари эса иқтисодий судга тааллуқлилиги;
- жавобгар ва учинчи шахсларга даъво аризаси ва унга илова қилинган ҳужжатларнинг нусхалари юборилганлигини тасдиқловчи далилларнинг тақдим этилмаганлиги;
- белгиланган тартибда ва миқдорда давлат божи тўланганлигини ва бошқа суд харажатлари қопланганлигини тасдиқловчи ҳужжатларнинг тақдим этилмаганлиги, давлат божи тўлашни кечиктириш, бўлиб-бўлиб тўлаш мумкинлиги қонунда назарда тутилган ҳолларда бу ҳақда илтимоснома берилмаган ёхуд илтимоснома рад этилган бўлса;
- шу тоифадаги низолар учун қонунда ёки шартномада назарда тутилган ҳолларда даъвогар томонидан жавобгар билан низони судгача ҳал қилиш (талабнома юбориш) тартибига риоя этилганлигини тасдиқловчи ҳужжатларнинг тақдим этилмаганлиги;
- битта даъво аризасида бир ёки бир неча жавобгарларга ўзаро боғланмаган бир неча талабнинг бирлаштирилганлиги;
- қонун ҳужжатларига ёки шартномага мувофиқ қарз банк ёхуд бошқа кредит муассасаси орқали олиниши лозим бўлганида жавобгардан қарзни олиш учун банкка ёки бошқа кредит муассасасига мурожаат қилинганлиги ҳақидаги далилларнинг тақдим этилмаганлиги;
- даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш тўғрисида ажрим чиқарилгунга қадар уни қайтариб олиш тўғрисида даъвогардан ариза тушганлиги.

Жавобгар дастлабки даъво билан бирга кўриб чиқиш учун қарши даъво аризаси бериш ҳуқуқига эга. Бунда у даъво аризасини расмийлаштириш ва тақдим қилишнинг умумий қоидаларига риоя

қилади. Суд ИПК 160-моддасининг иккинчи қисмига мувофиқ келмайдиган қарши даъво аризасини ҳам қайтаради.

Даъво аризасини қайтариш тўғрисидаги ажрим устидан норози бўлган даъвогар апелляция ёки кассация тартибида шикоят қилиши (прокурор протест келтириши) мумкин.

Даъво аризаси қайтарилса, даъвогар айнан шу асос билан судга қайтадан мурожаат қилишга ҳақлими? Агар ҳақли бўлса, даъвогар томонидан олдиндан тўланган давлат божи тақдири нима бўлади?

Даъво аризасининг қайтариллиши йўл қўйилган хатолар бартараф этилгандан кейин даъво аризаси билан такроран судга умумий тартибда мурожаат этишга тўсқинлик қилмайди. Эътиборга олиш керак-ки, даъво аризаси қайтарилган ҳолда, тўланган суд харажати кейин тақдим қилинган даъво аризани кўриб чиқишда инobatга олинади.

ИПКнинг 149-моддасига мувофиқ даъвогар ўзаро боғлиқ бўлган бир неча талабни битта даъво аризасида бирлаштиришга ҳақли. Бир неча даъво талаблари, агар улар иқтисодий судга тааллуқли бўлган низоли моддий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиққан ҳолда ўзаро боғлиқ бўлса, бирлаштирилиши мумкин (хусусан, қайтарилмаган кредит, кредитдан фойдаланганлик учун фоизлар ва неустойкани ундириш ҳақида; ҳужжатни ҳақиқий эмас деб топиш ва шу ҳужжат асосида тўланган суммаларни қайтариш ҳақида; бир неча транспорт ҳужжатлари бўйича олинган ва битта қабул қилиш ҳужжати билан расмийлаштирилган ёки битта ҳисоб-китоб ҳужжати бўйича тўланган камомад миқдорини ундириш ҳақида).

Агар қўшимча даъво талаби дастлабки даъво билан боғлиқ бўлмаса ёки иккала талабни биргаликда кўриш мақсадга номувофиқ деб топилса, суд ИПК 155-моддаси биринчи қисмининг 4-бандига мос ҳолда уни қайтариш тўғрисида ажрим чиқаради.

Масалан, даъвогар судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгар билан тузилган олди-сотди шартномаси бўйича етказиб берилган маҳсулот учун ҳақ ундириш билан бир вақтда, у билан тузилган ижара шартномасига мувофиқ ижара ҳақини ҳам ундириш тўғрисидаги талабни битта даъво аризасида бирлаштирган бўлса, суд бу талабларни бирга кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ эмас деб топади. Бу ҳолда даъво аризаси қайтарилади. Шу сабабли икки ёки ундан ортиқ талаб биргаликда битта даъво аризасида баён қилинадиган бўлса, даъво талабларининг ўзаро алоқадорлигини исботлаш талаб қилинади.

3.1.4. Даъво ариза юзасидан фикр-мулоҳаза ва қарши даъво

Даъвогар даъво аризасида ўзининг талабини асословчи ҳужжатларни тақдим этишга ҳаракат қилади. Суд эса ишни кўриш давомида судга тақдим этилган далилларни ўрганган ҳолда якуний тўхтамга келади.

ИПКнинг 9-моддасига кўра судда ишларни юритиш тарафларнинг тортишуви ва тенг ҳуқуқлилиги принципи асосида амалга оширилади. Шу сабабли, қонунчиликда жавобгарнинг даъвогарга қарши ўзининг важларини баён қилиш, шунингдек, даъво талабига нисбатан ўзининг қарши даъво талабларини баён қилиш ҳуқуқи кафолатланган.

ИПКнинг 156-моддасига кўра ишда иштирок этувчи шахс даъво аризаси юзасидан даъвога қарши эътирозларини тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилинган фикр-мулоҳазасини ишда иштирок этувчи шахсларга фикр-мулоҳазанинг ҳамда уларда бўлмаган ҳужжатларнинг нусхалари юборилганини тасдиқловчи далилларни иш кўриладиган кунгача етиб боришини таъминлайдиган муддатда судга юборишга ҳақли.

Фикр-мулоҳазада ишда иштирок этувчи шахснинг ёки унинг вакилининг почта манзили, телефонлари, факслари рақамлари, электрон манзили ҳам (агар мавжуд бўлса) кўрсатилади.

Фикр-мулоҳаза ишда иштирок этувчи шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади. Вакил томонидан имзоланган фикр-мулоҳазага унинг ишни юритишга ваколати борлигини тасдиқловчи ишончнома илова қилинади.

Ишда иштирок этувчи жавобгар судга даъво юзасидан нафақат фикр-мулоҳаза тақдим этиши, балки даъвогарга нисбатан ўзининг талабини баён қилган ҳолда қарши даъво бериш ҳуқуқига ҳам эга. Қарши даъво жавобгар томонидан иш бўйича ҳал қилув қарори қабул қилингунга қадар дастлабки даъво билан бирга кўриб чиқиш учун берилиши мумкин.

Иш апелляция ёки кассация инстанция судларида кўрилишида қарши даъво тақдим этилиши мумкин эмас. Агар жавобгарларнинг сони икки ёки ундан ортиқ бўлса, қарши даъво улардан бири ёки бир нечтаси томонидан ҳам берилиши мумкин.

НАМУНА

Тошкент туманлараро иқтисодий судига

Жавобгар: **“Малик” хусусий корхонаси**

Тошкент шаҳри, У.Носир кўчаси 740-уй.

malik01@mail.ru

“Агробанк” акциядорлик тижрат банкининг

Учтепа филиали

х/р:20208000548749194001, МФО: 00524,

СТИР: 207324780, Тел: 0-371-277-11-48

ЭЪТИРОЗНОМА

“Қурувчи” хусусий корхонаси томонидан “Малик” хусусий корхонасига нисбатан 2017 йил 16 ноябрь куни киритилган 234-сонли даъво аризаси бўйича жавобгардан 700 000 000 сўм асосий қарз ва тўлов кечиктирилганлиги учун ҳисобланган 50 000 000 сўм пеняни ундириб бериш сўралган.

Ҳақиқатдан ушбу иккала ташкилот ўртасида пудрат шартномаси тузилган ва “Қурувчи” хусусий корхонаси томонидан “Малик” хусусий корхонасига жами 1 000 000 000 сўмлик қурилиш-таъмирлаш ишлари бажарилиб, белгиланган тартибда топширилган.

Даъво аризасида қайд этилишича, биз томонимиздан қурилиш-таъмирлаш ишларини бажариш давомида 1 000 000 000 сўм тўлаб берилган ва қабул қилиб олинган иш ҳажмининг 700 000 000 сўми тўланмасдан қолган. Ушбу суммани бизнинг корхонадан ундириб бериш ҳақида даъвогар томонидан даъво аризаси киритилган.

Биз ушбу қарзни умуман тан олмаймиз. Чунки қурилиш давомида биз пудратчига 2016 йил 15 февралда тузилган 1-сонли ишончнома, 75-сонли ҳисобварақ-фактура ва топшириш-қабул қилиш далолатномаси орқали 700 000 000 сўм миқдоридagi темир-бетон маҳсулотларини берган эдик. Қурилиш давомида биздан олинган ушбу товарлар ҳақи иш ҳажмидан чегириб ташланмасдан, даъвогар фақат ҳисоб-рақамидagi маълумотларга кўра даъво тақдим этган.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 640-моддасининг биринчи қисмига кўра пудратчи бунюртмачи берган материалдан тежаб-тергаб ва режали фойдаланиши, иш тугаганидан сўнг ишлатилган материал тўғрисида бунюртмачига ҳисобот бериши, шунингдек унинг қолдигини қайтариб бериши ёхуд ўз ихтиёридаги фойдаланилмай қолган материалнинг қийматини ҳисобга олиб, бунюртмачининг розилиги билан ишнинг баҳосини камайтириши шарт.

Гарчи, “Қурувчи” хусусий корхонаси биздан 400 000 000 сўмлик темир-бетон маҳсулотларини қабул қилиб олган бўлса-да, унинг қурилишда сарфланганлиги тўғрисидаги ҳисоботларни бизга тақдим этмаган. Шунингдек, бажарилган ишдан ушбу сумма чиқарилмасдан судга даъво тақдим этилган.

Қайд этилганларга кўра даъво талабларини қаноатлантиришни рад этиш тўғрисида қарор қабул қилишини сўрайман.

Илова:

1. 2016 йил 15 февралдаги 1-сонли ишончноманинг нусхаси – 1 varaқда;
2. 2016 йил 15 февралдаги 75-сонли ҳисобварақ-фактуранинг нусхаси – 1 varaқда
3. 2016 йил 15 февралдаги топшириш-қабул қилиш далолатномаси нусхаси – 1 varaқда.

“Малик” хусусий корхонаси раҳбари

НАМУНА

Р. Соатов

НАМУНА

Тошкент туманлараро иқтисодий судига

Жавобгар: **“Шарқ юлдузи” ишлаб-чиқариш савдо корхонаси**

Тошкент шаҳри, У.Носир кўчаси 740-уй.

Sharq_yulduzi@mail.ru

“Агробанк” акциядорлик тижорат банкининг

Учтепа филиали

х/р:20208000548749197001, МФО: 00524,

СТИР: 207324780, Тел: 0-371-277-11-48,

Даъвогар: **“Ором” хусусий корхонаси**

Тошкент шаҳри, Анҳор кўчаси 185-уй.

xk_orum@umail.uz

“Асака” акциядорлик тижорат банкининг

Шайхонтохур филиали

х/р:20208000214598983001, МФО: 00854,

СТИР: 209321654, Тел: 0-371-273-10-21,

Қарши даъво аризаси

“Ором” хусусий корхонаси томонидан “Шарқ юлдузи” ишлаб-чиқариш савдо корхонасига нисбатан 2017 йил 26 октябрь куни киритилган 511-сонли даъво аризаси бўйича ундан 400 000 000 сўм асосий қарз ва тўлов кечиктирилганлиги учун ҳисобланган 25 000 000 сўм пеняни ундириб бериш сўралган.

Аслида ушбу иккала ташкилот ўртасида пудрат шартномаси тузилган ва “Ором” хусусий корхонаси томонидан “Шарқ юлдузи” ишлаб-чиқариш савдо корхонасига жами 6 400 000 000 сўмлик қурилиш-таъмирлаш ишлари бажарилиб, белгиланган тартибда топширилган.

Даъво аризасида қайд этилишича, биз томонимиздан қурилиш-таъмирлаш ишларини бажариш давомида 6 000 000 000 сўм тўлаб берилган ва қабул қилиб олинган иш ҳажмининг 400 000 000 сўми тўланмасдан қолган. Ушбу суммани ва унинг кечиктирилганлиги учун пеняни бизнинг корхонамиздан ундириш ҳақида даъво аризаси киритилган.

Лекин биз пудратчига 2017 йилнинг 4 май куни 521-сонли юк хати орқали 400 000 000 сўм миқдордаги цемент маҳсулотини берган эдик. Пудратчи эса мазкур маҳсулот ҳақини инобатга олмаган. Қолаверса, пудратчи маҳсулотнинг қурилишга сарф қилганлиги тўғрисида бизга маълумот бермаган. Шу сабабли даъво талабини тўлиқ рад қилишингизни сўраймиз.

Шу билан бирга Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 327-моддасининг биринчи қисмига кўра бошқа шахсларнинг пул маблағларини ғайриқонуний ушлаб қолиш, уларни қайтариб беришдан бош тортиш, уларни тўлашни бошқача тарзда кечиктириш ёхуд бошқа шахс ҳисобидан асоссиз олиш ёки жамғариш натижасида улардан фойдаланганлик учун ушбу маблағлар суммасига фоиз тўланиши керак.

2016 йилнинг 15 февралидан 2017 йил 26 июнга қадар Ўзбекистон Республикаси Марказий банк томонидан белгиланган қайта молиялаш ставкаси 9 фоизни ташкил қилган бўлиб, 2017 йил 27 июндан шу кунга қадар банк қайта молиялаш ставкаси 14 фоизни ташкил қилмоқда.

Қайта молиялаш ставкаси 9 фоиз бўлган даврда 400 000 000 сўм маблағидан фойдаланганлик учун бир кунлик фоиз миқдори 98 361 сўми, 14 фоиз бўлган даврда 153 424 сўми ташкил қилади. 2016 йил 16 февралдан 2017 йил 26 июнга қадар 377 кун учун ҳисобланган фоиз миқдори 37 082 097 сўми, 2017 йил 27 июндан 2017 йил 17 ноябрга қадар 89 кун учун 13 654 736 сўми, жами 50 736 833 сўми ташкил қилади.

Қайд этилганларга кўра даъвогарнинг даъво талабини тўлиқ рад қилиб, ундан ўзганинг маблағидан фойдаланганлик учун ҳисобланган 50 736 833 сўмни ундириб беришингизни сўраймиз.

Илова:

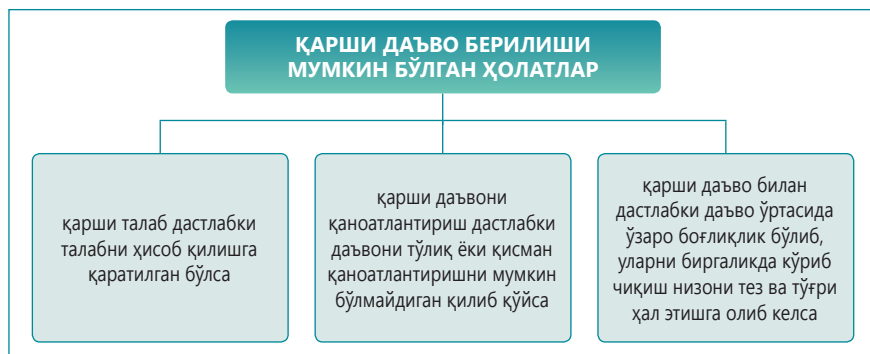
1. 2016 йил 4 майдаги 3-сонли ишончноманинг нусхаси – 1 varaқда;
2. 2016 йил 4 майдаги 521-сонли юк хатининг нусхаси – 1 varaқда

НАМУНА

**“Шарқ юлдузи” ишлаб-чиқариш
савдо корхонаси раҳбари**

Р.Соатов

Қарши даъво аризасини бериш ва уни иш юритишга қабул қилиш даъво аризасини бериш ва уни иш юритишга қабул қилиш учун ИПҚда белгиланган қоидалар бўйича амалга оширилади. Яъни, қарши даъво тақдим этган жавобгар унинг нусхасини даъвогарга юбориши, қарши даъво суммасидан келиб чиққан ҳолда давлат божи тўлаши лозим.

Суд амалиётида айрим ҳолларда учинчи шахслар томонидан қарши даъво тақдим этиш ёки жавобгар томонидан даъвогарга эмас балки бошқа шахсга нисбатан қарши даъво тақдим этиш ҳоллари учраб туради.

Даъвогар ва жавобгар ўртасидаги низо судда кўрилади ва вақтда суд томонидан қабул қилинадиган қарор учинчи шахсларнинг тарафлардан бирига нисбатан ҳуқуқ ва мажбуриятларига таъсир кўрсатадиган бўлса, у ишда низонинг предметига нисбатан мустақил талаб билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида иштирок этиш учун жалб қилинади.

Масалан, судда даъвогар бино жавобгар томонидан ноқонуний олди-сотди шартномаси асосида қўлга киритилганлиги асосига кўра даъво қўзғатиб, жавобгарнинг бинога эгалик қилиш ҳуқуқини юзага келтиришга асос бўлган шартномани ҳақиқий эмас деб топишни

сўраган бўлиб, иш кўриладиганда, низоли мулк учинчи шахсга жавобгар томонидан ижарага берилганлиги ва ҳақиқатда у фойдаланаётганлиги аниқланган ҳолда, ижарачи низонинг предметига нисбатан мустақил талаб билан арз қилмайдиган учинчи шахс сифатида ишга жалб қилиниши керак. Чунки суд томонидан олди-сотди шартномаси ҳақиқий эмас деб топиладиган бўлса, ижарачининг жавобгар олдидаги ҳуқуқ ва мажбуриятларига таъсир қиладиган қарор қабул қилинган ҳисобланади.

Ўз навбатида ижарачи, яъни учинчи шахс ёки жавобгар даъвогарга мулк ҳуқуқи юзага келганлигини тасдиқловчи туман ҳокимининг қарорини ҳақиқий эмас деб топиш юзасидан судга қарши даъво тақдим этса, бу талаб қарши даъво талаби ҳисобланмайди.

Чунки қарши даъво учинчи шахс томонидан эмас, балки жавобгар томонидан берилган бўлиши, шунингдек даъвогарга нисбатан тақдим этилиши лозим.

Учинчи шахс ёки жавобгар томонидан берилганлигидан қатъи назар, юқоридаги мазмундаги қарши даъво талаби бўйича жавобгар туман ҳокимлиги ҳисобланади. Бу каби ҳолларда суд қарши даъво билан дастлабки даъво ўртасида ўзаро боғлиқлик йўқлиги сабабли ИПК 155-моддасининг иккинчи қисмига кўра қарши даъво аризасини қайтариши ва уни тақдим этганларга алоҳида тартибда судга мурожаат қилиш ҳуқуқи мавжудлигини тушунтириши лозим.

ИПКнинг 170-моддасида қайд этилишича, суд ишда иштирок этувчи шахсларга тақдим этишни таклиф қилган даъво аризаси юзасидан фикр-мулоҳаза ёки кўшимча далиллар тақдим этилмаганлиги мавжуд материаллар асосида ишни кўришга тўқтинлик қилмайди.

Ишни кўриш вақти ва жойи тўғрисида тегишли равишда хабардор қилинган даъвогар суд мажлисига келмаса, даъвогарнинг ишни унинг иштирокисиз кўриш тўғрисидаги аризаси бўлган тақдирда, низо унинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин.

Ишни кўриш вақти ва жойи тўғрисида тегишли равишда хабардор қилинган жавобгар, учинчи шахслар суд мажлисига келмаса, низо уларнинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин.

Судда иш даъвогарнинг иштирокисиз кўриб чиқилиши учун у суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилинган ҳамда у ишни ўзининг иштирокисиз кўришга рози бўлиши шарт.

Ишни жавобгар ёки учинчи шахснинг иштирокисиз кўриш учун эса уларнинг суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилинганлигининг ўзи етарли ҳисобланиб, бунда уларнинг розилиги талаб қилинмайди.

3.2. Ишни судда кўришга тайёрлаш босқичи

Ишни суд муҳокамасига тайёрлаш тўғрисидаги ажримда ишда иштирок этувчи шахслар томонидан амалга оширилиши лозим бўлган ҳаракатлар, ушбу ҳаракатларнинг амалга оширилиши лозим бўлган муддатлар, суд муҳокамаси ўтказиладиган вақт ва жой кўрсатилади.

Ишни суд муҳокамасига тайёрлаш бўйича ҳаракатлар даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш ва иш қўзғатиш тўғрисидаги ажримда баён этилиши мумкин.

Даъво аризасини иш юритувга қабул қилиш ва ишни суд муҳокамасига тайёрлаш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиш мумкин эмас.

Ушбу ажримда баён қилинган масалалар низони қонуний ҳал қилишга қаратилган ҳаракатлардан иборат бўлади.

Ишни судда кўришга тайёрлаш пайтида судья томонидан амалга ошириладиган ҳаракатлар:

- 1) ишда иштирок этиш учун бошқа жавобгар ёки учинчи шахсни жалб этиш масаласини кўриб чиқади. Жумладан, даъво аризаси ва унга илова қилинган ҳужжатлар судья томонидан ўрганилган ҳолда, низо тарафлари доираси белгиланади;
- 2) ишни юритиш тўғрисида манфаатдор шахсларни хабардор қилади. Бунда манфаатдор шахслар деганда, даъвогар, жавобгар, учинчи шахслар, даъвогар манфаатида судга мурожаат қилган органлар тушунилади;
- 3) ишда иштирок этувчи шахсларни видеоконференцалоқа режими орқали ўтказиладиган суд мажлисида иштирок этиши бўйича ҳуқуқлари ҳақида хабардор қилади;
- 4) ишда иштирок этувчи шахсларга, бошқа ташкилотларга, уларнинг мансабдор шахсларига муайян ҳаракатларни бажаришни, шу жумладан низони ҳал қилиш учун аҳамиятли ҳужжатлар ва маълумотларни тақдим этишни таклиф этади. Судга тақдим этилиши таклиф этилган ҳужжатларнинг тақдим этилмаганлиги, мавжуд ҳужжатлар асосида ишни кўриб чиқишга тўсқинлик қилмайди;
- 5) гувоҳларни чақиртиради. ИПКнинг 58-моддасига кўра, иқтисодий суд низони тўғри ҳал этиши учун аҳамиятга эга бўлган маълумотлар ва ҳолатлардан хабардор ҳар қандай шахс гувоҳ бўлиши мумкин;
- 6) экспертиза тайинлаш масаласини кўриб чиқади. Ишни кўриш вақтида келиб чиқадиган, фан, техника, санъат ёки ҳунар соҳасида махсус билимларни талаб қиладиган

саволларни тушунтириб бериш учун суд ишда иштирок этувчи шахснинг илтимосига кўра ёки ишда иштирок этувчи шахсларнинг розилиги билан экспертиза тайинлайди. Агар экспертизани тайинлаш қонунда белгиланган ёки шартномада назарда тутилган ёхуд тақдим этилган далилнинг қалбакилаштирилганлиги тўғрисидаги аризани текшириш ёхуд қўшимча экспертиза тайинлаш зарур бўлса, суд экспертизани ўз ташаббуси билан тайинлаши мумкин.

7) тарафларга зарур далилларни олишга кўмаклашади, яъни тарафларнинг илтимосномаси бўйича зарур деб топилган далилларни талаб қилиб олади;

8) тарафларни яраштириш чораларини кўради;

9) тарафларнинг илтимосномаси кўра даъвони ва далилларни таъминлаш тўғрисидаги масалаларни ҳал этади;

10) бошқа шахсларнинг ишга киришиши, ишларни бирлаштириш ёки даъво талабларини алоҳида иш юритишга ажратиш, сайёр суд мажлисини ўтказиш масалаларини кўриб чиқади;

11) ишни тўғри ва ўз вақтида кўриб чиқилишини таъминлашга қаратилган бошқа ҳаракатларни амалга оширади.

3.3.1. Судда ишни кўриш тартиби

Ишнинг муҳокамаси суд мажлисида амалга оширилади. Ишдаги ҳақиқий ҳолатларни аниқлаш, суд муҳокамасининг очиқлигини, судларнинг шаффофлиги ва унга эришиш даражасини таъминлаш ҳамда суд муҳокамасининг тарбиявий таъсирини ошириш мақсадида жойга чиқилган ҳолда иш муҳокамаси сайёр суд мажлиси тарзида ўтказилиши мумкин.

Суд муҳокамаси судья томонидан якка тартибда амалга оширилганда у суд мажлисида раислик қилувчи ҳисобланади.

Суд муҳокамаси ҳайъат томонидан амалга оширилганда суд раиси суд мажлисида раислик қилувчи этиб судьялардан бирини тайинлайди ёки ўзи раислик қилувчи бўлади.

Суд муҳокамаси суднинг ўзгармас таркибида амалга оширилади. Суд муҳокамаси жараёнида судьялардан бири алмашган тақдирда муҳокама бошидан бошланиши лозим.

Суд муҳокамаси ишни суд муҳокамасига тайинлаш тўғрисидаги ажрим чиқарилган кундан бошлаб бир ойдан ортиқ бўлмаган муддатда тамомланиши керак. Алоҳида ҳолларда суд муҳокамасининг муддати суд раиси томонидан бир ойдан ошмаган муддатга узайтирилиши мумкин.

Суд мажлисига раислик қилувчи:

- 1) суд мажлисини очади ва қандай иш кўрилишини эълон қилади;
- 2) иш юритуви иштирокчилари мажлисга келганлигини, уларнинг ваколатларини, мажлисга келмаган шахслар тегишли равишда хабардор қилинганликларини ҳамда улар келмаганлигининг сабаблари тўғрисида қандай маълумотлар борлигини текширади;
- 3) суд таркибини эълон қилади, прокурор, эксперт, суд мажлиси котиби, таржимон сифатида кимлар иштирок этаётганлигини маълум қилади ҳамда ишда иштирок этувчи шахсларга уларни рад қилиш ҳуқуқини тушунтиради;
- 4) келган гувоҳларни сўроқ қилиш бошлангунга қадар мажлис залидан чиқариб юборади;
- 5) иш юритуви иштирокчиларига уларнинг процессуал ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтиради;

6) таржимонни била туриб нотўғри таржима қилганлик учун, экспертни била туриб нотўғри хулоса берганлик учун, гувоҳни била туриб ёлғон кўрсатув берганлик ва кўрсатув беришдан бош тортганлик ёки бўйин товлаганлик учун жиноий жавобгарлик тўғрисида огоҳлантиради;

7) далилларни текшириш тартибини белгилайди;

8) иш учун аҳамиятли ҳолатлар аниқланишини таъминлаб, мажлисга раҳбарлик қилади;

9) мажлисда тегишли тартибни таъминлаш чораларини кўради.

Ёдда тутинг!

Ишда иштирок этувчи шахслар иш материаллари билан танишиш, улардан кўчирмалар олиш, нусха кўчириш, рад қилиш тўғрисида арз қилиш, далиллар тақдим этиш, далилларни текширишда иштирок этиш, саволлар бериш, илтимосномалар киритиш, арз қилиш, судга оғзаки ва ёзма тушунтиришлар бериш, ишни кўриш давомида туғиладиган барча масалалар бўйича ўз важларини, хулосаларини тақдим қилиш, ишда иштирок этувчи бошқа шахсларнинг илтимосномалари, важларига эътироз билдириш, суд ҳужжатлари устидан шикоят қилиш (протест келтириш) ҳамда ИПКда уларга берилган бошқа процессуал ҳуқуқлардан фойдаланиш ҳуқуқига эгадирлар.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Биринчи инстанция судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида” 2007 йил 15 июндаги 162-сон қарорининг 6-бандида судларга тушунтирилишича, рад қилиш тўғрисидаги ариза фақат ХПКнинг 17 ва 18-моддаларида кўрсатилган ҳоллар мавжуд бўлганда берилиши мумкин.

ХПК 17-моддаси биринчи қисмининг 1-бандини қўллашда судья, агар у ишда иштирок этувчи шахсларнинг (ишда иштирок этувчи шахслар раҳбарларининг) ёки улар вакилларининг қариндоши бўлса, ишни кўришда қатнаша олмаслигини назарда тутиш лозим.

Ишни якка тартибда кўраётган суд раисини рад қилиш тўғрисидаги ариза суд раисининг ўринбосари томонидан ҳал этилади.

Судлар ХПКда суднинг барча судьяларини бир вақтнинг ўзида рад қилиш назарда тутилмаганлигини, шу муносабат билан барча судьяларни рад қилиш ҳақидаги аризалар қаноатлантирилмасдан қолдирилиши лозимлигини инобатга олишлари керак.

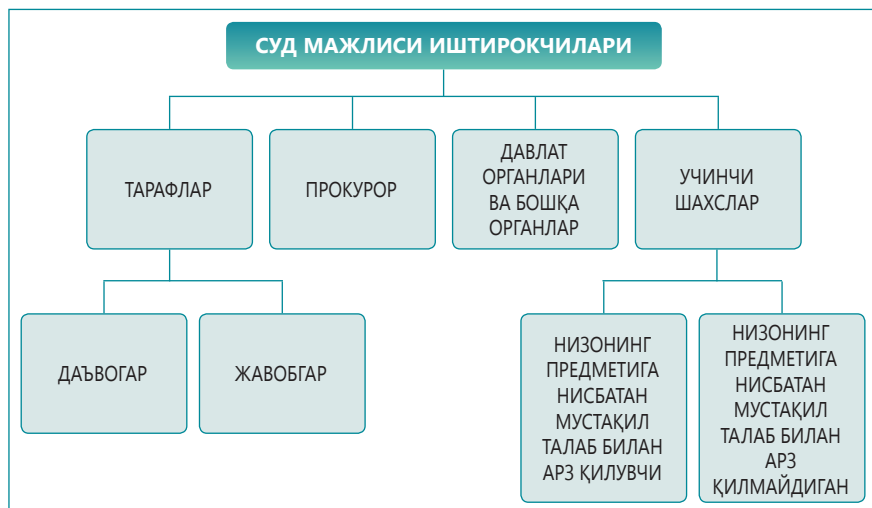
ХПК 21-моддасининг тўртинчи қисмига кўра бир неча судьяни ёки ишни кўраётган бутун суд таркибини бутунлай рад қилиш масаласи шу суднинг тўлиқ таркибида оддий кўпчилик овоз билан ҳал қилинади. Бунда “шу суд” деганда, айти шу ишни кўраётган суд таркиби назарда

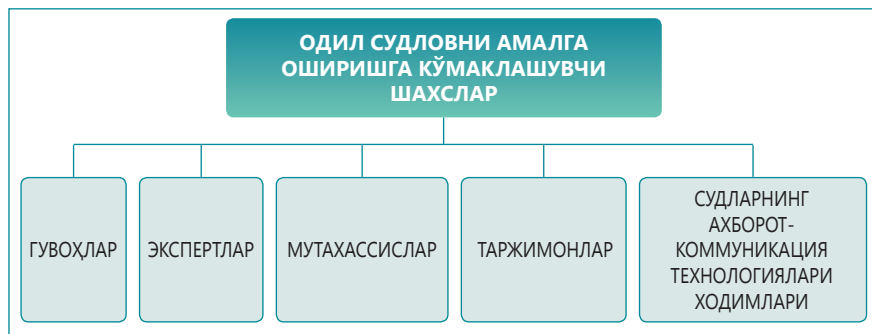
тутилганлигини ҳисобга олиш лозим.

ИПК 23-моддасининг иккинчи қисмига кўра ишни якка тартибда кўраётган судьяни рад қилиш тўғрисидаги масала суднинг раиси, бир таркибли судда эса шу судья томонидан ҳал қилинади.

Мажлис залида ҳозир бўлганлар ёзма қайдномалар қилиш, стенограмма олиб бориш ва овоз ёзиб олиш ҳуқуқига эга. Суд мажлисини фотосуратга олиш, видеотасвирга олиш, шунингдек радио ва телевидениега узатишга ишни кўраётган суднинг рухсати билан йўл қўйилади.

Ишда иштирок этувчи шахслар ва одил судловни амалга оширишга кўмаклашувчи шахслар видеоконференцалоқа режимидаги суд мажлисида иштирок этишга ҳақли.

Шахсларнинг видеоконференцалоқа режимидаги суд мажлисида иштирок этиш ҳуқуқи ишда иштирок этувчи шахсларга, одил судловни амалга оширишга кўмаклашувчи шахсларга ҳамда уларнинг бундай мажлисда иштирок этишига кўмаклашадиган тегишли судга юбориладиган ишни судда кўришга тайёрлаш тўғрисидаги ажримда кўрсатилади.

Видеоконференцалоқа режимидаги суд мажлисини ўтказишга кўмаклашадиган суд ишда иштирок этувчи шахслар ва одил судловни амалга оширишга кўмаклашувчи шахслар вакиллари ваколатларини тасдиқловчи ишончномалар, шунингдек суд мажлисида тақдим этилган ёзма далиллар ишни кўраётган судга юборилишини таъминлайди.

Судларда ушбу ҳаракатни амалга ошириш учун зарур бўлган барча техника воситалар мавжуд бўлиб, тақдим этилган ҳужжатлар реал вақт режимида ишни кўрувчи судга электрон тарзда етказиб берилади.

Ишда иштирок этувчи шахсларнинг ва одил судловни амалга оширишга кўмаклашувчи шахсларнинг видеоконференцалоқа режимидаги суд мажлисида иштирок этиш ҳуқуқи нафақат биринчи инстанция судида, балки апелляция, кассация ва назорат инстанцияси судларида ҳам амалга оширилиши мумкин.

ИПКнинг 42-моддасида ишда иштирок этувчи шахсларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари нималардан иборатлиги баён қилинган бўлиб, мазкур шахслар ўзларига тегишли барча процессуал ҳуқуқлардан инсофли равишда фойдаланишлари шарт.

Судьялар мажлис залига кирганларида залда ҳозир бўлганларнинг барчаси ўринларидан турадилар.

Суд иш юритуви иштирокчилари судга “Ҳурматли суд!” деган сўзлар билан мурожаат қиладилар. Улар судга ўзларининг тушунтиришлари ва кўрсатувларини, саволларга жавобларини тик турган ҳолда берадилар. Бу қоидадан четга чиқишга фақат раислик қилувчининг рухсати билангина йўл қўйилиши мумкин.

Раислик этувчи суд мажлисида иштирок этаётган шахсларнинг соғлиғи, ногиронлиги ва шу каби ҳолатларни инобатга олган ҳолда уларга ўтирган ҳолда судга мурожаат қилишига рухсат бериши мумкин. Бундай рухсатнинг берилганлиги, уларнинг раислик этувчи рухсатсиз судга мурожаат қилиши ҳуқуқини бермайди. Улар ҳам раислик этувчининг рухсатидан кейингина судга мурожаат қилишлари, тарафлар вакиллари саволлар беришлари ва бир томоннинг важига қарши ўзларининг эътирозларини билдиришлари мумкин.

Суд мажлиси суднинг нормал ишини ва процесс иштирокчиларининг хавфсизлигини таъминлайдиган шароитда олиб борилади.

Суднинг ҳал қилув қарорини мажлис залида ҳозир бўлганларнинг барчаси тик турган ҳолда тинглайдилар.

Суд муҳокамаси давомида суд иш бўйича далилларни текширади: ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришларини, гувоҳларнинг кўрсатувларини, экспертларнинг хулосаларини, мутахассисларнинг фикрларини эшитади, ёзма далиллар билан танишади, ашёвий далилларни кўздан кечиради, шунингдек ёзма тарзда тақдим этилган тушунтиришлар, кўрсатмалар ва хулосаларни эълон қилади.

Ёдда тутинг!

Суд мажлисида ҳозир бўлган шахсларнинг судда раислик қилувчи рухсати билан амалга оширадиган кино ва фотосурат, видеотасвирга олиш, суд мажлисини радио ва телевидениега узатишга доир ҳаракатлари суд мажлисидаги тартибга ҳалақит бермаслиги керак. Бу ҳаракатлар суд томонидан вақт бўйича чегараланиши мумкин.

Мажлис вақтида тартиб бузилган тақдирда раислик қилувчи суд номидан тартибни бузган шахсни огоҳлантиради. Тартиб тақдоран бузилган тақдирда мазкур шахс раислик қилувчининг фармойиши билан суд мажлиси залидан чиқариб юборилиши мумкин.

Агар судга далил тариқасида аудио ва видеотасвирлар тақдим этиладиган бўлса, уларни намойиш қилиш суд мажлиси залида ёки ушбу мақсад учун махсус жиҳозланган бошқа хонада амалга оширилади. Аудио ва видеотасвирларни намойиш қилиш факти суд мажлиси баённомасида акс эттирилади, электрон ташувчилар эса далил сифатида ишга қўшилиши керак.

Ишда иштирок этувчи шахсларнинг янги далилларни талаб қилиб олиш тўғрисидаги ва иш муҳокамаси билан боғлиқ бошқа барча масалалар бўйича аризалари ва илтимосномалари суд томонидан ишда иштирок этувчи бошқа шахсларнинг фикрлари эшитилганидан кейин ҳал қилинади.

Ариза ёки илтимосномани қаноатлантириш ёки қаноатлантиришни рад этиш масаласи ишни кўриш ёки суд мажлисини якунлаш жараёнида ҳал этилиши мумкин.

Аризалар ва илтимосномаларни кўриш натижалари бўйича суд ажрим чиқаради.

Суд ишда иштирок этувчи шахсларга тақдим этишни таклиф қилган даъво аризаси юзасидан фикр-мулоҳаза ёки қўшимча далиллар тақдим этилмаганлиги мавжуд материаллар асосида ишни кўришга тўсқинлик қилмайди.

Ишни кўриш вақти ва жойи тўғрисида тегишли равишда хабардор қилинган даъвогар суд мажлисига келмаса, даъвогарнинг ишни унинг иштирокисиз кўриш тўғрисидаги аризаси бўлган тақдирда, низо унинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин.

Иқтисодий судларга мурожаат қилиш тартиби

Ишни кўриш вақти ва жойи тўғрисида тегишли равишда хабардор қилинган жавобгар, учинчи шахслар суд мажлисига келмаса, низо уларнинг йўқлигида ҳал қилиниши мумкин.

Суд ишни шу мажлисда кўриш мумкин бўлмаган ёхуд видео-конференцалоқа режимидаги суд мажлисини ўтказиш вақтида видеоконференцалоқа ўрнатишнинг имкони бўлмаган тақдирда ишни кўришни кейинга қолдиришга ҳақли.

Суд муҳокамаси уни кейинга қолдиришга асос бўлган ҳолатларни бартараф этиш учун зарур бўлган муддатга, ИПҚда суд муҳокамаси учун белгиланган муддат доирасида қолдирилиши мумкин.

Суд муҳокамасини кейинга қолдириш тўғрисида ажрим чиқарилади.

Ёдда тутиш!

Суд муҳокамасини кейинга қолдириш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиш мумкин эмас.

Агар суд мажлисида тарафлар ҳозир бўлган бўлсалар, суд келган гувоҳларни суд муҳокамасини кейинга қолдиргунча сўроқ қилишга ҳақли. Бу гувоҳларнинг кўрсатувлари янги суд мажлисида эълон қилинади. Ушбу гувоҳларни янги суд мажлисига такроран чақириш фақат зарур ҳолларда амалга оширилади.

Янги суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида ишда иштирок этувчи, аммо суд мажлисига келмаган шахслар қонунда белгиланган тартибда, суд мажлисига келган ишда иштирок этувчи шахслар ишга қўшиб қўйиладиган тилхат олиш орқали хабардор қилинади.

Ёдда тутинг!

Гувоҳ кўрсатув беришдан бўйин товлаганлик, била туриб ёлғон кўрсатув берганлик учун жиноий жавобгарликка тортилади. Шу сабабли суд гувоҳни бу ҳақда оғоҳлантиради ва тилхат олади.

Ҳеч ким ўзига ва яқин қариндошларига қарши гувоҳлик беришга мажбур эмас.

Суд муҳокамаси у кейинга қолдирилган жойидан бошлаб давом эттирилади. Зарур ҳолда ишнинг муҳокамаси у кейинга қолдирилганидан кейин бошидан бошланади.

Суд ишда иштирок этувчи шахснинг илтимосномасига кўра ёки ўз ташаббуси билан суд мажлисида уч кундан ошмаган муддатга танаффус эълон қилиниши мумкин. Бу ҳақда суд мажлиси баённомасида кўрсатилади.

Танаффус тугаганидан кейин суд мажлиси давом этади, бу ҳақда раислик қилувчи суд мажлисида эълон қилади. Танаффусдан олдин текширилган далилларни қайтадан кўриб чиқиш, шу жумладан ишда иштирок этувчи шахсларнинг вакиллари алмаштирилган бўлса ҳам, амалга оширилмайди.

Ишда иштирок этувчи шахслар танаффус эълон қилингунга қадар суд мажлисида ҳозир бўлган ёки бўлмаганликларидан қатъи назар суд мажлисининг вақти ва жойи ҳақида тегишли тарзда хабардор қилинган ҳисобланадилар ҳамда уларнинг танаффус тугаганидан кейинги суд мажлисида ҳозир бўлмаганликлари уни давом эттиришга тўсқинлик қилмайди.

Барча далиллар текширилганидан кейин суд мажлисида раислик қилувчи ишда иштирок этувчи шахслардан уларда иш бўйича қўшимча материаллар бор-йўқлигини аниқлайди. Бундай материаллар бўлмаса, суд музокараларига ўтади.

Суд музокаралари ишда иштирок этувчи шахсларнинг оғзаки чиқишларидан иборат бўлади. Музокараларда улар иш бўйича ўзларининг фикрларини асослайдилар.

Суд мажлисида ишда иштирок этувчилардан ким биринчи бўлиб фикрини билдиришга ҳақли? Ёки фикр билдириш, важларини баён қилиш кетма-кетлиги мавжудми?

Суд музокараларида биринчи бўлиб даъвогар, кейин низонинг предметиға нисбатан мустақил талаб билан арз қилувчи учинчи шахс ва жавобгар сўзга чиқади. Низонинг предметиға нисбатан мустақил талаб билан арз қилмайдиган учинчи шахс

ишда қайси даъвогар ёки жавобгар томонидан иштирок этаётган бўлса, шу даъвогар ёки жавобгардан кейин сўзга чиқади. Бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини ҳимоя қилиш мақсадида судга мурожаат этган прокурор, шунингдек давлат ва бошқа органлар, ташкилотлар вакиллари суд музокараларида биринчи бўлиб сўзга чиқадилар.

Суд музокаралари қатнашчилари суд томонидан аниқланмаган ҳолатларга ва суд мажлисида текширилмаган ёки суд томонидан номақбул деб топилган далилларга таянишга ҳақли эмаслар.

Агар суд музокаралари давомида ёки улардан кейин суд қўшимча ҳолатларни аниқлаш ёки янги далилларни текширишни зарур деб топса, у далилларни теширишни тиклайди, бу ҳақда суд мажлиси баённомасида кўрсатилади.

Далилларни қўшимча текшириш тамомланганидан кейин суд музокаралари ИПҚда белгиланган тартибда ўтказилади.

Далиллар текширилгач ва суд музокараларидан кейин суд мажлисида раислик қилувчи иш бўйича суд муҳокамаси тамомланганлигини эълон қилади ва суд қарорини қабул қилиш учун чиқиб кетади.

3.3.2. Даъвони кўрмасдан қолдириш

Даъвони кўрмасдан қолдириш ишни мазмунан кўриб чиқмасдан, иш кўришни яқунлаш ҳисобланади. Даъво аризасини кўрмасдан қолдириш учун асос бўлган ҳолатлар бартараф этилгач, даъвогар судга даъво аризаси билан умумий тартибда янгидан мурожаат қилишга ҳақли.

Даъвони кўрмасдан қолдириш асослари ИПКнинг 107-моддасида баён қилинган бўлиб, ушбу рўйхат тугал ҳисобланади. Яъни, ушбу асослардан бошқа асос билан даъвони кўрмасдан қолдиришга йўл кўйилмайди.

Даъво аризасини кўрмасдан қолдириш тўғрисида суд ажрим чиқаради. Суд ажримида ишда иштирок этувчи шахслар ўртасида суд харажатларини тақсимлаш, давлат божини бюджетдан қайтариш масалалари ҳал қилиниши мумкин.

Ишни кўриш даъвони (аризани) кўрмасдан қолдириш тўғрисидаги ажримни чиқариш билан яқунланганида давлат божи қайтарилмайди, тўланмаган давлат божи эса даъвогардан ундирилади.

Даъвони кўрмасдан қолдириш учун асос бўлувчи ҳолатлар

- фуқаролик ишлари бўйича суд, иқтисодий ва маъмурий ёки ҳакамлик суди иш юритувида айна бир шахслар ўртасидаги, айна бир предмет тўғрисидаги ва айна бир асослар бўйича низо юзасидан иш кўрилатган бўлса;
- ишда иштирок этувчи шахсларнинг ушбу низони ҳакамлик судига кўриш учун топшириш тўғрисидаги келишуви бўлиб, ҳакамлик судига мурожаат қилиш имконияти йўқолмаган бўлса ва, агар ишнинг иқтисодий судда кўрилишига қарши бўлган жавобгар биринчи аризасидан кечиктирмай низони мазмунан ҳал этишни ҳакамлик судига топшириш тўғрисида илтимоснома билан мурожаат қилса;
- даъво аризаси имзоланмаган ёки имзолаш ҳуқуқига эга бўлмаган шахс томонидан ёхуд мансаб мавқеи, фамилияси ва исми-шарифи кўрсатилмаган шахс томонидан имзоланган бўлса;
- қонун ҳужжатлари ёки шартномага мувофиқ қарз банк ёки бошқа кредит муассасаси орқали ундириб олинган шарт бўлишига қарамай даъвогар жавобгардан қарзини ундириб олиш учун банк ёки бошқа кредит муассасасига мурожаат этмаган бўлса;

- даъвогар талабнома юбориш ёки низони судгача ҳал қилишнинг бошқа тартибига риоя этмаган, бу эса шу тоифадаги низолар учун қонунда ёки шартномада назарда тутилган бўлса;
- даъвогар биринчи суд мажлисига келмаган ва ишни ўзининг иштирокисиз кўриб чиқишга розилик бермаган бўлса;
- юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ариза кўрилатганда ҳуқуқ тўғрисида низо келиб чиққанлиги аниқланса;
- даъвогар унинг манфаатларини кўзлаб прокурор, давлат органи, бошқа шахс томонидан тақдим этилган даъводан воз кечган бўлса;
- “Банкротлик тўғрисидаги” Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ банкротлик тўғрисидаги иш доирасида кўриб чиқиши лозим бўлган талаб билдирилган бўлса.

Дастлабки даъво (ариза) кўрмасдан қолдирилгандан кейин даъво аризаси (ариза) билан иқтисодий судга қайтадан мурожаат қилинганда давлат божи умумий асосларда янгидан тўланади.

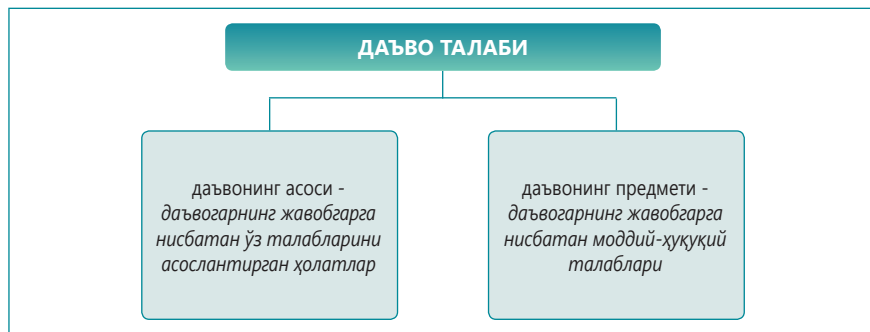
Даъво аризасини кўрмасдан қолдириш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

3.3.3. Даъвони ўзгартириш, ишларни бирлаштириш ва талабларнинг бир қисмини ажратиш

Даъвогар ишни биринчи инстанция судида кўришда ишни мазмунан кўрилиши якуни бўйича чиқариладиган суд қарори қабул қилингунга қадар даъвонинг асоси ёки предметини ўзгартириш, даъво талабларининг миқдорини кўпайтириш ёки камайтиришга ҳақли.

Даъвогар ишни ҳар қандай инстанция судида кўришда ишни тегишли инстанция судида мазмунан кўрилиши якуни бўйича чиқариладиган суд қарори қабул қилингунга қадар даъводан тўла ёки қисман воз кечишга ҳақли.

Даъво предметининг ўзгариши даъвогарнинг жавобгарга нисбатан моддий-ҳуқуқий талабларининг ўзгаришини билдиради. Даъво асосини ўзгартириш даъвогарнинг жавобгарга нисбатан ўз талабларини асослантирган ҳолатларнинг ўзгаришини билдиради.

Суд шунингдек, даъводан воз кечишни, даъво талаблари миқдорини камайтиришни, агар бу қонун ҳужжатларига хилоф бўлса ёки бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонун билан кўриқланадиган манфаатларини бузса қабул қилмайди. Бундай ҳолларда суд ишни мазмунан кўради.

Даъвонинг асоси ёки предметини ўзгартиришни, даъво талаблари миқдорини кўпайтириш ёки камайтиришни, даъвогарнинг даъводан

тўла ёки қисман воз кечилини қабул қилиш ёхуд қабул қилишни рад этиш тўғрисида суд ажрим чиқаради.

Биринчи инстанция суди айнаи бир шахслар иштирок этувчи бир турдаги бир неча ишни битта иш юритишга бирлаштиришга ҳақли.

Ишларни бирлаштиришга иш кўришни якуни бўйича суд қарори қабул қилингунга қадар йўл қўйилади. Ишлар бирлаштирилганда улар бўйича ишни кўриш муддати кейинроқ тайинланган иш бўйича белгиланади. Ишларни бирлаштириш тўғрисида суд ажрим чиқаради.

Бундай ҳолда, бирлаштирилган ишни кўриш якунига кўра битта суд ҳужжати қабул қилинади ва даъво талабларига мутаносиб равишда давлат божи ундирилади. Шу ўринда яна бир ҳолатга эътибор қаратиш лозимки, низо тарафлари айнан шу тарафлар бўлса-да, битта иш бўйича даъвогар бўлган томон иккинчи ишда жавобгар бўлса ҳам, бир турдаги иш бўладиган бўлса, бу ишларни бирлаштиришга йўл қўйилади.

Агар суд талабларни ажратиш кўришни мақсадга мувофиқ деб топса, бир ёки бир неча бирлаштирилган талабларни алоҳида иш юритишга ажратишга ҳақли.

Талабларни алоҳида иш юритишга ажратишга иш кўришни якуни бўйича суд қарори қабул қилингунга қадар ҳам, уни қабул қилиш билан бир вақтда ҳам йўл қўйилади.

Талабларни алоҳида иш юритишга ажратиш тўғрисида суд ажрим чиқаради.

Ажратилган талаб бўйича ишни кўриш муддати ажрим чиқарилган кундан бошлаб ҳисобланади.

Ажратилган талаблар бўйича юритилган ишларда давлат божи даъво талабига мунатосиб равишда ундирилади. Давлат божи икки ёки ундан ортиқ талаб бўйича қонунда белгиланган миқдорда тўлиқ тўланган бўлса, ажратилган талаб доирасида тақсимланади.

Ишларни бирлаштириш ва талабларни алоҳида иш юритишга ажратиш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин эмас.

Ёдда тутинг!

Агар битимни ҳақиқий эмас деб топиш ҳақидаги талаб шартномани бекор қилиш ҳақидаги талаб билан алмаштирилса ва бу ўзгаришга бошқа асослар келтирилса, бундай ҳолда даъвонинг предмети ва асоси ўзгарган ҳисобланади. ИПК даъво предмети ва асосини бир вақтда ўзгартиришга йўл қўймайди.

3.3.4. Иш юритишни тўхтатиб туриш

Судда иш юритишнинг вазифалари тадбиркорлик субъектлари ва фуқароларнинг бузилган ҳуқуқларини ўз вақтида тиклашга қаратилган.

Судда иш кўриш процессуал қонунчиликда белгиланган муддатлар доирасида амалга оширилиши лозим.

Шундай ҳолатлар бўладики, муайян ҳаракат якунига етгунига қадар ёки бирор чора-тадбир амалга оширилгунга қадар ишни кўриб чиқишнинг имкони бўлмайди. Бу ҳолда суд иш юритишни тўхтатиши лозим бўлади.

ИПКда суд иш юритишни тўхтатиб туришга мажбур бўладиган ва иш юритишни тўхтатиш ҳуқуқи қайси ҳолатларда мумкинлиги санаб ўтилган.

Иш бўйича иш юритиш тўхтатилгандан сўнг ушбу Кодекс ёки бошқа қонун ҳужжатларида назарда тутилган ёхуд суд томонидан белгиланган барча муддатларнинг ўтиши тўхтатилади.

Иш бўйича иш юритиш тиклангунга қадар суд бирор-бир процессуал ҳаракатларни амалга оширишга ҳақли эмас, даъво ва далилларни таъминлашга қаратилган ҳаракатлар бундан мустасно.

Тарафларнинг ушбу муддат давомидаги процессуал ҳаракатлари, агар улар кўрсатилган масалаларга оид бўлмаса, иш бўйича иш юритиш тикланганидан кейингина ҳуқуқий оқибатлар туғдиради.

Суд қуйидаги ҳолларда иш юритишни тўхтатиб туришга мажбур

- ишни Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди, фуқаролик ишлари бўйича суд, жиноят ишлари бўйича суд, маъмурий ёки иқтисодий суд томонидан кўрилатган бошқа иш ёки масала юзасидан қарор қабул қилингунга, шунингдек олиб борилётган тергов ҳаракатлари якунлангунига қадар кўриш мумкин бўлмаганда;
- жавобгар фуқаро Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг ҳаракатдаги қисмида бўлган ёки Ўзбекистон

Суд қуйидаги ҳолларда иш юритишни тўхтатиб туришга ҳақли

- суд томонидан экспертиза тайинланганда;
- ишда иштирок этувчи шахс бўлган юридик шахс қайта ташкил этилганда;
- ишда иштирок этувчи шахс бўлган фуқаро давлат мажбуриятини бажариш учун жалб қилинганда;
- низони мазмунан ҳал этиш учун зарур бўлган процессуал ҳаракатларни амалга ошириш ҳақида чет давлат судларига белгиланган тартибда топшириқ юборилганда.

Республикаси Қуролли Кучларининг ҳаракатдаги қисмида бўлган даъвогар – фуқаро тегишли илтимоснома билан мурожаат қилганда;

- ишда иштирок этувчи шахс бўлган фуқаро вафот этганда, агар низоли ҳуқуқий муносабатлар ҳуқуқий ворисликка йўл қўйса;
- ишда иштирок этувчи шахс бўлган фуқаро муомала лаёқатини йўқотганда;
- тараф суд томонидан тан олиниши ва ижрога қаратилиши тўғрисида кўрилаётган чет давлат судининг ёки арбитражининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш ёки унинг ижросини тўхтатиб туриш ҳақида ваколатли органга илтимоснома берганда.

ИШ ЮРИТИШНИ ТЎХТАТИБ ТУРИШ МУДДАТЛАРИ

– ишни Ўзбекистон Республикаси Конституциявий суди, фуқаролик ишлари бўйича суд, жиноят ишлари бўйича суд, маъмурий ёки иқтисодий суд томонидан кўрилаётган бошқа иш ёки масала юзасидан қарор қабул қилинганга, шунингдек олиб борилаётган тергов ҳаракатлари яқунлангунига қадар кўриш мумкин бўлмаган ҳолларда тўхтатилганда –

– жавобгар фуқаро Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг ҳаракатдаги қисмида бўлган ёки Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучларининг ҳаракатдаги қисмида бўлган даъвогар-фуқаро тегишли илтимоснома билан мурожаат қилганлиги муносабати билан тўхтатилганда –

– ишда иштирок этувчи шахс бўлган фуқаро вафот этганда, агар низоли ҳуқуқий муносабатлар ҳуқуқий ворисликка йўл қўйса; ишда иштирок этувчи шахс бўлган фуқаро муомала лаёқатини йўқотганлиги асос билан ҳамда ишда иштирок этувчи шахс бўлган юридик шахс қайта ташкил этилганлиги асосига кўра тўхтатилганда –

тегишли суднинг суд ҳужжати қонуний кучга киргунига ёки тергов ҳаракатлари яқунлангунига қадар;

иш бўйича иш юритишни тўхтатиб туриш учун асос бўлган ҳолатлар бартараф қилинганга қадар;

ишда иштирок этувчи шахснинг ҳуқуқий вориси аниқлангунга, муомалага лаёқатсиз шахсга вакил тайинлангунга, янги ташкил этилган юридик шахс давлат рўйхатидан ўтказилгунга қадар;

– тараф суд томонидан тан олинishi ва ижрога қаратилиши тўғрисида кўрилайётган чет давлат судининг ёки арбитражининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш ёки унинг ижросини тўхтатиб туриш ҳақида ваколатли органга илтимоснома берганлиги сабабли тўхтатилганда –

иш юритишни тўхтатиб туриш учун асос бўлган ҳолатлар бартараф қилингунига қадар;

– суд томонидан экспертиза тайинланганлиги муносабати билан тўхтатилганда –

суд томонидан экспертиза хулосаси олингунга қадар

Иш бўйича иш юритишни тўхтатиб туриш, уни тиклаш ёки тиклашни рад этиш тўғрисида суд ажрим чиқаради. Ажрим нусхалари ишда иштирок этувчи шахсларга юборилади.

Иш бўйича иш юритишни тўхтатиб туриш тўғрисидаги, иш юритишни тиклашни рад этиш тўғрисидаги суд ажрими устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Ёдда тутинг!

Агар битта ажримда суд ҳам экспертиза тайинлаган, ҳам экспертиза хулосаси олингунга қадар иш ютиришни тўхтатган бўлса, ажримнинг экспертиза тайинлаш қисмига нисбатан шикоят қилиниши мумкин эмас, иш ютиришни тўхтатиш қисмига нисбатан эса шикоят қилиш мумкин.

Иш юритишни тўхтатиб туришга асос бўлган ҳолатлар бартараф қилинганда, иш бўйича иш юритиш тикланади.

3.3.5. Иш юритишни тугатиш

Судга тақдим этилган даъво аризаси асосида иш қўзғатилиб, уни кўриш давомида шундай ҳолатлар аниқланади-ки, ишни мазмунан ҳал қилишнинг ёки кўриб чиқишнинг имкони бўлмайди. Бунда суд асослантирилган ҳолда иш юритишни тугатиш тўғрисида ажрим қабул қилиши лозим бўлади.

Масалан, кўрилаётган ишнинг иқтисодий судга тааллуқли эмаслиги ишни кўриш вақтида маълум бўлиб қолса, яъни даъво талабини ҳал қилиш иқтисодий суднинг ваколатидаги масала ҳисобланмаса, у ҳолда иш юритиш тугатилиши керак.

Иш юритишни тугатиш асослари:

- иш иқтисодий судга тааллуқли бўлмаса;
- фуқаролик ишлари бўйича суднинг, маъмурий суднинг, иқтисодий суднинг ёки чет давлат ваколатли судининг айнаи бир шахслар ўртасидаги, айнаи бир предмет тўғрисидаги ва айнаи бир асослар бўйича низо юзасидан қонуний кучга кирган суд ҳужжати бўлса, иқтисодий суд томонидан чет давлат суди қарорини тан олиш ва ижрога қаратиш рад этилган ҳоллар бундан мустасно;
 - ҳакамлик судининг айнаи бир шахслар ўртасидаги, айнаи бир предмет тўғрисидаги ва айнаи бир асослар бўйича низо юзасидан қонуний кучга кирган ҳал қилув қарори бўлса, ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий тарзда ижро этиш юзасидан иқтисодий суд ижро варақасини беришни рад этган ҳоллар бундан мустасно;
 - ишда тараф ҳисобланган юридик шахс тугатилган бўлса;
 - ишда тараф бўлган фуқаронинг ўлимидан сўнг низоли ҳуқуқий муносабат ҳуқуқий ворисликка йўл қўймаса;
 - даъвогар даъвосидан воз кечган ва суд уни қабул қилган бўлса;
 - келишув битими тузилиб, у суд томонидан тасдиқланган бўлса;
 - даъвогар талабнома юбориш ёки низони судгача ҳал қилишнинг бошқа тартибига риоя этмаган бўлса, башарти бу шу тоифадаги низолар учун қонунда ёки тарафлар шартномасида назарда тутилган ва бундай тартибни қўллаш имконияти йўқотилган бўлса;
 - тўпланган материаллар йўқотилган суд ишини ёки ижро ишини юритишни тиклаш учун етарли бўлмаса.

Иш бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисида суд ажрим чиқаради.

Суд ажримда иш бўйича иш юритишни тугатиш асосларини кўрсатади, шунингдек давлат божини бюджетдан қайтариш ва суд харажатларини тарафлар ўртасида тақсимлаш масалаларини ҳал қилади. Ажрим нусхалари ишда иштирок этувчи шахсларга юборилади.

Иш бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисидаги суднинг ажрими устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Иш бўйича иш юритиш тугатилган тақдирда айти бир шахслар ўртасидаги, айти бир предмет тўғрисидаги ва айти бир асослар бўйича низо юзасидан судга такроран мурожаат қилишга йўл қўйилмайди.

3.4.1. Ҳал қилув қарори (қарор, ажрим)нинг турлари, уларнинг қонуний кучга кириши ва тарафларга юборилиши

Низони мазмунан ҳал қилишда Ўзбекистон Республикаси номидан суд ҳал қилув қарори қабул қилади. Суднинг ҳал қилув қарори суд муҳокамаси тугаганидан кейин дарҳол қабул қилинади. Ҳал қилув қарори қонуний ва асослантирилган бўлиши керак. У суд мажлисида текширилган далиллар билангина асослантирилиши мумкин.

Суднинг ҳал қилув қарори алоҳида хонада (маслаҳатхонада) қабул қилинади. Иш ҳайъатда кўрилганда ҳал қилув қарори суд мажлисида иштирок этаётган судьяларнинг кўпчилик овози билан судьялар маслаҳати сирининг сақланиши таъминланадиган шароитларда қабул қилинади.

Суд ҳал қилув қарорини қабул қилаётган хонада фақат ишни кўраётган суд таркибига кирувчи судьяларгина бўлиши мумкин. Ушбу хонага бошқа шахсларнинг кириши, шунингдек суд таркибига кирмаган шахслар билан бошқа усулларда мулоқотда бўлиш таъқиқланади.

Судьялар ҳал қилув қарорини қабул қилишда муҳокама мазмуни тўғрисидаги, суд таркибига кирувчи баъзи судьяларнинг фикри тўғрисидаги маълумотларни ва судьялар маслаҳати сирини бошқа усулларда ошкор қилишга ҳақли эмас.

Суд ҳал қилув қарорини қабул қилишда далилларни кўшимча равишда текширишни ёки иш учун аҳамиятли ҳолатларни аниқлашни давом эттиришни зарур деб топса, суд муҳокамасини янгидан бошлайди.

Ҳал қилув қарори суд мажлисида раислик қилувчи ёки ишни кўраётган суд таркибидаги бошқа судья томонидан алоҳида хужжат кўринишида ёзма баён қилинади.

Судья қарор қабул қилишда ҳал этиладиган масалалар:

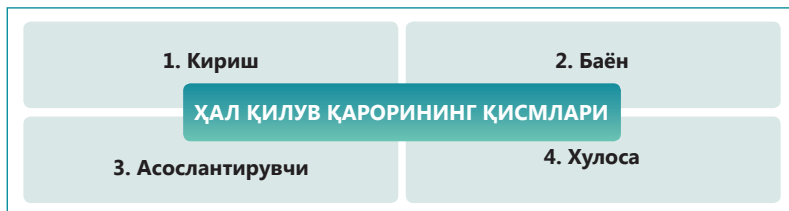
- ишда иштирок этувчи шахсларнинг ўз талаб ва эътирозларини асослантириш учун келтирган далиллар ва важларга баҳо беради;
- иш учун аҳамиятли қайси ҳолатлар аниқланганлигини ва қайсилари аниқланмаганлигини белгилайди;

- ишда иштирок этувчи шахслар асос қилиб келтирган қайси қонун ҳужжатларини ушбу иш бўйича қўллаш мумкин эмаслигини ҳал қилади;
- ушбу иш бўйича қайси қонун ҳужжатларини қўллаш зарурлигини белгилайди;
- ишда иштирок этувчи шахсларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларини аниқлайди;
- даъвони қаноатлантириш лозимлиги ёки лозим эмаслигини ҳал қилади;
- зарур ҳолларда даъвони таъминлаш чораларини амалда қолдириш ёки бекор қилиш ёхуд ҳал қилув қарорининг ижросини таъминлаш чораларидан бирини кўриш масалаларини ҳал қилади;
- ҳал қилув қарорини ижро этишнинг тартиби ва муддатини белгилайди;
- ашёвий далилларнинг кейинги тақдирини ҳал қилади;
- суд харажатларини тақсимлайди;
- суд муҳокамаси давомида юзага келган бошқа масалаларни ҳал қилади.

Ҳал қилув қарори судья томонидан, иш ҳайъат таркибида кўрилганда эса - ҳал қилув қарорини қабул қилишда иштирок этган барча судьялар томонидан имзоланади.

Ҳал қилув қарори бир асл нусхада тайёрланади ва ишга қўшиб қўйилади. Тарафларга унинг аслига тўғрилиги тасдиқланган нусхалари юборилади.

Ҳал қилув қарорининг **кириш** қисмида ҳал қилув қарорини қабул қилган суднинг номи; суд таркиби, суд мажлиси котиби; иш рақами, ҳал қилув қарори қабул қилинган сана ва жой, низо предмети; ишда иштирок этувчи шахслар, шунингдек уларнинг вакиллари ва суд иш юритувининг бошқа иштирокчилари кўрсатилади.

Ҳал қилув қарорининг **баён** қилиш қисмида ишда иштирок этувчи шахсларнинг билдирган талаблари ва эътирозлари, тушунтиришлари, аризалари ва илтимосномаларининг қисқача баёни ифодаланиши лозим.

Ҳал қилув қарорининг **асослантирувчи** қисмида:

- 1) ишнинг суд томонидан аниқланган ҳақиқий ҳолатлари;
- 2) иш ҳолатлари тўғрисидаги суднинг хулосаларига асос бўлган

далиллар ва қабул қилинган ҳал қилув қарорига асос бўлган важлар; суднинг у ёки бу далилларни рад қилганлиги, ишда иштирок этувчи шахсларнинг ўз талаб ва эътирозларига асос қилиб келтирган далилларни қабул қилганлиги ёки рад этганлигининг сабаблари;

3) суд ҳал қилув қарорини қабул қилишда қўллаган қонун ҳужжатлари ва ишда иштирок этувчи шахслар асос қилиб келтирган қонун ҳужжатларини қўлламаганлигининг сабаблари кўрсатилиши лозим.

Ҳал қилув қарорининг асослантирувчи қисми, шунингдек суд томонидан қабул қилинган қарорларнинг асослантирувчи ҳолатларини ўз ичига олиши лозим.

Ҳал қилув қарорининг асослантирувчи қисми Ўзбекистон Республикаси Олий суди Пленумининг қарорларига ҳаволани ҳам ўз ичига олиши мумкин.

Ҳал қилув қарорининг **хулоса** қисми билдирилган ҳар бир талабларни тўлиқ ёки қисман қаноатлантириш ёки қаноатлантиришни рад этиш тўғрисидаги хулосаларни ўз ичига олиши лозим.

Агар суд ҳал қилув қарорини ижро этиш тартибини белгилаган ёки унинг ижросини таъминлаш чораларини кўрган бўлса, бу ҳолат ҳал қилув қарорининг хулоса қисмида кўрсатилади.

Низонинг тоифасига кўра ҳал қилув қарорининг хулоса қисмида акс эттирилиши шарт бўлган масалалар

– Пул маблағларини ундириш тўғрисидаги талаблар қаноатлантирилганида –	ундириладиган сумманинг миқдори (асосий қарз, зарар, неустойка ва фоизлар миқдорини алоҳида кўрсатган ҳолда);
– Мол-мулк ундириб берилганида –	даъвогарга топширилиши лозим бўлган мол-мулкнинг номи, унинг қиймати ва турган жойи;
– Ижро ҳужжатини ёки ундириш сўзсиз (акцептсиз) тартибда, шу жумладан нотариуснинг ижро ёзуви асосида амалга ошириладиган бошқа ҳужжатни ижро этишга тегишли эмас деб топиш тўғрисидаги талаб қаноатлантирилганида –	ижро этишга тегишли бўлмаган ҳужжатнинг номи, рақами ва санаси ҳамда ҳисобдан ўчирилмайдиган сумма;
– Шартномани тузиш ёки уни ўзгартириш тўғрисидаги талаб қаноатлантирилганда –	шартноманинг низоли шартлари бўйича хулосаси, шартнома тузишга мажбурлаш тўғрисидаги талаб бўйича эса тарафлар қандай шартларда шартнома тузишга мажбур эканликлари;
– Пул маблағларини ундириш ёки мол-мулкни олиб бериш билан боғлиқ бўлмаган муайян	шу ҳаракатларни бажариши шарт бўлган шахс, шунингдек уларнинг амалга оширилиш жойи ва муддати;

ҳаракатларни бажариш
мажбуриятини юклаш тўғрисидаги
талаб қаноатлантирилганда –

– Бир неча даъвогарнинг талаблари қаноатлантирилганда –	уларнинг ҳар бирига нисбатан қайси қисм (улуш)нинг тегишлилиги;
– Бир неча жавобгарларга нисбатан талаблар қаноатлантирилганда –	жавобгарлардан ҳар бири ҳал қилув қарорининг қайси қисми (улуши)ни бажариши шартлиги ёки уларнинг жавобгарлиги солидар эканлиги;
– Дастлабки ва қарши даъволар тўла ёки қисман қаноатлантирилганда –	даъволарни ўзаро ҳисобга олиш натижасида ундирилиши лозим бўлган сумма

Ҳал қилув қарорининг хулоса қисмида суд харажатларини ишда иштирок этувчи шахслар ўртасида тақсимлаш, ҳал қилув қарори устидан шикоят қилиш (протест келтириш) муддати ва тартиби кўрсатилади.

Суднинг ҳал қилув қарори суд муҳокамаси тамомланган суд мажлисининг ўзида раислик қилувчи томонидан эълон қилинади.

Суд муҳокамаси тамомланган суд мажлисида қабул қилинган ҳал қилув қарорининг фақат хулоса қисми эълон қилинади.

Ҳал қилув қарорининг эълон қилинаётган хулоса қисми ҳал қилув қарорини қабул қилинишида иштирок этган барча судьялар томонидан имзоланиши ва ишга қўшиб қўйилиши лозим.

Ҳал қилув қарорини тўлиқ ҳажмда тайёрлаш ва имзолаш беш кундан ортиқ бўлмаган муддатга қолдирилиши мумкин.

Суд мажлисида раислик қилувчи ҳал қилув қарорини эълон қилганидан кейин ҳал қилув қарорини тўлиқ ҳажмда тайёрлаш муддати, ишда иштирок этувчи шахсларга уни етказиш ва унинг устидан шикоят қилиш (протест келтириш) тартибини тушунтириб беради.

Суд ҳал қилув қарорининг нусхаларини ишда иштирок этувчи шахсларга ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан беш кунлик муддатда топширилганлиги маълум қилинадиган буюртма хат орқали юборади ёки тилхат олиб топширади, ушбу шахсларнинг электрон манзиллари мавжуд бўлган тақдирда эса, ҳал қилув қарори ахборот тизими орқали электрон шаклда юборилиши мумкин.

Ёдда тутинг!

Ҳал қилув қарорига нисбатан шикоят бериш муддати қарор қабул қилинган куннинг эртасидан ўта бошлайди.

Ҳал қилув қарорини қабул қилган суд ИПКда кўрсатилган ҳолларда қўшимча ҳал қилув қарори қабул қилишга ҳақли.

Қўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилиш масаласи ҳал қилув қарори қонуний кучга киргунча қўйилиши мумкин.

Қўшимча ҳал қилув қарори ишда иштирок этувчи шахсларнинг аризалари ёки суднинг ташаббуси бўйича қабул қилиниши мумкин.

ҚЎШИМЧА ҲАЛ ҚИЛУВ ҚАРОРИ ҚАБУЛ ҚИЛИШ АСОСЛАРИ:

ишда иштирок этувчи шахслар далиллар тақдим этган бирон-бир талаб бўйича ҳал қилув қарори қабул қилинмаган бўлса

суд ҳуқуқ масаласини ҳал қилиб, ундириладиган сумма миқдорини, берилиши лозим бўлган мол-мулкни ёки жавобгар бажариши шарт бўлган ҳаракатларни кўрсатмаган бўлса

суд харажатлари тўғрисидаги масала ҳал қилинмаган бўлса

Суд томонидан қўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилиш масаласи суд мажлисида ИПКнинг 21-бобида белгиланган қоидалар бўйича ҳал қилинади. Ишда иштирок этувчи шахслар мажлис вақти ва жойи тўғрисида ИПКнинг 128-моддасида назарда тутилган тартибда хабардор қилинади. Тегишли равишда хабардор қилинган шахсларнинг келмаганлиги қўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилиш масаласини кўришга тўсқинлик қилмайди.

Қўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилиш рад этилган тақдирда суд ажрим чиқаради.

Суднинг қўшимча ҳал қилув қарори ва қўшимча ҳал қилув қарорини қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрими устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Ҳал қилув қарори ноаниқ бўлган тақдирда, ушбу ҳал қилув қарорини қабул қилган суд ишда иштирок этувчи шахснинг, давлат ижрочисининг, суд қарорини ижро этиш юклатилган бошқа органларнинг аризалари бўйича, ҳал қилув қарорини унинг мазмунини ўзгартирмаган ҳолда тушунтиришга ҳақли.

Суд ҳужжатини тушунтириш тўғрисидаги ариза суд мажлисида ишда иштирок этувчи шахслар, давлат ижрочиси, суд қарорини ижро этиш юклатилган бошқа органларни мажлис вақти ва жойи тўғрисида қонунда назарда тутилган тартибда хабардор қилган ҳолда кўриб чиқилади. Бироқ уларнинг келмаганлиги аризани кўришга тўсқинлик қилмайди.

Суд ҳужжатини тушунтириш тўғрисидаги ариза у берилган кундан бошлаб йигирма кунлик муддатда кўриб чиқилади.

Ҳал қилув қарорини тушунтириш ёки тушунтиришни рад қилиш тўғрисида суд ажрим чиқаради. Ушбу ажрим устидан шикоят қилиш (протест келтириш) мумкин.

Ҳал қилув қарорини қабул қилган суд ишда иштирок этувчи шахснинг, давлат ижрочисининг, суд қарорини ижро этиш юклатилган бошқа органларнинг аризалари бўйича ёки ўз ташаббуси билан йўл қўйилган ёзувдаги хатолар, ҳарфий хатолар ва ҳисоб-китобдаги янглишишларни, ҳал қилув қарорининг моҳиятига тегмаган ҳолда тузатишга ҳақли.

Ёзувдаги хатолар, ҳарфий хатолар ва ҳисоб-китобдаги янглишишларни тузатиш ҳақидаги ариза суд мажлисида ишда иштирок этувчи шахслар, давлат ижрочиси, суд қарорини ижро этиш юклатилган бошқа органлар мажлис вақти ва жойи тўғрисида қонунда назарда тутилган тартибда хабардор қилинган ҳолда кўриб чиқилади. Бироқ уларнинг келмаганлиги аризани кўришга тўсқинлик қилмайди.

Ёзувдаги хатолар, ҳарфий хатолар ва ҳисоб-китобдаги янглишишларни тузатиш ҳақидаги ариза у берилган кундан бошлаб йигирма кунлик муддатда кўриб чиқилади. Ёзувдаги хатолар, ҳарфий хатолар, ҳисоб-китобдаги янглишишларни тузатиш ёки уларни тузатишни рад этиш тўғрисида суд ажрим чиқаради.

Ёзувдаги хатолар, ҳарфий хатолар, ҳисоб-китобдаги янглишишларни тузатиш ёки уларни тузатишни рад этиш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиш (протест келтириш) мумкин.

Суднинг ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан бошлаб бир ойлик муддат ўтгач, агар унинг устидан апелляция тартибида шикоят қилинмаган (протест келтирилмаган) бўлса, қонуний кучга киради. Апелляция шикояти (протести) берилган тақдирда, ҳал қилув қарори, агар у бекор қилинмаган ёки ўзгартирилмаган бўлса, апелляция инстанцияси суди қарори қабул қилинган кундан бошлаб қонуний кучга киради.

Суднинг ҳал қилув қарори у қонуний кучга кирганидан кейин ИПКнинг бешинчи бўлимида назарда тутилган тартибда ижрога қаратилади.

3.4.2. Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ишлар бўйича иш юритиш

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ишлар (даъвосиз иш юритиш) суд томонидан ИПКда назарда тутилган даъво тартибида иш юритишнинг умумий қоидалари бўйича, ушбу тоифадаги ишларни кўришда назарда тутилган хусусиятлар инobatга олинган ҳолда кўрилади.

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ишлар бўйича иш юритиш манфаатдор шахсларнинг аризаларига асосан қўзғатилади.

Иқтисодий суд юридик шахслар ва якка тартибдаги тадбиркорларнинг иқтисодиёт соҳасидаги ҳуқуқлари вужудга келиши, ўзгартирилиши ёки тугатилиши учун юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлайди.

Юридик шахс ёки якка тартибдаги тадбиркор, фақат уларда ушбу фактларни тасдиқлайдиган тегишли ҳужжатларни олиш ёки тиклаш имкони бўлмаса ва, агар қонун ҳужжатларида тегишли фактларни аниқлашнинг суддан ташқари бошқача тартиби назарда тутилган бўлмаса, юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ариза билан судга мурожаат қилишга ҳақли.

Суд томонидан белгиланадиган юридик фактлар:

- юридик шахс ёки якка тартибдаги тадбиркорнинг кўчмас мулкка ўз шахсий мулки сифатида эгалик қилиш ва ундан фойдаланиш факти;
- юридик шахс ёки якка тартибдаги тадбиркорнинг маълум вақтда ва маълум жойда давлат рўйхатидан ўтказилганлиги факти;
- иқтисодиёт соҳасида амалда бўлган ҳуқуқни белгилайдиган ҳужжатнинг, агар юридик шахснинг ҳужжатда кўрсатилган номи, якка тартибдаги тадбиркорнинг исми, отасининг исми ёки фамилияси юридик шахснинг таъсис ҳужжатида кўрсатилган номига, якка тартибдаги тадбиркорнинг паспорти ёки туғилганлик тўғрисидаги гувоҳномасида кўрсатилган исми, отасининг исми ёки фамилиясига тўғри келмаса, юридик шахс ёки якка тартибдаги тадбиркорга тегишлилиги факти;
- юридик аҳамиятга эга бўлган бошқа фактларни аниқлаш тўғрисидаги ишлар, агар қонун ҳужжатларида уларни аниқлашнинг бошқа тартиби белгиланмаган бўлса.

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ариза аризачининг жойлашган жойи ёки яшаш жойи бўйича судга берилади, кўчмас мулкка эгалик қилиш, фойдаланишга оид юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги аризалар ва кўчмас мулкка бўлган ҳуқуқнинг вужудга келиши, ўзгариши ёки тугатилиши учун юридик аҳамиятга эга бўлган бошқа фактлар бундан мустасно бўлиб, улар кўчмас мулк жойлашган жойдаги судга берилади.

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ариза ИПКнинг 149-моддасида назарда тутилган талабларга мувофиқ бўлиши керак.

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги аризада кўрсатилиши шарт бўлган маълумотлар

аниқлаш талаб қилинаётган факт

ушбу факт иқтисодиёт соҳасида юридик оқибатлар келтириб чиқариши назарда тутилган қонун нормалари

ушбу фактни аниқлаш зарурлигини асослантурувчи ҳолат

аризачи томонидан тегишли ҳужжатларни олиш ёки йўқотилган ҳужжатларни тиклаш имкони йўқлигини тасдиқловчи далиллар

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги аризага ИПКнинг 151-моддасида назарда тутилган ҳужжатлар илова қилинади.

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ишлар аризачи ва бошқа манфаатдор шахслар иштирокида кўрилади.

Ишни суд муҳокамасига тайёрлашда судья юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ҳал қилув қарори ҳуқуқларига дахлдор бўлиши мумкин бўлган манфаатдор шахсларнинг доирасини аниқлайди, иш бўйича иш юритиш тўғрисида ушбу шахсларни хабардор қилади, уларни ишда иштирок этиш учун жалб қилиш масаласини кўради, суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида хабар қилади.

Ёдда тутинг!

Агар юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги иш бўйича суд муҳокамасида ҳуқуқ тўғрисида низо келиб чиққанлиги аниқланса, суд юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги аризани кўрмасдан қолдиради ва бу ҳақда ажрим чиқаради.

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ишни кўришда суд қонун ҳужжатлари билан ушбу фактни аниқлаш учун суддан ташқари бошқача тартиб назарда тутилмаганлигини,

аризачида зарур ҳужжатларни олиш ёки тиклаш учун бошқа имконият бўлмаганлигини, иқтисодиёт соҳасида фаолиятини амалга ошириш муносабати билан аризачи учун ушбу факт юридик аҳамиятга эга бўлган оқибатларни келтириб чиқаришини, талаб этилаётган фактнинг аниқланиши бошқа шахсларнинг ҳуқуқларига таъсир этмаслигини, ҳуқуқ тўғрисида низо келиб чиқмаганлигини аниқлайди.

Ишни кўриш давомида низо келиб чиққанлиги асоси билан ариза кўрмасдан қолдирилса, ажримда аризачига ва иш бўйича бошқа манфаатдор шахсларга уларнинг судга даъво тартибида мурожаат қилиш ҳуқуқи тушунтирилади.

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактни аниқлаш тўғрисидаги иш бўйича ҳал қилув қарори суд томонидан ИПКнинг 21-бобида белгиланган қоидалар бўйича қабул қилинади.

Суд томонидан юридик аҳамиятга эга бўлган фактни аниқлаш тўғрисидаги ариза қаноатлантирилганда, ҳал қилув қарорининг хулоса қисмида аниқланган факт баён этилади.

Суднинг юридик аҳамиятга эга бўлган фактни аниқлаш тўғрисидаги ҳал қилув қарори тегишли органлар томонидан шундай фактни қайд этиш учун ёки аниқланган факт муносабати билан юзага келадиган ҳуқуқларни расмийлаштириш учун асос бўлиб ҳисобланади ва ушбу органлар томонидан бериладиган ҳужжатлар ўрнига ўтмайди.

Ёдда тутинг!

Юридик аҳамиятга эга бўлган фактларни аниқлаш тўғрисидаги ҳал қилув қарори асосида ижро варақаси берилмайди. Ҳал қилув қарорининг ўзи суд белгиланган фактни давлат рўйхатига олиш учун асос бўлади.

3.4.3. Банкротлик тўғрисидаги ишлар бўйича иш юритиш

Бозор иқтисодиётининг тамойилларидан бири бўлган эркин рақобат корхоналарнинг қонун асосида фаолият юритишини таъминлашда алоҳида аҳамиятга эга. Иқтисодий муносабатларнинг пухта ўрганилмаганлиги, бозор талаблари инobatга олинмаган ишлаб чиқариш ва бошқарувнинг йўлга қўйилганлиги, хўжалик юритиш жараёнидаги билимсизлик корхоналарнинг зарар кўришига ва пировард натижада иқтисодий ночорликнинг юзага келишига олиб келади.

“Банкротлик тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг (бундан буёнушбу бўлимдаги матнда Қонун деб юритилади) 3-моддасида қайд этилишича, **банкротлик** (иқтисодий ночорлик) – қарздорнинг пул мажбуриятлари бўйича кредиторлар талабларини тўла ҳажмда қондиришга ва (ёки) мажбурий тўловлар бўйича ўз мажбуриятини тўла ҳажмда бажаришга қодир эмаслигидир. Корхоналар иқтисодий судлар томонидан банкрот деб эътироф этилади.

Қонун 5-моддасининг иккинчи қисмига кўра, банкротлик тўғрисидаги иш банкротлик аломатлари мавжуд бўлган тақдирда, агар

- қарздор юридик шахсга нисбатан жами талаблар энг кам иш ҳақи миқдорининг камида **беш юз каррасини** ташкил этадиган бўлса,
- қарздор якка тартибдаги тадбиркорга нисбатан эса энг кам иш ҳақи миқдорининг камида **ўттиз каррасини** ташкил этадиган бўлса, иқтисодий суд томонидан қўзғатилиши мумкин, ушбу Қонунда назарда тутилган ҳоллар бундан мустасно.

Ҳозир бўлмаган қарздорни банкрот деб топиш учун қарз миқдорининг аҳамияти йўқ.

Қонуннинг 188-моддасига кўра ўз фаолиятини тугатган қарздор якка тартибдаги тадбиркор ёки тугатилаётган юридик шахснинг раҳбари ҳозир бўлмаган ва уларнинг турган жойини (яшаш жойини) аниқлашнинг имкони бўлмаган тақдирда, ҳозир бўлмаган қарздорни банкрот деб топиш тўғрисидаги ариза, кредиторлик қарзи миқдоридан

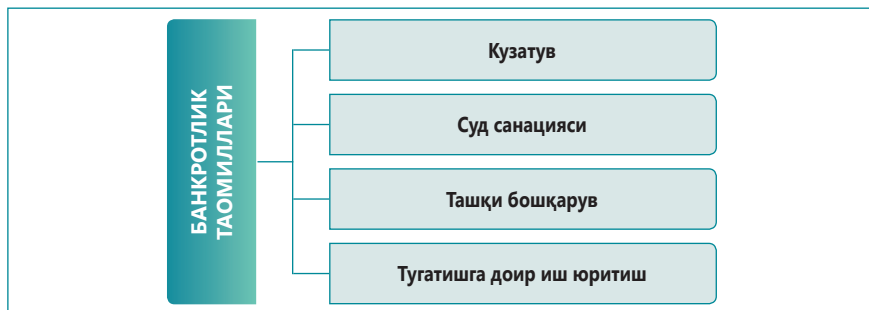
қатъи назар, кредитор, банкротлик тўғрисидаги ишлар бўйича давлат органи, давлат солиқ хизмати органи ёки бошқа ваколатли орган, шунингдек прокурор томонидан берилиши мумкин.

Шунингдек, қарздорда пул мажбуриятини тўлаш мақсадида ундирув қаратиш мумкин бўлган мол-мулкнинг мавжуд эмаслиги ҳам ҳозир бўлмаган қарздорни банкрот деб топиш тартибида кўрилади.

Қонуннинг 35-моддасида қайд этилишича, банкротлик тўғрисидаги иш ушбу Қонуннинг 6-моддасига мувофиқ иқтисодий судга мурожаат этиш ҳуқуқига эга бўлган шахснинг (органнинг) аризаси асосида қарздор жойлашган ердаги (яшаш жойидаги) иқтисодий суд томонидан қўзғатилади.

Қарздорнинг банкротлиги тўғрисидаги ишлар ИПҚда назарда тутилган қоидалар бўйича, ушбу Қонунда белгиланган ўзига хос хусусиятларни инобатга олган ҳолда иқтисодий суд томонидан кўриб чиқилади.

Банкротлик тўғрисидаги ишлар умумий тартибда ва соддалаштирилган тартибда кўриб чиқилади.

Умумий тартибдаги банкротлик иши бўйича юқоридаги таомилларнинг барчаси қўлланилиши мумкин. Соддалаштирилган тартибда ишни кўришда банкротликнинг кузатув, суд санацияси ва ташқи бошқарув таомиллари қўлланилмайди.

Умумий тартибдаги банкротлик иши икки ойлик муддатда, соддалаштирилган тартибдаги банкротлик иши эса икки ҳафталик муддатда кўриб чиқилиши керак.

Қонунда назарда тутилган ҳолларда банкротлик тўғрисидаги ишда қарздорнинг ходимлари ёки уларни вакили, қарздорнинг муассислари (иштирокчилари) вакили ёки қарздорнинг мол-мулки эгаси, қарздор яқка тартибдаги тадбиркорнинг вакили, кредиторлар йиғилиши (кредиторлар қўмитаси) вакили ҳамда бошқа шахслар иштирок этишлари мумкин.

БАНКРОТЛИК ТЎҒРИСИДАГИ ИШДА ИШТИРОК ЭТУВЧИ ШАХСЛАР

Қарздор

Суд
бошқарувчиси

Кредиторлар,
улар томони-
дан қарздорга
белгиланган
тартибда талаб-
лар тақдим
этилган пайдан
этиборан

Банкротлик
тўғрисидаги
ишлар бўйича
давлат органи

Прокурор,
банкротлик
тўғрисидаги иш
прокурорнинг
аризаси асоси-
да кўрилатган
ҳолларда

Банкротлик тўғрисидаги ишда иштирок этувчи шахслар банкротлик тўғрисидаги ишда қўлланиладиган ҳар қандай тартиб-таомил жараёнида судга сохта банкротлик, банкротликни яшириш ёки қасддан банкротликка олиб келиш аломатларини аниқлаш мақсадида экспертиза тайинлаш тўғрисидаги илтимоснома билан муурожаат қилиши мумкин.

Қонуннинг 51-моддасига кўра суд санациясини, ташқи бошқарувни жорий этиш, келишув битимини тасдиқлаш ёки банкротлик тўғрисидаги иш юритишни тугатиш учун асослар бўлмаганда, суднинг қарздор юридик шахсни банкрот деб топиш ҳамда тугатишга доир иш юритишни бошлаш тўғрисидаги қарори ушбу Қонуннинг 4-моддасида назарда тутилган банкротлик аломатлари аниқланган ҳолларда қабул қилинади. Суднинг қарздор юридик шахсни банкрот деб топиш тўғрисидаги ҳал қилув қарорида қарздорни банкрот деб топиш ҳамда тугатишга доир иш юритишни бошлаш, тугатиш бошқарувчисини тайинлаш ва унга ҳақ тўлаш ҳақидаги маълумотлар акс эттирилади.

Суднинг қарздор якка тартибдаги тадбиркорни банкрот деб топиш тўғрисидаги қарорида қарздорнинг якка тартибдаги тадбиркор сифатида давлат рўйхатидан ўтганлиги ўз кучини йўқотганлиги кўрсатилади.

Суднинг қарздорни банкрот деб топиш тўғрисидаги қарори устидан шикоят берилиши (протест келтирилиши) мумкин.

НАМУНА

Тошкент туманлараро иқтисодий судига

Қарздор: **“СПМК-102” масъулияти чекланган жамиятидан**

Тошкент шаҳри, Ш.Руставели кўчаси 10А-уй.

Spmk102@mail.uz

“Асака” акциядорлик тижорат банкининг

Миробод филиали

х/р:20208000014549194001, МФО: 00120,

СТИР: 203054050, Тел: 0-371-277-40-79,

ИЛТИМОСНОМА

(суд санацияси жорий этиш тўғрисида)

Кредитор “3-сонли қурилиш трести” акциядорлик жамияти томонидан “СПМК-102” масъулияти чекланган жамиятини банкрот деб топиш тўғрисида судга ариза тақдим этилган ва суднинг 2017 йил 4 октябрдаги ажрими билан “СПМК-102” масъулияти чекланган жамиятига нисбатан банкротлик тўғрисида иш қўзғатилган ҳамда кузатув жорий этилган.

“СПМК-102” масъулияти чекланган жамиятининг асосий фаолият тури қурилиш-монтаж ишларини бажариш ҳисобланади.

Жамиятнинг кредиторлик қарзи жами 1 750 478 120 сўмни ташкил қилади, жумладан:

- 1 450 000 000 сўм – “3-сонли қурилиш трести” акциядорлик жамиятидан;
- 200 071 059 сўм – солиқ ва бошқа мажбурий тўловлар бўйича бюджет олдида;
- 100 407 061 сўм – иш ҳақи бўйича ишчилардан.

Жамиятимизнинг буюртмачилар билан шартномалари мавжуд, шаҳарнинг икки мавзесида кўп қаватли уйлар қурилиши давом этмоқда. Жамиятимизда фаолият барқарор ва у 12 ой давомида тўлов қобилиятини қайта тиклаш имконига эга бўлиб, шундан сўнг у кредиторлар олдидаги қарзларни узишни бошлайди.

Жамиятнинг тўлов қобилиятини қайта тиклаш мақсадида суд санацияси режаси ишлаб чиқилган, шунингдек қарзни узиш жадвали тузилган.

“Банкротлик тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 76-моддасининг биринчи қисмига мувофиқ, кузатув жараёнида қарздор, қарздор муассислари (иштирокчилари) ёки қарздор мол-мулкнинг эгаси, шунингдек учинчи шахс (шахслар) суд санациясини жорий этиш ҳақида иқтисодий судга мурожаат қилиш тўғрисидаги илтимоснома билан кредиторларнинг биринчи йиғилишига ёхуд суд санациясини жорий этиш ҳақидаги илтимоснома билан бевосита иқтисодий судга мурожаат қилишга ҳақли.

Шу муносабат билан жамиятга нисбатан 12 ой муддатга суд санацияси жорий этишни сўрайман.

Илова:

Суд санацияси режаси ва қарзни узиш жадвали – 27 varaқда;

“СПМК-102” масъулияти чекланган жамияти директори

НАМУНА

И.Файзиев

3.4.4. Корпоратив низолар бўйича иш юритиш

Корпоратив низолар бўйича ишлар суд томонидан ИПКда назарда тутилган қоидалар бўйича, мазкур Кодекснинг 26-бобида белгиланган ўзига хос хусусиятлар инобатга олинган ҳолда кўриб чиқилади.

Корпоратив низо бўйича даъво аризаси ИПКнинг 149-моддасида назарда тутилган талабларга мувофиқ бўлиши лозим.

Даъво аризасига ИПКнинг 151-моддасида назарда тутилган ҳужжатлар, шунингдек юридик шахснинг давлат рўйхатидан ўтказилганлигини тасдиқловчи ва унинг жойлашган ери (почта манзили) ҳақидаги маълумотлар кўрсатилган ҳужжат илова қилинади.

Корпоратив низолар бўйича даъвогарнинг аризасига кўра суд томонидан даъвони таъминлаш чоралари кўрилиши мумкин.

Корпоратив низолар бўйича даъволар юридик шахс жойлашган жойда тақдим этилади. Юридик шахс жойлашган жой деганда, юридик шахс давлат рўйхатидан ўтказилган ва фаолият юритаётган жой тушунилади.

Айрим ҳолларда юридик шахслар бир маъмурий бирлик ҳудудида давлат рўйхатидан ўтказилган бўлса-да, кейинчалик ўз манзилини бошқа маъмурий бирликка ўзгартириши мумкин. Бундай ҳолда даъво юридик шахс рўйхатдан ўтган жойдаги эмас балки, ҳақиқатда фаолият юритаётган жойдаги судга тақдим этилади.

Бунда фаолият юритилаётган жойнинг ўзгарганлиги тўғрисидаги маълумот ўзгарган пайтдан бошлаб 10 кун мобайнида давлат рўйхатидан ўтказувчи ваколатли органга хабар берилган ва маълумот асосида қайта рўйхатдан ўтказиш амалга оширилган бўлиши шарт.

Корпоратив низоларга доир ишлар судлар томонидан ФК, ИПК, "Акциядорлик жамиятлари ва акциядорларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисида"ги, "Масъулияти чекланган ҳамда қўшимча масъулиятли жамиятлар тўғрисида"ги, "Хўжалик ширкатлари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикасининг қонунлари ва бошқа қонун ҳужжатлари талаблари доирасида ҳал этилади.

Суд томонидан ҳал қилинадиган корпоратив низолар:

- юридик шахсни ташкил этиш, қайта ташкил этиш ва тугатиш билан боғлиқ низолар;
- хўжалик жамиятлари ва ширкатларининг устав фондидаги (устав капиталидаги) акцияларнинг, улушларнинг, кооперативлар аъзолари пайларининг мансублиги, уларга юкламалар белгилаш ва улардан келиб чиқадиған ҳуқуқларни амалга ошириш билан боғлиқ низолар, бундан хўжалик жамиятлари ва ширкатларининг устав фондидаги (устав капиталидаги) акцияларни, улушларни, кооперативлар аъзоларининг пайларини ўз ичига олувчи мерос мол-мулкни ёки эр-хотиннинг умумий мол-мулкни бўлиш билан боғлиқ ҳолда юзага келадиган низолар мустасно;
- юридик шахс иштирокчиларининг (муассисларининг, аъзоларининг) юридик шахс томонидан тузилган битимларни ҳақиқий эмас деб топиш ва (ёки) бундай битимларнинг ҳақиқий эмаслиги оқибатларини қўллаш ҳақидаги даъволари бўйича низолар;
- қимматли қоғозлар эмиссияси билан, шу жумладан, давлат органларининг ва бошқа органларнинг қарорлари, улар мансабдор шахсларининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги), эмитентнинг бошқарув органлари қарорлари юзасидан низолашиш билан, эмиссиявий қимматли қоғозларни жойлаштириш жараёнида тузилган битимлар, эмиссиявий қимматли қоғозлар чиқариш (қўшимча равишда чиқариш) натижалари бўйича ҳисоботлар (хабарномалар) юзасидан низолашиш билан боғлиқ низолар;
- қимматли қоғозларни номинал сақловчиларнинг акциялар ва бошқа қимматли қоғозларга бўлган ҳуқуқларни ҳисобга олиш, қимматли қоғозларни жойлаштириш ва (ёки) уларнинг муомаласи муносабати билан қонунда назарда тутилган бошқа ҳуқуқ ва мажбуриятларни қимматли қоғозларнинг номинал сақловчилари томонидан амалга ошириш билан боғлиқ фаолиятдан келиб чиқадиған низолар;
- юридик шахс иштирокчиларининг умумий йиғилишини чақириш тўғрисидаги низолар;
- юридик шахс бошқарув органларининг қарорлари устидан шикоят қилиш тўғрисидаги низолар;
- қонун ҳужжатларида суднинг ваколатларига киритилган бошқа корпоратив низолар.

Шунингдек, судлар шахснинг хўжалик ширкати ва жамиятининг иштирокчиси (акциядори) эканлигини аниқлаш учун: тўлиқ ва коммандит ширкатлардан таъсис шартномасининг белгиланган тартибда тасдиқланган нусхаси; масъулияти чекланган ва қўшимча масъулиятли жамиятлардан таъсис шартномаси (агар муассислар сони икки ва ундан ортиқ бўлса) ва жамият уставининг белгиланган тартибда тасдиқланган нусхаси; акциядорлик жамиятларидан акциядорлар реестридан кўчирмани талаб қилиб олишлари лозим.

Ёдда тутинг!

Судларга хўжалик жамияти ва ширкати зиммасига унинг бошқарув органлари ваколатига кирадиган мажбурият (масалан, устав фондини (устав капиталини) кўпайтириш ёки камайтириш)ни юклаш ҳақидаги даъво талаби тақдим этилган ҳолда, ушбу мажбурият қонун ҳужжатлари билан жамият ёки ширкат бошқарув органининг ваколатига киритилганлиги сабабли, рад этилади. Агар тақдим этилган талаб меҳнат-ҳуқуқий муносабатларидан келиб чиққан бўлса, суд даъво аризасини қабул қилишни рад этади. Бу ҳолат ишни кўриш давомида аниқланса, низо иқтисодий судга тааллуқли бўлмаганлиги асосига кўра иш юритиш тугатилади.

3.4.5. Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори юзасидан низолашиш

Ҳакамлик муҳокамаси тарафларига ҳакамлик суди ҳал қилув қарори устидан низолашиш ҳуқуқи берилган.

Жумладан, “Ҳакамлик судлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни (бундан буён матнда Қонун деб юритилади) 46-моддасининг биринчи қисмига кўра, ҳакамлик муҳокамаси тарафи ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини олган кундан эътиборан ўттиз кун ичида ваколатли судга ушбу ҳал қилув қарорини бекор қилишни сўраб ариза бериш йўли билан ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори юзасидан низолашиши мумкин.

ИПКнинг 223-моддасида мазкур норма янада аниқлаштирилган бўлиб, унга кўра, ҳакамлик муҳокамаси тарафи ҳакамлик судининг иқтисодий судга тааллуқли низога доир ҳал қилув қарори юзасидан ушбу қарорни олган кундан эътиборан ўттиз кун ичида иқтисодий судга ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш ҳақида ариза бериш йўли билан низолашиши мумкин.

Шунингдек, ҳакамлик суди ишда иштирок этишга жалб қилинмаган шахсларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида ҳал қилув қарори қабул қилган бўлса, ушбу шахслар бундай ҳал қилув қарори устидан ИПКнинг 223-моддасига мос ҳолда ҳал қилув қарорини бекор қилиш ҳақида иқтисодий судга ариза беришлари мумкин.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ариза ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори қабул қилинган жойдаги иқтисодий судга, ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақасини бериш тўғрисидаги ариза эса қарздор жойлашган ердаги ёки яшайдиган жойдаги ёхуд, агар қарздор жойлашган ер ёки яшайдиган жой номаълум бўлса, унинг мол-мулки турган жойдаги иқтисодий судга берилади.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисида ариза берилганлиги низо бўйича иш юритиш иқтисодий суд томонидан тугаллангунига қадар ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг ижроси бўйича иш юритишни тўхтатиб туради.

Ҳакамлик судларининг қарорлари фуқаролик ишлари бўйича судлар ва иқтисодий суд томонидан қайта кўриб чиқилиб, бекор қилиниши ҳам мумкин экан? У ҳолда ҳакамлик судига мурожаат этгандан нима фойда?

Давлат судлари ҳакамлик судлари томонидан қабул қилинадиган ҳал қилув қарорларини апелляция, кассация ва назорат тарзида қайта кўриб чиқишларини амалга оширишга ҳақли эмас, яъни ваколатли давлат судлари ҳакамлик судларига нисбатан юқори суд ҳисобланмайди. Улар фақатгина ҳакамлик судлари фаолиятидаги қонунда белгиланган процессуал тартиб-таомилга амал қилинганлигини текширишди холос. Шунинг учун Қонуннинг 47-моддаси биринчи қисмига мувофиқ, ваколатли судга ҳакамлик суди томонидан аниқланган ҳолатларни текширишга ёки ҳакамлик суди ҳал қилув қарорини моҳиятига кўра қайта кўриб чиқишга ҳуқуқ берилмаган. Ваколатли суд ҳал қилув қарорининг қонунийлиги ва асосланганлиги нуқтаи назаридан тўғрилигини текширишни амалга оширмайди.

Қонун чиқарувчи ҳакамлик муҳокамаси иштирокчиларига ҳакамлик суди ҳал қилув қарорини низо моҳиятига кўра қайта кўриб чиқиш нуқтаи назаридан эмас, балки Қонуннинг 47-моддасида кўрсатилган процессуал қоидаларга риоя қилмаслик нуқтаи назаридангина ҳакамлик суди ҳал қилув қарори устидан низолашув ҳуқуқини беради.

Ушбу модда тарафга ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини олган кундан эътиборан ўттиз кун ичида ҳакамлик суди ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ариза билан ваколатли судга мурожаат қилиш имконини беради.

Ҳакамлик суди ҳал қилув қарори устидан низолашув ваколатли судга тараф ёки манфаатдор шахс томонидан кўрсатилган ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги аризани топшириш орқали амалга оширилади.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ариза ёзма шаклда берилади ва ҳал қилув қарори юзасидан низолашаётган ҳакамлик муҳокамаси тарафи ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги аризада телефонлар, факслар рақамлари, электрон почта манзили ва бошқа маълумотлар кўрсатилиши мумкин.

Агар ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ариза ҳакамлик муҳокамаси тарафининг вакили томонидан берилган бўлса, аризага вакилнинг ариза тақдим этишга бўлган ваколатини тасдиқловчи ишончнома ҳам илова қилинади.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги аризада кўрсатилиши шарт бўлган маълумотлар:

- ариза берилаётган иқтисодий суднинг номи;
- низолашилаётган ҳал қилув қарорини қабул қилган ҳакамлик судининг номи ва таркиби, жойлашган жойи;
- ҳакамлик муҳокамаси тарафларининг номи, уларнинг юридик ва почта манзиллари;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори қабул қилинган сана;
- мазкур ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисида ариза билан мурожаат этган тараф ҳакамлик судининг низолашилаётган ҳал қилув қарорини олган сана;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги талаб ва мазкур қарор қандай асослар бўйича низолашилаётганлиги.

ИПК 223-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида назарда тутилган талабларга риоя этилмаган тақдирда, ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги аризани ушбу Кодекснинг 154-моддасида назарда тутилган қоидаларга биноан қабул қилиш рад этилади.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ариза ушбу Кодексда назарда тутилган қоидаларга биноан судья томонидан яқка тартибда кўриб чиқилади.

Иқтисодий судлар томонидан ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш ҳамда ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақасини бериш тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишда ИПКнинг 164-моддасида белгиланган муддатлар қўлланилади.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги аризага илова қилинадиган ҳужжатлар:

- ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг тасдиқланган нусхаси (доимий фаолият кўрсатувчи ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори нусхаси мазкур ҳакамлик судининг раиси томонидан тасдиқланади, муваққат ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг нусхасидаги ҳакамлик судьясининг имзоси нотариал тартибда тасдиқланган бўлиши керак);
- ҳакамлик битимининг тегишли тарзда тасдиқланган нусхаси;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги талабни асослаш учун тақдим этилаётган ҳужжатлар;
- белгиланган тартибда ва миқдорда суд харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ариза нусхаси ва унга илова қилинган ҳужжатлар ҳакамлик муҳокамасининг бошқа тарафига юборилганлигини тасдиқловчи ҳужжат.

Судья ишни ҳакамлик муҳокамаси тарафининг илтимосномасига биноан суд муҳокамасига тайёрлаётганда иқтисодий судда низолашилаётган ҳал қилув қарорига оид иш материалларини ҳакамлик судидан ИПКда далилларни талаб қилиб олиш учун назарда тутилган қоидаларга биноан талаб қилиб олиши мумкин.

Иқтисодий суд ҳакамлик муҳокамаси тарафларини суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилади. Суд мажлисининг вақти ва жойи ҳақида тегишли тарзда хабардор қилинган мазкур шахсларнинг келмаганлиги ишни кўриб чиқиш учун тўсқинлик қилмайди.

Иқтисодий суд ишни суд мажлисида кўриб чиқаётганда ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш учун ИПКнинг 226-моддасида назарда тутилган асослар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслигини баён қилинган талаблар ва эътирозларни асослаш учун судга тақдим этилган далилларни текшириш йўли билан аниқлайди.

Иқтисодий суд ишни суд мажлисида кўриб чиқаётганда юқорида таъкидланганидек, ҳакамлик суди аниқлаган ҳолатларни текширишга ёхуд ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мазмунан қайта кўриб чиқишга ҳақли эмас.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш учун асос бўлувчи ҳолатлар

- ҳакамлик битимининг қонунда назарда тутилган асосларга кўра ҳақиқий эмаслиги;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори ҳакамлик битимида назарда тутилмаган ёки унинг шартларига тўғри келмайдиган низо бўйича чиқарилганлиги ёхуд унда ҳакамлик битими доирасидан четга чиқувчи масалалар бўйича хулосалар мавжудлиги;
- ҳакамлик суди таркиби ёки ҳакамлик муҳокамасининг “Ҳакамлик судлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 14, 15, 16 ва 25-моддалари қоидаларига мувофиқ эмаслиги;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори “Ҳакамлик судлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 10-моддасининг биринчи ва учинчи қисмлари талаблари бузилган ҳолда чиқарилганлиги;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори ҳакамлик муҳокамаси тарафларидан қайси бирига қарши қабул қилинган бўлса, ўша тараф ҳакамлик судьяларини сайлаш (тайинлаш) тўғрисида ёки ҳакамлик суди мажлисининг вақти ва жойи ҳақида тегишли тарзда хабардор қилинмаганлиги ҳамда шу сабабли у ҳакамлик судига ўз тушунтиришларини тақдим эта олмаганлиги.

Агар ҳакамлик судининг ҳакамлик битими билан қамраб олинмаган масалалар бўйича хулосаларини бундай битим билан қамраб олинмайдиган масалалар бўйича хулосаларидан ажратиб олиш

мумкин бўлса, ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг фақат ҳакамлик битими билан қамраб олинмайдиган масалалар бўйича хулосалари бўлган қисми бекор қилиниши мумкин. Бу ҳолатларни тасдиқловчи далиллар судга мурожаат қилган шахс томонидан тақдим этилиши шарт.

Агар ҳакамлик суди томонидан кўриб чиқилган низо қонунга мувофиқ ҳакамлик муҳокамасининг предмети бўлмаса ёки низо “Ҳакамлик судларитўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 5-моддасига риоя этилмаган ҳолда ташкил қилинган ҳакамлик суди томонидан кўриб чиқилган бўлса ёхуд ҳакамлик суди ишда иштирок этишга жалб қилинмаган шахсларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида ҳал қилув қарори қабул қилган бўлса, ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори иқтисодий суд томонидан бекор қилиниши керак.

Ёдда тутинг!

Иқтисодий суд ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш натижалари бўйича ИПҚда ҳал қилув қарори қабул қилиш учун назарда тутилган қоидаларга биноан ажрим чиқаради.

Ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг бекор қилинганлиги ҳакамлик муҳокамаси тарафларининг, агар ҳакамлик судига мурожаат этиш имконияти йўқолмаган бўлса, ҳакамлик битимига мувофиқ ҳакамлик судига янгидан мурожаат этишига ёки ИПҚда назарда тутилган умумий қоидаларга биноан иқтисодий судга мурожаат этишига тўсқинлик қилмайди.

Агар ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори ҳакамлик битими ҳақиқий эмаслиги оқибатида ёки ҳал қилув қарори ҳакамлик битимида назарда тутилмаган ёки унинг шартларига тўғри келмайдиган низо бўйича чиқарилганлиги ёхуд унда ҳакамлик битимида қамраб олинмаган масалалар бўйича хулосалар мавжудлиги оқибатида иқтисодий суд томонидан тўлиқ ёхуд қисман бекор қилинган бўлса, ҳакамлик муҳокамаси тарафлари бундай низони ҳал қилиш учун ИПҚда назарда тутилган умумий қоидаларга биноан иқтисодий судга мурожаат этишлари мумкин.

Ҳакамлик битимини қонунда назарда тутилган асосларга кўра ҳақиқий эмас деб ҳисоблаш учун унинг бундай битимларга қўйилган талабларга мувофиқлигини текшириш лозим.

Хусусан, унинг ёзма шаклда тузилганлигига, шартноманинг таркибий қисми бўлган шартнома шarti ёки алоҳида битим тарзида расмийлаштирилганлигига, ҳакамлик битими, агар у ҳакамлик битими тарафлари томонидан имзоланган ҳужжатда ифодаланган бўлса ёки

бундай битимни қайд этишни таъминловчи электрон ёхуд бошқа алоқа воситаларидан фойдаланилган ҳолда хатлар ёки хабарлар алмашиш йўли билан тузилган бўлса, ёзма шаклда тузилган деб, ҳисобланишига эътибор қаратилиши зарур.

Ҳакамлик битимида ҳакамлик битими тарафлари ўртасида келиб чиққан ёки келиб чиқиши мумкин бўлган барча ёхуд маълум бир низолар ҳакамлик судида кўриб чиқилиши кераклиги ҳақидаги қоида, шунингдек агар низо доимий фаолият кўрсатувчи ҳакамлик суди ҳал қилувида топшириладиган бўлса, мазкур ҳакамлик судининг номи кўрсатилиши лозим. Ушбу талабларга риоя қилинмаган тақдирда, битим Қонуннинг 12 ва 13-моддаларига мувофиқ ҳақиқий эмас деб ҳисобланади.

Шунингдек, ҳакамлик битимида ҳакамлик судьяларининг сони, ҳакамлик муҳокамаси ўтказиладиган жой ва тил, ҳакамлик муҳокамасининг қўлланиладиган қоидалари, нисзони кўриб чиқиш муддати ҳақидаги маълумотлар кўрсатилиши мумкин.

Иқтисодий суднинг ҳакамлик суди ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ёки ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилишни рад этиш ҳақидаги ажримда кўрсатиладиган маълумотлар:

Ҳакамлик судининг низолашилаётган ҳал қилув қарори тўғрисидаги ва мазкур қарор қабул қилинган жой тўғрисидаги маълумотлар

Низолашилаётган ҳал қилув қарорини қабул қилган ҳакамлик судининг номи ва таркиби тўғрисидаги маълумотлар

Ҳакамлик муҳокамаси тарафларининг номи

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини тўлиқ ёки қисман бекор қилиш ёхуд аризачининг талабини тўлиқ ёки қисман қаноатлантиришни рад этиш тўғрисида кўрсатма

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги иш бўйича иқтисодий суднинг ажрими устидан ИПКда белгиланган тартибда шикоят берилиши (протест келтирилиши) мумкин. Ушбу шикоят (протест) ИПКда белгиланган тартибда ва муддатда кўриб чиқилади.

Ёдда тутинг!

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш юзасидан энг кам ойлик иш ҳақининг икки баравари миқдоридан давлат божини тўланади. Давлат божини тўлаш қонунчиликда назарда тутилган асосларга кўра кечиктирилиши мумкин.

3.4.6. Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ишлар бўйича иш юритиш

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги масала ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори ҳакамлик муҳокамаси тарафларидан қайси бирининг фойдасига чиқарилган бўлса, ўша тарафнинг аризасига биноан иқтисодий суд томонидан кўриб чиқилади.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза ёзма шаклда берилади ва ҳал қилув қарори ҳакамлик муҳокамаси тарафларидан қайси бирининг фойдасига қабул қилинган бўлса, ўша тараф ёки унинг вакили томонидан имзоланиши керак.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги аризада кўрсатиладиган маълумотлар:

- ариза берилаётган иқтисодий суднинг номи;
- ҳал қилув қарорини қабул қилган ҳакамлик судининг номи ва таркиби, жойлашган жойи;
- ҳакамлик муҳокамаси тарафларининг номи, уларнинг юридик ва почта манзиллари;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори қабул қилинган сана;
- ариза билан мурожаат этган ҳакамлик муҳокамаси тарафи ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини олган сана;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги талаб.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги аризада телефонлар, факслар рақамлари, электрон почта манзиллари ва бошқа маълумотлар кўрсатилиши мумкин.

Агар ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза ҳакамлик муҳокамаси тарафининг вакили томонидан берилган бўлса, аризага вакилнинг ариза тақдим этишга бўлган ваколатини тасдиқловчи ишончнома илова қилинади.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги аризага илова қилинадиган ҳужжатлар:

- ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг тасдиқланган нусхаси (доимий фаолият кўрсатувчи ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори нусхаси мазкур ҳакамлик судининг раиси томонидан тасдиқланган, муваққат ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг нусхасидаги ҳакамлик судьясининг имзоси нотариал тартибда тасдиқланган бўлиши керак);
- ҳакамлик битимининг тегишли тарзда тасдиқланган нусхаси;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза нусхаси ҳакамлик муҳокамасининг бошқа тарафига топширилганлиги ҳақидаги хабарнома ёки унинг юборилганлигини тасдиқловчи бошқа маълумотлар.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза ҳакамлик суди ҳал қилув қарорини ихтиёрий ижро этиш муддати тугаган кундан эътиборан олти ойдан кечиктирмай берилиши, мазкур муддат иқтисодий суд томонидан узрли деб топилган сабабларга кўра ўтказиб юборилган тақдирда, ўтказиб юборилган муддат тикланиши мумкин.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза ИПКда назарда тутилган қоидаларга биноан судья томонидан якка тартибда кўриб чиқилади.

Судья ишни ҳакамлик муҳокамаси тарафининг илтимосномасига биноан суд муҳокамасига тайёрлаётганда ижро варақаси сўралаётган иш материалларини ҳакамлик судидан ушбу Кодексда далилларни талаб қилиб олиш учун назарда тутилган қоидаларга биноан талаб қилиб олиши мумкин.

Иқтисодий суд ҳакамлик муҳокамаси тарафларини суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида хабардор қилади. Суд мажлисининг вақти ва жойи ҳақида тегишли тарзда хабардор қилинган мазкур шахсларнинг келмаганлиги ишни кўриб чиқиш учун тўсқинлик қилмайди.

Иқтисодий суд ишни суд мажлисида кўриб чиқаётганда ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси беришни рад этиш учун ИПКнинг 231-моддасида назарда тутилган асослар мавжудлиги ёки мавжуд эмаслигини баён қилинган талаблар ва эътирозларни асослаш учун судга тақдим этилган далилларни текшириш йўли билан аниқлайди.

Иқтисодий суд ишни суд мажлисида кўриб чиқаётганда ҳакамлик суди аниқлаган ҳолатларни текширишга ёхуд ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мазмунан қайта кўриб чиқишга ҳақли эмас.

Агар ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги ариза ИПК 37-моддасининг учинчи қисмида кўрсатилган иқтисодий суднинг иш юритувида бўлса, мазкур ҳал қилув қарорини

мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ариза кўриб чиқилаётган иқтисодий суд ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги аризани кўриб чиқишни қарздорнинг илтимосномасига биноан кейинга қолдириши мумкин.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси беришни рад этиш асослари:

- ҳакамлик битимининг қонунда назарда тутилган асосларга кўра ҳақиқий эмаслиги;
- ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг ҳакамлик битимида назарда тутилмаган ёки унинг шартларига тўғри келмайдиган низо бўйича чиқарилганлигини ёхуд унда ҳакамлик битими доирасидан четга чиқувчи масалалар бўйича хулосаларнинг мавжудлиги;
- ҳакамлик суди таркиби ёки ҳакамлик муҳокамасининг “Ҳакамлик судлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 14, 15, 16 ва 25-моддалари қоидаларига мувофиқ эмаслиги;
- ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг “Ҳакамлик судлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 10-моддасининг биринчи ва учинчи қисмлари талаблари бузилган ҳолда чиқарилганлиги;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори ҳакамлик муҳокамаси тарафларидан қайси бирига қарши қабул қилинган бўлса, ўша тараф ҳакамлик судьяларини сайлаш (тайинлаш) тўғрисида ёки ҳакамлик суди мажлисининг вақти ва жойи ҳақида тегишли тарзда хабардор қилинмаганлиги ҳамда шу сабабли у ҳакамлик судига ўз тушунтиришларини тақдим эта олмаганлиги;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори ҳакамлик муҳокамаси тарафлари учун мажбурий бўлмаганлиги ёки бекор қилинганлиги ёхуд унинг ижроси иқтисодий суд ёки фуқаролик ишлари бўйича суд томонидан тўхтатиб турилганлиги.

Агар ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорида ҳакамлик битими билан қамраб олинадиган масалалар бўйича хулосаларни бундай битим билан қамраб олинмайдиган масалалар бўйича хулосалардан ажратиб олиш мумкин бўлса, иқтисодий суд ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг фақат ҳакамлик битими билан қамраб олинадиган масалалар бўйича хулосалар бўлган қисми учун ижро варақаси беради.

Агар ҳакамлик суди томонидан кўриб чиқилган низо қонунга мувофиқ ҳакамлик муҳокамасининг предмети бўлмаса ёки низо “Ҳакамлик судлари тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 5-моддасига риоя этилмаган ҳолда ташкил қилинган ҳакамлик суди томонидан кўриб чиқилган бўлса ёхуд ҳакамлик суди ишда иштирок этишга жалб қилинмаган шахсларнинг ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида ҳал қилув қарори қабул қилган бўлса, иқтисодий суд ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси беришни рад этади.

Иқтисодий суд ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш натижалари бўйича ИПКда ҳал қилув қарори қабул қилиш учун назарда тутилган қоидаларга биноан ажрим чиқаради.

Суд томонидан аризани кўриб чиқиш якунига кўра, энг кам ойлик иш ҳақининг икки баравари миқдорида давлат божи ундирилади. Ариза қаноатлантирилса, жавобгардан, рад этилса аризачининг ўзидан суд харажатлари ундирилади.

Ёдда тутинг!

Тадбиркорлик субъектлари – ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорларини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисида ариза берганда иқтисодий судда олдиндан давлат божи тўлашдан озод қилинган.

Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш рад этилганлиги ҳакамлик муҳокамаси тарафларининг, агар ҳакамлик судига мурожаат этиш имконияти йўқолмаган бўлса, ҳакамлик битимига мувофиқ ҳакамлик судига янгидан мурожаат этишига ёки ИПКда назарда тутилган умумий қоидаларга биноан иқтисодий судга мурожаат этишига тўсқинлик қилмайди.

Агар ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш ҳакамлик битимининг ҳақиқий эмаслиги оқибатида ёки ҳал қилув қарори ҳакамлик битимида назарда тутилмаган ёки унинг шартларига тўғри келмайдиган низо бўйича чиқарилганлиги ёхуд унда ҳакамлик битимида қамраб олинмаган масалалар бўйича тўхтамлар мавжудлиги ёнки низо ҳакамлик муҳокамасининг предмети бўлиши мумкин эмаслиги оқибатида иқтисодий суд томонидан тўлиқ ёки қисман рад этилган бўлса, ҳакамлик муҳокамаси тарафлари бундай низони ҳал қилиш учун ушбу Кодексда назарда тутилган қоидаларга биноан иқтисодий судга мурожаат этишлари мумкин.

Суднинг аризани қаноатлантириш ёки рад этиш тўғрисидаги ажримда кўрсатиладиган маълумотлар

- ҳал қилув қарорини қабул қилган ҳакамлик судининг номи ва таркиби;
- ҳакамлик муҳокамаси тарафларининг номи;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори тўғрисидаги, аризачи мажбурий ижро этилишини илтимос қилаётган ижро варақаси ҳақидаги маълумотлар;
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш ёки ижро варақаси беришни рад этиш тўғрисидаги кўрсатма.

Иқтисодий суднинг ҳакамлик суди ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ажрими дарҳол ижро этилиши керак ва ушбу ажрим устидан шикоят берилиши (протест келтирилиши) мумкин.

НАМУНА

Тошкент туманлараро иқтисодий судига

Аризачи: **“Электр жиҳозлари” масъулияти чекланган жамияти**

Қарши шаҳри, Бешкент йўли кўчаси 5-уй.

el-jihoz@inbox.uz

“Асака” акциядорлик тижорат банкининг

Қарши шаҳар филиали

х/р:20208000451265456001, МФО: 00125,

СТИР: 200478312, Тел: 0-375-234-50-87

Қарздор: **“Электр тармоқлари” акциядорлик жамияти**

Тошкент шаҳри, Тараққиёт кўчаси 5А-уй.

ch-tet@inbox.uz

“Асака” акциядорлик тижорат банкининг

Чилонзор туман филиали

х/р:20208000989811117001, МФО: 00187,

СТИР: 209145001, Тел: 0-371-237-12-41,

АРИЗА

(Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисида)

Ўзбекистон Савдо-саноат палатасининг Тошкент шаҳар ҳудудий бошқармаси ҳузуридаги доимий фаолият юритувчи ҳакамлик суди томонидан жавобгар “Электр тармоқлари” акциядорлик жамиятининг даъвогар “Электр жиҳозлари” масъулияти чекланган жамияти олдидаги 640 400 000 сўм асосий қарзини ундириш тўғрисида 2017 йил 15 сентябрда 10-2017/456-сонли ҳал қилув қарори қабул қилинган бўлиб, ушбу ҳал қилув қарори бир ойлик муддатда ихтиёрий равишда ижро этилиши лозим эди.

Бизга маълум бўлмаган сабабга кўра жавобгар ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини шу кунга қадар ижро этмасдан келмоқда.

“Ҳакамлик суди тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 50-моддасига кўра, агар ҳакамлик судининг ҳал қилув қарори ҳакамлик судининг ҳал қилув қароридан белгиланган муддатда ихтиёрий ижро этилмаган бўлса, у мажбурий ижро этилиши керак. Ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ, ваколатли суд берган ижро варақаси асосида амалга оширилади.

Қайд этилганларга кўра Ўзбекистон Савдо-саноат палатасининг Тошкент шаҳар ҳудудий бошқармаси ҳузуридаги доимий фаолият юритувчи ҳакамлик судининг жавобгар “Электр тармоқлари” акциядорлик жамиятидан даъвогар “Электр жиҳозлари” масъулияти чекланган жамияти фойдасига 640 400 000 сўм асосий қарзини ундириш тўғрисида 2017 йил 15 сентябрдаги 10-2017/456-сонли ҳал қилув қарори асосида ижро варақаси беришингизни сўрайман.

Илова:

1. Ҳакамлик суди ҳал қилув қарорининг тасдиқланган нусхаси – 3 варақда;
2. Ҳакамлик битимининг тегишли тарзда тасдиқланган нусхаси – 1 варақда;
3. Ариза нусхаси қарздорга юборилганлиги тўғрисида почта квитанцияси – 1 варақда;
4. Почта харажати тўланганлиги тўғрисидаги тўлов топшириқномаси – 1 варақда.

“Электр жиҳозлари” масъулияти чекланган жамияти директори

НАМУНА

Б.Бобоев

IV БОБ

СУД ҲУЖЖАТЛАРИНИ ИЖРО ҚИЛИШ

4.1. Ижро этиш органлари ва ижро иши юритишда иштирок этувчи шахслар

Мамлакатимизда қонунийлик ва ҳуқуқ-тартиботнинг мустаҳкамланишида, суд ҳокимияти обрўсининг ошишида суд томонидан қабул қилинган ҳал қилув қарори, ажрим ва қарорларнинг ўз вақтида ижро этилиши муҳим аҳамиятга эга.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 114-моддасига кўра суд ҳокимияти чиқарган ҳужжатлар барча давлат органлари, жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахслар ва фуқаролар учун мажбурийдир.

Иқтисодий судларда кўрилган ва мазмунан ҳал этилган суд ишлари юзасидан тегишли қарор чиқарилади. Суд ҳужжатларининг қонуний ва асосли бўлиши адолатни қарор топтиради, унинг натижасида бузилган ҳуқуқ ва қонуний манфаатлар тикланиб, одил судлов амалга оширилади.

Аммо ҳар қанча адолатли, қонуний суд ҳужжати қабул қилинмасин, агар уни ижро этиш учун белгиланган муддат кечиктирилаверса, унинг аҳамияти ҳам, суд ҳокимиятига бўлган ишонч ҳам камайиб боради. Шу боис суд ҳужжатларини ижро қилиш босқичи суд процессида муҳим ва мустақил босқич бўлиб ҳисобланади.

ИПКнинг 334-моддасига кўра суд ҳужжатлари қонуний кучга киргач ижрога қаратилади, бундан дарҳол ижрога қаратиш ҳоллари мустасно.

Иқтисодий суд ҳужжатларининг ижроси “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни (бундан буён матнда Қонун деб юритилади) ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган тартибда амалга оширилади.

Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини мажбурий ижро этиш Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси ҳузуридаги Мажбурий ижро бюроси, шунингдек унинг жойлардаги бўлинмалари давлат ижрочилари (бундан буён матнда давлат ижрочилари деб юритилади) томонидан амалга оширилади.

Суд ҳужжатларининг ва бошқа органлар ҳужжатларининг талаблари қонунда назарда тутилган ҳолларда ўзга жисмоний ёки юридик шахслар томонидан ҳам ижро этилиши мумкин.

Ижро иш юритувини ташкил этадиган процессуал ҳаракатлар

- ижро варақасини бериш
- ижро варақасининг дубликатини бериш
- суд ҳужжатини ихтиёрий равишда ижро этиш
- ижро варақасини ижрога қаратиш
- суд ҳужжатининг ижросини кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб ижро этиш
- суд ҳужжатининг ижро этиш усули ва тартибини ўзгартириш
- суд ҳужжатининг қайтарма ижроси
- давлат ижрочисининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ва қарорлари устидан шикоят қилиш
- пул маблағи етарли бўлмаган тақдирда ундирувни қарздорнинг мол-мулкига қаратиш
- қонунда назарда тутилган бошқа ижро ҳаракатлари

Қонуннинг 9-моддасига кўра ундирувчи ва қарздор ижро иши юритишдаги тарафлар ҳисобланади.

Ижро ҳужжати кимнинг фойдасига ёки манфаатларини кўзлаб берилган бўлса, ўша шахс ундирувчи ҳисобланади.

Ижро ҳужжатида назарда тутилган пул маблағлари ёки бошқа мол-мулкни ундирувчига бериш ёхуд муайян ҳаракатларни амалга ошириш ёки уларни амалга оширишдан ўзини тийиш мажбурияти зиммасига юклатилган шахс қарздор ҳисобланади.

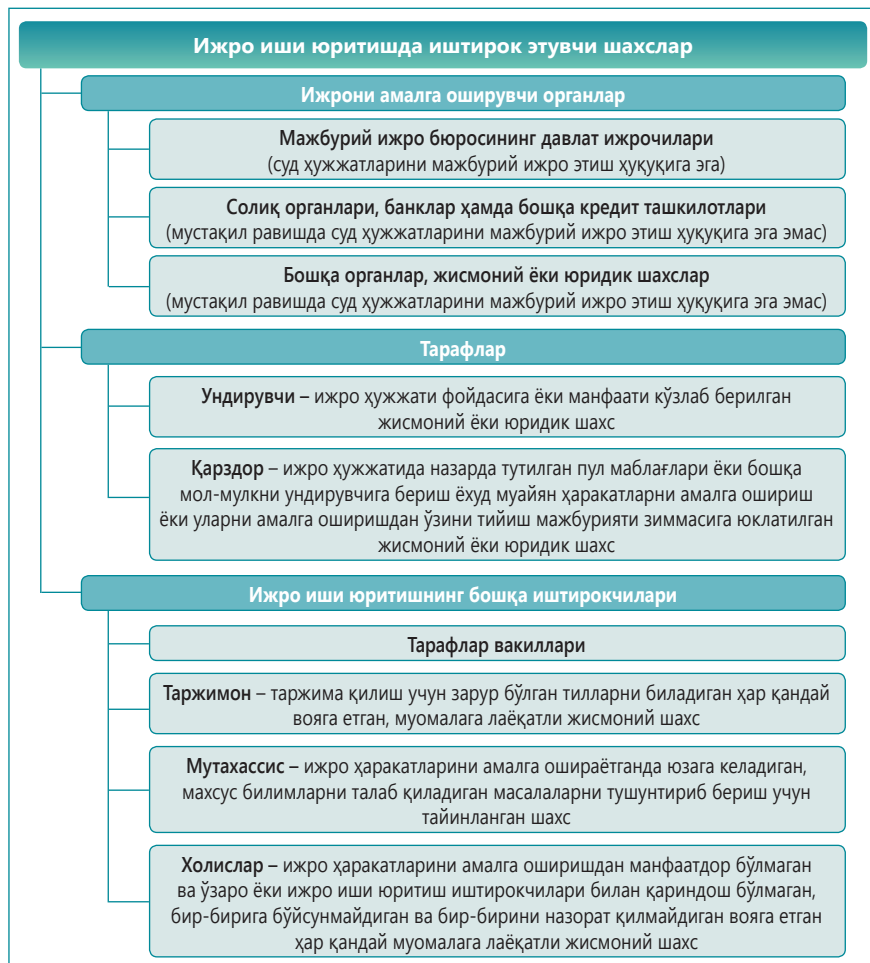
Ижро иши юритишда бир нечта ундирувчилар ёки бир нечта қарздорлар иштирок этишлари ҳам мумкин. Уларнинг ҳар бири бошқа тарафга нисбатан ижро иши юритишда мустақил иштирок этади ёки ижро ҳаракатларида иштирок этишни шериклардан бирига топшириши мумкин.

Ижро ишларини юритишда ишда иштирок этувчи шахслар сифатида ундирувчи-даъвогар ва қарздор-жавобгардан ташқари уларнинг вакиллари, эксперт, мутахассис, таржимон, шунингдек ижро ҳаракатларини амалга ошириш даврида давлат ижрочиси томонидан рухсат этилган ёки жалб қилинган жамоат ташкилотлари ва меҳнат жамоаларининг вакиллари ҳам қатнашишлари мумкин.

Агар тараф фуқаро бўлса, ижро босқичида ўзи ёки унинг вакили қатнашиши мумкин.

Юридик шахс ижро босқичида қонун ҳужжатларида ёки таъсис ҳужжатларида ўзига берилган ваколатлар доирасида ҳаракат қиладиган

Ўз органлари ёки мансабдор шахслари орқали ёхуд мазкур юридик шахснинг вакиллари орқали иштирок этади.

Юридик шахснинг вакили сифатида қатнашувчи шахс ўз мансаби ва ваколатларини тасдиқловчи ҳужжатга эга бўлиши шарт.

Вакилнинг ваколатлари қонун доирасида берилган ва расмийлаштирилган ишончнома билан тасдиқланган бўлиши лозим.

Қонуннинг 17-моддасига кўра ижро ҳаракатлари амалга ошириляётганда ижро иши юритилаётган тилни билмайдиган шахсларга таржимон хизматидан фойдаланиш ҳуқуқи таъминланади.

Ижро ҳаракатларини амалга ошираётганда юзага келадиган, махсус билимларни талаб қиладиган масалаларни тушунтириб бериш учун давлат ижрочиси ўз ташаббусига ёки тарафларнинг илтимосига биноан ўзининг қарори билан мутахассис тайинлаши мумкин.

Холислар сифатида ижро ҳаракатларини амалга оширишдан манфаатдор бўлмаган ва ўзаро ёки ижро иши юритиш иштирокчилари билан қариндош бўлмаган, бир-бирига бўйсунмайдиган ва бир-бирини назорат қилмайдиган вояга етган ҳар қандай муомалага лаёқатли жисмоний шахслар таклиф этилиши мумкин. Холислар икки кишидан кам бўлмаслиги керак.

Ёдда тутинг!

Қарздорнинг хоналари ва омборларини очиш, мол-мулкни кўздан кечириш, хатлаш, олиб қўйиш ва бериш билан боғлиқ ижро ҳаракатларини амалга оширишда холислар иштирок этиши шарт. Бошқа ҳолларда холислар давлат ижрочисининг ихтиёрига кўра қақирилади.

Холис тегишли ижро ҳаракати далолатномасида ўзи иштирок этган ижро ҳаракатлари фақти, мазмуни ва натижаларини ўз имзоси билан тасдиқлайди. Холис ўзининг қандай ижро ҳаракатларини амалга ошириш учун таклиф қилинганлигини, улар қандай ижро ҳужжатларига асосан амалга ошириляётганлигини билишга, амалга оширилган ижро ҳаракатлари бўйича фикр-мулоҳазалар билдиришга ҳақли. Холиснинг мулоҳазалари тегишли ижро ҳаракатлари далолатномасига киритилиши лозим. Холиснинг истагига биноан бундай мулоҳазалар унинг ўз қўли билан ёзилиши мумкин.

Қонуннинг 22-моддасига кўра, агар давлат ижрочиси, таржимонлар ва мутахассислар тарафларнинг, улар вакилларининг ёки ижро иши юритишда иштирок этаётган бошқа шахсларнинг қариндошлари бўлсалар ёхуд ижро иши юритиш натижасидан манфаатдор бўлсалар ёки уларнинг беғаразлигига шубҳа туғдирадиган бошқа ҳолатлар мавжуд бўлса, улар ижро иши юритишда иштирок этиши мумкин эмас ва улар рад қилиниши лозим.

4.2. Давлат ижрочисининг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Давлат ижрочисининг мажбуриятлари

ижро иши юритишда иштирок этаётган шахсларга уларнинг процессуал ҳуқуқ ва мажбуриятларини тушунтириш

ижро ҳужжатларининг ўз вақтида, тўлиқ ва тўғри ижро этилиши чораларини кўриш

ижро иши юритиш тарафларига ёки уларнинг вакилларига ижро иши юритиш материаллари билан танишиш, улардан кўчирмалар, нусхалар олиш имкониятини бериш

тарафларнинг ижро иши юритиш борасидаги аризаларини ва илтимосномаларини кўриб чиқиши, шикоят қилиш муддатлари ва тартибини тушунтирган ҳолда тегишли қарорлар чиқариш

агар ўзи ижро иши юритиш жараёнидан манфаатдор бўлса ёки унинг беғаразлигига шубҳа туғдирадиган бошқа ҳолатлар мавжуд бўлса, ўзини ўзи рад этиш

Давлат ижрочисининг ҳуқуқлари

давлат органларидан ва бошқа органлардан, ташкилотлардан ҳамда уларнинг мансabdор шахсларидан зарур ҳужжатлар ва маълумотлар олиш, шунингдек бажарилиши мажбурий бўлган кўрсатмалар бериш

ишлаётган қарздорларга нисбатан корхоналар, муассасалар ва ташкилотларда суд ҳужжатларининг ижро этилишини ҳамда молиявий ҳужжатларнинг юритилишини ижро иши юритишга мувофиқ текширувдан ўтказиш

қарздорлар эгаллаб турган ёки уларга қарашли бўлган жойларга ва шу жумладан турар жойларга ва омборларга кириш, зарур бўлган ҳолларда жойлар ҳамда омборларни мажбуран очиш ва ҳолислар иштирокида кўздан кечириш

қонун ҳужжатларига мувофиқ мол-мулкни хатлаш, хатланган мол-мулкни олиб қўйиш, сақлашга топшириш ва реализация қилиш

қарздорнинг банклардаги ва бошқа кредит ташкилотларидаги ҳисобварақларида, омонатларида турган ёки сақлаш учун қўйилган пул маблағлари ҳамда ўзга қимматликларини хатлаш

Иқтисодий судларга мурожаат қилиш тартиби

қарздор ва унинг дебиторларининг ҳисобварақларига ижро ҳужжатлари бўйича қарз суммаларни ундириш ҳақида инкассо топшириқномаларини қўйиш

ижро иши юритишда иштирок этувчи шахсларни чақириш

ижро ҳужжатини берган суд ёки бошқа органга уни ижро этиш тартибини тушунтириб беришни сўраб мурожаат этиш

қонунда белгиланган бошқа ижро ҳаракатларини амалга ошириш

4.3. Ижро иши юритишда иштирок этувчи тарафларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари

Ижро иши юритишда тарафлар қонунда кўрсатилган қатор ҳуқуқлардан фойдаланадилар.

Тарафларнинг ҳуқуқлари
ижро иши юритиш материаллари билан танишиш, улардан кўчирмалар, нусхалар олиш
қўшимча материаллар тақдим этиш, илтимосномалар бериш
ижро ҳаракатларини амалга оширишда иштирок этиш
ижро ҳаракатлари жараёнида оғзаки ва ёзма тушунтиришлар бериш, ижро иши юритилиши давомида пайдо бўладиган масалалар юзасидан ўз вазлари ва фикр-мулоҳазаларини билдириш
ижро иши юритишда иштирок этувчи бошқа шахсларнинг илтимосномалари, вазлари ва фикр-мулоҳазаларини рад қилиш, уларга қарши эътироз билдириш, давлат ижрочисининг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) устидан шикоят қилиш

Шу билан бирга тарафлар ижро ҳаракатлари амалга оширилаётганда қонун ҳужжатлари талабларини бажаришлари шарт.

Ижро ишини юритишда иқтисодий суд ҳал қиладиган масалалар
ижро варақасини бериш, зарурат туғилганда эса унинг дубликатини бериш
суд ҳужжатини тушунтириб бериш
ижро иш юритувини тўхтатиб туриш ёки тугатиш
суд ҳужжатининг ижросини кечиктириш ёки уни бўлиб-бўлиб ижро этиш, ижро этиш усулини ва тартибини ўзгартириш
ижро варақасини ижрога тақдим этишнинг ўтказиб юборилган муддатини тиклаш
суд ҳужжатининг қайтарма ижроси тўғрисидаги масалани ҳал қилиш
давлат ижрочисининг ҳатти-ҳаракатлари устидан берилган шикоятларни кўриб чиқиш

4.4. Ижро ҳужжатларидан бири сифатида суд буйруғи

Иқтисодий суд томонидан қабул қилинадиган суд ҳужжатлари ичида суд буйруғи алоҳида аҳамиятга эга.

ИПКнинг 5-моддасига кўра кредиторнинг сўзсиз талабларига доир аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича суд томонидан суд буйруғи чиқарилади.

Суд буйруғи ижро ҳужжати кучига эга ва у суд ҳужжатларини ижро этиш учун белгиланган тартибда ижро этилиши лозим. Суд буйруғи бўйича ундирув буйруқ берилгандан сўнг ўн кунлик муддат ўтгач, суд ҳужжатларини ижро этиш учун белгиланган тартибда амалга оширилади.

Суд буйруғи беришдан мақсад кредиторларга қарздорларнинг ўзи низосиз деб тан олган талаблари юзасидан ижро кучига эга бўлган қарорларни олишни соддалаштириш, шунингдек ундирувнинг қисқа муддатларда ва арзонроқ амалга ошириш имкониятини яратишдан иборат.

Ёдда тутинг!

Агар қарздор узрли сабаб билан ўз вақтида кредиторнинг талабига қарши эътироз билдириш имкониятига эга бўлмаган бўлса, суд буйруғининг кўчирма нусхаси олинган кундан эътиборан ўн кунлик муддатда ўша судга суд буйруғини бекор қилиш тўғрисида ариза беришга ҳақли. Суд бундай ҳолда буйруқни бекор қилишга ҳақли, шундан кейин кредиторнинг талаби даъво ишини юритиш тартибда кўрилиши мумкин.

Суд буйруғини бекор қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиниши мумкин.

Суд буйруғи судья томонидан қуйидаги ҳолларда якка тартибда берилади:

солиқлар бўйича қарздорликни ундиришни юридик шахсларнинг ва фуқароларнинг мол-мулкига қаратиш тўғрисида талаб билдирилган бўлса

коммунал хизматлар ва алоқа хизматлари тўлови бўйича қарздорликни тасдиқловчи ҳужжатларга асосланган талаб билдирилган бўлса

ҳужжатлар асосида тан олинган дебиторлик қарзини ундириш тўғрисида талаб билдирилган бўлса

талаб тўланмаган, акцептланмаган ва акцептга сана қўйилмаган вексель нотариус томонидан протест қилинишига асосланган бўлса

лизинг берувчи лизинг олувчидан ўз мол-мулкани талаб қилиб олиши тўғрисида талаб билдирган бўлса

4.5. Ижро варақаси ва унинг мазмуни

ИПКнинг 334-моддасига кўра суд ҳужжатининг ижроси суд томонидан бериладиган ижро варақаси асосида амалга оширилади.

Суд томонидан берилган, ундирувчининг суд ҳужжатини мажбурий тартибда ижро эттириш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжат ижро варақасидир.

ИПКнинг 336-моддасига асосан суд ҳужжати бўйича битта ижро варақаси берилади, бундан ушбу Кодексда назарда тутилган ҳоллар мустасно.

Агар суд ҳужжатини ижро этиш турли жойларда ёхуд бир нечта ундирувчи фойдасига амалга оширилиши керак бўлса, суд ундирувчиларнинг илтимосига кўра ижро этиш жойи ёхуд суд ҳужжатининг ушбу ижро варақаси бўйича ижро этилиши лозим бўлган қисмини кўрсатган ҳолда бир нечта ижро варақасини беради.

Ижро варақасида қуйидагилар кўрсатилиши керак:

ижро варақасини берган суднинг номи

ижро варақаси берилган иш ва унинг рақами

ижро этилиши лозим бўлган суд ҳужжати қабул қилинган сана

ундирувчининг ва қарздорнинг номи, уларнинг жойлашган ери (почта манзили)
ёки яшаш жойи

суд ҳужжатининг хулоса қисми, ижро варақасини ижро этиш тартиби ва усули,
агар бу ҳақда суд ҳужжатида кўрсатилган бўлса

суд ҳужжати кучга кирган сана

ижро варақаси берилган сана ва уни ижрога тақдим этиш муддати

Пул суммаларини бир неча жавобгардан ундириш тўғрисидаги суд ҳужжати асосида жавобгарларнинг сони бўйича бир нечта ижро варақаси берилади. Бунда, агар солидар жавобгарлардан ундириш назарда тутилаётган бўлса, ҳар бир ижро варақасида ундирувнинг

умумий суммаси кўрсатилиши ва солидар жавобгар эканлиги кўрсатилган ҳолда жавобгарларнинг ҳаммаси санаб ўтилиши керак.

Ижро варақаси суд ҳужжатини қабул қилган суд томонидан берилади.

Суд ҳужжати қонуний кучга кирганидан сўнг беш кун ичида ижро варақаси ундирувчига берилади ёки унинг илтимосномасига кўра давлат ижрочисига ижро этиш учун юборилади.

Бюджетга маблағларни ундириш учун ижро варақаси қарздор турган жойдаги давлат ижрочисига суд ҳужжати қонуний кучга кирганидан сўнг беш кун ичида юборилади.

Ижро варақаси электрон ҳужжат шаклида юборилиши мумкин.

Ижро варақаси судья томонидан имзоланади ва суднинг гербли муҳри билан тасдиқланади.

ИПКнинг 341-моддасига кўра ижро варақаси (суд буйруғи) йўқотилган тақдирда, уни берган суд ундирувчининг аризасига кўра ижро варақасининг (суд буйруғининг) дубликатини бериши мумкин.

Ижро варақасининг (суд буйруғининг) дубликатини бериш тўғрисидаги ариза ижро варақасини (суд буйруғини) ижрога тақдим этиш учун белгиланган муддат ўтгунига қадар берилиши мумкин, бундан ижро варақаси (суд буйруғи) давлат ижрочиси ёки ижрони амалга оширувчи бошқа шахс томонидан йўқотилган ва бу ҳақда ундирувчига ижро варақасини (суд буйруғини) ижрога тақдим этиш учун белгиланган муддат ўтганидан сўнг маълум бўлган ҳоллар мустасно. Ушбу ҳолларда ижро варақасининг (суд буйруғининг) дубликатини бериш тўғрисидаги ариза ижро варақаси (суд буйруғи) йўқотилганлиги ундирувчига маълум бўлган кундан эътиборан бир ой ичида берилиши мумкин.

Ёдда тутинг!

Ижро варақасининг (суд буйруғининг) дубликатини бериш тўғрисидаги ариза ижро варақасини (суд буйруғини) ижрога тақдим этиш учун белгиланган муддат ўтгунига қадар берилиши мумкин, бундан ижро варақаси (суд буйруғи) давлат ижрочиси ёки ижрони амалга оширувчи бошқа шахс томонидан йўқотилган ва бу ҳақда ундирувчига ижро варақасини (суд буйруғини) ижрога тақдим этиш учун белгиланган муддат ўтганидан сўнг маълум бўлган ҳоллар мустасно.

Ариза судга келиб тушган кундан эътиборан бир ойлик муддатда суд мажлисида, ундирувчи ва қарздор суд мажлисининг жойи ва вақти ҳақида тегишли равишда хабардор қилинган ҳолда кўриб чиқилади.

Суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган мазкур шахсларнинг келмаганлиги, аризани кўриб

Иқтисодий судларга мурожаат қилиш тартиби

чиқиш учун тўсқинлик қилмайди. Аризани кўриш натижалари бўйича ажрим чиқарилади, унинг кўчирма нусхаси ундирувчи ва қарздорга юборилади.

Ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

4.6. Ижро варақасини ижрога тақдим этиш муддати

ИПКнинг 334-моддасига кўра даъвони таъминлаш бўйича чоралар кўриш, келишув битимини тасдиқлаш, ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий тартибда ижрога қаратиш учун ижро варақасини бериш, чет давлат судининг ёки арбитражининг ҳал қилув қарорини тан олиш ва ижрога қаратиш тўғрисидаги ажрим дарҳол ижро этилиши лозим.

ИПКнинг 338-моддасига асосан ижро варақаси суд ҳужжати қонуний кучга кирган кундан эътиборан ёки суд ҳужжатининг ижроси кечиктирилган ёки бўлиб-бўлиб ижро этилган тақдирда, муддат тугаган кундан эътиборан уч йил ичида ижрога тақдим этилиши мумкин.

Агар суд ҳужжатининг ижроси тўхтатиб қўйилган бўлса, унинг ижроси тўхтатиб қўйилган вақт ижро варақасини ижрога тақдим этиш учун белгиланган муддатга қўшиб ҳисобланмайди.

ИПКнинг 339-моддасига кўра ижро варақасини ижрога тақдим этиш муддати:

ижро варақаси ижрога тақдим этилганда;

ижро варақаси қарздор томонидан қисман ижро этилганда узилади.

Ижро варақасини ижрога тақдим этиш муддати узилганидан сўнг муддатнинг ўтиш даври янғидан бошланади. Муддат узилгунига қадар ўтган вақт янги муддатга қўшиб ҳисобланмайди.

Ижро варақаси уни тўлиқ ёки қисман ижро этиш имконияти йўқлиги сабабли ундирувчига қайтарилган тақдирда, ижро варақасини муддат узилганидан кейин ижрога тақдим этишнинг янги муддати ижро варақаси ундирувчига қайтарилган кундан эътиборан ҳисоблаб чиқарилади.

Ёдда тутинг!

Ижро варақасини ижрога тақдим этиш муддатини ўтказиб юборган ундирувчи ижро варақасини берган судга ёки у ижро этиладиган жойдаги судга ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тўғрисидаги ариза билан мурожаат қилишга ҳақли.

Муддатни ўтказиб юбориш сабаблари суд томонидан узрли деб топилган тақдирда, ўтказиб юборилган муддат тикланиши мумкин.

Ундирувчининг ижро варақасини ижрога тақдим этиш муддатини тиклаш тўғрисидаги аризаси у судга келиб тушган кундан эътиборан бир ойлик муддатда суд мажлисида кўриб чиқилади.

Ундирувчи, қарздор суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида ариза келиб тушган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай чиқарилган суд ажрими орқали, ИПКнинг 127-моддасида назарда тутилган тартибда хабардор қилинади. Суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган мазкур шахсларнинг келмаганлиги аризани кўриб чиқиш учун тўсқинлик қилмайди. Аризани кўриш натижалари бўйича ажрим чиқарилади, унинг кўчирма нусхаси ундирувчи ва қарздорга юборилади. Ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

4.7. Ижро ишларини юритишнинг умумий қоидалари

Одатда ижро ишини юритиш ундирувчининг аризасига кўра қўзғатилади. Бунда ундирувчи ижро варақасининг аслини давлат ижрочисига юборади.

Давлат ижрочиси суд ҳужжатини ижро этишга киришар экан, қарздорга қарорни ўн беш кунлик муддат ичида ихтиёрий бажариш таклифини топширади ва агар у тегишли муддатда ихтиёрий ижро қилмаган тақдирда мажбуран ижро этилиши ҳақида огоҳлантиради.

Ижро этиш давомида давлат ижрочиси қарздорларни ижро ҳужжатлари билан танишиш учун чақириш, шунингдек, улардан ижрода иштирок этмайдиган бошқа шахслардан ижро учун зарур бўлган оғзаки ва ёзма хабар ва ахборотларни олиш ҳуқуқига эгадир. Айни пайтда у қарздор эгаллаб турган бинога кириш ва унинг омборларини кўздан кечириш ҳуқуқига эга.

Давлат ижрочисининг қонуний талаблари давлатнинг бутун ҳудудида барча органлар, ташкилотлар, мансабдор шахслар, тадбиркорлар ва фуқаролар учун мажбурийдир.

Ёдда тутинг!

Давлат ижрочисининг қонуний талабларини бажармаслик ёки унга ўз вазифаларини ва мажбуриятларини бажаришга ҳалақит бериш қонунда белгиланган тартибда жавобгарликнинг келиб чиқишига сабаб бўлади.

Суд ҳужжатини ижро этиш билан боғлиқ харажатлар суднинг ажримига кўра қарздор томондан қопланади.

4.8. Ижро иши юритишни қўзғатиш

Қонуннинг 22¹-моддасига кўра ижро иши юритишда иштирок этувчи шахслар давлат ижрочиси томонидан чиқарилган қарорлар ҳақида, қонунда назарда тутилган ҳолларда эса ижро ҳаракатлари тўғрисида ва мажбурий ижро этиш чоралари ҳақида хабардор қилинади, шунингдек давлат ижрочисининг ҳузурига ёхуд ижро ҳаракатларини амалга ошириш жойига чақирув қоғози, бошқа хабарнома, телефонограмма, телеграмма ёки бошқа алоқа воситалари орқали чақиртирилади.

Ижро ҳужжати дарҳол ижро этилиши лозим бўлган ҳолларда давлат ижрочиси ижро иши юритишда иштирок этувчи шахсларни олдиндан хабардор қилмасдан ижро ҳаракатларини амалга оширишга ва мажбурий ижро этиш чораларини қўллашга ҳақли.

Давлат ижрочиси ижро ҳужжатини суд ёки бошқа органдан ёхуд ундирувчидан (агар ижро ҳужжатини ижрога топшириш муддати ўтмаган ва мазкур ҳужжат белгиланган талабларга мувофиқ бўлса) ижро учун қабул қилиб олиши ва ижро иши юритишни қўзғатиши шарт.

Давлат ижрочиси ижро ҳужжатини олган кундан эътиборан уч кундан кечиктирмай ижро иши юритишни қўзғатиш тўғрисида қарор чиқаради.

Ижро иши юритишни қўзғатиш тўғрисидаги қарор нусхаси у чиқарилган куннинг эртасидан кечиктирмай ундирувчига, қарздорга,

Ижро иши юритишни қўзғатиш тўғрисида қарорда қуйидагилар кўрсатилади:

ижро ҳужжатидаги талабларни ихтиёрий равишда бажариш учун ижро иши юритиш қўзғатилган кундан эътиборан кўпи билан ўн беш кун муддат белгилайди

қарздорни мазкур муддат тугагандан кейин ижро ҳужжатидаги талаблар ундан ижро йиғими, давлат ижрочиси томонидан қарздорга солинган жарималар, шунингдек ижро харажатлари ундирилган ҳолда мажбурий ижро этилиши тўғрисидаги хабарни кўрсатади

агар зарурат бўлса, қарздорнинг мол-мулкани рўйхатга олиб, уларнинг хатланганлигини кўрсатади

шунингдек ҳужжати ижро этилиши лозим бўлган суд ёки бошқа органга юборилади.

Ижро иши юритишни қўзғатиш тўғрисидаги қарор устидан шикоят қилиниши ёки протест билдирилиши мумкин.

Ижро иши юритишда иштирок этувчи шахслар қандай тартибда чақирилади, агар чақирилаётган шахс уйда бўлмасачи?

Агар ижро иши юритишда иштирок этувчи шахс ёки унинг вакили бошқа манзилни кўрсатмаган бўлса, ижро иши юритишда иштирок этувчи шахсга чақирув қоғози, бошқа хабарнома ижро ҳужжатида кўрсатилган манзилга юборилади. Чақирув қоғози, бошқа хабарнома ижро иши юритишда иштирок этаётган шахснинг иш, ўқиш жойига юборилиши мумкин.

Агар чақирув қоғозини, бошқа хабарномани етказиб берувчи шахс чақирилаётган жисмоний шахсни топа олмаса, чақирув қоғози, бошқа хабарнома у билан бирга яшовчи вояга етган оила аъзоларидан бирига топширилади, улар йўқлигида эса фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органига ёки иш берувчига (ўқув муассасаси маъмуриятига) топширилади. Чақирув қоғозини, бошқа хабарномани қабул қилиб олган шахс уни имконият бўлиши билан дарҳол чақирилувчига топшириши шарт.

Адресат вақтинча бирор жойга кетган бўлса, чақирув қоғозини, бошқа хабарномани етказиб берувчи шахс унинг иккинчи нусхасига чақирилувчи қаерга кетганлиги ва қачон келиши кутилаётганлиги тўғрисида белги қўяди. Бу маълумотлар фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органи томонидан ёки иш берувчининг (ўқув муассасаси маъмуриятининг) имзоси билан тасдиқланиши ва гувоҳлантирилиши лозим.

Адресат чақирув қоғозини, бошқа хабарномани қабул қилишдан бош тортганда, уларни етказиб берувчи шахс давлат ижрочисига қайтариладиган чақирув қоғозига, бошқа хабарномага белги қўяди.

Ижро иши юритишда иштирок этувчи шахслар қуйидаги ҳолларда хабардор қилинган ҳисобланади, агар:

чақирув қоғози, бошқа хабарнома адресатга Қонуннинг 22¹-моддаси талабларига мувофиқ етказиб берилган (юборилган) бўлса;

адресат чақирув қоғозини, бошқа хабарномани олишдан бош тортса;

почта хабарномасини олган бўлишига қарамасдан адресат ўз номига юборилган чақирув қоғозини, бошқа хабарномани олиш учун келмаса.

Иқтисодий судларга муурожаат қилиш тартиби

Мажбурий ижро этиш чоралари тўғрисида хабардор қилинган шахсларнинг ҳозир бўлмаслиги мазкур чораларнинг бажарилишига тўсқинлик қилмайди.

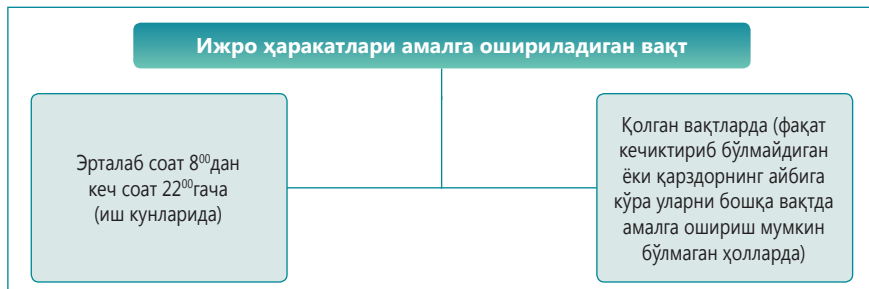
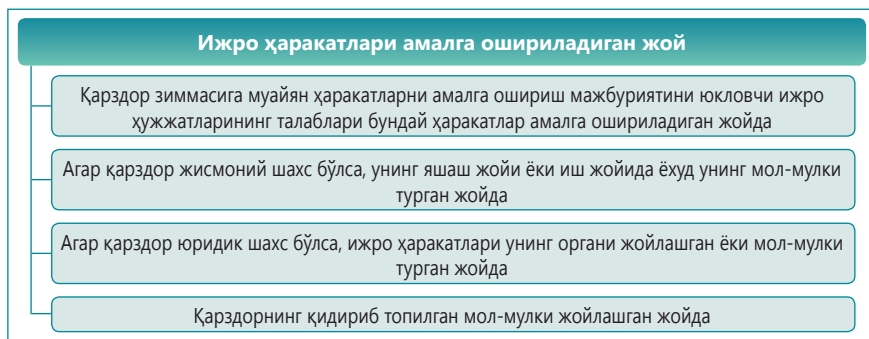
Ёдда тутинг!

Агар ижро ҳужжати бўйича қарздор зиммасига фақат шахсан ўзи бажариши мумкин бўлган мажбуриятлар юклатилган бўлса, давлат ижрочисининг чақируви бўйича келишдан бўйин товлаётган қарздор давлат ижрочисининг қарори асосида мажбурий келтирилиши мумкин.

Қонуннинг 25-моддасига кўра, агар қарздор жисмоний шахс бўлса, ижро ҳаракатларини давлат ижрочиси унинг яшаш жойи ёки иш жойида ёхуд унинг мол-мулки турган жойда амалга оширади.

Агар қарздор юридик шахс бўлса, ижро ҳаракатларини давлат ижрочиси унинг органи жойлашган ёки мол-мулки турган жойда амалга оширади.

Қарздор зиммасига муайян ҳаракатларни амалга ошириш мажбуриятини юкловчи ижро ҳужжатларининг талаблари бундай ҳаракатлар амалга оширилади.

Мажбурий ижро этиш муддатлари

Ижро ҳаракатлари ва ижро ҳужжатининг талаблари ижро ҳужжатининг ихтиёрий ижро этилиши учун белгиланган муддат тугаган кундан эътиборан кўпи билан икки ой муддат ичида

Дарҳол:

даъвони таъминлаш бўйича чоралар кўриш тўғрисидаги ажрим

ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий тартибда ижрога қаратиш учун ижро варақасини бериш тўғрисида ажрим

чет давлат судининг ёки арбитражининг ҳал қилув қарорини тан олиш ва ижрога қаратиш тўғрисидаги ажрим

4.9. Суд ҳужжатларини мажбурий ижро этиш асоси ва чоралари

Қонуннинг 44-моддасига кўра мажбурий ижро этиш чоралари тўғри расмийлаштирилган ижро ҳужжати қонунда белгиланган тартибда топширилганда ҳамда ижро иши юритишни қўзғатиш тўғрисида давлат ижрочиси томонидан қарор қабул қилинганда қўлланилади.

Ихтиёрий равишда ижро этиш учун давлат ижрочиси томонидан белгиланган муддатнинг ўтганлиги мажбурий ижро этиш чораларини қўллаш учун асос бўлади.

Қуйидагилар мажбурий ижро этиш чоралари ҳисобланади:

1) ундирувни қарздорнинг пул маблағларига ва бошқа мол-мулкига қаратиш;

2) ундирувни қарздорнинг бошқа шахсларда турган пул маблағларига ва бошқа мол-мулкига қаратиш;

3) ундирувни қарздорнинг дебиторлик қарзига, шу жумладан қарздор ундирувчи сифатида иштирок этаётган ижро ҳужжати бўйича унга тегишли бўлган маблағларга қаратиш;

4) ундирувни қарздорга тегишли бўлган алоҳида мулкый ҳуқуқларга қаратиш;

5) ундирувни қарздорнинг иш ҳақи, стипендияси, пенсияси ва бошқа турдаги даромадларига қаратиш;

6) ижро ҳужжатида кўрсатилган муайян ашёларни қарздордан олиб қўйиш ва ундирувчига топшириш;

7) ижро ҳужжатининг ижро этилишини таъминловчи қонунларга мувофиқ кўриладиган бошқа чоралар.

Қонуннинг 47-моддасига кўра ундирувни қарздорнинг мол-мулкига қаратиш қарздорнинг мол-мулкани хатлаш ва мажбурий реализация қилишдан иборатдир.

Ижро ҳужжатлари бўйича жисмоний ва юридик шахслардан ундирув биринчи навбатда қарздорнинг сўмдаги ва чет эл валютасидаги пул маблағларига ҳамда бошқа қимматликларига, шу жумладан банклардаги ва бошқа кредит ташкилотларидаги пул маблағларига ҳамда ўзга қимматликларига қаратилади.

Тегишли қарздор юридик шахсларга нисбатан ижро ҳаракатларини амалга оширишда ундирувни хусусий корхона мулкдори, муассаса

мулкдори, фермер хўжалигининг раҳбари, деҳқон хўжалигининг аъзолари, ишлаб чиқариш кооперативининг аъзолари, қўшимча масъулиятли жамият иштирокчилари, тўлиқ ширкат иштирокчилари, шунингдек коммандит ширкатдаги тўлиқ шериклар пул маблағларига ва бошқа мол-мулкига қаратиш ижро ҳужжатини ижро этиш тартиби ҳамда усулини ўзгартириш орқали амалга оширилади.

Ёдда тутинг!

Юридик шахснинг қарзлари бўйича, шу жумладан унинг мол-мулки ижро ҳужжатидаги талабларни ижро этиш учун етарли бўлмаганда, ундирув суд ҳужжати асосида, қонунда белгиланган шартларда ва тартибда ушбу юридик шахс мулкдорларининг, муассисларининг ва аъзоларининг (иштирокчиларининг) пул маблағларига ҳамда бошқа мол-мулкига қаратилиши ҳам мумкин.

Қарздорнинг ижро ҳужжатидаги талабларни ижро этиш учун етарли мол-мулки бўлмаганда, ундирув суд қарори асосида қарздорнинг масъулияти чекланган жамият, қўшимча масъулиятли жамият, тўлиқ ширкат, коммандит ширкат устав фондидаги (устав капиталидаги) улушига, қарздорнинг ишлаб чиқариш кооперативидаги пайига қаратилади.

Қонуннинг 53-моддасига кўра қарздорнинг мол-мулки ижро иши юритишни қўзғатиш тўғрисидаги қарор қарздорга топширилган кундан эътиборан бир ой муддатдан кечиктирмай, зарур ҳолларда эса, уни топшириш билан бир вақтда хатланади.

Қарздорнинг мол-мулкани хатлаш мол-мулкни рўйхатга олишдан, уни тасарруф қилиш ман этилганлигини эълон қилишдан, зарур ҳолларда эса, мол-мулкдан фойдаланиш ҳуқуқини чеклашдан, уни олиб қўйиш ёки сақлашга топширишдан иборатдир. Чеклашнинг турлари, ҳажми ва муддатларини ҳар бир муайян ҳолда мол-мулкнинг хусусиятини, унинг мулкдори ёки эгаси учун аҳамиятини ҳисобга олиб, давлат ижрочиси белгилайди.

Ёдда тутинг!

Қарздорнинг хатланган мол-мулкни тасарруф қилиш юзасидан давлат ижрочисининг тақиқини бузиш ёки ундан фойдаланиш ҳуқуқининг чекланганлигига риоя қилмаслик қонун ҳужжатларида назарда тутилган жавобгарликка сабаб бўлади.

Хатлаш қуйидаги ҳолларда қўлланилади:

– ундирувчига олиб бериладиган ёки реализация қилинадиган қарздорнинг мол-мулки сақланишини таъминлаш мақсадида;

Иқтисодий судларга муурожаат қилиш тартиби

– жавобгарга тегишли бўлиб, унинг ўзида ёки бошқа шахсларда турган мол-мулкни хатлаш тўғрисидаги суд ажрими ижро этилаётганда.

Қонуннинг 59-моддасига кўра қарздор юридик шахснинг қарзларни узиш учун етарли пул маблағлари бўлмаса, ундирув унга мулк ҳуқуқи асосида тегишли бўлган, қаерда ва кимнинг фойдаланишида бўлишидан қатъи назар, бошқа мол-мулкка (муомаладан чиқарилган ёхуд муомалада бўлиши чекланган мол-мулк бундан мустасно) қаратилади. Бу мол-мулк белгиланган тартибда хатланади ёки унга нисбатан бошқа ижро ҳаракатлари амалга оширилади.

Мажбурий ижро этиш чораларини қўллаш асослари

тўғри расмийлаштирилган ижро ҳужжати қонунда белгиланган тартибда ижрога берилганда

ижро иши юриштишни қўзғатиш тўғрисида давлат ижрочиси томонидан қарор қабул қилинганда

ихтиёрий равишда ижро этиш учун давлат ижрочиси томонидан белгиланган муддат ўтганда

Мажбурий ижро этиш чораларини қўллаш асослари

ундирувни қарздорнинг пул маблағларига ва бошқа мол-мулкига қаратиш

ундирувни қарздорнинг бошқа шахсларда турган пул маблағларига ва бошқа мол-мулкига қаратиш

ундирувни қарздорнинг дебиторлик қарзига, шу жумладан қарздор ундирувчи сифатида иштирок этаётган ижро ҳужжати бўйича унга тегишли бўлган маблағларга қаратиш

ундирувни қарздорга тегишли бўлган алоҳида мулкий ҳуқуқларга қаратиш

ижро ҳужжатида кўрсатилган муайян ашёларни қарздордан олиб қўйиш, ундирувчига топшириш ва бошқалар

4.10. Ижро иши юритишни тамомлаш

Қонуннинг 41-моддасига кўра ижро иши юритиш қуйидаги ҳолларда тамомланади:

- ижро ҳужжати амалда ижро этилганда;
- йиғма ижро иши юритишга бирлаштирилган ижро ҳужжатларидаги ундирув тўғрисидаги талаблар бир ёки бир нечта солидар жавобгар қарздор ҳисобидан амалда ижро этилганда;
- ижро ҳужжати уни берган суднинг ёки бошқа органнинг талабига биноан ижро этилмасдан қайтарилганда;
- ижро ҳужжати қайтарилганда;
- ижро ҳужжати ижро этиш учун бошқа давлат ижрочисига юборилганда;
- ижро ҳужжати ижро этиш учун тугатиш комиссиясига (тугатувчига, тугатиш бошқарувчисига) юборилганда.

Ижро иши юритиш тамомланганда давлат ижрочиси бу ҳақда қарор чиқаради. Ижро иши юритишни тамомлаш тўғрисидаги қарорда қарздор жисмоний шахсни, унинг мол-мулкани, олиб қўйилиши лозим бўлган болани қидириш, шунингдек қарздор учун белгиланган чекловлар, шу жумладан Ўзбекистон Республикасидан чиқишга оид чеклашлар ва қарздорнинг ўз мол-мулқига бўлган ҳуқуқларига доир чекловлар бекор қилинади.

Ёдда тутинг!

Ижро иши юритиш бошқа давлат ижрочисига юборилиши муносабати билан тамомланаётганда қарздор жисмоний шахсни, унинг мол-мулкани, олиб қўйилиши лозим бўлган болани қидириш, шунингдек қарздор учун белгиланган чекловлар бекор қилинмайди. Мазкур ваколатлар ижро иши юритиш юборилган давлат ижрочисига ўтади.

Давлат ижрочиси қарорининг кўчирма нусхалари у чиқарилган куннинг эртасидан кечиктирмай ундирувчига ва қарздорга, шунингдек ижро ҳужжатини берган судга ёки бошқа органга юборилади. Айтилган вақтда давлат ижрочиси қарздорнинг ҳисобварақларига қўйилган

инкассо топшириқномаларини чақириб олади, шунингдек чекловларни ижро этаётган органларни ушбу чекловларнинг бекор қилинганлиги тўғрисида ёзма шаклда хабардор қилади.

Ижро иши юритиш тамомланганидан сўнг давлат ижрочиси қарздордан ижро йиғимини, давлат ижрочиси томонидан қарздорга солинган жарималарни ҳамда ижро харажатларини ундириш тўғрисида илгари чиқарилган ва ижро этилмаган қарорларнинг ижросини давом эттиради. Бунда қарздорга нисбатан ижро иши юритиш жараёнида белгиланган чекловлар мазкур қарорлар ижроси учун зарур бўлган миқдорда сақлаб қолинади. Ижро иши юритиш тамомланган тақдирда, ижро йиғими фақат ижро ҳужжатининг мажбурий тартибда ижро этилган қисми бўйича ундирилади, номулк хусусиятдаги ижро ҳужжатлари бундан мустасно.

4.11. Суд ҳужжатининг ижросини кечиктириш ёки уни бўлиб-бўлиб ижро этиш, ижро этиш усулини ва тартибини ўзгартириш. Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси

ИПҚнинг 342-моддасига кўра ижро ҳаракатларини амалга оширишга тўсқинлик қиладиган объектив ҳолатлар мавжуд бўлганда суд давлат ижрочисининг, ундирувчининг ёки қарздорнинг аризасига кўра суд ҳужжатининг ижросини кечиктиришга ёки уни бўлиб-бўлиб ижро этишга, ижро этиш усулини ва тартибини ўзгартиришга ҳақли.

Суд қарздорга ҳужжатни кечиктириб ёки бўлиб-бўлиб ижро этиш имконини берганда суд ҳужжатининг ижро этилишини ИПҚнинг 8-бобида назарда тутилган тартибда таъминлаш чораларини кўриши мумкин.

Ёдда тутинг!

Суд ҳужжатининг ижросини кечиктириш ёки уни бўлиб-бўлиб ижро этиш, агар ваколатли давлат органининг қарори ёки тарафларнинг келишуви билан бошқача қоида назарда тутилмаган бўлса, бир йилдан ошмаган муддатга берилиши мумкин.

Суд ҳужжати ижросини кечиктириш ҳақидаги ёки уни бўлиб-бўлиб ижро этиш тўғрисидаги, ижро этиш усули ва тартибини ўзгартириш ҳақидаги ариза судга келиб тушган кундан эътиборан йигирма кунлик муддатда суд томонидан суд мажлисида кўриб чиқилади.

Агар суд ҳужжатининг ижроси давлат ижрочисининг иш юритувида бўлса, ундирувчи, қарздор ва давлат ижрочиси суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида ариза келиб тушган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай чиқарилган суд ажрими орқали, ИПҚнинг 127-моддасида назарда тутилган тартибда хабардор қилинади. Суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган мазкур шахсларнинг келмаганлиги аризани кўриб чиқиш учун тўсқинлик қилмайди.

Аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим чиқарилиб, унинг кўчирма нусхаси ундирувчига, қарздорга, шунингдек, агар суд ҳужжатининг ижроси давлат ижрочисининг иш юритувида бўлса, давлат ижрочисига юборилади. Ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

ИПКнинг 343-моддасига кўра, агар ижро этилган суд ҳужжати ўзгартирилиб ёки бекор қилиниб, даъвони тўлиқ ёки қисман рад этиш тўғрисида янги суд ҳужжати қабул қилинса ёхуд иш юритиш тугатилса ёки даъво кўрмасдан қолдирилса, бекор қилинган ёки тегишли қисми ўзгартирилган суд ҳужжати бўйича даъвогар фойдасига ундирилган ҳамма нарса жавобгарга қайтарилади.

Агар ижро этилмаган суд ҳужжати бекор қилиниб ёки ўзгартирилиб, даъвони тўлиқ ёки қисман рад этиш тўғрисида янги суд ҳужжати қабул қилинса ёхуд иш юритиш тугатилса ёки даъво кўрмасдан қолдирилса, суд бекор қилинган ёки тегишли қисми ўзгартирилган суд ҳужжати бўйича ундиришни тўлиқ ёхуд қисман бекор қилиш ҳақида суд ҳужжатини қабул қилади.

Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси тўғрисидаги масала илгари қабул қилинган суд ҳужжатини бекор қилиш ёки ўзгартириш ҳақида янги суд ҳужжатини қабул қилган суд томонидан ҳал этилади.

Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси процессуал институт сифатида бекор қилинган ҳал қилув қарорини ижро этиш натижасида жавобгарнинг ҳуқуқларини суд орқали тиклашни назарда тутди.

Суд ҳужжатининг қайтарма ижросини амалга ошириш шартлари

иқтисодий суднинг ҳал қилув қарори ижро этилган бўлиши керак

ижро этилган суд ҳужжати ўзгартирилган ёки бекор қилинган бўлиши керак

даъвони тўла ёки қисман рад этиш тўғрисида янги суд ҳужжати қабул қилинган ёки иш юритиш тугатилган ёхуд даъво кўрмасдан қолдирилган бўлиши керак

Агар суд ҳужжатини бекор қилиш ёки ўзгартириш тўғрисидаги қарорда унинг қайтарма ижроси тўғрисида кўрсатма бўлмаса, жавобгар биринчи инстанция судига тегишли ариза беришга ҳақли.

Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси тўғрисидаги ариза судга келиб тушган кундан эътиборан йигирма кунлик муддатда, тарафлар чақиртирилмасдан ва суд муҳокамасисиз суд мажлисида кўриб чиқилади.

Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси тўғрисидаги аризага илгари қабул қилинган суд ҳужжати ижро этилганлигини тасдиқловчи ҳужжат илова қилинади.

Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим чиқарилади. Ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Суд ҳужжатининг қайтарма ижроси тўғрисидаги ариза қаноатлантирилган тақдирда, суд ундирилган пул маблағларини, мол-мулкни ёки унинг қийматини қайтариш учун ижро варақаси беради.

4.12. Ижро иши юритишни тўхтатиб туриш ва тугатиш. Ижро ишини юритишни тиклаш

ИПКнинг 345-моддасига кўра суд берган ижро варақаси асосида давлат ижрочиси томонидан қўзғатилган ижро ишини юритишни суд қонунда назарда тутилган ҳолларда, ундирувчининг, қарздорнинг, давлат ижрочисининг аризасига кўра тўхтатиб туриши ёки тугатиши мумкин.

Иқтисодий суд томонидан берилган ижро варақаси асосида қўзғатилган ижро ишини юритишни тўхтатиб туриш ва тугатиш ўша суд ёки давлат ижрочиси жойлашган ердаги суд томонидан амалга оширилади.

Ижро ишини юритишни тўхтатиб туриш ёки тугатиш тўғрисидаги ариза у судга келиб тушган кундан эътиборан йигирма кунлик муддатда, тарафлар чақиртирилмасдан ва суд муҳокамасисиз суд томонидан кўриб чиқилади.

Ижро ишини юритишни тўхтатиб туриш ёки тугатиш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим чиқарилади, унинг кўчирма нусхаси ундирувчига, қарздорга, шунингдек, агар суд ҳужжатини ижро этиш давлат ижрочисининг иш юритувида бўлса, давлат ижрочисига юборилади. Ажрим устидан ўн кунлик муддатда шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

ИПКнинг 346-моддасига кўра суд ижро ишини юритишни тўхтатган суд ижро ишини юритишни уни тўхтатишга асос бўлган сабаблар ёки ҳолатлар бартараф этилганидан кейин ундирувчининг, давлат ижрочисининг аризаси бўйича тиклайди.

Ижро ишини юритишни тиклаш тўғрисидаги ариза у келиб тушган кундан эътиборан ўн кунлик муддатда, тарафлар чақиртирилмасдан ва суд муҳокамасисиз суд томонидан кўриб чиқилади.

Аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим чиқарилиб, унинг кўчирма нусхаси ундирувчига, қарздорга, шунингдек, агар суд ҳужжатининг ижроси давлат ижрочисининг иш юритувида бўлса, давлат ижрочисига юборилади. Ижро иши юритишни тиклашни рад этиш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

ИПКнинг 347-моддасига асосан суд ёзувдаги хатолар, ҳарфий хатолар, ҳисоб-китобдаги янглишишлар билан берилган, шунингдек

Ўзгартирилган (бекор қилинган) суд ҳужжати асосида берилган ижро варақасини ундирувчининг, қарздорнинг, давлат ижрочисининг аризаси бўйича ёки ўз ташаббуси билан тарафларни чақиртирмасдан ҳамда суд муҳокамасисиз чақириб олишга ва унинг ўрнига янги ижро варақасини беришга ҳақли.

Ижро варақасини чақириб олиш ва янги ижро варақасини бериш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим чиқарилади, унинг кўчирма нусхаси ундирувчига, қарздорга, шунингдек, агар суд қарорининг ижроси давлат ижрочисининг иш юритувида бўлса, давлат ижрочисига юборилади.

Ёзувдаги хатолар, ҳарфий хатолар, ҳисоб-китобдаги янглишишлар билан берилган ёки ўзгартирилган (бекор қилинган) суд ҳужжати асосида берилган ижро варақаси ундирувчи ёки давлат ижрочиси томонидан уни берган судга ижро этилмасдан қайтарилади. Ижро варақасини чақириб олиш ва янги ижро варақасини бериш тўғрисидаги ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

V БОБ

СУД ҲУЖЖАТЛАРИ УСТИДАН ШИКОЯТ БЕРИШ ВА УНИ КЎРИШ ТАРТИБИ

5.1. Суд ҳужжатларига нисбатан шикоят беришнинг умумий қоидалари

5.1.1. Суд ҳужжатларига нисбатан шикоят бериш ҳуқуқи

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан 1948 йил 10 декабрда қабул қилинган “Инсон ҳуқуқлари умумжаҳон декларацияси”нинг 8-моддасида белгилаб қўйилганидек, ҳар бир инсон, мабодо унинг конституция ёки қонунда берилган асосий ҳуқуқлари бузилгудек бўлса, ваколатли миллий суд томонидан ўз ҳуқуқларининг самарали тарзда тикланиши ҳуқуқига эгадир.

Бирлашган Миллат Ташкилоти томонидан 1966 йил 16 декабрда қабул қилинган ва 1995 йил 31 августда Ўзбекистон Республикаси қўшилган “Фуқаролик ва сиёсий ҳуқуқлар тўғрисидаги халқаро пакт” 2-моддасининг 3-бандига кўра ушбу Пактда иштирок этувчи ҳар бир давлат ўз зиммасига мазкур Пактда тан олинган ҳуқуқлари ва эркинликлари бузилган ҳар бир шахсни, агар бу ҳол расмий ҳаракат қилган шахслар томонидан содир этилган бўлса ҳам, ҳуқуқий ҳимояланишнинг самарали воситалари билан таъминлаш, ана шундай ҳимоя талаб қилувчи ҳар қандай шахс учун юридик ҳимоя ваколатли суд, маъмурий ёки қонуний ҳокимиятлар томонидан ёки давлатнинг тизимида назарда тутилган бошқа нуфузли органлар томонидан таъминлаш ва суд орқали ҳимояланиш имкониятини ривожлантириш мажбуриятини олган.

Бугунги кунда халқаро ҳуқуқнинг тўлақонли субъекти ҳисобланган Ўзбекистонда юқоридаги ҳужжатларда ва бошқа халқаро шартномаларда ўз аксини топган мажбуриятларга қатъий амал қилишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Инсон ҳуқуқлари бўйича халқаро ҳужжатларда кўрсатиб ўтилган деярли барча тегишли ҳуқуқлар Ўзбекистон Республикаси Конституциясида мустаҳкамланган, истиқлол йилларида қабул қилинган кодекслар ва қонунларда ҳам ўз ифодасини топган.

Суд ҳужжатлари (ҳал қилув қарорлари, қарорлари, ажримлари) га нисбатан шикоят бериш жисмоний ва юридик шахсларнинг судга мурожаат қилиш ҳуқуқининг узвий давоми ҳисобланади. Қонун одил судловнинг фақат суд томонидан амалга оширилишини эътироф этса-да, иш бўйича қабул қилинган суд қарорининг мутлақо қатъий ва якуний табиатини истисно этиб, биринчи инстанция судлари

Иқтисодий судларга мурожаат қилиш тартиби

қарорларининг манфаатларига дахл қилувчи шахсларнинг шикоятлари ҳамда прокурорнинг протестига асосан юқори инстанция судлари томонидан қонунийлиги, асослилиги ва адолатлилигини текшириш имконини беради.

Яъни бошқача таъриф бериладиган бўлса, ишда иштирок этувчи шахслар нафақат ўз ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини суд орқали ҳимоя қилиш, шунингдек ушбу мурожаат бўйича қабул қилинган суд ҳужжатларининг қонунийлигини ҳам низолашишга ҳақлидирлар.

Ишда иштирок этувчи шахсларнинг суд ҳужжатлари устидан шикоят қилиш ҳуқуқи ИПКнинг 42-моддасида белгиланган.

ИПКнинг 259-моддасига кўра ишда иштирок этувчи шахслар, шунингдек ишда иштирок этишга жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида суд ҳал қилув қарори қабул қилган шахслар биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирмаган ҳал қилув қарори устидан апелляция шикояти, прокурор эса апелляция протести беришга ҳақлидир.

Иқтисодий судларнинг ҳужжатларини қайта кўриш босқичлари

биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирмаган ҳужжатларини шикоят (протест) асосида апелляция инстанциясида кўриб чиқиш

биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирган, апелляция тартибда кўрилмаган ҳужжатларини шикоят (протест) асосида кассация инстанциясида кўриб чиқиш

биринчи, апелляция ва кассация инстанцияси судларининг ҳужжатларини назорат тартибда қайта кўриш

барча инстанция судларининг қонуний кучга кирган ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш

Ишда иштирок этувчи шахслар, шунингдек ишда иштирок этишга жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида суд ҳал қилув қарори қабул қилган шахслар биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирган, апелляция тартибда кўрилмаган ҳал қилув қарори устидан кассация шикояти, прокурор эса кассация протести беришга ҳақлидир.

Ўзбекистон Республикаси иқтисодий судларининг қонуний кучга кирган ҳал қилув қарорлари ва қарорлари, агар ишда иштирок этувчи шахсларнинг ва бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ҳамда қонуний манфаатлари ушбу суд ҳужжатлари туфайли бузилган бўлса, ушбу шахсларнинг шикоятлари бўйича ёки Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва унинг ўринбосарларининг протести бўйича

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати ҳамда Раёсати томонидан назорат тартибида қайта кўрилиши мумкин.

Ҳуқуқий атамаларга кўра суд ҳужжатларига нисбатан жисмоний ва юридик шахслар томонидан келтирилган эътироз аризаси "шикоят" деб, прокурор томонидан келтирилган эътироз эса "протест" деб номланади.

5.1.2. Суд ҳужжатларига нисбатан протест келтириш ҳақида прокуратура органларига мурожаат қилиш

“Прокуратура тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни 4-моддасининг еттинчи хатбошисига кўра прокуратура органлари фаолиятининг асосий йўналишларидан бири - судларда иқтисодий низоларни кўришда иштирок этиш, қонунларга зид бўлган суд ҳужжатларига протест келтиришдир.

Шунингдек, мазкур Қонун 35-моддасининг 1-қисми прокурорнинг белгиланган тартибда ўз ваколатлари доирасида суднинг ҳал қилув қарори, ажрими ва қарорига протест келтиришга ваколатини эътироф этади.

Фуқаролар ва юридик шахслар суд ҳужжатларига нисбатан бевосита шикоят келтиришлари, шунингдек, протест келтириш ҳақида прокуратура органларига ариза билан мурожаат қилишлари мумкин.

Ёдда тутинг!

Агар суднинг муайян ҳужжатига нисбатан фуқаро томонидан шикоят берилган бўлиб, ушбу қарорга нисбатан прокурор томонидан ҳам протест келтирилган тақдирда, улар биргаликда кўриб чиқилади.

Қонунга мувофиқ прокуратура органлари давлатнинг, юридик ва жисмоний шахсларнинг манфаатларини кўзлаб қилинган даъволар ҳамда берилган аризалар юзасидан давлат божини тўлашдан озод қилинган бўлиб, ушбу ҳолда суднинг ҳужжатларига нисбатан прокурор томонидан протест келтирилган ҳолда ҳам тадбиқ этилади. Яъни прокурор протести асосида ишни юқори инстанция судида кўриш учун давлат божи тўланмайди.

Шуни назарда тутиш лозимки, процессуал қонун талабларига мувофиқ келтирилган апелляция ёки кассация шикоятлари мазкур инстанция судлари томонидан барча ҳолатларда кўриб чиқилади.

Фуқароларнинг прокуратурага мурожаатлари асосида суд ҳужжатларининг юқори инстанция судларида кўрилиши учун эса прокурор томонидан ушбу ариза асосида суд ҳужжатига ҳал қилув қарорига нисбатан протест келтирилган бўлиши лозим.

Суд ҳужжатларига нисбатан протест келтирилганда ушбу протест қайси тарафнинг манфаатида берилаётган бўлса, судда ушбу тарафнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашда прокуратура органлари вакиллари ҳам иштирок этади.

5.1.3. Суд ҳужжатларига нисбатан шикоят беришда тўланадиган суд харажатлари

Амалдаги қонун ҳужжатлари суд ҳужжатларига нисбатан шикоят беришда давлат божи тўланишини назарда тутди.

Жумладан, Солиқ кодекси 328-моддасининг 2-банди мазмунига кўра иқтисодий суднинг ҳал қилув қарорлари, шунингдек иш юритишни тугатиш, даъвони кўрмасдан қолдириш, суд жарималари солиш тўғрисидаги ажримлари устидан берилган апелляция ва кассация шикоятлари, шунингдек, иқтисодий суднинг ҳакамлик суди ҳал қилув қарорларини бекор қилиш тўғрисидаги, шунингдек ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорларини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ва ижро варақаси беришни рад этиш тўғрисидаги ишлар бўйича ажримлари устидан берилган апелляция ва кассация шикоятларидан давлат божи ундирилади.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1994 йил 3 ноябрдаги 533-сонли қарори билан тасдиқланган Давлат божи ставкалари 2-бандининг “д” кичик бандига кўра иқтисодий судларнинг қарорларини қайта кўриб чиқиш ҳақидаги аризалардан биринчи инстанцияда кўриб чиқиш учун ариза берилганда тўланадиган ставканинг 50 фоизи, мулкий тусдаги низолар бўйича эса талашилаётган суммадан ҳисоблаб чиқариладиган ставкалар миқдоридан давлат божи тўланади.

Ёдда тутинг!

Агар апелляция ва кассация шикоятлари берилганда суд ҳужжатининг фақат ундириш ёки ундиришни рад этиш қисми шикоят қилинаётган бўлса, давлат божи низолашилаётган суммадан келиб чиқиб ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Ҳўжалик судлари томонидан давлат божи тўғрисидаги қонун ҳужжатларини қўллашнинг айрим масалалари ҳақида” 2008 йил 18 апрелдаги 180-сонли қарорининг 4.6-бандига кўра суд ҳужжатининг фақатгина давлат божини ундириш қисми устидан шикоят қилинаётган ҳолда, давлат божи тўланмайди.

Қайд этиш керакки, суднинг ҳал қилув қарорига нисбатан шикоят келтиришда давлат божи белгиланган тартибда ва миқдорда тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатларнинг шикоятга илова қилинмаганлиги, қонунда давлат божини тўлаш муддатини кечиктириш ёки бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти назарда тутилган ҳолларда эса, бу ҳақда илтимоснома берилмаганлиги ёхуд илтимоснома рад этилганлиги апелляция ва кассация шикоятларини қайтаришга асос бўлади.

Давлат божи тўланган, лекин иқтисодий судга келиб тушмаган ёки у қайтарган аризалар, апелляция ёки кассация шикоятлари бўйича ҳамда божни тўлиқ ёки қисман қайтаришни назарда тутувчи суд ҳужжатлари бўйича уни қайтариш суд томонидан берилган маълумотнома асосида амалга оширилади.

5.2. Суд ҳужжатларининг апелляция тартибида қайта кўрилиши

5.2.1. Суд ҳужжатларига нисбатан апелляция шикоят келтириш тартиби ва муддатлари

Суд ҳужжатларига нисбатан шикоят келтиришнинг биринчи босқичи апелляция шикояти бериш бўлиб, ишда иштирок этувчи шахслар, шунингдек ишда иштирок этишга жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқ ва мажбуриятлари тўғрисида суд ҳал қилув қарори қабул қилган шахслар биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирмаган ҳал қилув қарори устидан апелляция шикояти беришга ҳақлидир.

Апелляция шикоятини кўриш Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судлари томонидан амалга оширилсада, ИПКнинг 261-моддасига асосан апелляция шикояти апелляция шикоятини кўрувчи судга ҳал қилув қарорини қабул қилган суд орқали берилади. Яъни, апелляция шикояти апелляция инстанцияси номига ёзилсада, у ҳал қилув қарори чиқарган биринчи инстанция судига берилади.

Ёдда тутинг!

Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судлари томонидан биринчи инстанцияда қабул қилинган ҳал қилув қарори устидан берилган апелляция шикоятини мазкур судларнинг ўзи кўриб чиқади.

Ҳал қилув қарорини қабул қилган суд шикоят (протест) келиб тушган кундан эътиборан беш кунлик муддатда уни апелляция инстанцияси судига иш билан бирга юбориши шарт.

ИПКнинг 262-моддасига кўра, агар қонун ҳужжатларида бошқача муддат белгиланмаган бўлса, апелляция шикояти биринчи инстанция суди томонидан шикоят қилинаётган ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан бир ой ичида берилиши мумкин.

Суднинг ҳуқуқий таъсир чорасини қўллаш тўғрисидаги иш бўйича ҳал қилув қарори устидан апелляция шикояти ҳал қилув қарори қабул қилинганидан кейин ўн кун ичида берилади.

Апелляция шикояти бериш ҳуқуқига эга бўлган шахслар

ишда иштирок этувчи шахслар

тарафлар ёки учинчи шахсларнинг вакиллари, агар бу ваколат ишончнома асосида берилган бўлса

тарафлар ёки учинчи шахсларнинг ҳуқуқий ворислари

ишда иштирок этишга жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқ ва мажбуриятлари тўғрисида суд ҳал қилув қарори қабул қилган шахслар

Устидан шикоят бериш мумкин бўлган суд ҳужжатлари қуйидагилар:

- 1) ҳал қилув қарорлари, шунингдек қўшимча ҳал қилув қарорлари;
- 2) ИПКда шикоят қилиш мумкинлиги бевосита назарда тутилган ҳолларда ажримлар:

• тарафни ҳуқуқий ворис билан алмаштириш тўғрисидаги ажрим

(46-модда);

• даъвони таъминлаш ёки таъминлашни рад этиш тўғрисидаги ажрим (96-модда);

• даъвони таъминлаш чорасини алмаштириш ҳақидаги ёки алмаштиришни рад этиш тўғрисидаги ажрим (97-модда);

• даъвони таъминлаш чораларини бекор қилиш тўғрисидаги ажрим (99-модда);

• иш юритишни тўхтатиб туриш тўғрисидаги, иш юритишни тиклашни рад этиш ҳақидаги ажрим (106-модда);

• даъво аризасини кўрмасдан қолдириш тўғрисидаги ажрим (108-модда);

• иш юритишни тугатиш тўғрисидаги ажрим (111-модда);

• процессуал муддатни тиклашни рад этиш тўғрисидаги ажрим (123-модда);

• суд жаримасини солиш тўғрисидаги ажрим (126-модда);

• келишув битимини тасдиқлаш ҳақидаги ажрим (133-модда);

• суд буйруғини бериш тўғрисидаги аризани қабул қилишни рад этиш ҳақидаги ажрим (140-модда);

• суд буйруғини бериш тўғрисидаги аризани қайтариш ҳақидаги ажрим (141-модда);

• суд буйруғини беришни рад этиш тўғрисидаги ажрим (144-модда);

• суд буйруғини бекор қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрим (147-модда);

• даъво аризасини қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрим (154-модда);

- даъво аризасини қайтариш тўғрисидаги ажрим (155-модда);
- ҳал қилув қарорини тушунтириш ҳақида ёки тушунтиришни рад қилиш тўғрисида ажрим (190-модда);
- ёзувдаги хатоларни, ҳарфий хатоларни, ҳисоб-китобдаги янглишишларни тузатиш тўғрисидаги ёки тузатишни рад этиш ҳақидаги ажрим (191-модда);
- хусусий ажрим (200-модда);
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини бекор қилиш тўғрисидаги иш бўйича ажрим (227-модда);
- ҳакамлик судининг ҳал қилув қарорини мажбурий ижро этиш учун ижро варақаси бериш тўғрисидаги ишни кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим (232-модда);
- чет давлат судининг ёки арбитражининг ҳал қилув қарорларини тан олиш ва ижрога қаратиш тўғрисидаги аризани қайтариш ҳақидаги ажрим (253-модда);
- чет давлат судининг ёки арбитражининг ҳал қилув қарорини тан олиш ва ижрога қаратиш тўғрисидаги иш бўйича ажрим (257-модда);
- апелляция шикоятини (протестини) иш юритишга қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрим (268-модда);
- апелляция шикоятини (протестини) қайтариш тўғрисидаги ажрим (269-модда);
- апелляция шикоятини (протестини) кўрмасдан қолдириш тўғрисидаги ажрим (272-модда);
- апелляция шикояти (протести) бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисидаги ажрим (273-модда);
- кассация шикоятини (протестини) иш юритишга қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрим (291-модда);
- кассация шикоятини (протестини) қайтариш тўғрисида ажрим (292-модда);
- кассация шикоятини (протестини) кўрмасдан қолдириш тўғрисидаги ажрим (295-модда);
- кассация шикояти (протести) бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисидаги ажрим (296-модда);
- қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани қайтариш тўғрисида ажрим (331-модда);
- қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича чиқарилган ажрим (333-модда);
- ижро варақасини ижрога тақдим этишнинг ўтказиб юборилган муддатини тиклаш тўғрисидаги аризани кўриш натижаси бўйича чиқарилган ажрим (340-модда);

- ижро варақасининг (суд буйруғининг) дубликатини бериш тўғрисидаги аризани кўриш натижалари бўйича чиқарилган ажрим (341-модда);

- суд ҳужжатининг ижросини кечиктириш ёки уни бўлиб-бўлиб ижро этиш, ижро этиш усули ва тартибини ўзгартириш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим (342-модда);

- суд ҳужжатининг қайтарма ижроси тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим (344-модда);

- ижро ишини юритишни тўхтатиб туриш ёки тугатиш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича ажрим (345-модда);

- ижро иши юритишни тиклашни рад этиш тўғрисидаги ажрим (346-модда);

- ижро варақасини чақириб олиш ва янги ижро варақасини бериш тўғрисидаги ажрим (347-модда).

ИПКнинг 199-моддасига кўра, агар ИПКда бошқа муддат белгиланмаган бўлса, ажрим чиқарилган кундан эътиборан бир ойдан ошмаган муддатда унинг устидан шикоят (протест) берилиши мумкин.

Биринчи инстанция судининг қолган барча ажримлари устидан шикоят қилинмайди, аммо уларга нисбатан эътирозлар ҳал қилув қарорига нисбатан берилган апелляция шикоятида билдирилиши мумкин.

ИПКнинг 260-моддасига асосан апелляция шикоятлари (протестлари):

тегишли туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судларининг ҳал қилув қарорлари, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судларининг ҳал қилув қарори устидан берилганда – Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судлари томонидан;

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳал қилув қарори устидан берилганда – Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати томонидан кўрилади.

Фарғона вилоят иқтисодий судига

Даъвогар: **“GOLD TEXTILE” масъулияти чекланган жамияти**

Марғилон шаҳри, Мустақиллик кўчаси 25-уй.
АТ “Асака” банкининг Марғилон шаҳар филиали,
х/р: 20208000516987944001, МФО: 00597,
СТИР: 200599384, тел: 234-54-98

Жавобгар: **“SKY TEX” масъулияти чекланган жамияти**

Марғилон шаҳри, Чилонзор кўчаси 47-уй.
АТ “Капитал” банкининг Марғилон шаҳар филиали,
х/р: 202080002457896582005, МФО: 00554,
СТИР: 207894575, тел: 234-64-05

АПЕЛЛЯЦИЯ ШИКОЯТИ

(2017 йил 19 апрелдаги 15-1705/12121-сонли даъво аризани қайтариш тўғрисидаги ажрим устидан)

“GOLD TEXTILE” масъулияти чекланган жамияти томонидан 2017 йил 14 апрелда Марғилон туманлараро иқтисодий судига жавобгар “SKY TEX” МЧЖДан муддати ўтган қарздорликни ундириш тўғрисида даъво аризаси киритилган.

Марғилон туманлараро иқтисодий суди судьяси А.К.Абдуллаевнинг 2017 йил 19 апрелдаги 15-1705/12121-сонли ажрими билан даъво аризаси қайтарилган.

Мазкур ажримни қуйидагиларга кўра асоссиз деб ҳисоблаймиз:

Ажримда даъво аризаси ИПКнинг 155-моддасининг биринчи қисми, 7-бандига риоя қилинмаган ҳолда киритилганлиги, яъни талабнома юбориш тартибига риоя қилинмаганлиги кўрсатилган.

Шунингдек, ажримда “томонлар ўртасида тузилган шартноманинг 16.1 ва 16.2 бандида тарафлар ўртасида низо келиб чиққанда талабнома юбориш назарда тутилган” деган важ келтирилган.

Суднинг даъво аризани қайтариш учун юқорида келтирилган асослари нотўғри.

Чунки, авваламбор, шартномада 16.1 ва 16.2 бандлар йўқ, шартнома 13 банддан иборат.

Қолаверса, шартноманинг низоларни ҳал қилиш (11-банд) шартларида талабнома юбориш кўзда тутилмаган.

Шу сабабли, даъвогарда жавобгарга талабнома юбормасдан судга муурожаат қилиш ҳуқуқи мавжуд.

Суд эса нотўғри ажрим чиқариб, даъвогарнинг ўз ҳуқуқини суд орқали ҳимоя қилиш имкониятини чеклаган.

Юқоридагиларни инобатга олиб, ИПК 155-модданинг учинчи қисми, 281-моддаларини қўллаб суддан Марғилон туманлараро иқтисодий суди судьяси А.К.Абдуллаев томонидан чиқарилган 2017 йил 19 апрелдаги 15-1705/12121-сонли ажримни бекор қилиб, даъво аризани иш юритувига қабул қилишингизни сўрайман.

Илова: “8” варақда

“GOLD TEXTILE” масъулияти чекланган жамияти раҳбари

А.Қодиров

5.2.2. Апелляция шикояти бериш учун ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тартиби ва асослари

Суд ҳужжатиغا нисбатан апелляция шикоятини келтириш бўйича белгиланган муддат ўтказиб юборилган тақдирда қонун ушбу муддатни тиклаш эҳтимолини назарда тутати.

ИПКнинг 262-моддасига мувофиқ апелляция шикоятини беришнинг ўтказиб юборилган муддати, шикоят берган шахнинг илтимосномаси бўйича апелляция инстанцияси суди томонидан, агар илтимоснома ҳал қилув қарори қабул қилинган кундан эътиборан икки ойдан кечиктирмасдан берилган ва апелляция шикоятини бериш муддати ўтказиб юборилишининг сабаблари суд томонидан узрли деб топилган бўлса, тикланиши мумкин.

Апелляция шикоятини беришнинг ўтказиб юборилган муддатини тиклаш ҳақида апелляция шикоятини иш юритишга қабул қилиш тўғрисидаги ажримда кўрсатилади.

Апелляция шикоятини бериш муддатини тиклашни рад этиш ҳақида апелляция шикоятини қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажримда кўрсатилади.

Ёдда тутинг!

Апелляция шикоятини бериш учун белгиланган бир ойлик муддат иқтисодий суд ташаббуси билан аризачининг талабсиз қисқартирилиши ёки узайтирилиши мумкин эмас. Бунинг учун ишда иштирок этувчи шахслар ариза, илтимоснома билан муурожаат этишлари лозим.

Ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тўғрисидаги илтимоснома апелляция шикояти билан бирга берилади. Мазкур илтимосномада апелляция шикояти келтириш учун муддат узрли сабабларга кўра ўтказиб юборилганлигини асословчи ҳолатлар кўрсатилиши ҳамда уларни тасдиқловчи далиллар илова қилиниши лозим.

Ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тўғрисида сўровни ва узрли сабабларни апелляция шикоятининг ўзида ҳам ёзиш мумкин.

ИПКнинг 268-моддасига кўра тикланиши рад этилган апелляция шикоятини бериш муддати ўтказиб юборилган бўлса судья апелляция шикоятини қабул қилишни рад этади.

Қандай сабаблар шикоят беришнинг ўтказиб юборилган муддатни тиклаш учун асос бўлиши мумкин?

Қонунда бундай асослар рўйхати берилмаган. Аммо суд томонидан узрли деб топиллиши мумкин бўлган сабаблар жумласига ишда иштирок этувчи шахсларнинг ўз вақтида шикоят келтириш имконига эга бўлмаганлигини тасдиқловчи ҳолатлар, хусусан, уларнинг бунга имкон бермайдиган даражада касаллиги, хизмат сафарига кетганлиги, ҳал қилув қарорини ўз айбига боғлиқ бўлмаган ҳолатларга кўра кеч олганлиги каби сабабларни киритиш мумкин. Бундай ҳолатларнинг қатъий рўйхати қонун билан белгиланмаган бўлиб, шикоят бериш учун ўтказиб юборилган муддатнинг узрли эканлиги ҳақиқий ҳолатлардан келиб чиққан ҳода суд томонидан баҳоланади.

ИПКнинг 269-моддасига кўра апелляция шикояти белгиланган муддат ўтгандан кейин берилган бўлса ва унда ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тўғрисида илтимоснома бўлмаса, судья апелляция шикоятини қайтаради.

Ҳал қилув қарори устидан апелляция шикояти берилганда, у қонуний кучга кирмайди.

Апелляция шикояти уни бериш муддати ўтказиб юборилган ҳолда берилганда ва ушбу муддатни тиклаш тўғрисидаги илтимоснома қаноатлантирилганда, апелляция инстанцияси суди биринчи инстанция суди томонидан қабул қилинган ҳал қилув қарорининг ижросини ишда иштирок этувчи шахсларнинг илтимосномасига кўра тўхтатиб туришга ҳақли.

Ҳал қилув қарорининг ижросини тўхтатиб туриш ёки унинг ижросини тўхтатиб туришни рад этиш ҳақида апелляция шикоятини иш юритишга қабул қилиш тўғрисидаги ажримда кўрсатилади.

Ҳал қилув қарорининг ижроси апелляция инстанцияси суди томонидан апелляция шикоятини кўриб чиқиш натижалари бўйича суд ҳужжати қабул қилингунга қадар бўлган муддатга тўхтатиб турилади.

5.2.3. Апелляция шикоятининг мазмунига қўйиладиган талаблар

Судга аризалар тақдим этишда мазкур аризаларнинг мазмунига нисбатан процессуал қонунчиликда муайян талаблар белгиланган бўлиб, ушбу талаблар апелляция шикоятига ҳам тааллуқлидир.

Апелляция шикоятида шикоят бераётган шахснинг ёки унинг вакилининг телефонлари, факслари рақамлари, электрон манзили кўрсатилиши мумкин.

Апелляция шикояти нафақат иқтисодий суднинг тўлиқ ҳал қилув қарорига, балки қарорнинг бир қисмига, масалан, хулоса қисмига, суд харажатларини тарафлар ўртасида тақсимлаш масалаларига, қарорларнинг ижро этиш тартиби ва муддатларига ҳамда ишни кўришда суд ҳал қилган бошқа масалаларга доир қисмига нисбатан ҳам келтирилиши мумкин.

Апелляция шикоятида қуйидагилар кўрсатилиши керак:

шикоят йўланаётган суднинг номи

шикоят бераётган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми)

устидан шикоят берилаётган ҳал қилув қарорини қабул қилган иқтисодий суднинг номи, ишнинг рақами ва ҳал қилув қарори қабул қилинган сана, низонинг предмети

шикоят бераётган шахснинг талаблари ҳамда шикоят бераётган шахс иш ҳолатлари ва далилларга, қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга ҳавола қилган ҳолда ҳал қилув қарорини нотўғри деб ҳисоблаш учун келтирган асослар

шикоятга илова қилинаётган ҳужжатлар рўйхати

Апелляция шикоятида албатта суд қарори устидан тўла ёки қисман шикоят қилинаётганлиги кўрсатилиши керак. Агар қисман шикоят қилинаётган бўлса, ҳал қилув қарорининг айнан қайси қисмига, яъни суднинг қайси хулосаларига қўшилмаслиги кўрсатилиши керак.

Апелляция шикоятини тузишда унда келтириладиган важдарнинг қонунларга ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга асосланган ҳолда далиллашга алоҳида эътибор бериш керак. Бу далиллар

аризачининг фикрига кўра суд томонидан ушбу ишни ҳал қилишда эътиборга олиниши лозимлиги, аммо суд буни эътиборга олмаган ёки нотўғри қўллаганлиги кўрсатилиши керак. Шунингдек, аризачи ишда бор бўлган ва қўшимча тақдим этилган далилларга ҳам суднинг эътиборини қаратиши керак.

Апелляция шикоятда аризачининг, хусусан уни бериш муддатини тиклаш тўғрисидаги илтимоси, давлат божини тўлашни кечиктириш, узайтириш, даъвони таъминлаш, ишни янги далиллар билан тўлдириш тўғрисидаги сўровлари ҳам бўлиши мумкин. Мазкур илтимосномалар алоҳида аризада ҳам келтирилиши мумкин. Бундай ҳолда улар апелляция шикояти билан бирга қўшиб судга топширилади.

Даъво аризасини қайтариш ёки даъво аризасини қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрим устидан берилган апелляция шикоятига қайтарилган даъво аризаси ва судга тақдим этишда унга илова қилинган ҳужжатлар ҳам илова қилиниши керак.

Апелляция шикоятига қуйидаги ҳужжатлар илова қилинади:

давлат божи ва почта харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар

ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга апелляция шикояти ва унга илова қилинган, уларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари юборилганлигини ёки топширилганлигини тасдиқловчи ҳужжат

апелляция шикояти вакил томонидан имзоланган тақдирда, унинг имзолашга доир ваколатини тасдиқловчи ҳужжат

апелляция шикоятда баён этилган апелляция бераётган шахснинг талабларини асослантирувчи ҳужжатлар

илтимосномалар, хусусан, апелляция шикояти келтириш учун ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тўғрисида, иш ҳужжатларига қўшимча далиллар тақдим этиш тўғрисида ва ҳоказо.

Апелляция шикоятини имзолаш. Апелляция шикоятини шикоят бераётган шахс ёки унинг вакили имзолайди. Агар шикоят ташкилот номи билан берилса, уни имзолайдиган шахснинг лавозими, мавқеи ҳақида маълумотлар бўлиши керак.

Апелляция шикояти аризачининг вакили (адвокат, юристконсулт ва бошқалар) томонидан имзоланганда шикоятга тегишли равишда расмийлаштирилган ишончнома (агар ушбу иш бўйича бундай ишончнома аввал берилган бўлмаса) тақдим этилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг "Апелляция инстанцияси судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси

Ёдда тутинг!

ИПКнинг 63-моддасига мувофиқ вакилнинг иқтисодий суд ҳужжатлари устидан шикоят келтириш ҳуқуқи махсус назарда тутилган бўлиши керак. Агар шундай ишончнома ишда мавжуд бўлса, апелляция шикоятда унга ҳавола қилиниши керак.

Хўжалик процессуал Кодексини қўллаш ҳақида” 2007 йил 28 декабрдаги 173-сонли қарорининг 7-бандига кўра, агар апелляция шикояти (протести) иш юритишга қабул қилинганидан сўнг шикоятга (протестга) имзо қўйган шахснинг уни имзолашга ҳақли эканлигига шубҳа туғилса, аризачига тегишли далилларни тақдим этиш таклиф этилади. Бундай далиллар тақдим этилмаганда, шикоят (протест) кўрмасдан қолдирилади.

Апелляция шикоятининг нусхасини ишда иштирок этувчи шахсларга юбориш. ИПКнинг 264-моддасига мувофиқ апелляция шикоятини бераётган шахс ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга апелляция шикоятининг кўчирма нусхасини ва унга илова қилинган, бу шахсларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларни юбориши ёки тилхат билан шахсан топшириши керак.

Шикоят нусхаси ва унга илова қилинган ҳужжатлар нусхалари жўнатирилгани:

- агар улар буюртма хат билан ёхуд телеграф орқали жўнатирилган бўлса – почта квитанцияси тасдиқлайди;
- агар улар тегишли шаклдаги рўйхат бўйича оддий почта орқали жўнатирилган бўлса - аризачи томонидан тасдиқланган ва почта бўлими қабул қилганини тасдиқловчи почта квитанциясининг рақами ва мuddати кўрсатилган кўчирма тасдиқлайди;
- агар улар шахсан топширилган бўлса – олувчининг лавозими, исми, фамилияси, отасининг исми ва олган вақти кўрсатилган дастхати тасдиқлайди.

Ёдда тутинг!

Агар ишда бир неча даъвогар, жавобгар ёки учинчи шахслар қатнашаётган бўлса, апелляция шикоятининг нусхаси ва уларда мавжуд бўлмаган ҳужжатлар нусхалари уларнинг ҳар бирига жўнатилади, чунки ишда иштирок этувчи барча шахслар шикоятнинг мазмуни, ҳужжатлар билан танишишлари ва ўз манфаатларини ҳимоя қилиш учун тайёрланишлари керак.

Апелляция шикояти юзасидан ёзма фикр билдириш. ИПКнинг 270-моддасида кўра ишда иштирок этувчи шахс апелляция шикоятининг кўчирма нусхасини олганидан кейин унинг юзасидан ёзма фикрини ҳамда ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга ёзма фикрнинг кўчирма

нусхалари юборилганлигини тасдиқловчи далилларни апелляция шикоятни кўриб чиқиладиган кунгача етиб боришини таъминлайдиган муддатда судга юборишга ҳақлидир.

Апелляция шикоятни юзасидан ёзма фикр ишда иштирок этувчи шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади. Вакил томонидан имзоланган ёзма фикрга унинг ишни юритишга бўлган ваколатини тасдиқловчи ишончнома илова қилинади.

Апелляция шикоятни юзасидан ёзма фикрга аввал тақдим этилмаган ҳужжатлар илова қилиниши мумкин. Бу ҳолда ёзма фикрга ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга уларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари юборилганлигини тасдиқловчи далиллар илова қилинади.

Апелляция инстанцияси судида, биринчи инстанция суди каби, тортишув тамойили амал қилади, шунинг учун ишда иштирок этувчи шахсларга апелляция шикоятини олгандан сўнг судга, шунингдек бошқа ишда иштирок этувчи шахсларга апелляция шикоятига ёзма фикр юбориш ҳуқуқини беради.

Апелляция шикоятига ёзма фикр йўллаш мажбурият эмас, балки ишда иштирок этувчи шахсларнинг ҳуқуқидир. Бундай ёзма фикрни бермаслик ишни кўриб чиқишга тўсқинлик қилмайди.

Апелляция шикоятини иш юритишга қабул қилишни рад этиш. ИПКнинг 268-моддасига кўра судья апелляция шикоятини (протестини) иш юритишга қабул қилишни қуйидаги ҳолларда рад этади, агар:

1) апелляция шикоятни (протести) ҳал қилув қарори устидан шикоят қилиш (протест келтириш) ҳуқуқига эга бўлмаган шахс томонидан берилган бўлса;

2) апелляция шикоятни (протести) қонун ҳужжатларига мувофиқ апелляция тартибида шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин бўлмаган ҳал қилув қарори устидан берилган бўлса;

3) апелляция шикоятни (протести) апелляция тартибида кўрилган суд ҳужжати устидан берилган бўлса;

4) тикланиши рад этилган апелляция шикоятини (протестини) бериш муддати ўтказиб юборилган бўлса;

5) апелляция шикоятдан (протестидан) уни берган шахс воз кечганлиги (уни чақириб олганлиги) сабабли апелляция шикоятни (протести) бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисида ажрим мавжуд бўлса.

Апелляция шикоятини (протестини) иш юритишга қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажримда апелляция шикоятини (протестини) иш юритишга қабул қилишни рад этиш асослари кўрсатилади, апелляция шикоятини беришда тўланган давлат божини қайтариш тўғрисидаги масала ҳал этилади.

Апелляция шикоятини қайтариш. ИПКнинг 269-моддасига кўра судья апелляция шикоятини қуйидаги ҳолларда қайтаради:

1) апелляция шикояти имзоланмаган бўлса ёхуд уни имзолаш ҳуқуқига эга бўлмаган шахс ёинки мансаб мавқеи ёки фамилияси ва исми, отасининг исми кўрсатилмаган шахс томонидан имзоланган бўлса;

2) апелляция шикоятига унинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи шахсларга юборилганлигига доир далиллар илова қилинмаган бўлса;

3) давлат божи ва почта харажатлари белгиланган тартибда ҳамда миқдорда тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар апелляция шикоятига илова қилинмаган бўлса, қонунда давлат божини тўлаш муддатини кечиктириш, бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти назарда тутилган ҳолларда эса, бу ҳақда илтимоснома мавжуд бўлмаса ёхуд илтимоснома рад этилган бўлса;

4) апелляция шикояти ҳал қилув қарорини қабул қилган иқтисодий судни четлаб ўтган ҳолда юборилган бўлса;

5) апелляция шикояти белгиланган муддат ўтганидан кейин берилган бўлса ва ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тўғрисида илтимоснома мавжуд бўлмаса;

6) апелляция шикоятини иш юритишга қабул қилиш тўғрисида ажрим чиқарилгунига қадар шикоятни берган шахсдан уни қайтариб олиш тўғрисида ариза тушган бўлса.

Апелляция шикоятини қайтариш тўғрисидаги ажримда апелляция шикоятини қайтариш асослари кўрсатилади, апелляция шикоятини бериш чоғида тўланган давлат божини қайтариш тўғрисидаги масала ҳал этилади.

Апелляция шикояти қайтарилганда тўланган давлат божи қайтариб берилади. Қайта берилган апелляция шикояти учун, агар биринчи марта шикоят қилганда тўланган бож қайтариб олинмаган бўлса, қайта бож тўланмайди.

Апелляция шикоятини қайтариш тўғрисидаги ажримнинг кўчирма нусхаси шикоятни берган шахсга шикоят ва илова қилинган ҳужжатлар билан бирга ИПК 197-моддасида белгиланган тартибда юборилади.

Апелляция шикоятини қайтариш тўғрисидаги ажрим устидан кассация шикояти берилиши мумкин.

Ёдда тутинг!

Апелляция шикоятини қайтариш тўғрисидаги суд ажрими бекор қилинган тақдирда, апелляция шикояти дастлаб судга мурожаат қилинган кунда берилган ҳисобланади.

Шикоят берган шахс юқоридаги ИПК 269-моддасида кўрсатилган ҳолатлар бартараф этилганидан кейин судга апелляция шикояти билан умумий тартибда мурожаат қилишга ҳақли.

ИПКнинг 267-моддасига кўра белгиланган шакл ва мазмун талабларига риоя қилинган ҳолда берилган апелляция шикояти апелляция инстанцияси судининг иш юритувига қабул қилинади.

Апелляция шикоятини иш юритишга қабул қилиш тўғрисидаги ажримда апелляция шикоятини кўриш бўйича суд мажлисини ўтказиш вақти ва жойи кўрсатилади.

5.2.4. Апелляция шикоятидан воз кечиш тушунчаси, тартиби ва оқибатлари

Судга мурожаат қилиш ҳар қандай манфаатдор шахснинг ҳуқуқи бўлиб, ушбу мурожаат натижаси бўйича қабул қилинган суд ҳужжатиغا нисбатан шикоят келтириш ҳам шундай ҳуқуқ тоифасига киради. Яъни, қонун апелляция шикояти берган шахсга ундан воз кечиш ҳуқуқини ҳам беради.

Жумладан, ИПКнинг 275-моддасига кўра апелляция шикояти берган шахс ишни кўриш якуни бўйича суд ҳужжати чиқарилгунига қадар ундан воз кечишга ҳақли.

Апелляция шикояти берилгандан кейин шикоятдан воз кечиш ёзма шаклда, шу жумладан ахборот тизими орқали электрон шаклда, апелляция инстанцияси судига топширилиши лозим.

Агар шикоятдан воз кечиш қонун ҳужжатларига зид бўлса ёки бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини бузса, иқтисодий суд шикоятдан воз кечишни рад этиб, ишни апелляция тартибида кўриб чиқишга ҳақли.

Суд шикоятдан воз кечишни қабул қилса ёки протест чақириб олинса, агар ҳал қилув қарори устидан бошқа шахслар шикоят қилмаган бўлса, апелляция инстанциясида иш юритишни тугатади. Апелляция инстанциясида иш юритишни тугатиш тўғрисида ажрим чиқарилади.

Апелляция шикоятдан қисман воз кечилганда иш юритиш тугатилмайди.

Суд томонидан апелляция шикоятдан воз кечишнинг қабул қилиниши шикоятдан воз кечган шахснинг иккинчи бор апелляция шикояти билан мурожаат қилиш ҳуқуқидан маҳрум қилади. Аммо бу шикоят билан мурожаат қилиш ҳуқуқига эга бўлган, уни расмийлаштириш талабларига, бериш муддат ва тартибларига риоя қилган ҳолда мурожаат қилган бошқа шахслар апелляция шикоятини иш юритиш учун қабул қилишга монелик қилмайди.

Апелляция инстанциясида иш юритишни тугатиш биринчи инстанция судининг шикоят қилинган ҳал қилув қарори тақдирига таъсир қилмайди. У ўзгаришсиз қонуний кучга киради.

5.2.5. Апелляция шикоятини судда кўриш тартиби ва муддатлари

Апелляция инстанциясида ишни кўриш тартиби. Апелляция инстанцияси суди ишни суд мажлисида ИПКнинг 34-бобида белгиланган хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда биринчи инстанция судида кўриш қоидалари бўйича кўради.

Апелляция инстанцияси судида: ишларни бирлаштириш тўғрисидаги; даъвонинг предметини ёки асосини, даъво талабларининг миқдорини ўзгартириш ҳақидаги; қарши даъво тақдим этиш; ишда иштирок этиш учун учинчи шахсларни жалб этиш тўғрисидаги қоидалари, шунингдек ИПКда фақат биринчи инстанция судида ишни кўриш учун белгиланган бошқа қоидалар қўлланилмайди.

Апелляция инстанцияси судининг суд мажлисига суд муҳокама-сини ўтказиш вақти ва жойи ҳақида тегишли тарзда хабардор қилинган апелляция шикоятини берган шахсларнинг ва ишда иштирок этувчи бошқа шахсларнинг келмаганлиги ишни уларнинг иштирокисиз кўришга тўсқинлик қилмайди, бундан жамият ёки давлат манфаатларини кўзлаб қўзғатилган ишлар бўйича прокурорнинг келмаганлиги мустасно.

Апелляция шикоятини иш юритишга қабул қилиш, қабул қилишни рад этиш ёки қайтариш тўғрисидаги масала шикоят иш билан бирга судга келиб тушган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай судья томонидан яқка тартибда ҳал қилинади.

Апелляция шикоятини иш юритишга қабул қилиш, қабул қилишни рад этиш ёки қайтариш тўғрисида ажрим чиқарилади, унинг кўчирма нусхаси ишда иштирок этувчи шахсларга у чиқарилган куннинг эртасидан кечиктирмай юборилади.

Биринчи инстанция судидан фарқли ўлароқ, апелляция инстанциясида барча ишлар ҳайъат томонидан кўрилади. Бунда ишни кўраётган суднинг таркибига уч ёки бошқа тоқ сонли судьялар киритилади, улар суд раиси томонидан белгиланади. Суд мажлиси видеоконференцалоқа режимида ҳам ўтказилиши мумкин.

Апелляция инстанцияси судининг мажлисида раислик қилувчи суд мажлисини очади ва кимнинг шикояти ёки протести бўйича қандай иш кўрилишини эълон қилади. Раислик қилувчи ишда

иштирок этувчи шахслар, иш юритишнинг бошқа иштирокчилари мажлисга келганлигини, уларнинг ваколатларини, мажлисга келмаган шахслар тегишли равишда хабардор қилинганликларини ҳамда улар келмаганлигининг сабаблари тўғрисида қандай маълумотлар борлигини текширади. Шунингдек, суд таркибини эълон қилади, прокурор, эксперт, суд мажлиси котиби, таржимон сифатида кимлар иштирок этаётганлигини маълум қилади ҳамда ишда иштирок этувчи шахсларга уларнинг рад қилиш ҳуқуқини тушунтиради.

Раислик қилувчи ишда иштирок этувчи шахсларга ҳамда судлов ишини юритишнинг бошқа иштирокчиларига уларнинг процессуал ҳуқуқлари ва мажбуриятларини тушунтиради.

Ишда иштирок этувчи шахслардан бирортаси суд мажлисига келмаган бўлса ва у ишни кўриш вақти ва жойи тўғрисида тегишлича хабардор қилинганлиги тўғрисида маълумотлар мавжуд бўлмаса, суд ишни кўришни кейинга қолдиради.

Ишда иштирок этувчи, иш кўриладиган вақт ва жой тўғрисида тегишли тартибда хабардор қилинган шахсларнинг келмаслиги ишни кўриш учун тўсқинлик қилмайди.

Ишни апелляция инстанциясида кўриш раислик қилувчи ёки судьялардан бирининг маърузаси билан бошланади.

Маърузачи ишнинг ҳолатини, биринчи инстанция суди чиқарган ҳал қилув қарорининг мазмунини, апелляция шикоятни ёки протестида келтирилган далилларни ва улар юзасидан берилган тушунтиришларни (эътирозларни), келтирилган янги далилларнинг мазмунини, шунингдек ҳал қилув қарорининг қонуний, асосли ва адолатли эканлигини текшириш учун суд кўриши зарур бўлган барча маълумотларни баён этади.

Судда раислик қилувчи ёки судьялардан бирининг маърузасидан кейин суд мажлисига келган ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришлари тингланади, бу шахслар апелляция шикоятни ёки протестида кўрсатилмаган важларни келтиришга ва қўшимча материалларни тақдим этишга ҳам ҳақли.

Аввал апелляция шикоятини берган шахс ва унинг вакили ёки агар иш протест бўйича кўриб чиқиладиган бўлса, прокурор сўзга чиқади. Ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришларидан кейин прокурор ҳал қилув қарори қай даражада қонуний, асосли ва адолатли эканлиги тўғрисида фикрини баён қилади.

Ишда иштирок этувчи шахсларни эшитганидан ва қўшимча материаллар билан танишганидан сўнг суд қарор қабул қилиш учун маслаҳатхонага чиқади.

Судьялар томонидан қабул қилинган қарор суд залида ошкора эълон қилинади.

ИПКнинг 277-моддасига кўра апелляция инстанцияси суди биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарори устидан берилган апелляция шикоятини апелляция шикояти иш юритишга қабул қилинган кундан эътиборан бир ойдан ортиқ бўлмаган муддатда кўриб чиқади.

Шу билан бирга таъкидлаш керакки, суднинг ҳуқуқий таъсир чорасини қўллаш тўғрисидаги иш бўйича ҳал қилув қарори устидан берилган апелляция шикояти у судга келиб тушган кундан эътиборан ўн беш кун ичида кўриб чиқилади.

Алоҳида ҳолларда апелляция шикоятини кўриб чиқиш муддати суд раиси томонидан кўпи билан бир ойга узайтирилиши мумкин.

Ишни апелляция инстанциясида кўриш чегараси. Апелляция инстанциясида ишни кўриш чегаралари деганда биринчи инстанцияси судининг ҳал қилув қарорини текшириш доираси, ҳажми тушунилади. ИПКнинг 276-моддасига асосан суд ишни апелляция инстанциясида кўриш чоғида биринчи инстанция суди ҳал қилув қарорининг қонунийлигини ва асослантирилганлигини текширади. Суд янги далилларни текшириши ва янги фактларни аниқлаши мумкин.

Биринчи инстанция судида кўриб чиқиш предмети бўлмаган янги талаблар апелляция инстанцияси суди томонидан қабул қилинмайди ва кўрилмайди.

Ёдда тутинг!

Апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятида баён этилган важлар билан чекланиб қолмайди ҳамда ҳал қилув қарорининг қонунийлиги ва асослантирилганлигини тўла ҳажмда текширади.

Ишни тўла ҳажмда кўрар экан, апелляция инстанцияси суди биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарорининг қонунийлиги ва асослантирилганлигини шикоят қилинган қисмига нисбатан ҳам, шикоят қилинмаган қисмига нисбатан ҳам, шунингдек шикоят бермаган шахсларга нисбатан ҳам текширади.

Шунинг учун апелляция шикоятида кўрсатилганидан ташқари кўшимча далилларни суд жараёнининг қарор қабул қилишгача бўлган исталган босқичида тақдим этиш мумкин.

Кўшимча далилларни тақдим этиш тўғрисидаги ариза оғзаки тарзда (суд мажлисида оғзаки илтимос қилиш) ҳам, ёзма тарзда ҳам (апелляция шикоятида, ёзма илтимосномалар орқали) амалга оширилиши мумкин.

Кўшимча далиллар сифатида ёзма далиллардан, экспертлар хулосасидан, гувоҳлар кўрсатмасидан, ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришларидан фойдаланиш мумкин.

Қўшимча далиллар апелляция шикоятини берган шахс томонидан ҳам, ишда иштирок этувчи бошқа шахслар томонидан ҳам судга тақдим этилиши мумкин.

Бу апелляция инстанцияси судида даъво асоси ва предметининг, шунингдек даъво талабларининг ҳажми ўзгартирилишига, тегишли бўлмаган тарафнинг алмаштирилишига, бошқа жавобгарнинг жалб этилишига йўл қўйилмаслигини англатади.

Ёдда тутинг!

ИПКнинг 276-моддаси учинчи қисмига асосан биринчи инстанция судида кўриб чиқиш предмети бўлмаган янги талаблар апелляция инстанцияси суди томонидан қабул қилинмайди ва кўрилмайди.

Янги илтимоснома ҳамиша янги талаб бўлавермайди. Масалан, апелляция шикоятини берган шахс судда гувоҳларни сўроқ қилишни, даъвони таъминлашни, далилларни текширишни илтимос қилади - бу янги илтимоснома, аммо даъво талаби эмас, шунинг учун бунга апелляция инстанцияси судида йўл қўйилади.

Апелляция инстанцияси суди томонидан қўшимча далиллар қуйидаги ҳолларда қабул қилиниши мумкин:

агар аризачи қўшимча далилларни ўзига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра биринчи инстанция судига тақдим этиш имкониятига эга бўлмаганлигини асосласа

далиллар биринчи инстанция судида ишни кўриш вақтида мавжуд бўлган, аммо шахс унинг мавжуд бўлганлигини билмаган ёки билиши мумкин бўлмаган бўлса

далиллар биринчи инстанция судида ишни кўриш вақтида мавжуд бўлган ва уларни тақдим этган шахс буни билган, аммо ўзига боғлиқ бўлмаган сабабларга кўра судга тақдим эта олмаган бўлса

қўшимча далиллар биринчи инстанция суди томонидан ҳал қилув қарори чиқарилгандан сўнг пайдо бўлган бўлса

биринчи инстанция суди иш учун аҳамиятга эга бўлиши мумкин бўлган, шахс томонидан тақдим этилган далилларни муҳокама қилмаган бўлса

биринчи инстанция суди иш учун аҳамиятга эга бўлиши мумкин бўлган далилларни текширишни асоссиз рад этган бўлса

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Апелляция инстанцияси судида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексини қўллаш ҳақида” 2007 йил 28 декабрдаги 173-сонли қарорининг 13-бандига кўра қўшимча

далилларни қабул қилиш ҳақидаги масала ҳал этилаётганда биринчи инстанция судида мазкур далилларни тақдим қилмаганлик сабаблари, уларни апелляция инстанцияси судига тақдим қилишнинг зарурлиги, шунингдек низони тўғри ҳал қилиш учун аҳамиятга эга бўлган ҳолатларга далилларнинг дахлдорлиги ҳақидаги арз қилувчининг тушунтиришлари эътиборга олинади. Агар манфаатдор шахс биринчи инстанция судида ўзини инсофсизларча тутганлиги ва суд жараёнини чўзиш мақсадида мазкур далилларни тақдим қилмаганлиги аниқланса, кўшимча далиллар апелляция инстанцияси суди томонидан қабул қилинмаслиги мумкин.

Апелляция шикоятини кўрмасдан қолдириш. ИПКнинг 272-моддасига асосан агар апелляция шикояти (протести) иш юритишга қабул қилинганидан сўнг унинг имзоланмаганлиги ёки уни имзолаш ҳуқуқига эга бўлмаган ёхуд мансаб мавқеи ёки фамилияси ва исми, отасининг исми кўрсатилмаган шахс томонидан имзоланганлиги аниқланса, апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини (протестини) кўрмасдан қолдиради.

Апелляция шикоятини (протестини) кўрмасдан қолдириш тўғрисида суд томонидан ажрим чиқарилиб, унинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи шахсларга юборилади.

Апелляция шикояти бўйича иш юритишни тугатиш. ИПКнинг 273-моддасига кўра апелляция инстанцияси суди апелляция шикояти (протести) бўйича иш юритишни қуйидаги ҳолларда тугатади, агар:

1) апелляция шикояти (протести) ИПКга мувофиқ апелляция тартибида шикоят қилинмайдиган ажрим устидан берилган ва у апелляция инстанцияси суди томонидан хатога йўл қўйилиб, иш юритишга қабул қилинган бўлса;

2) апелляция шикояти (протести) апелляция тартибида кўрилган суд ҳужжати устидан берилган ва у апелляция инстанцияси суди томонидан хатога йўл қўйилиб, иш юритишга қабул қилинган бўлса;

3) апелляция шикояти суд ҳужжати устидан шикоят қилиш ҳуқуқига эга бўлмаган шахс томонидан берилган бўлса;

4) апелляция шикояти иш юритишга қабул қилинганидан сўнг шикоят берган шахс томонидан шикоятдан воз кечиш тўғрисида ариза келиб тушган ва воз кечиш апелляция инстанцияси суди томонидан қабул қилинган бўлса;

5) апелляция протести иш юритишга қабул қилинганидан сўнг протест келтирган прокурор ёки юқори турувчи прокурор томонидан протестни чақириб олиш тўғрисида ариза келиб тушган бўлса;

6) апелляция шикояти (протести) бўйича суд ҳужжати қабул қилинганига қадар ишда тараф бўлган юридик шахс тугатилган бўлса;

7) апелляция шикояти (протести) бўйича суд ҳужжати қабул қилингунига қадар ишда тараф бўлган фуқаро вафот этса, низоли ҳуқуқий муносабат эса ҳуқуқий ворисликка йўл қўймаса.

Агар апелляция шикоятида (протестида) шикоят қилинаётган (протест келтириляётган) ҳал қилув қарорини қабул қилган биринчи инстанция судида кўриб чиқиш предмети бўлмаган янги талаблар билдирилган бўлса, апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятининг (протестининг) бу талабларга тааллуқли қисми бўйича иш юритишни тугатади.

Апелляция шикояти (протести) бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисида суд ажрим чиқаради, унинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи шахсларга юборилади. Апелляция шикояти (протести) бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисидаги ажрим устидан назорат тартибда шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

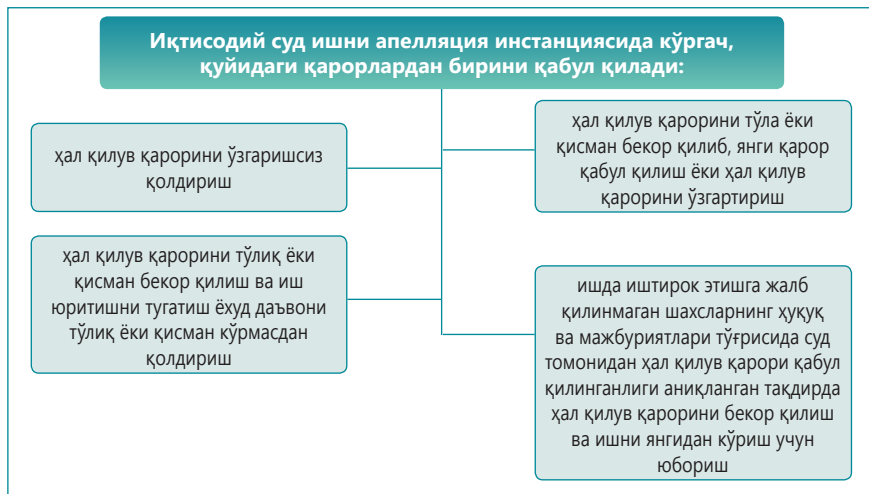
5.2.6. Апелляция инстанцияси судининг ваколатлари

Ишни апелляция тартибида кўриш натижасига кўра апелляция инстанцияси судининг хулосаси қарор шаклида қабул қилинади. Ишда иштирок этувчи шахсларнинг тушунтиришлари ва прокурорнинг фикри тинглаб бўлинганидан кейин апелляция инстанцияси суди қарор чиқариш учун маслаҳатхонага чиқади.

Судьяларнинг маслаҳатлашуви, қарор чиқариш ва уни эълон қилиш тартиби биринчи инстанция судида иш юритиш тартибида белгилангани каби амалга оширилади.

Апелляция инстанцияси судининг ваколатлари деганда суднинг апелляция шикояти бўйича текширилаётган, ҳали қонуний кучга кирмаган ҳал қилув қарорига нисбатан қонун билан белгиланган процессуал ҳаракатларни амалга ошириш учун зарур ҳуқуқларининг мажмуи тушунилади.

Агар апелляция инстанцияси суди томонидан ишни кўриш давомида янги фактик ҳолатлар аниқланса, иш бўйича янги далиллар таҳлил этилса, бошқа ҳуқуқий норма қўлланилса, ҳал қилув қарорини

бекор қилиши ва иш бўйича янги қарор қабул қилиши мумкин. Биринчи инстанция суди ҳал қилув қарорининг мазмунан акси бўлган қарор янги қарор ҳисобланади. Масалан, биринчи инстанция суди даъвогардан жавобгарга 10 млн. сўм ундириш ҳақида ҳал қилув қарори чиқарди. Апелляция инстанцияси суди эса даъвони рад этиш керак, деган хулосага келди. Даъвони рад этиш ҳақидаги қарор янги ҳисобланади, чунки у мазмунига кўра биринчи инстанция суди ҳал қилув қарорининг аксидир.

Апелляция инстанцияси судининг ҳал қилув қарорини ўзгартириш ҳуқуқи ҳам янги қарор қабул қилиш ҳуқуқини берган шартлар асосида юзага келади. Хусусан, ҳал қилув қарорини ўзгартиришга ундириладиган маблағ миқдорини кўпайтириш ёки камайтириш ҳолати сабаб бўлиши мумкин.

5.2.7. Апелляция инстанцияси суди томонидан ҳал қилув қарорини ўзгартириш ёки бекор қилиш асослари

Ҳал қилув қарорини ўзгартириш деганда унга киритилган, аммо биринчи инстанция судининг ишда иштирок этувчи шахсларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларига доир сўнгги хулосаларига таъсир этмайдиган тузатишлар тушунилади.

Ҳал қилув қарорининг бекор қилиниши - бу апелляция инстанцияси суди томонидан биринчи инстанция суди ишни мазмунан кўриши натижасида чиқарган ҳал қилув қарорини тўла ёки қисман бекор қилишга йўналтирилгандир.

Ҳал қилув қарорини ўзгартириш ёки бекор қилиш асослари ҳал қилув қарорининг ноқонунийлиги ва асослантирилмаганлигига келиб тақалади.

Ноқонунийлик ва асослантирилмаганлик тушунчалари ўртасида чамбарчас боғлиқлик мавжуд. Қонунни бузган ҳолда чиқарилган ҳал қилув қарори асослантирилган деб ҳисобланиши мумкин эмас, асослантирилмаган қарор - қонуний ҳисобланмайди.

Ишнинг фактик ҳолатлари нотўғри аниқланган ҳал қилув қарори асослантирилмаган ҳисобланади. Ноқонуний деб иқтисодий суднинг моддий ёки процессуал ҳуқуқ нормаларининг бузилиши ёки нотўғри қўлланиши натижасида чиқарилган ҳал қилув қарори тушунилади.

Процессуал ҳуқуқ нормаларининг бузилиш ёки нотўғри қўлланилиши. ИПКнинг 279-моддасига асосан процессуал ҳуқуқ нормаларининг бузилганлиги ёки нотўғри қўлланилганлиги, агар бу нотўғри ҳал қилув қарори қабул қилинишига олиб келган бўлса ёки олиб келиши мумкин бўлса, биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарорини ўзгартириш ёхуд бекор қилиш учун асос бўлади.

Суд таркибининг ноқонунийлиги деганда ишнинг кўрилишида судьялик ваколатига эга бўлмаган, шунингдек ушбу суднинг судьялари бўлмаган шахслар иштирок этганлиги, судьяларни рад қилиш ёки уларнинг ўзларини рад қилишларига асос бўла туриб, улар рад қилинмаганлиги, муайян ишни кўришда судьянинг такрор иштирок этишига йўл қўймаслик қоидалари бузилганлиги тушунилади.

Суд иши юритиладиган тил тўғрисидаги қоидаларнинг бузилганлиги

ҳам процессуал ҳуқуқ нормасининг бузилиши ҳисобланиб, у ҳал қилув қарорини бекор қилиш учун асос бўлади.

Ишга жалб қилинмаган шахсларнинг ишга киришлари биринчи инстанция суди томонидан ноқонуний тарзда рад қилиниши ёки уларни, тарафнинг тегишли илтимосномаси (розилиги) борлигига ёки суд томонидан уларни ишдан манфаатдорлиги бевосита аниқланганига қарамасдан, ишга иштирок этишга жалб қилмаслик ва шу билан бирга

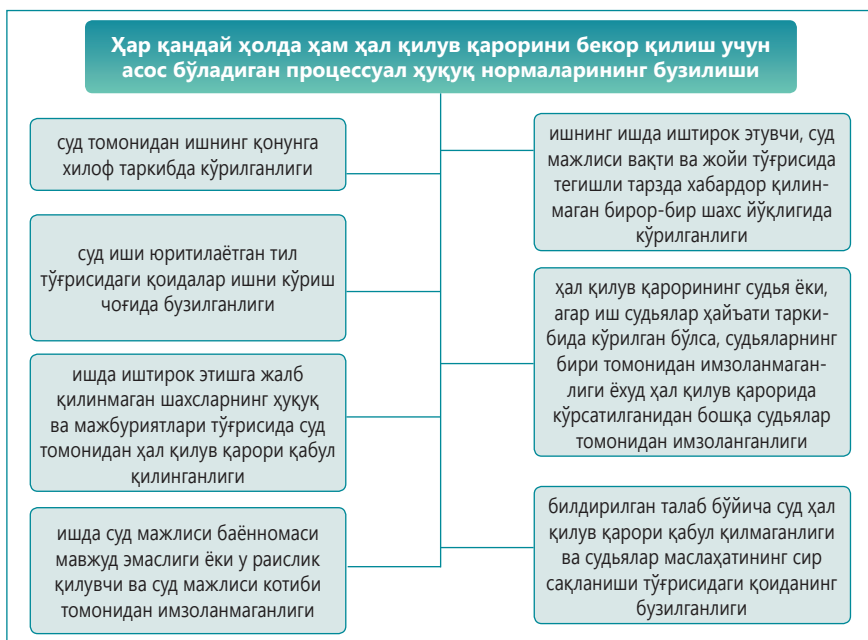
Иқтисодий судларга муурожаат қилиш тартиби

уларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятларига доир ҳал қилув қарори қабул қилиш процессуал ҳуқуқ нормаларининг бузилиши сифатида тан олинади.

Ёдда тутинг!

Суд иши юритиладиган тил тўғрисидаги қоидалар бузилганлиги деганда ишда иштирок этаётган, бироқ суд ишлари олиб борилаётган тилни билмайдиган шахсга таржимон ёрдамида ишга тааллуқли материаллар билан тўла танишиш ва суд ишларида иштирок этиш ҳамда ўз она тилида сўзлаш ҳуқуқи таъминланмаганлиги тушунилади.

Ишни биринчи инстанция судида кўришда баъзан бир неча процессуал ҳуқуқ нормаларининг бузилишига йўл қўйилади, шунинг учун ҳал қилув қарори бир йўла бир эмас, бир неча асосларга кўра ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин.

5.2.8. Апелляция инстанцияси қарорининг мазмуни

ИПКнинг 280-моддасига кўра апелляция инстанцияси суди апелляция шикоятини (протестини) кўриш натижалари бўйича қарор қабул қилади, қарор ишни кўрган судьялар томонидан имзоланади.

Қарор чиқариш пайтида юзага келган барча масалалар судьялар томонидан кўпчилик овоз билан ҳал қилинади. Қарорга қўшилмаган судья ўзининг алоҳида фикрини ёзма равишда баён қилиши мумкин, у иш ҳужжатларига қўшиб қўйилади. Ишда иштирок этувчи шахслар алоҳида фикр билан таништирилмайди.

Апелляция инстанцияси судининг қарорида ишда иштирок этувчи шахслар ўртасида суд харажатларининг тақсимланиши кўрсатилади.

Суднинг ҳал қилув қарори бекор қилиниб, иш янгидан кўриш учун юборилган тақдирда, суд харажатларини тақсимлаш тўғрисидаги масала ишни янгидан кўраётган суд томонидан ҳал этилади.

Апелляция инстанцияси суди қарорининг кўчирма нусхаси ишда иштирок этувчи шахсларга у қабул қилинган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай юборилади. Апелляция инстанцияси судининг қарори қабул қилинган кундан эътиборан қонуний кучга киради.

Апелляция инстанциясининг қарорида қуйидагилар кўрсатилиши лозим:

апелляция инстанцияси судининг номи, қарорни қабул қилган суд таркиби, суд мажлиси котиби; ишнинг рақами, қарор қабул қилинган сана ва жой;
апелляция шикоятини (протестини) берган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми) ва унинг процессуал ҳолати

ишда иштирок этувчи шахсларнинг, шунингдек улар вакилларининг ва суд процесси бошқа иштирокчиларининг номи (фамилияси, исми, отасининг исми)

низо предмети

биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарори қабул қилинган сана, уни қабул қилган судьяларнинг фамилияси, исми ва отасининг исми; иш бўйича қабул қилинган ҳал қилув қарори мазмунининг қисқача баёни

Иқтисодий судларга мурожаат қилиш тартиби

апелляция шикоятда (протестида) келтирилган ҳал қилув қарорининг қонунийлигини ва асослилигини текшириш тўғрисида талаб билдирилишига доир асослар; апелляция шикояти (протести) юзасидан ёзма фикрда баён қилинган важлар

ишда иштирок этувчи ва суд мажлисида ҳозир бўлган шахсларнинг тушунтиришлари

апелляция инстанцияси суди томонидан аниқланган иш ҳолатлари; суднинг ушбу ҳолатлар тўғрисидаги хулосалари учун асос бўлган далиллар; суд қарорни қабул қилишда амал қилган қонунлар ҳамда бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар; суднинг у ёки бу далилларни рад этишига ва ишда иштирок этувчи шахслар ҳавола қилган қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қўлламаганлигига доир сабаблар

агар биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарори тўлиқ ёки қисман ўзгартирилган бўлса, апелляция инстанцияси суди унинг хулосаларига қўшилмаганлигининг сабаблари; агар иш янгидан кўриш учун юборилаётган бўлса, биринчи инстанция суди томонидан бажарилиши керак бўлган ҳаракатлар

апелляция шикоятини (протестини) кўриш натижалари тўғрисидаги хулосалар

5.3. Суд ҳужжатларига нисбатан кассация тартибида шикоят келтириш ва шикоятни судда кўриш тартиби

Иқтисодий процессуал қонунчиликка кўра биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарорлари, қарорлари ва ажримлари устидан шикоятларни кўришнинг навбатдаги босқичи кассация тартибида иш юритиш бўлиб, бундай тартибда иш юритиш қонуний кучга кирган, апелляция тартибида кўрилмаган ҳал қилув қарори, қарор ёки ажримнинг устидан келтирилган шикоятлар бўйича амалга оширилади.

Кассация тартибида иш юритишнинг апелляция тартибида иш юритишдан асосий фарқи, унда қонуний кучга кирган суд ҳужжати устидан келтирилган шикоятлар кўрилади. Яъни, апелляция шикояти қонуний кучга кирмаган суд ҳужжатига нисбатан ва мазкур ҳужжат қабул қилинганидан кейин бир ойлик муддат давомида берилса, кассация шикояти суд ҳужжати қонуний кучга кирганидан кейин бир ой давомида берилади.

Суд ҳужжатлари устидан кассация шикояти бериш тартиби, кассация шикоятининг мазмунига қўйиладиган талаблар, шикоятга илова қилиниши лозим бўлган ҳужжатлар, давлат божи тўлови масаласининг ҳал этилиши, кассация шикоятидан воз кечиш, даъвогарнинг арз қилган даъво талабидан воз кечиши, жавобгарнинг даъво талабини тан олиши ва тарафларнинг келишув битимини тузиши, кассация шикоятини суд мажлисида кўриш тартиби ишни апелляция тартибида кўриш учун белгиланган тартиб билан деярли бир хилдир.

Кассация инстанция судида иш юритишнинг ўзига хос хусусиятлари, жумладан, ҳал қилув қарорини, қарорни ижро этишни тўхтатиб туриш, кассация инстанциясининг ваколатларида яққол кўрилади.

ИПКнинг 283-моддасига кўра кассация шикоятлари (протестлари): тегишли туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судларининг ҳал қилув қарорлари, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судларининг ҳал қилув қарори устидан берилганда – Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судлари томонидан;

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг ҳал қилув қарори устидан берилганда – Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати томонидан кўрилади.

Кассация инстанциясида иш юришнинг умумий қоидалари

биринчи инстанция судининг қонуний кучга кирган, апелляция тартибида кўрилмаган суд ҳужжати устидан кассация тартибида шикоят қилиниши мумкин

қўшимча ҳал қилув қарори шикоятнинг мустақили предмети бўлиши мумкин

ишда иштирок этувчи шахслар, яъни тарафлар, учинчи шахслар, прокурор, давлат органлари ва бошқа органлар ўз зиммаларига юклатилган ваколатга кўра кассация шикояти (протести) бериш ҳуқуқига эга

ишда иштирок этишга жалб қилинмаган, аммо ҳуқуқлари ва мажбуриятлари тўғрисида суд ҳал қилув қарори қабул қилган шахслар ҳам кассация шикояти бериш ҳуқуқига эга

вакиллар ҳам кассация шикоятини бериш ҳуқуқига эга, агар шикоятни беришга бўлган ваколатлари вакил қилаётган шахс берган ишончномада махсус назарда тутилган бўлса

кассация шикояти (протести) суд ҳужжати қонуний кучга кирганидан кейин бир ой давомида берилиши мумкин

кассация шикояти (протести) кассация инстанциясида қабул қилинган қарорларнинг қонунийлигини текширувчи судга шикоят қилинаётган суд ҳужжатини қабул қилган суд орқали берилади

Кассация шикояти (протести) кассация инстанцияси судининг номига йўланади, бироқ ҳал қилув қарорини қабул қилган судга берилади.

Ҳал қилув қарорини қабул қилган суд шикоят (протест) келиб тушган кундан эътиборан беш кунлик муддатда уни кассация инстанцияси судига иш билан бирга юбориши шарт.

Кассация шикояти (протести) суднинг ҳал қилув қарори қонуний кучга кирганидан кейин бир ой ичида берилиши мумкин.

Кассация шикояти (протести) беришнинг ўтказиб юборилган муддати шикоят (протест) берган шахснинг илтимосномаси бўйича кассация инстанцияси суди томонидан, агар илтимоснома ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан олти ой ичида берилган ва кассация шикоятини (протестини) бериш муддати ўтказиб юборилишининг сабаблари суд томонидан узрли деб топилган бўлса, тикланиши мумкин.

Кассация шикоятини бераётган шахс ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга кассация шикоятининг ва унга илова қилинган, бу шахсларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларнинг кўчирма нусхасини юбориши ёки тилхат олиб шахсан топшириши керак.

Кассация шикоятда қуйидагилар кўрсатилиши керак:

кассация шикояти йўланаётган суднинг номи

шикоят бераётган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми)

устидан шикоят берилаётган ҳал қилув қарорини қабул қилган суднинг номи, ишнинг рақами, ҳал қилув қарори қабул қилинган сана, низо предмети

шикоят бераётган шахснинг талаблари ва шахс қонунларга ёки бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга, иш ҳолатларига ҳамда далилларга ҳавола қилинган ҳолда суд ҳужжатини нотўғри деб ҳисоблаш учун келтирган асослар

шикоятга илова қилинаётган ҳужжатлар рўйхати

Кассация шикоятига қуйидаги ҳужжатлар илова қилинади:

давлат божи ва почта харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар

ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга кассация шикоятининг ва унга илова қилинган, ушбу шахсларда мавжуд бўлмаган ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари юборилганлигини ёки топширилганлигини тасдиқловчи ҳужжат

кассация шикояти вакил томонидан имзоланган тақдирда, унинг имзолаш ваколатини тасдиқловчи ҳужжат

аризалар, илтимосномалар

Даъво аризасини қайтариш, даъво аризасини қабул қилишни рад этиш, апелляция шикоятини қайтариш ва апелляция шикоятини қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажрим устидан берилган кассация шикоятига қайтарилган даъво аризаси, апелляция шикояти ва судга тақдим этиш чоғида унга илова қилинган ҳужжатлар ҳам илова қилиниши керак.

ИПКнинг 291-моддасига кўра кассация инстанцияси суди кассация шикоятини (протестини) иш юритишга қабул қилишни қуйидаги ҳолларда рад этади, агар:

1) кассация шикояти (протести) ҳал қилув қарори устидан шикоят қилиш (протест келтириш) ҳуқуқига эга бўлмаган шахс томонидан берилган бўлса;

2) кассация шикояти (протести) қонун ҳужжатларига мувофиқ кассация тартибида шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин бўлмаган ҳал қилув қарори устидан берилган бўлса;

3) кассация шикояти (протести) кассация тартибида кўрилган суд ҳужжати устидан берилган бўлса;

4) тикланиши рад этилган кассация шикоятини (протестини) бериш муддати ўтказиб юборилган бўлса;

5) кассация шикоятдан (протестидан) уни берган шахс воз кечганлиги (уни чақириб олганлиги) сабабли кассация шикояти (протести) бўйича иш юритишни тугатиш тўғрисидаги ажрим мавжуд бўлса;

6) кассация шикояти (протести) апелляция инстанцияси судининг қарори устидан берилган бўлса.

Кассация шикоятини (протестини) иш юритишга қабул қилишни рад этиш тўғрисидаги ажримда кассация шикоятини (протестини) иш юритишга қабул қилишни рад этиш асослари кўрсатилади, кассация шикоятини бериш чоғида тўланган давлат божини қайтариш тўғрисидаги масала ҳал этилади.

Кассация шикояти қуйидаги ҳолларда қайтарилади, агар:

кассация шикояти имзоланмаган бўлса ёхуд уни имзолаш ҳуқуқига эга бўлмаган шахс томонидан ёки мансаб мавқеи ёки фамилияси, исми ва отасининг исми кўрсатилмаган шахс томонидан имзоланган бўлса

шикоят ҳал қилув қарорини қабул қилган судни четлаб ўтган ҳолда юборилган бўлса

кассация шикоятига унинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи шахсларга юборилганлигига доир далиллар илова қилинмаган бўлса

давлат божи белгиланган тартибда ва миқдорда тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар кассация шикоятига илова қилинмаган бўлса, қонунда давлат божини тўлаш муддатини кечиктириш, бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти назарда тутилган ҳолларда эса, бу ҳақда илтимоснома мавжуд бўлмаса ёхуд илтимоснома рад этилган бўлса

кассация шикояти белгиланган муддат ўтганидан кейин берилган бўлса ва ўтказиб юборилган муддатни тиклаш тўғрисида илтимоснома мавжуд бўлмаса

кассация шикояти иш юритишга қабул қилинганлиги тўғрисида суд ажрими чиқарилгунига қадар шикоятни берган шахсдан уни қайтариб олиш тўғрисида ариза тушган бўлса

ИПКнинг 293-моддасига кўра ишда иштирок этувчи шахс кассация шикоятининг (протестининг) кўчирма нусхасини олганидан кейин унинг юзасидан ёзма фикрини ҳамда ушбу ёзма фикрнинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга юборилганлигини тасдиқловчи ҳужжатларни кассация шикояти (протести) кўриб чиқиладиган кунгача етиб боришини таъминлайдиган муддатда судга юборишга ҳақлидир.

Кассация шикояти (протести) юзасидан ёзма фикр ишда иштирок этувчи шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади. Вакил томонидан

имзоланган ёзма фикрга унинг ишни юритишга ваколоти борлигини тасдиқловчи ишончнома илова қилинади.

Ёзма фикр бериш шахс кассация инстанцияси судининг суд мажлисида шахсан иштирок эта олмайдиган ёхуд иш кейинчалик назорат тартибида қайта кўриб чиқиладиган ва ишда мавжуд бўлган кассация шикоятига билдирилган ёзма фикр тўғри хулоса чиқаришга ёрдам берадиган ҳолатларда жуда муҳимдир.

Ҳал қилув қарорини ижро этишни тўхтатиб туриш. ИПКнинг 294-моддасига кўра ишда иштирок этувчи шахсларнинг илтимосномасига кўра, кассация инстанцияси суди биринчи инстанция судида қабул қилинган ҳал қилув қарорининг ижросини кассация инстанциясида иш юритиш тамомлангунига қадар тўхтатиб туришга ҳақли.

Кассация инстанцияси суди ҳал қилув қарорининг ижросини тўхтатиб туриш тўғрисида ёки унинг ижросини тўхтатиб туришни рад этиш ҳақида кассация шикоятини иш юритишга қабул қилиш тўғрисидаги ажримда кўрсатади.

Кассация инстанцияси суди ҳал қилув қарорини ўзгартириш, янги қарор қабул қилиш ҳуқуқига эга. Шунинг учун, агар кассация инстанцияси қарори биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарори ижро этилганидан сўнг қабул қилинса, мазкур суд ҳужжати бўйича олинган барча нарсаларни қайтаришлик фақатгина суд ҳужжатининг қайтарма ижроси институтидан фойдаланиш йўли билан ҳал этилиши мумкин.

Суд қарорлари ижросини тўхтатиб туриш ҳақидаги илтимоснома ишда иштирок этувчи шахслар томонидан берилади, якуний қарорни кассация инстанцияси суди чиқаради.

Ижрони қанча муддатга тўхтатиш мумкинлиги ИПКда кўрсатилмаган. Аммо одатда ижро кассация тартибида иш юритиш тугатилгунга қадар тўхтатиб турилади.

Кассация шикоятини кўрмасдан қолдириш ва кассация шикояти бўйича иш юритишни тугатиш асослари апелляция шикояти билан боғлиқ асослар билан бир хилдир.

Худди шунингдек, кассация инстанцияси суди томонидан ишни кўриш тартиби, шикоятдан воз кечиш, ишни кўриш чегаралари апелляция инстанцияси билан айнан ўхшашдир.

Суднинг ҳал қилув қарори устидан берилган кассация шикояти (протести) у иш юритишга қабул қилинган кундан эътиборан бир ойдан ортиқ бўлмаган муддатда кўриб чиқилади.

Алоҳида ҳолларда суднинг ҳал қилув қарори устидан кассация шикоятини (протестини) кўриб чиқиш муддати суд раиси томонидан кўпи билан бир ойга узайтирилиши мумкин.

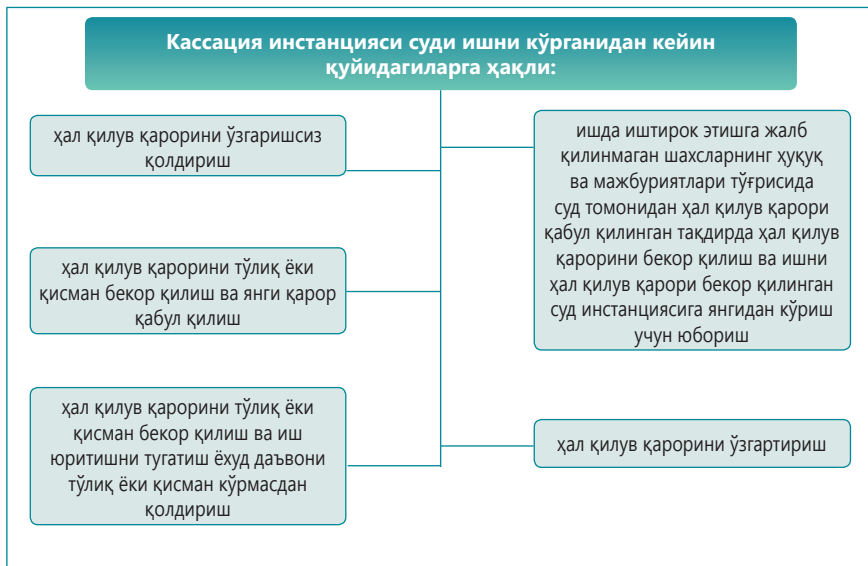

ИПКнинг 299-моддасига кўра суд ишни кассация инстанциясида кўриш чоғида биринчи инстанция суди ҳал қилув қарорининг қонунийлигини ва асослантилганлигини текширади. Суд янги далилларни текшириши ва янги фактларни аниқлаши мумкин.

Кассация инстанциясининг суди биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарорини тўлиқ ҳажмда текшириши шарт. Биринчи инстанция судида кўриб чиқиш предмети бўлмаган янги талаблар кассация инстанцияси суди томонидан қабул қилинмайди ва кўрилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Кассация инстанциясида ишларни кўришда Ўзбекистон Республикаси Хўжалик процессуал кодексининг қўлланилиши тўғрисида” 2005 йил 23 декабрдаги 36-сонли қарорининг 11-бандига кўра кассация инстанцияси суди ИПКнинг 186-моддасига мос ҳолда биринчи инстанция судида арз қилинмаган янги талабларни қабул қилишга ёки кўриб чиқишга ҳақли эмас. Бунда янги талаблар деганда, биринчи инстанция судида кўриб чиқилмаган моддий-ҳуқуқий талаблар, шунингдек биринчи инстанция судида ишни кўришда иштирок этмаган шахсга нисбатан билдирилган талаблар тушунилади.

Агар кассация шикоятда (протестида) биринчи инстанция судида кўриш предмети бўлмаган янги талаблар арз қилинган бўлса, кассация инстанцияси суди қарорнинг асослантурувчи қисмида ушбу талаблар биринчи инстанция судида кўриш предмети бўлмаганлиги сабабли, кўриб чиқилмаслигини кўрсатиши лозим.

ИПКнинг 302-моддасига мувофиқ биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарорини ўзгартириш ёки бекор қилиш учун қуйидагилар асос бўлади:

- 1) иш учун аҳамиятли ҳолатларнинг тўлиқ аниқланмаганлиги;
- 2) суд аниқланган деб ҳисоблаган, иш учун аҳамиятли бўлган ҳолатларнинг исботланмаганлиги;
- 3) ҳал қилув қарорида баён қилинган хулосаларнинг иш ҳолатларига мувофиқ эмаслиги;
- 4) моддий ва (ёки) процессуал ҳуқуқ нормаларининг бузилганлиги ёхуд нотўғри қўлланилганлиги.

Кассация инстанцияси суди томонидан ҳал қилув қарори ўзгартирилиши ёки бекор қилиниши мумкин, агар:

моддий ҳуқуқ нормалари бузилган ёхуд нотўғри қўлланилган бўлса, хусусан:

қўлланилиши лозим бўлган қонун ҳужжатининг қўлланилмаганлиги

қўлланилиши мумкин бўлмаган қонун ҳужжатининг қўлланилганлиги

қонун ҳужжатининг нотўғри талқин қилинганлиги

процессуал ҳуқуқ нормалари бузилган ёхуд нотўғри қўлланилган бўлса, хусусан:

суд томонидан ишнинг қонунга ҳилоф таркибда кўрилганлиги

ишнинг суд мажлиси вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинмаган бирор-бир ишда иштирок этувчи шахс йўқлигида кўрилганлиги

суд иши юритилаётган тил тўғрисидаги қоидалар ишни кўриш чоғида бузилганлиги

ишда иштирок этишга жалб қилинмаган шахсларнинг ҳуқуқ ва мажбуриятлари тўғрисида суд томонидан ҳал қилув қарори қабул қилинганлиги

ҳал қилув қарорининг судья ёки, агар иш судьялар ҳайъати таркибда кўрилган бўлса, судьяларнинг бири томонидан имзоланмаганлиги ёхуд ҳал қилув қарорида кўрсатилганидан бошқа судьялар томонидан имзоланганлиги

ишда суд мажлиси баённомасининг мавжуд эмаслиги ёки унинг ИПК 202-моддасининг иккинчи қисмида кўрсатилганидан бошқа шахслар томонидан имзоланганлиги ёхуд, агар суд мажлисининг аудио- ёки видеоёзуви амалга оширилган бўлса, аудио- ва видеоёзувнинг электрон ёки бошқа ташувчилари суд мажлиси баённомасига қўшиб қўйилмаганлиги

билдирилган талаб бўйича суд ҳал қилув қарори қабул қилмаганлиги

судьялар маслаҳатининг сир сақланиши тўғрисидаги қоидаининг бузилганлиги

Процессуал ҳуқуқ нормаларининг бузилганлиги ёки нотўғри қўлланилганлиги, агар бу нотўғри ҳал қилув қарори қабул қилинишига олиб келган бўлса ёки олиб келиши мумкин бўлса, суднинг ҳал қилув қарорини ўзгартириш ёхуд бекор қилиш учун асос бўлади.

ИПКнинг 303-моддасига кўра кассация инстанцияси суди кассация шикоятини (протестини) кўриш натижалари бўйича қарор қабул қилади, қарор ишни кўрган судьялар томонидан имзоланади.

Кассация инстанцияси судининг қарорида қуйидагилар кўрсатилади:

1) кассация инстанцияси судининг номи, қарорни қабул қилган суд таркиби, суд мажлисининг котиби;

2) ишнинг рақами, қарор қабул қилинган сана ва жой;

3) кассация шикоятини (протестини) берган шахснинг номи, унинг процессуал ҳолати;

4) ишда иштирок этувчи шахсларнинг, шунингдек улар вакилларининг ва суд процесси бошқа иштирокчиларининг номи (фамилияси, исми, отасининг исми);

5) низо предмети;

6) ҳал қилув қарори қабул қилинган сана, уни қабул қилган судьяларнинг фамилияси, исми ва отасининг исми;

7) иш бўйича қабул қилинган ҳал қилув қарори мазмунининг қисқача баёни;

8) кассация шикоятда (протестда) келтирилган ҳал қилув қарорининг қонунийлигини ва асослантирилганлигини текшириш тўғрисида талаб билдирилишига доир асослар;

9) кассация шикояти (протести) юзасидан ёзма фикрда баён қилинган важлар;

10) ишда иштирок этувчи ва суд мажлисида ҳозир бўлган шахсларнинг тушунтиришлари;

11) кассация инстанцияси суди томонидан аниқланган иш ҳолатлари; суднинг ушбу ҳолатлар тўғрисидаги хулосалари учун асос бўлган далиллар; суд қарор қабул қилишда амал қилинган қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар; суднинг у ёки бу далилларни рад этишига ҳамда ишда иштирок этувчи шахслар ҳавола қилган қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларни қўлламаганлигига доир сабаблар;

12) агар биринчи инстанция судининг ҳал қилув қарори тўлиқ ёки қисман бекор қилинган бўлса, унинг хулосаларига кассация инстанцияси суди қўшилмаганлигининг сабаблари;

13) кассация шикоятини (протестини) кўриш натижалари тўғрисидаги хулосалар;

14) агар иш янгидан кўриш учун юборилаётган бўлса, суд томонидан бажарилиши керак бўлган ҳаракатлар.

Кассация инстанцияси судининг қарорида ишда иштирок этувчи шахслар ўртасида суд харажатларининг тақсимланиши кўрсатилади.

Суднинг ҳал қилув қарори бекор қилиниб, иш янгидан кўриш учун юборилган тақдирда, суд харажатларини тақсимлаш тўғрисидаги масала ишни янгидан кўраётган суд томонидан ҳал этилади.

Кассация инстанцияси суди қарорининг кўчирма нусхаси ишда иштирок этувчи шахсларга у қабул қилинган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай юборилади.

Кассация инстанцияси судининг қарори қабул қилинган кундан эътиборан қонуний кучга киради.

ИПКнинг 304-моддасига асосан кассация инстанцияси судининг қарорида баён қилинган кўрсатмалар ишни янгидан кўраётган суд учун мажбурийдир. Кассация инстанцияси суди у ёки бу далилнинг ишончлилиги ёки ишончсизлиги, бир далилнинг бошқаларидан устунлиги тўғрисидаги, иш янгидан кўрилганида қандай ҳал қилув қарори қабул қилиниши ҳақидаги масалаларни илгаридан ҳал қилиб қўйишга ҳақли эмас.

5.4. Суд ҳужжатларини назорат тартибида қайта кўриб чиқиш тартиби

5.4.1. Назорат шикоятни бериш тартиби ва муддатлари

Иқтисодий процессуал қонунчиликда суд ҳужжатларига нисбатан шикоят келтиришнинг охириги босқичи суднинг қонуний кучга кирган ҳал қилув қарорлари, ажримлари ва қарорлари устидан назорат шикоятни (протести) келтиришдир.

ИПКнинг 307-моддасига кўра туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судларининг, Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судларининг қонуний кучга кирган ҳал қилув қарорлари, апелляция ва кассация инстанцияси судларининг қарорлари агар ишда иштирок этувчи шахсларнинг ва бошқа шахсларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ҳамда қонуний манфаатлари ушбу суд ҳужжатлари туфайли бузилган бўлса, ушбу шахсларнинг шикоятлари бўйича ёки Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва унинг ўринбосарларининг протести бўйича Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати томонидан назорат тартибида қайта кўрилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати томонидан қабул қилинган қарор устидан Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси, Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ва уларнинг ўринбосарлари томонидан, номуайян доирадаги шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ёки жамият ва давлат манфаатларини бузадиган суд ҳужжати устидан эса Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси ва Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори томонидан протест келтирилиши мумкин.

Ёдда тутинг!

Судларнинг қонуний кучга кирган ажримлари улар устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) ИПКда назарда тутилган ҳолларда, шунингдек улар ишнинг бундан буёнги ҳаракатига тўсқинлик қилган тақдирда ҳал қилув қароридан алоҳида назорат тартибида қайта кўриб чиқиши мумкин.

ИПКнинг 310-моддасига асосан назорат шикоятни (протести) бевосита Ўзбекистон Республикаси Олий судига берилади.

Назорат шикояти (протести) суднинг ҳал қилув қарори устидан у қонуний кучга кирган кундан эътиборан бир йил ичида берилиши мумкин.

Назорат тартибидаги протестни келтириш тўғрисидаги ариза суднинг ҳал қилув қарори қонуний кучга кирган кундан эътиборан бир йил ўтгач берилган бўлса, кўриб чиқилмайди.

Агар суд ҳужжати номуайян доирадаги шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ёки жамият ва давлат манфаатларини бузилганда ҳамда Ўзбекистон Республикаси Олий суди раиси ва Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг протести бўйича суд ҳужжатларини қайта кўриш ҳоллари бундан мустасно.

5.4.2. Назорат шикоятининг мазмуни

ИПКнинг 311-моддасига кўра назорат шикоятида қуйидагилар кўрсатилиши керак:

- 1) назорат шикояти берилаётган суднинг номи;
- 2) шикоятни бераётган шахснинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми), унинг яшаш жойи ёки жойлашган ери ва ишдаги процессуал ҳолати;
- 3) ишда иштирок этаётган бошқа шахсларнинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми), уларнинг жойлашган ери (почта манзили) ёки яшаш жойи;
- 4) ишни биринчи, апелляция ёки кассация инстанцияларида кўрган судлар ва улар қабул қилган қарорларнинг мазмуни;
- 5) устидан шикоят берилаётган суд ҳужжати;
- 6) суд ҳужжатини назорат тартибида қайта кўриш учун асослар, важлар келтирилган ҳолда;
- 7) шикоят бераётган шахснинг илтимоси.

Ёдда тутинг!

Ишда иштирок этмаган шахснинг назорат шикоятида қонуний кучга кирган суд ҳужжати билан унинг қандай ҳуқуқлари, эркинликлари ёки қонуний манфаатлари бузилганлиги кўрсатилиши керак.

Назорат шикояти шикоят бераётган шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланиши керак. Вакил томонидан тақдим этилган шикоятга ишончнома ёки унинг ваколатини тасдиқловчи бошқа ҳужжат илова қилинади.

Назорат шикоятига иш бўйича қабул қилинган, тегишли тарзда тасдиқланган суд ҳужжатларининг кўчирма нусхалари ва шикоятнинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи шахсларга юборилганлигини тасдиқловчи далил илова қилинади.

Назорат шикоятига белгиланган тартибда ва миқдорда давлат божи ҳамда почта харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар ҳам илова қилиниши керак.

5.4.3. Назорат шикоятини ўрганиш, қайтариш ва қабул қилишни рад этиш

Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьяси назорат шикоятини унга илова қилинган материаллар, зарур бўлган ҳолларда эса талаб қилиб олинган иш ҳужжатлари билан бирга ўрганади.

Назорат шикоятини ўрганиш натижалари бўйича Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьяси:

1) назорат шикоятини ИПК 313-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган асосларга кўра қайтариш тўғрисида;

2) назорат шикоятини қабул қилишни ИПК 314-моддасининг биринчи қисмида назарда тутилган асосларга кўра рад этиш ҳақида;

3) агар суд ҳужжатларини назорат тартибда текшириш асослари мавжуд бўлмаса, назорат шикоятини Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатида кўриб чиқиш учун ўтказишни рад этиш тўғрисида ажрим чиқаради. Бунда назорат шикояти, шунингдек шикоят қилинаётган суд ҳужжатларининг кўчирма нусхалари назорат инстанцияси судида қолади;

4) назорат шикоятини иш юритишга қабул қилиш ва уни кўриб чиқиш учун Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига ўтказиш тўғрисида ажрим чиқаради.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьяси назорат шикоятини қайтариш тўғрисида ва қабул қилишни рад этиш ҳақида беш кундан кечиктирмай ажрим чиқаради, назорат шикоятини Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатида кўриб чиқиш учун ўтказишни рад этиш тўғрисида ва назорат шикоятини иш юритишга қабул қилиш ҳамда уни кўриб чиқиш учун иш билан бирга Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига ўтказиш ҳақида эса шикоят Ўзбекистон Республикаси Олий судига келиб тушган кундан эътиборан ўттиз кундан кечиктирмай ажрим чиқаради.

Ажримнинг кўчирма нусхаси назорат шикоятини берган шахсга ва ишда иштирок этувчи шахсларга ажрим чиқарилганидан кейинги кундан кечиктирмай юборилади.

Назорат шикояти унинг мазмунига қўйилган талабларга жавоб бермаса, белгиланган тартибда ва миқдорда давлат божи ҳамда

почта харажатлари тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар назорат шикоятига илова қилинмаган бўлса, қонунда давлат божини тўлашни кечиктириш, бўлиб-бўлиб тўлаш имконияти назарда тутилган ҳолларда эса бу ҳақда илтимоснома мавжуд бўлмаса ҳамда назорат шикоятини қайтариш тўғрисида ариза тушган бўлса қайтарилади.

ИПКнинг 314-моддасига кўра Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьяси назорат шикоятини қабул қилишни қуйидаги ҳолларда рад этади, агар:

1) назорат шикояти назорат инстанцияси судига мурожаат қилиш ҳуқуқига эга бўлмаган шахс томонидан берилган бўлса;

2) назорат шикояти белгиланган муддат ўтганидан кейин берилган бўлса;

3) назорат шикояти қонунга мувофиқ назорат тартибида шикоят қилиниши мумкин бўлмаган суд ҳужжати устидан берилган бўлса;

4) назорат шикояти назорат тартибида кўриб чиқилган суд ҳужжати устидан берилган бўлса;

5) назорат шикоятига белгиланган тартибда ва миқдорда давлат божи тўланганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар илова қилинмаган бўлса, давлат божи тўлашни кечиктириш, бўлиб-бўлиб тўлаш тўғрисидаги илова қилинган илтимоснома эса рад этилган бўлса.

5.4.4. Ишни назорат тартибида кўриш муддатлари ва тартиби

Назорат шикоятини иш юритишга қабул қилиш ва уни кўриб чиқиш учун Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига ўтказиш тўғрисида ажрим чиқарилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьяси назорат шикоятини иш юритишга қабул қилиш ва уни кўриб чиқиш учун Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига ўтказиш ҳақидаги масала тўғрисида қарор қабул қилиш билан бир вақтда низолашилаётган суд ҳужжатининг ижросини шикоятни берган шахснинг илтимосномасига кўра назорат тартибида иш юритиш тамомлангунига қадар тўхтатиб қўйишга ҳақли.

ИПКнинг 318-моддасига кўра назорат шикояти берган шахс, шунингдек ишда иштирок этувчи шахслар ишни Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатида кўриш вақти ва жойи тўғрисида ИПКнинг 127-моддасида назарда тутилган тартибда хабардор қилинади. Иш муҳокамасининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган мазкур шахсларнинг келмаганлиги ишни назорат тартибида кўриб чиқишга тўсқинлик қилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Раёсатида иш назорат тартибида кўриб чиқиладиганда ишда иштирок этувчи шахслар тушунтиришлар бериш учун чақиртирилиши мумкин. Бу ҳолда уларга ИПКнинг 127-моддасида назарда тутилган тартибда назорат инстанцияси суди мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида хабарнома юборилади. Бироқ уларнинг келмаганлиги ишни кўриб чиқишга тўсқинлик қилмайди.

Иш назорат шикоятини (протестини) иш юритишга қабул қилиш тўғрисида ажрим чиқарилган ёки протест Ўзбекистон Республикаси Олий суди Раёсатининг котибиятига келиб тушган кундан эътиборан бир ойлик муддатдан кечиктирмай кўрилади.

Иш назорат тартибида Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатида, назорат шикоятини берган шахс, шунингдек ишда иштирок этувчи шахслар ва (ёки)

уларнинг вакиллари иштирок этиши мумкин бўлган суд мажлисида кўрилади.

Иш назорат тартибида Ўзбекистон Республикаси Олий суди судьясининг маърузаси бўйича кўрилади, судья иш ҳолатлари, иш бўйича қабул қилинган суд ҳужжатларининг мазмуни, назорат шикоятда (протестида) келтирилган важларни баён этади.

Суд мажлисига келган ишда иштирок этувчи шахслар иш бўйича тушунтиришлар беришга ҳақли. Назорат шикоятини берган шахс биринчи бўлиб тушунтириш беради, агар иш прокурорнинг протести бўйича кўрилаётган бўлса, биринчи бўлиб прокурор сўзга чиқади.

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг Раёсати томонидан ишни назорат тартибида кўришда Ўзбекистон Республикаси Бош прокурори ёки унинг ўринбосари иштирок этиб, иш бўйича ўз фикрини баён этади.

Иш назорат тартибида кўрилаётганда барча масалалар ишни кўриб чиқишда иштирок этаётган судьяларнинг кўпчилик овози билан ҳал этилади.

Ишни назорат тартибида кўриб чиқиш натижалари бўйича қарор қабул қилинади. Қарорнинг кўчирма нусхаси назорат шикоятини (протестини) берган шахсга ҳамда ишда иштирок этувчи шахсларга ИПКнинг 127-моддасида назарда тутилган тартибда юборилади.

5.4.5. Ишни назорат тартибида кўрадиган суднинг ваколатлари

Ишни назорат тартибида кўрувчи суд ишни назорат тартибида кўриш натижалари бўйича қарор қабул қилади. Агар ишни назорат тартибида кўрувчи суднинг ҳозир бўлган аъзоларидан кўпчилиги ёқлаб овоз берса, қарор қабул қилинган ҳисобланади. Ишни назорат тартибида кўрувчи суднинг аъзолари овоз беришда бетараф қолишга ҳақли эмас.

Ишни назорат тартибида кўрувчи суднинг қарори раислик қилувчи томонидан имзоланади. Ишни назорат тартибида кўрувчи суднинг қарори қабул қилинган пайтдан бошлаб қонуний кучга киради.

Суд ишни назорат тартибида кўриб чиққанда қуйидагиларга ҳақли:

ҳал қилув қарорини, қарорни ўзгаришсиз, назорат шикоятини (протестини) эса қаноатлантirmасдан қолдириш

ИПК 302-моддаси тўртинчи қисмининг 4 ва 7-бандларида назарда тутилган асослар мавжуд бўлганда ҳал қилув қарорини, қарорни тўлиқ ёки қисман бекор қилиш ва ишни янгидан кўриш учун юбориш

ҳал қилув қарорини, қарорни ўзгартириш ёхуд бекор қилиш ҳамда ишни янгидан кўриш учун юбормасдан янги қарор қабул қилиш

ҳал қилув қарорини, қарорни тўлиқ ёки қисман бекор қилиш ва иш юритишни тугатиш ёхуд даввони тўлиқ ёки қисман кўрмасдан қолдириш

иш бўйича илгари қабул қилинган ҳал қилув қарорларидан ёки қарорлардан бирини ўз кучида қолдириш

Суд ҳужжатининг қонунга хилофлиги ёки асослантилмаганлиги ҳал қилув қарорини, қарорни назорат тартибида ўзгартириш ёки бекор қилиш учун асос бўлади.

Суднинг мазмунан тўғри бўлган ҳал қилув қарори, қарори фақат юзаки асослардан бири бўйича бекор қилиниши мумкин эмас.

Ўзбекистон Республикаси Олий судининг иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъати қарори ишни назорат тартибида кўрган бутун суд таркиби томонидан имзоланади.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Раёсатининг қарори Раёсат мажлисида раислик қилувчи томонидан имзоланади.

Ишни назорат тартибида кўрган суднинг қарори қабул қилинган кундан эътиборан қонуний кучга киради.

Ўзбекистон Республикаси Олий суди Раёсатининг қарори устидан шикоят қилинмайди (протест келтирилмайди).

ИПКнинг 324-моддасига кўра ҳал қилув қарорини, қарорни бекор қилиш тўғрисида ишни назорат тартибида кўрган суднинг қарорида баён этилган кўрсатмалар мазкур ишни янгидан кўраётган суд учун мажбурийдир.

Ишни назорат тартибида кўраётган суд ҳал қилув қарорида, қарорда аниқланмаган ёхуд рад этилган ҳолатларни аниқлашга ёки исботланган деб ҳисоблашга, у ёки бу далилнинг тўғрилиги ёки нотўғрилиги, бир далилнинг бошқаларидан устунлиги, ишни янгидан кўришда қандай қарор қабул қилиниши кераклиги тўғрисидаги масалаларни олдиндан ҳал этишга ҳақли эмас.

5.5. Қонуний кучга кирган суд ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш

5.5.1. Қонуний кучга кирган суд ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тушунчаси ва асослари

Янги очилган ҳолатлар бу – мавжуд бўлган фактик ҳолатлар бўлиб, лекин улар суд ҳужжатини қабул қилиш вақтида аризачига ва судга номаълум бўлган ёки маълум бўлиши мумкин бўлмаган ҳолатлар бўлиб, уларнинг мавжудлиги эса иш учун муҳим аҳамиятга эга бўлади ёхуд суд ҳужжатининг қонуний ва асослилигига шубҳа туғдиради.

ИПКнинг 325-моддасига кўра суд ўзи қабул қилган ҳамда қонуний кучга кирган суд ҳужжатини ИПКнинг 35-бобида назарда тутилган асосларга кўра ва тартибда янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриши мумкин.

Биринчи инстанция суди томонидан қабул қилинган, қонуний кучга кирган ҳал қилув қарори, ажрим янги очилган ҳолатлар бўйича шу ҳал қилув қарорини, ажримни қабул қилган суд томонидан қайта кўрилади.

Янги очилган ҳолатлар бўйича апелляция, кассация ёки назорат инстанциясининг қайси қарорлари ва ажримлари билан суд ҳужжати ўзгартирилган ёки янги суд ҳужжати қабул қилинган бўлса, ўша қарорлар ва ажримларни қайта кўриш суд ҳужжатини ўзгартирган ёхуд янги суд ҳужжати қабул қилган инстанция томонидан амалга оширилади.

Янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш далилларни сохталаштириш: гувоҳнинг била туриб ёлғон кўрсатувлар бергани, экспертнинг била туриб ёлғон хулоса бергани, таржимоннинг била туриб нотўғри таржима қилгани, ҳужжатлар ёки ашёвий далилларнинг сохталиги мавжуд бўлганда бўлиши мумкин.

Ушбу асоснинг ташқи аломати сифатида жиноят ишлари бўйича суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланган далилларни сохталаштириш фактининг белгиланиши ҳисобланади. Аммо бунда сохталаштирилган далиллар ишни кўриш учун муҳим аҳамиятга эга бўлиши лозим. Бунга сохта банкротлик ҳолати яққол мисол бўлиб, иқтисодий суд томонидан қарздорни банкрот деб топиш тўғрисидаги қарор чиқарилганидан кейин жиноят ишлари бўйича суднинг ҳукми билан иқтисодий суд томонидан қарор чиқарилиши учун асос бўлган

Иқтисодий судларга муурожаат қилиш тартиби

бухгалтерлик баланси қалбакилаштириб тузилиши натижасида сохта банкротлик фактини аниқлаштирилганлигини келтириш мумкин.

Суд ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш учун асослар:

суд ҳужжати қабул қилинган пайтда мавжуд бўлган, лекин аризаچига маълум бўлмаган ва маълум бўлиши мумкин бўлмаган иш учун муҳим ҳолатлар

экспертнинг била туриб ёлғон хулоса берганлиги, гувоҳнинг била туриб ёлғон кўрсатувлар берганлиги, била туриб нотўғри таржима қилинганлиги суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланган бўлса ва мазкур иш бўйича қонунга хилоф ёки асосланмаган суд ҳужжати қабул қилинишига сабаб бўлган бўлса

ишда иштирок этувчи шахснинг ёки унинг вакилининг ёхуд судьянинг мазкур ишни кўриш чоғида содир этилган, суднинг қонуний кучга кирган ҳукми, ажрими билан аниқланган жиноий қилмишлари

иқтисодий суднинг ёки фуқаролик ишлари бўйича суднинг ёки маъмурий суднинг мазкур иш бўйича суд ҳужжатини қабул қилишга асос бўлган суд ҳужжати ёхуд бошқа органнинг шундай ҳужжати бекор қилинганлиги

экспертнинг хулосаси билан аниқланган, мазкур иш бўйича суд ҳужжати қабул қилинишига олиб келган ҳужжатларнинг ёки ашёвий далилларнинг сохталлиги

Суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш учун ишда иштирок этувчи шахслар ёхуд улар вакиллари ёки улар вакилларининг ёхуд судьяларнинг шу ишни кўриш вақтидаги суднинг қонуний кучга кирган ҳукми билан аниқланган жиноий қилмишлари ҳам асос бўлиши мумкин.

Бундан ташқари, суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш учун ушбу ҳал қилув қарорини қабул қилишга асос бўлган иқтисодий суднинг ҳужжати ёки суднинг ҳал қилув қарори, ҳукми ёхуд бошқа органнинг қарори бекор қилинганлиги асос бўлади. Айрим ҳолларда иқтисодий суд бошқа суднинг ҳужжатларида аниқланган фактларга таянган ҳолда қарорлар қабул қилади. Масалан, иқтисодий суд томонидан қарор қабул қилишда таянилган жиноят ёки фуқаролик ишлари бўйича суднинг қарори бекор қилинганлиги иқтисодий суднинг қарорини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш учун асос бўлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Ҳўжалик судининг қонуний кучга кирган ҳужжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўришда Ўзбекистон Республикаси Ҳўжалик процессуал кодексининг қўлланиши ҳақида” 2003 йил 25 июлдаги

111-сонли қарорининг 5-бандига кўра иқтисодий судлар шуни эътиборга олишлари лозимки, суд ҳужжатини қайта кўриб чиқиш учун асос бўлаётган ҳолатлар жиддий бўлиши, яъни суд ҳужжатини қабул қилишда иқтисодий суд хулосасига таъсир кўрсатадиган даражада бўлиши лозим. Бу ҳолат иқтисодий суд томонидан аввалда текшириш предмети бўлган фактга нисбатан янги далиллар эмас, балки айнан юридик фактларнинг ўзи бўлиши лозим.

Суд томонидан ишни кўриб чиқишда текшириш предмети бўлмаган ҳамда мавжудлиги аризачига маълум бўлмаган ва маълум бўлиши мумкин бўлмаган юридик фактни белгилловчи янги далиллар янги очилган ҳолатлар деб эътироф этилиши мумкин. Агар ишни янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш давомида суд келтирилган далиллар аризачига маълум бўлган ёки маълум бўлиши лозим бўлганлигини аниқласа, янги очилган ҳолатлар бўйича келтирилган аризани қаноатлантириш рад этилиши лозим, чунки ИПКнинг 68-моддасига мувофиқ ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаб ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак (тортишув принципи).

5.5.2. Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризанинг мазмуни, уни бериш тартиби ва муддати

ИПКнинг 329-моддасига кўра қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги ариза судга ёзма шаклда берилади. Ариза уни берган шахс ёки унинг вакили томонидан имзоланади.

Аризада қуйидагилар кўрсатилган бўлиши керак:

1) ариза берилаётган суднинг номи;
2) ишда иштирок этувчи шахсларнинг номи (фамилияси, исми, отасининг исми), уларнинг жойлашган ери (почта манзили) ёки яшаш жойи;

3) аризачи янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўришни талаб қилаётган суд ҳужжатини қабул қилган суднинг номи, ишнинг рақами, суд ҳужжати қабул қилинган сана, низо предмети;

4) аризачининг ҳужжатларга ҳавола қилинган фикри бўйича суд ҳужжатини қайта кўриш учун асос бўладиган янги очилган ҳолат;

5) ариза бераётган шахснинг талаби;

6) илова қилинаётган ҳужжатларнинг рўйхати.

Аризага қуйидагилар илова қилинган бўлиши керак:

1) янги очилган ҳолатларни тасдиқловчи ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари;

2) аризачи қайта кўришни талаб қилаётган суд ҳужжатининг кўчирма нусхаси;

3) ариза ва ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга юборилганлигини тасдиқловчи ҳужжат;

4) суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги ариза вакил томонидан имзоланган тақдирда, уни имзолаш ваколатини тасдиқловчи ҳужжат.

Ёдда тутинг!

Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги ариза ушбу суд ҳужжатини қабул қилган судга суд ҳужжатини қайта кўриш учун асос бўладиган ҳолатлар очилган кундан эътиборан бир ойдан кечиктирмай, ишда иштирок этувчи шахслар ёки прокурор томонидан берилади.

Аризанинг ва унга илова қилинган ҳужжатларнинг кўчирма нусхалари ишда иштирок этувчи бошқа шахсларга юборилганлигини тасдиқловчи ҳужжатлар аризага илова қилинади.

Ариза беришнинг ўтказиб юборилган муддати, ариза билан муурожаат қилган шахснинг илтимосномаси бўйича, агар илтимоснома қайта кўриш учун асос бўладиган ҳолатлар очилган кундан эътиборан олти ойдан кечиктирмай берилган бўлса ва суд муддатни ўтказиб юбориш сабабларини узрли деб топса, суд томонидан тикланиши мумкин.

Суд ҳужжати қонуний кучга кирган пайдан эътиборан уч йил ўтгач берилган аризалар кўриб чиқилмайди.

5.5.3. Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тартиби

ИПКнинг 330-моддасига асосан қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги ариза, агар у ўзининг шакли ва мазмунига нисбатан ушбу Кодексда қўйиладиган талабларга риоя этилган ҳолда берилган бўлса, тегишли суднинг иш юритишига қабул қилинади.

Аризани суднинг иш юритишига қабул қилиш тўғрисидаги масала у судга келиб тушган кундан эътиборан беш кундан кечиктирмай судья томонидан яққа тартибда ҳал қилинади. Аризани иш юритишга қабул қилиш тўғрисида ажрим чиқарилади.

Ўзбекистон Республикаси Олий ҳўжалик суди Пленумининг “Ҳўжалик судининг қонуний кучга кирган ҳўжатларини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўришда Ўзбекистон Республикаси Ҳўжалик процессуал кодексининг қўлланиши ҳақида” 2003 йил 25 июлдаги 111-сонли қарорининг 10-бандига кўра суд ҳўжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш ҳақидаги аризани қабул қилишда шуни назарда тутиш керакки, аризада янги очилган ҳолатларни тасдиқловчи асослар мавжуд бўлиши лозим. Аризага зарурий бўлган далиллар, хусусан, кўрсатилган ҳолатлар санасини аниқлаш имконини берувчи ҳўжатлар илова қилиниши керак. Бундай ҳолатларнинг аниқланганлик куни бўлиб, шу ҳолатларнинг аризаچига маълум бўлган ёки маълум бўлиши мумкин бўлган кун ҳисобланади. Агар янги очилган ҳолатлар ҳўкм, суднинг ҳал қилув қарори, бошқа органнинг қарори билан боғлиқ бўлса, унда янги очилган ҳолат суд ҳўжатларини қабул қилиш учун асос бўлган ҳолатга мазмунан қарама-қарши ҳўжатларнинг қонуний кучга кирган куни ёки ҳўкм, ҳал қилув қарори ва қарорнинг қонуний кучга кирганлиги аризаچига маълум бўлган ёки маълум бўлиши мумкин бўлган кун шу ҳолат аниқланган кун ҳисобланади.

Қонуний кучга кирган суд ҳўжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги ариза у судга келиб тушган кундан эътиборан бир ойдан ошмаган муддатда, ишда иштирок этувчи шахслар хабардор қилинган ҳолда суд мажлисида кўриб чиқилади. Суд мажлисининг вақти ва жойи тўғрисида тегишли тарзда хабардор қилинган шахсларнинг

келмаганлиги аризани кўриб чиқиш учун тўсқинлик қилмайди.

Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари юзасидан суд аризани қаноатлантириш ва илгари ўзи қабул қилган суд ҳужжатини бекор қилиш ҳақида ёки аризани қаноатлантиришни рад этиш тўғрисида ажрим чиқаради.

Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича чиқарилган ажримнинг кўчирма нусхаси ишда иштирок этувчи шахсларга юборилади.

Қонуний кучга кирган суд ҳужжатини янги очилган ҳолатлар бўйича қайта кўриш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш натижалари бўйича чиқарилган ажрим устидан шикоят қилиниши (протест келтирилиши) мумкин.

Суд ҳужжати янги очилган ҳолатлар бўйича бекор қилинган тақдирда, илгари ўзи қабул қилган суд ҳужжатини бекор қилган суднинг ўзи ишни ИПҚда белгиланган умумий тартибда кўради.

Юқорида номи қайд этилган Пленум қарорининг 1-бандига кўра ишда иштирок этишга жалб қилинмаган шахслар, уларнинг қонуний ҳуқуқ ва мажбуриятларига дахлдор суд ҳужжатлари қабул қилинган тақдирда, шу асосда янги очилган ҳолатлар бўйича ариза билан чиқишга ҳақли эмаслар, бу ҳолатда улар шу суд ҳужжатларига нисбатан апелляция, кассация ва назорат тартибидаги шикоятларни келтиришлари мумкин.

**Қорақалпоғистон Республикаси,
вилоятлар ва Тошкент шаҳар иқтисодий судларига
муурожаат қилиш учун маълумотлар**

Суднинг номи	Манзили
Қорақалпоғистон Республикаси иқтисодий суди	Қорақалпоғистон Республикаси, Нукус шаҳри, О. Дўсназаров кўчаси, 92-уй, e-mail: i.qr@sud.uz
Тошкент шаҳар иқтисодий суди	Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, Чўпон-ота кўчаси, 6-уй, e-mail: i.toshkent@sud.uz
Андижон вилоят иқтисодий суди	Андижон вилояти, Андижон шаҳри, Алишер Навоий шоҳ кўчаси, 41-уй, e-mail: i.andijon@sud.uz
Бухоро вилоят иқтисодий суди	Бухоро вилояти, Бухоро шаҳри, Янги ҳаёт кўчаси, 122-уй, e-mail: i.buxoro@sud.uz
Жиззах вилоят иқтисодий суди	Жиззах вилояти, Жиззах шаҳри, Тошкент кўчаси, 1-уй, e-mail: i.jizzah@sud.uz
Навоий вилоят иқтисодий суди	Навоий вилояти, Навоий шаҳри, Алишер Навоий кўчаси, 11-уй, e-mail: i.navoiy@sud.uz
Наманган вилоят иқтисодий суди	Наманган вилояти, Наманган шаҳри, Н. Намангоний кўчаси, 20-уй, e-mail: i.namangan@sud.uz
Самарқанд вилоят иқтисодий суди	Самарқанд вилояти, Самарқанд шаҳри, Мингтут кўчаси, 2-уй, e-mail: i.samarqand@sud.uz
Сурхондарё вилоят иқтисодий суди	Сурхондарё вилояти, Термиз шаҳри, С. Содиқ кўчаси, 286 "6"-уй, e-mail: i.surxondaryo@sud.uz
Сирдарё вилоят иқтисодий суди	Сирдарё вилояти, Гулистон шаҳри, Ислом Каримов кўчаси, 75-уй, e-mail: i.sirdaryo@sud.uz
Тошкент вилоят иқтисодий суди	Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, Чўпон-ота кўчаси, 6-уй, e-mail: i.toshkent.v@sud.uz
Фарғона вилоят иқтисодий суди	Фарғона вилояти, Фарғона шаҳри, ал-Фарғоний кўчаси, 47-уй, e-mail: i.fargona@sud.uz

Хоразм вилоят иқтисодий суди	Хоразм вилояти, Урганч шаҳри, ал-Хоразмий кўчаси, 107-уй, e-mail: i.xorazm@sud.uz
Қашқадарё вилоят иқтисодий суди	Қашқадарё вилояти, Қарши шаҳри, Бунёдкорлик кўчаси, 7-уй, e-mail: i.qashqadaryo@sud.uz

Туманлараро, туман (шаҳар) иқтисодий судларига мурожаат қилиш учун маълумотлар

Тошкент шаҳри

Суднинг номи	Манзили
Тошкент туманлараро иқтисодий суди	Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани, Чўпон-ота кўчаси, 6-уй, e-mail: i.toshkent.t@sud.uz

Қорақалпоғистон Республикаси

Суднинг номи	Манзили
Нукус туманлараро иқтисодий суди	Нукус шаҳри, О. Дўсназаров кўчаси, 92уй, e-mail: i.nukus@sud.uz
Чимбой туманлараро иқтисодий суди	Чимбой тумани, Дўстлик гузари, e-mail: i.chimboy@sud.uz
Кўнғирот туманлараро иқтисодий суди	Кўнғирот тумани, Р. Абдуллаев кўчаси, e-mail: i.qungirotd@sud.uz
Беруний туманлараро иқтисодий суди	Беруний тумани, Беруний кўчаси, e-mail: i.beruniy@sud.uz
Амударё тумани иқтисодий суди	Манғит шаҳри, Янгиобод кўчаси, e-mail: i.amudaryo@sud.uz

Андижон вилояти

Суднинг номи	Манзили
Андижон туманлараро иқтисодий суди	Андижон шаҳри, Алишер Навоий шоҳ кўчаси, 41-уй, e-mail: i.andijon.t@sud.uz
Асака туманлараро иқтисодий суди	Асака шаҳри, Янгисор кўчаси, 1-уй, e-mail: i.asaka@sud.uz
Бўз туманлараро иқтисодий суди	Бўз тумани, А.Икромов кўчаси, 36-уй, e-mail: i.buz@sud.uz
Избоскан туманлараро иқтисодий суди	Избоскан тумани, Пойтуғ шаҳри, Мирзо Улуғбек кўчаси, 2-уй, e-mail: i.izboskan@sud.uz
Хўжаобод туманлараро иқтисодий суди	Хўжаобод тумани, Покният кўчаси, 2-уй, e-mail: i.xujaobod@sud.uz
Қўрғонтепа туманлараро иқтисодий суди	Қўрғонтепа шаҳри, Мустақиллик кўчаси, 50 "а"-уй, e-mail: i.qurgontepa@sud.uz

Иқтисодий судлар сони: 6

- Туман маркази
- ▣ Суд жойлашган туман

Бухоро вилояти

Суднинг номи	Манзили
Бухоро шаҳар иқтисодий суди	Бухоро шаҳри, Янги ҳаёт кўчаси, 122-уй, e-mail: i.buxoro.sh@sud.uz
Ғиждувон туманлараро иқтисодий суди	Ғиждувон тумани, Ю.Ҳамадоний кўчаси, 54-уй, e-mail: i.gijduvon@sud.uz
Когон туманлараро иқтисодий суди	Когон шаҳри, Қоровулбозор шоҳ кўчаси, 2-уй, e-mail: i.kogon@sud.uz
Қорақўл туманлараро иқтисодий суди	Қорақўл тумани, Файзобод кўчаси, 14-уй, e-mail: i.qorakul@sud.uz
Ромитон туманлараро иқтисодий суди	Ромитон тумани, Амир Темур кўчаси, 6-уй, e-mail: i.romitan@sud.uz
Пешку туманлараро иқтисодий суди	Пешку тумани, Амир Темур кўчаси, 5-уй, e-mail: i.peshku@sud.uz

Жиззах вилояти

Суднинг номи	Манзили
Жиззах туманлараро иқтисодий суди	Жиззах шаҳри, Тошкент кўчаси, 1-уй, e-mail: i.jizzah.t@sud.uz
Дўстлик туманлараро иқтисодий суди	Дўстлик шаҳри, "Алишер Навоий" МФЙ, e-mail: i.dustlik@sud.uz
Зомин туманлараро иқтисодий суди	Зомин тумани, Сайилгоҳ кўчаси, e-mail: i.zomin@sud.uz
Ғаллаорол туманлараро иқтисодий суди	Ғаллаорол тумани, "Сарбозор" МФЙ, e-mail: i.gallaorol@sud.uz
Фориш тумани иқтисодий суди	Фориш тумани, "Осмонсой" ҚФЙ, Тутак қишлоғи, e-mail: i.forish@sud.uz

Навоий вилояти

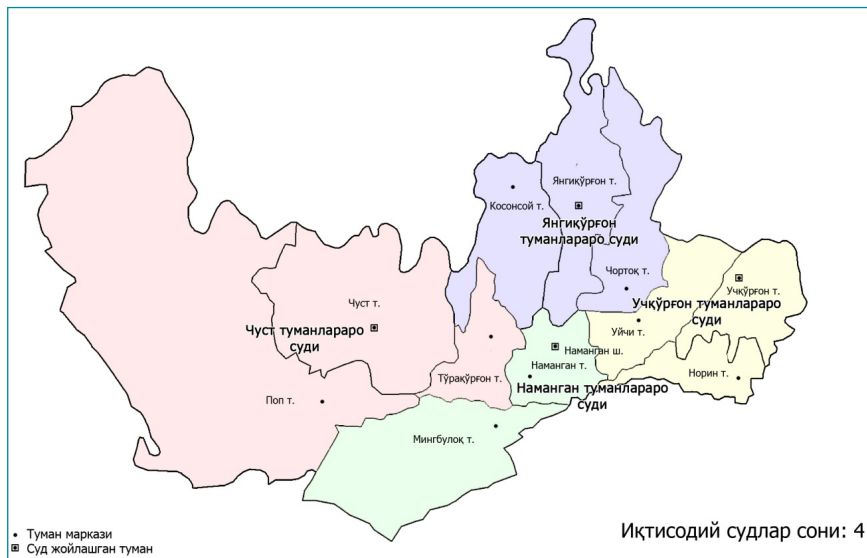
Суднинг номи	Манзили
Кармана туманлараро иқтисодий суди	Навоий шаҳри, Алишер Навоий кўчаси, 11-уй, e-mail: i.karmana@sud.uz
Зарафшон туманлараро иқтисодий суди	Зарафшон шаҳри, Марварид кўчаси, 19-уй, e-mail: i.zarafshon@sud.uz
Навбаҳор туманлараро иқтисодий суди	Навбаҳор тумани, Бешработ қўрғони, Бобур шоҳ кўчаси, 4-уй, e-mail: i.navbahor@sud.uz
Учқудуқ тумани иқтисодий суди	Учқудуқ тумани, Амир Темур кўчаси, 46-уй, e-mail: i.uchquduq@sud.uz

Наманган вилояти

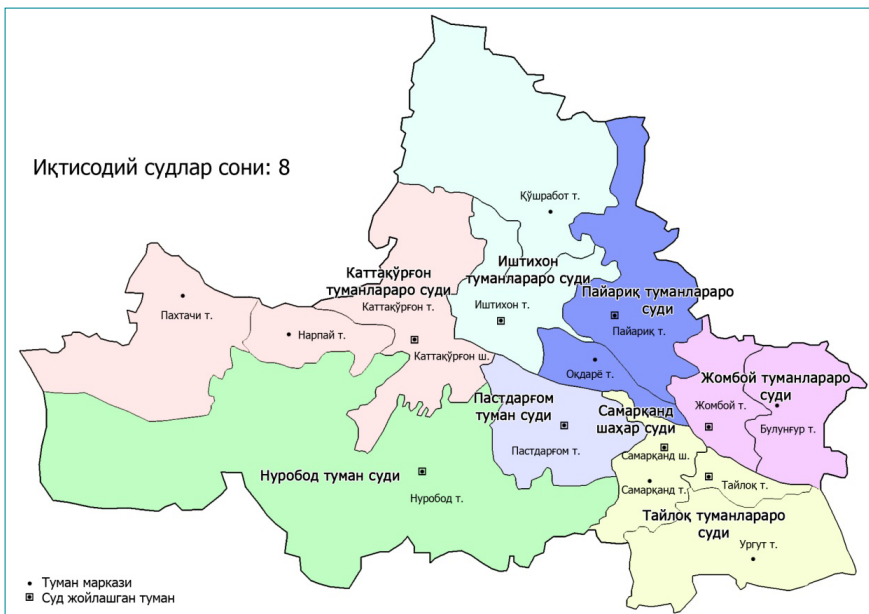
Суднинг номи	Манзили
Чуст туманлараро иқтисодий суди	Чуст шаҳри, Чустий кўчаси, 5-уй, e-mail: i.chust@sud.uz
Наманган туманлараро иқтисодий суди	Наманган шаҳри, Марғилон кўчаси, 105-уй, e-mail: i.namangan.t@sud.uz
Янгиқўрғон туманлараро иқтисодий суди	Янгиқўрғон тумани, Чортоқ кўчаси, 15-уй, e-mail: i.yangiqurgon@sud.uz
Учқўрғон туманлараро иқтисодий суди	Учқўрғон шаҳри, Нодира кўчаси, 4-уй, e-mail: i.uhqurgon@sud.uz

Самарқанд вилояти

Суднинг номи	Манзили
Самарқанд шаҳар иқтисодий суди	Самарқанд шаҳри, Мингтут кўчаси, 2-уй, e-mail: i.samarqand.sh@sud.uz
Каттақўрғон туманлараро иқтисодий суди	Каттақўрғон тумани, Мустақиллик кўчаси, 37-уй, e-mail: i.kattaqurgon@sud.uz
Иштихон туманлараро иқтисодий суди	Иштихон шаҳри, Иштихон кўчаси, 11-уй, e-mail: i.ishtixon@sud.uz
Тайлоқ туманлараро иқтисодий суди	Тайлоқ тумани, “Пайшанбасиёб” ҚВП, e-mail: i.tayloq@sud.uz
Жомбой туманлараро иқтисодий суди	Жомбой тумани, Тошкент кўчаси, 35-уй, e-mail: i.jomboy@sud.uz
Пастдарғом тумани иқтисодий суди	Пастдарғом тумани, Ғўзалкент қўрғони, e-mail: i.pastdargom@sud.uz
Пайариқ тумани иқтисодий суди	Пайариқ тумани, Пайариқ 50-йиллиги кўчаси, 4-уй, e-mail: i.payariq@sud.uz
Нуробод тумани иқтисодий суди	Нуробод тумани, Амир Темур кўчаси, 14-уй, e-mail: i.nurobod@sud.uz

Сурхондарё вилояти

Суднинг номи	Манзили
Термиз туманлараро иқтисодий суди	Термиз шаҳри, С. Содиқ кўчаси, 286 "б"-уй, e-mail: i.termiz@sud.uz
Денов туманлараро иқтисодий суди	Денов тумани, Й. Охунбобоев кўчаси, 63-уй, e-mail: i.denov@sud.uz
Қумқўрғон туманлараро иқтисодий суди	Қумқўрғон тумани, "Янгишаҳар" маҳалласи, e-mail: i.qumqurgon@sud.uz
Шеробод туманлараро иқтисодий суди	Шеробод тумани, Х. Тўрамурадov кўчаси, e-mail: i.sherobod@sud.uz
Сариосиё туманлараро иқтисодий суди	Сариосиё тумани, "Меҳр-шафқат" МФЙ, e-mail: i.sariosiyo@sud.uz
Бойсун тумани иқтисодий суди	Бойсун шаҳри, Олмазор кўчаси, e-mail: i.boysun@sud.uz

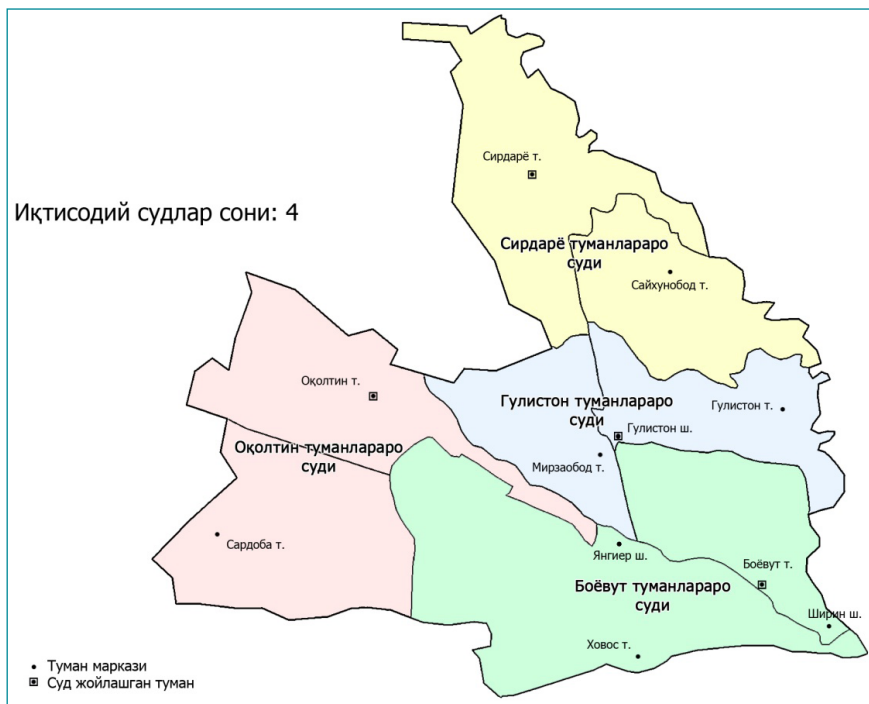

Сирдарё вилояти

Суднинг номи	Манзили
Гулистон туманлараро иқтисодий суди	Гулистон шаҳри, Ислоҳ Каримов кўчаси, 75-уй, e-mail: i.guliston@sud.uz
Сирдарё туманлараро иқтисодий суди	Сирдарё шаҳри, Хондамир кўчаси, 1-“а” уй, e-mail: i.sirdaryo.t@sud.uz
Оқолтин туманлараро иқтисодий суди	Оқолтин тумани, Сардоба қўрғони, Гулистон кўчаси, 5-уй, e-mail: i.oqoltin@sud.uz
Боёвут туманлараро иқтисодий суди	Боёвут тумани, Тинчлик кўчаси, 26-уй, e-mail: i.boyovut@sud.uz

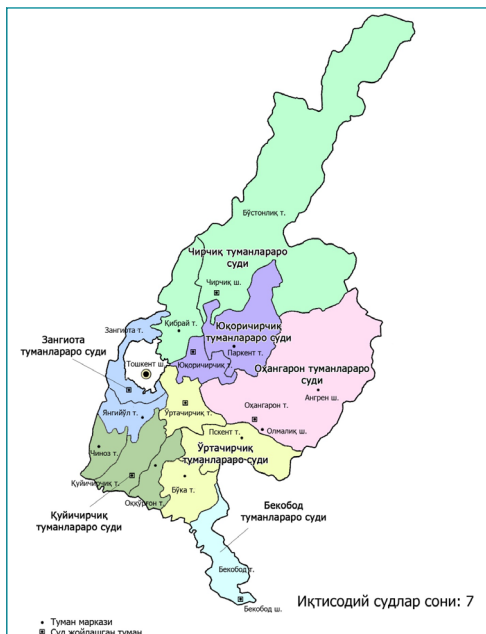
Иқтисодий судлар сони: 4

Тошкент вилояти

Суднинг номи	Манзили
Чирчиқ туманлараро иқтисодий суди	Чирчиқ шаҳри, Истиклол кўчаси, 8-уй, e-mail: i.chirchiq@sud.uz
Зангиота туманлараро иқтисодий суди	Зангиота тумани, Эшонгузар қўрғони, Й. Охунбобоев кўчаси, e-mail: i.zangiota@sud.uz
Ўртачирчиқ туманлараро иқтисодий суди	Ўртачирчиқ тумани, Темирчи кўчаси, 3-уй, e-mail: i.urtachirchiq@sud.uz
Оҳангарон туманлараро иқтисодий суди	Оҳангарон шаҳри, Эзгулик кўчаси, 100-уй, e-mail: i.oxangaron@sud.uz
Бекобод туманлараро иқтисодий суди	Бекобод шаҳри, Истиклол кўчаси, 16-уй, e-mail: i.bekobod@sud.uz
Юқоричирчиқ туманлараро иқтисодий суди	Юқоричирчиқ тумани, “Оқ овул” ҚФЙ, “Султонравот” даҳаси, e-mail: i.yuqorichirchiq@sud.uz
Қуйичирчиқ туманлараро иқтисодий суди	Қуйичирчиқ тумани, “Майдонтол” ҚФЙ, “Дўстлик” ФХУ, e-mail: i.quyichirchiq@sud.uz

Фарғона вилояти

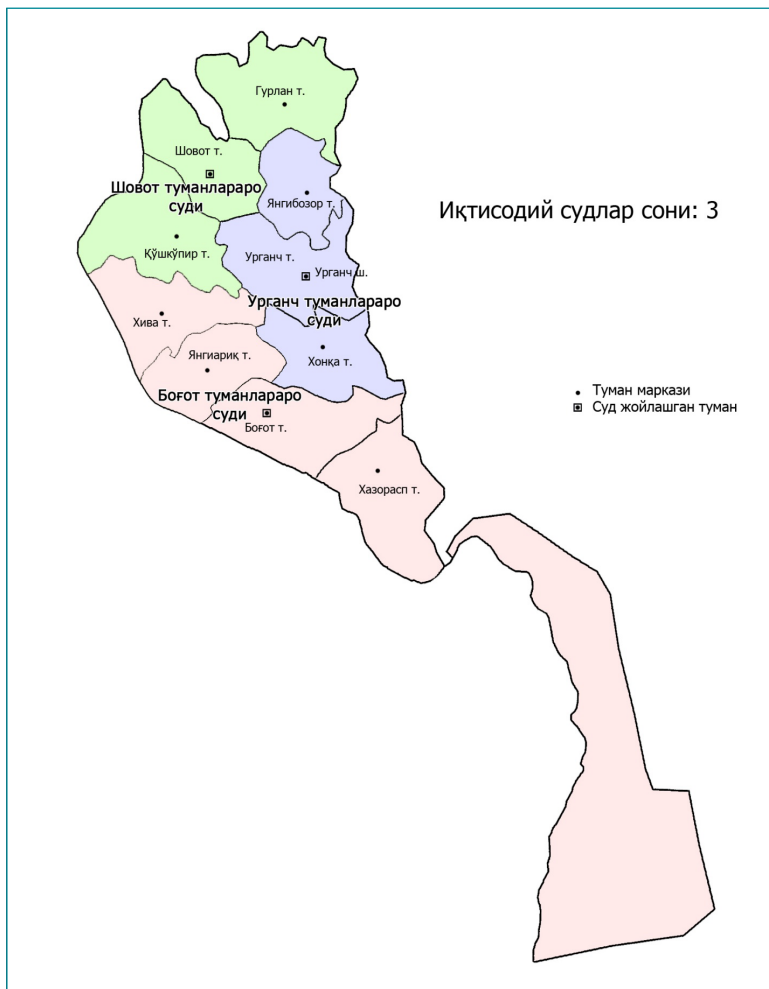
Суднинг номи	Манзили
Фарғона туманлараро иқтисодий суди	Фарғона шаҳри, ал-Фарғоний кўчаси, 47-уй, e-mail: i.fargona.t@sud.uz
Қўқон туманлараро иқтисодий суди	Қўқон шаҳри, Бухорий кўчаси, 37 "а"-уй, e-mail: i.quqon@sud.uz
Марғилон туманлараро иқтисодий суди	Марғилон шаҳри, Хиёбон кўчаси, e-mail: i.margilon@sud.uz
Риштон туманлараро иқтисодий суди	Риштон тумани, Амир Темур кўчаси, 7-уй, e-mail: i.rishton@sud.uz
Ўзбекистон туманлараро иқтисодий суди	Ўзбекистон тумани, Алишер Навоий кўчаси, 18-уй, e-mail: i.uzbekiston@sud.uz

Хоразм вилояти

Суднинг номи	Манзили
Урганч туманлараро иқтисодий суди	Урганч шаҳри, ал-Хоразмий кўчаси, 107-уй, e-mail: i.urganch@sud.uz
Шовот туманлараро иқтисодий суди	Шовот тумани, Туркистон кўчаси, e-mail: i.shovot@sud.uz
Боғот туманлараро иқтисодий суди	Боғот тумани, Наврўз кўчаси, 5-уй, e-mail: i.bogot@sud.uz

Қашқадарё вилояти

Суднинг номи	Манзили
Қарши туманлараро иқтисодий суди	Қарши шаҳри, Бунёдкорлик кўчаси, 7-уй, e-mail: i.qarshi@sud.uz
Косон туманлараро иқтисодий суди	Косон тумани, "Дўстлик" МФЙ, Мустақиллик шоҳ кўчаси, e-mail: i.koson@sud.uz
Яккабоғ туманлараро иқтисодий суди	Яккабоғ шаҳри, "Айғиркўл" МФЙ, Амир Темуր кўчаси, e-mail: i.yakkabog@sud.uz
Ғузур туманлараро иқтисодий суди	Ғузур тумани, Мустақиллик кўчаси, e-mail: i.guzor@sud.uz
Шаҳрисабз туманлараро иқтисодий суди	Шаҳрисабз шаҳри, Ипак йўли кўчаси, 158-уй, e-mail: i.shahrisabz@sud.uz
Касби тумани иқтисодий суди	Касби тумани, "Дўстлик" маҳалласи, "Муғлон" ҚФЙ, e-mail: i.kasbi@sud.uz
Чироқчи туманлараро иқтисодий суди	Чироқчи тумани маркази, e-mail: i.chiroqchi@sud.uz

